

Uz sākumlapu>Ģimenes lietas un mantojums>**Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības**

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības

Vecāku atbildība ietver visas tiesības un pienākumus attiecībā uz bērnu un bērna īpašumu. Šis vecāku atbildības jēdziens dažādās dalībvalstīs atšķiras, tomēr parasti tas attiecas uz aizgādību un saskarsmes tiesībām. Ja esat starptautisks pāris, kuram ir viens vai vairāki bērni, un jūs šķiraties, būs nepieciešams vienoties par aizgādības tiesību īstenošanu.

Ar ko sākt?

Kas ir saskarsmes tiesības? Kas ir aizgādība?

Kamēr vecāki dzīvo kopā, bērni parasti ir viņu kopīgā aizgādībā. Taču, ja vecāki šķir laulību vai šķiras, viņiem ir jālemj par to, kā šīs tiesības tiks īstenotas turpmāk.

Vecāki var nolemt, ka bērns pamīšus dzīvos pie katra no vecākiem, vai tikai pie viena no vecākiem. Ja bērns dzīvo tikai pie viena no vecākiem, otram vecākam parasti ir tiesības apmeklēt bērnu un sazināties ar viņu noteiktos laikos.

Aizgādības tiesības ietver arī citas tiesības un pienākumus, kas saistīti ar bērna izglītību un aprūpi, tai skaitā tiesības uzraudzīt bērnu un gādāt par viņa mantu. Vecāku atbildība pār bērnu parasti ir vecākiem, taču ir gadījumi, kad vecāku atbildību var nodot iestādei, kurai bērns ir uzticēts.

Kas lemj par aizgādību un saskarsmes tiesībām?

Vecāki šos jautājumus var izlemt, savstarpēji vienojoties. Mediators vai advokāts var palīdzēt vecākiem, kas nespēj panākt vienošanos. Lai meklētu mediatoru, uzklikšķiniet uz saites šīs lapas lejasdaļā.

Ja vecāki nevar vienoties, viņiem var nākties vērsties tiesā. Tiesa var lemt, ka bērns vai bērni ir abu vecāku aizgādībā (kopīga aizgādība) vai viena vecāka aizgādībā (vienpersoniska aizgādība). Ja bērns ir tikai viena vecāka aizgādībā, tiesa otram vecākam var piešķirt saskarsmes tiesības.

Starptautiska pāra gadījumā ES noteikumi paredz, kuras tiesas jurisdikcijā ir lietas izskatīšana. Lai meklētu kompetento tiesu, uzklikšķiniet uz saites šīs lapas lejasdaļā.

Kopīgu ES noteikumu galvenais mērķis ir izvairīties no tā, ka katrs no vecākiem vērstos tiesā savā valstī un vienā un tajā pašā lietā tiek pieņemti divi nolēmumi. Noteikumi paredz, ka tiesa, kas ir kompetenta lemt par vecāku atbildību, aizgādību un saskarsmes tiesībām, ir tās valsts tiesa, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta.

Vai tiesas nolēmums būs izpildāms citā ES valstī?

Nolēmumu atzīšanas un izpildes mehānisms nodrošina, ka tiesas nolēmums tiek piemērots citās ES valstīs pēc tam, kad kompetentā ES tiesa ir izdevusi apliecību. Tas atvieglo tiesību īstenošanu personām vai iestādēm, kurām ir vecāku atbildība.

Tiesvedībā vecāku atbildības lietās, kas sāka 2022. gada 1. augustā vai vēlāk, nav vajadzīgas īpašas procedūras, kas nodrošinātu, ka izrietošais lēmums kļūst izpildāms citās dalībvalstīs. Tādējādi tiek atbalstītas attiecības starp bērnu un abiem vecākiem. Izpildāmības pasludināšana joprojām varētu būt nepieciešama lēmumiem, kas pieņemti pirms 2022. gada 1. augusta sākta tiesvedībā vecāku atbildības lietās.

Kādi ES noteikumi ir piemērojami?

Noteikumi, saskaņā ar kuriem risina pārrobežu jautājumus starp bērniem un viņu vecākiem, ietilpst [Padomes Regulā \(ES\) 2019/1111 — “Brisele IIb”](#) (2019. gada 25. jūnijs) par jurisdikciju, lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par bērnu starptautisko nolaupīšanu. Ar minēto regulu aizstāj [Regulu \(ES\) 2201/2003 — regulu “Brisele IIa”](#), kuru tomēr turpina piemērot tiesvedībai, kas sāka pirms Regulas (ES) 2019/1111 stāšanās spēkā 2022. gada 1. augustā. Šie noteikumi ir vienādi piemērojami visiem bērniem neatkarīgi no tā, vai bērni dzimuši laulībā vai ārpus tās. Regula “Brisele IIb” ir ES tiesu iestāžu sadarbības stūrakmens laulības lietās un vecāku atbildības lietās. Regulu piemēro visās ES valstīs, izņemot Dāniju. Praktiskā rokasgrāmata regulas “Brisele IIb” piemērošanai atrodama šajā lapā: [Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla publikācijas](#).

Lai iegūtu sīkāku informāciju par konkrēto valsti, uzklikšķiniet uz šīs valsts karoga.

Noderīgas saites

[Kā atrast mediatoru](#)

Kā atrast kompetento tiesu

Brošūra

Neaizsargātās grupas

Rokasgrāmata par Eiropas tiesību aktiem bērnu tiesību jomā

Practitioners' Tool: Cross-Border Recognition and Enforcement of Agreements Reached in the Course of Family Matters Involving Children

Lapa atjaunināta: 14/06/2023

Šo lapu uztur Eiropas Komisija. Informācija šajā tīmekļa vietnē nav uzskatāma par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju. Komisija neuzņemas nekādu atbildību vai saistības attiecībā uz informāciju vai datiem, kas ietverti vai izmantoti šajā dokumentā. Autortiesību noteikumus Eiropas tīmekļa vietnēs lūdzu skatīt juridiskajā paziņojumā.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Beļģija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku vara ir juridisks mehānisms bērnu aizsardzībai un pārstāvībai, līdz bērni sasniedz pilngadību vai kļūst patstāvīgi. Vecāku vara aptver gan bērnu pašu, gan viņa mantu. Vecāku varas regulējums ir noteikts Civilkodeksa (*Code Civil*) 371.–387.ter pantā un 203. pantā.

Vecāku varu automātiski īsteno bērna juridiskie vecāki, t. i., personas, kuras par tādām atzītas saskaņā ar likumu, balstoties uz paternitātes, maternitātes vai līdzmaternitātes saikni, kas izveidojusies uz asinsradniecības, adopcijas vai likuma pamata. Ja bioloģiskie vecāki saskaņā ar likumu netiek atzīti par juridiskajiem vecākiem, viņiem nav vecāku varas.

Bērni turpina atrasties tēva un mātes varā līdz savai pilngadībai (18 gadu vecumam) vai līdz tam, kad ir kļuvuši patstāvīgi. Vecāki ir atbildīgi par lēmumu pieņemšanu attiecībā uz bērna dzīves apstākļiem, uzturēšanu, veselību, uzraudzību, izglītošanu, apmācību un attīstību (Civilkodeksa 203. pants).

Dažādās pilnvaras saistībā ar vecāku varu iedala šādi: vara pār bērnu pašu, bērna mantas pārvaldība un atsevišķas vecāku varas prerogatīvas. Varu pār bērnu pašu var sīkāk iedalīt “aizgādībā”, ko veido “dzīvošana” kopā ar bērnu (t. i., bērna aprūpe, uzraudzība un lēmumu pieņemšana par izglītību, kas saistīta ar bērna klātbūtni pie vecāka), un tiesībās uz izglītību, ko veido lēmumu pieņemšana saistībā ar bērna uzturēšanu, izglītību un apmācību. Attiecībā uz bērna mantas pārvaldību nošķir tiesības pārvaldīt bērna mantu un tiesības šo mantu tiesiski lietot. Īpašas prerogatīvas ir vecāku pilnvaras attiecībā uz bērna laulību, adopciju un patstāvību.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecāku varu pār nepilngadīgu bērnu pašu parasti kopīgi īsteno katrs no abiem bērna vecākiem. Neatkarīgi no tā, vai vecāki dzīvo kopā un vai ir laulībā, ja ir noteikta bērna izcelšanās no katra no vecākiem, viņi (katrs) kopīgi īsteno dažādās vecāku varas prerogatīvas (Civilkodeksa 373. un 374. pants).

Ja bērna izcelšanās no tēva vai mātes nav noteikta vai ja kāds no vecākiem ir miris, prombūtnē vai nespēj paust savu gribu, otrs vecāks šo varu īsteno viens pats.

Attiecībā uz (labticīgām) trešām personām uzskata, ka ikviens no vecākiem, īstenojot kādu no vecāku varas darbībām vienpersoniski, rīkojas ar otra vecāka piekrišanu (Civilkodeksa 373. pants).

Ja vecāki nevar vienoties par to, kā organizēt bērna dzīves apstākļus, vai par svarīgiem jautājumiem attiecībā uz bērna veselību, izglītību, apmācību un brīvo laiku, vai reliģiskiem vai filozofiskiem jautājumiem, kā arī tad, ja vienošanās šķietami neatbilst bērna interesēm, ģimenes lietu tiesa (*tribunal de la famille*) var noteikt, ka vecāku varu īsteno tikai viens no vecākiem.

Šādā gadījumā atbilstīgi noteiktajai kārtībai otrs vecāks saglabā: 1) tiesības uz pārraudzību, proti, tiesības tikt informētam par bērna situāciju un vērsties kompetentajā ģimenes lietu tiesā, ja viņš uzskata, ka otrs vecāks nav rīkojies bērna interesēs, un 2) saskarsmes tiesības. Šādu saskarsmi var liegt tikai tad, ja tam ir ļoti nopietns iemesls (Civilkodeksa 374. pants).

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāku varu nevar īsteno ne tēvs, ne māte, bērnu nodod aizbildnībā (Civilkodeksa 375. pants).

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Vispārīgā gadījumā vecāku kā laulāto atšķiršana vai laulības šķiršana neietekmē noteikumus par vecāku varas īstenošanu. Juridiskais princips paredz, ka katrs no abiem bērna vecākiem vecāku varu īsteno kopīgi (sk. 2. punktu). Tas nozīmē, ka katrs no viņiem īsteno un turpina īstenot vecāku varas pilnvaras un ka neviens no vecākiem nevar pieņemt vienpersonisku lēmumu, kas liedz otram vecākam īstenot viņa prerogatīvas. Tādēļ vienam vecākam ir jāsaņem otra vecāka piekrišana, pretējā gadījumā rīkoties nedrīkst. Tomēr, piemēram, attiecībā uz bērna dzīves apstākļiem vecāks, pie kura bērns dzīvo, pienācīgi pieņem lēmumus par ikdienas režīmu, uzvedības normām utt.

Vecāki var vienoties par kārtību, kādā īsteno vecāku varu, ja vien tas ir bērna interesēs.

Pretējā gadījumā šis jautājums ir jānodod izlemšanai ģimenes lietu tiesai, kas var pieņemt lēmumu uzticēt vecāku varas īstenošanu tikai vienam no vecākiem (sk. 2. punktu).

Ir jāpieņem lēmums attiecībā uz bērna dzīves apstākļiem, par to, kurā vietā bērns tiek ierakstīts iedzīvotāju reģistrā, kā arī par kārtību, kādā vecāki sniedz ieguldījumu bērna uzturēšanā, izglītībā un apmācībā.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecākiem nav obligāti jāvēršas ģimenes lietu tiesā, viņi var noslēgt arī privātu vienošanos, atrisinot jautājumu par vecāku varu pār bērnu. Lai saņemtu palīdzību šajos jautājumos, vecāki jebkurā laikā, tostarp procesa laikā, var vērsties pie akreditēta un pienācīgi apmācīta mediatora (jurista, notāra vai cita akreditēta mediatora) (Tiesu kodeksa (*Code judiciaire*) 1730. pants).

Ja vecāki vēlas panākt, lai šis lēmums nepieciešamības gadījumā tiktu izpildīts, viņiem ar minēto vienošanos ir jāvēršas kompetentajā ģimenes lietu tiesā, kas izvērtēs, vai lēmums ir bērna interesēs.

Ja notiek laulības šķiršana laulības neatgriezeniskas iziršanas dēļ (sk. faktu lapu “Laulības šķiršana — Beļģija”), vecāki jebkurā minētā procesa stadijā var lūgt ģimenes lietu tiesu apstiprināt vienošanos par pagaidu pasākumiem attiecībā uz bērniem. Tiesnesis var atteikties apstiprināt šo vienošanos, ja tā ir pretrunā bērna interesēm.

Ja laulības šķiršana notiek uz abpusējas vienošanās pamata (sk. faktu lapu “Laulības šķiršana — Beļģija”), pusēm, noslēdzot vienošanos pirms laulības šķiršanas, ir jānorāda pasākumi attiecībā uz vecāku varu (vecāku varas īstenošana, saskarsmes tiesības, bērna mantas pārvaldība) un kārtību, kādā katrs no vecākiem gan laulības šķiršanas laikā, gan pēc tam sniedz ieguldījumu bērna uzturēšanā, izglītošanā, veselības aprūpē, apmācībā un attīstībā. Prokurors sniedz atzinumu, un ģimenes lietu tiesa var svītrot vai grozīt jebkuru noteikumu, kas ir pretējs nepilngadīgu bērnu interesēm. Ģimenes lietu tiesa šķir laulību un apstiprina vienošanos attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem.

6 Kādi ir alternatīvie konfliktu ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Kad tiek iesniegts pieteikums, tiesas sekretārs informē puses, ka tās var izmantot mediāciju, samierināšanu vai jebkuru citu veidu, kā izšķirt strīdu, savstarpēji vienojoties (Tiesu kodeksa 1253.ter panta 1. punkts). Turklāt tiesnesis jebkurā laikā var ieteikt pusēm izvērtēt, vai būtu iespējams īstenot samierināšanu vai mediāciju. Ja puses tam piekrīt, tiesnesis var atlikt lietas izskatīšanu, lai puses varētu izvērtēt, vai var panākt izlīgumu vai rast risinājumu mediācijas ceļā, vai arī to, vai lietu var nodot izskatīšanai mierizlīgumu nodaļai (Tiesu kodeksa 1253.ter panta 3. punkts).

Ja puses panāk vienošanos, tiesa apstiprina šo vienošanos, ja vien tā nav nepārprotami pretrunā bērna interesēm (Tiesu kodeksa 1253. *ter* panta 2. punkts). Jebkura puse var arī ierosināt veikt mediāciju neatkarīgi no tiesvedības (Tiesu kodeksa 1730. pants). Saskaņā ar minētajiem nosacījumiem var apstiprināt arī vienošanos, ko panācis akreditēts mediators.

Visbeidzot, puses vienmēr var apspriesties ar ekspertiem (sociālajiem darbiniekiem, psihologiem, bērnu psihiatriem), lai uzzinātu speciālistu viedokli, vai lūgt, lai eksperts tiktu iecelts tiesas procesā. Šajā procesā prokurors var lūgt sociālajiem dienestiem informāciju par bērniem un ģimenes lietu tiesa ņems vērā bērnu viedokli (Tiesu kodeksa 1253. *ter* panta 6. punkts).

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Ja vecāki nevienojas vai vienojas tikai daļēji vai ja vienošanās ir pretēja bērna interesēm, lēmumu par vecāku varas īstenošanu pieņem ģimenes lietu tiesa, ņemot vērā vecāku izteiktās vēlmes, kā arī bērna vēlēšanos, ja viņš ir pietiekami vecs, kā arī lietas situāciju un apstākļus. Jautājumi, kurus var iesniegt izskatīšanai tiesā, cita starpā ir šādi:

- vecāku varas kopīgas vai atsevišķas īstenošanas nosacījumi (sk. 2. punktu);

- kurā vietā bērns tiks reģistrēts iedzīvotāju reģistrā, t. i., kura būs viņa pastāvīgā dzīvesvieta (domicils);

- bērna dzīves apstākļu noteikšana (ja nav noslēgta vienošanās un ja vecāku atbildība ir kopīga, priekšroku dod vienlīdzīgu dzīves apstākļu noteikšanai, ja to lūdz vismaz viens no vecākiem; ja tas nav piemērotākais risinājums, var paredzēt ilgstošas dzīvošanas laikposmu vai citus formātus; ģimenes lietu tiesa ņems vērā bērna un vecāku īpašo situāciju un intereses);

- uzturīdzekļu noteikšana (katram no vecākiem, ciktāl viņš to spēj, ir jāsedz izmaksas par bērna dzīves apstākļu nodrošināšanu, kā arī par bērna uzturēšanu, veselības aprūpi, uzraudzību, izglītību un apmācību).

Iespējams, ģimenes lietu tiesai būs jāpieņem arī lēmums par bērna izglītību un apmācību. Puses var nodot izskatīšanai tiesā arī tādus specifiskus jautājumus kā, piemēram, atvainājuma laikposmu sadale starp vecākiem, konkrētu izmaksu sadale, pieteikšana skolā. Tas ir atkarīgs no katra konkrētā gadījuma.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Tas, ka vienam no vecākiem ir piešķirta atsevišķa vecāku vara, nedod viņam vai viņai neierobežotas tiesības pieņemt lēmumus attiecībā uz bērnu. Ir jāņem vērā katrā konkrētajā gadījumā panāktās vienošanās. Turklāt (sk. 2. punktu) otrs vecāks saglabā tiesības uzraudzīt bērna audzināšanu.

Ja kopā ar bērnu tiek mainīta dzīvesvieta, neinformējot par to otru vecāku, tas var ietekmēt bērna dzīves apstākļus, saskarsmes tiesības utt. Šādā gadījumā puse, kura netika informēta vai nepiekrīt, var vērsties ģimenes lietu tiesā (Civilkodeksa 374. pants un 387. *bis* pants) vai — ārkārtas gadījumos un, ja tas ir absolūti nepieciešams, — pie pagaidu noregulējuma tiesneša (*judge des référés*) (Tiesu kodeksa 584. panta 4. punkts).

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

(Sk. 2. punktu.) Tas nozīmē, ka katrs no vecākiem īsteno un turpina īstenot vecāku varas pilnvaras ("aizgādību" pār bērnu, bērna tiesības uz izglītību, tiesības uz bērna mantas juridisku pārvaldību un izmantošanu) un ka neviens no vecākiem nevar pieņemt vienpersonisku lēmumu, kas liedz otram vecākam īstenot viņa/viņas prerogatīvas. Tādēļ vienam vecākam ir jāsaņem otra vecāka piekrišana, pretējā gadījumā rīkoties nedrīkst. Tomēr, piemēram, bērna "aizgādības" ietvaros vecāks, pie kura bērns dzīvo, pienācīgi lems par ikdienas režīmu, uzvedības normām utt. Attiecībā uz (labticīgām) trešām personām uzskata, ka ikviens no vecākiem, īstenojot vecāku varas darbības vienpersoniski, rīkojas ar otra vecāka piekrišanu (Civilkodeksa 373. pants).

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Saskaņā ar Tiesu kodeksa 572. *bis* panta 4. punktu ģimenes lietu tiesa izskata pieteikumus par vecāku varu attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem, par bērnu dzīves apstākļiem un saskarsmes tiesībām. Tas, kādi dokumenti ir jāpievieno pieteikumam, ir atkarīgs no celtās prasības.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Dažas lietas, kurās jurisdikcija ir ģimenes lietu tiesai, piemēram, lietas par vecāku varu, dzīves apstākļiem vai saskarsmes tiesībām, saskaņā ar likumu ir atzītas par steidzamām, un tās var ierosināt ar *inter partes* pieteikumu, pavēsti vai kopīgu pieteikumu. Šādās lietās tiek pieņemts pagaidu lēmums. Ja lietu ierosina ar pavēsti, termiņš ir vismaz divas dienas (Tiesu kodeksa 1035. panta 2. punkts). Citos gadījumos sākotnējai sēdei ir jānotiek ne vēlāk kā 15 dienās pēc tam, kad pieteikums tika iesniegts tiesas kancelejā (Tiesu kodeksa 1253. *ter* panta 4. punkta 2) apakšpunkts).

Visās lietās, kurās iesaistīti nepilngadīgi bērni, pusēm ir jāpiedalās personīgi ne vien sākotnējā sēdē, bet arī sēdēs, kurās tiek apspriesti ar bērniem saistīti jautājumi, kā arī sēdēs, kurās notiek mutvārdu paskaidrojumu uzklaušana (Tiesu kodeksa 1253. *ter* panta 2. punkta 1) un 2) apakšpunkts). Turklāt ikvienam nepilngadīgajam ir tiesības tikt uzklautam saistībā ar attiecīgajiem jautājumiem par vecāku varu, bērna dzīves apstākļiem un saskarsmes tiesībām (Tiesu kodeksa 1004. panta 1. punkta 1) apakšpunkts).

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Šajā ziņā piemēro vispārējo tiesību aktu noteikumus (sk. faktu lapu "Juridiskā palīdzība — Beļģija").

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Ja laulību šķir uz abpusējas vienošanās pamata un puses ir vienojušās par vecāku varas īstenošanas kārtību, kā arī prokurors ir sniedzis atzinumu un ģimenes lietu tiesa ir apstiprinājusi minēto kārtību un šķīrusi laulību, būtībā nav pamata iesniegt pārsūdzību.

Citos gadījumos lēmumu par vecāku varu var pārsūdzēt noteiktā termiņā, kas parasti ir viens mēnesis. Šā termiņa skaitīšana sākas no dienas, kad ir nolasis vai paziņots spriedums (pārsūdzība tāda rīkojuma gadījumā, kas pieņemts pēc vienas puses pieteikuma). Dažkārt, lai pagarinātu minēto termiņu, sprieduma pasludināšanu aizkavē (piem., pēc prokurora pieprasījuma).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvēršas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Ģimenes lietu tiesa, kas ir nolēmusi, pēc kāda grafika bērnam ir jādzīvo pie katra no vecākiem, vai kas ir apstiprinājusi vecāka vai pat kādas trešās personas saskarsmes tiesības, vēlāk savam lēmumam var pievienot izpildes pasākumus (Civilkodeksa 387. *ter* panta 1. punkta 5) apakšpunkts). Tiesa nosaka šo pasākumu būtību un īstenošanas kārtību, ņemot vērā bērna intereses, kā arī, ja uzskata par nepieciešamu, ieceļ personas, kas ir pilnvarotas būt klāt, kad tiesas amatpersona izpilda lēmumu. Ģimenes lietu tiesa var noteikt periodisku soda maksājumu, lai nodrošinātu šā lēmuma ievērošanu.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Kopš 2005. gada 1. marta saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003 jeb regulu "Brisele IIa" visi dalībvalstīs (izņemot Dāniju) pieņemtie lēmumi, kas attiecas uz vecāku atbildību, principā tiek atzīti automātiski. Tomēr, izņemot lēmumus attiecībā uz saskarsmes tiesībām un nolaupīta bērna atgriešanu, izpildes mērķiem kā priekšnoteikumu pieņem, ka ģimenes lietu tiesā ir jābūt iesniegtam izpildes pieteikumam, par kuru tiks pieņemts pagaidu nolēmums.

Šo vienkāršoto procedūru gan nepiemēro lēmumiem, kas pirms šā datuma pieņemti ārpus laulības šķiršanas procesiem. Šādā gadījumā būtu ieteicams ievērot parasto atzīšanas un izpildes procedūru.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Jebkura ieinteresētā persona var vērsties ģimenes lietu tiesā, lai panāktu ārvalstī pieņemta lēmuma neatzīšanu. Ģimenes lietu tiesa var apturēt procesu, ja attiecīgais lēmums ir pārsūdzēts tā izcelsmes valstī.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Beļģijas tiesas principā piemēro tiesību aktus, kas ir piemērojami bērna pastāvīgajā dzīvesvietā.

Tomēr bērna valstspiederības valsts tiesību aktus piemēro, ja tiesību akti, kas piemērojami pastāvīgajā dzīvesvietā, neļauj pienācīgi aizsargāt bērnu pašu vai viņa mantu. Beļģijas tiesību aktus piemēro, ja faktiski vai juridiski nav iespējams īstenot pasākumus, kas noteikti attiecīgajos ārvalsts tiesību aktos.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 15/12/2020

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Bulgārija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Bulgārijas tiesību aktos izmantotie juridiskie termini, kas apzīmē vecāku atbildību un aizgādību, ir „vecāku tiesības un pienākumi” un „vecāku tiesību īstenošana”. Šis jēdziens ietver visas vecāka tiesības un pienākumus attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem.

Bulgārijas tiesību aktos izšķir nepilngadīgos līdz 14 gadu vecumam un nepilngadīgos vecumā no 14 līdz 18 gadiem. Vecāku tiesības tiek īstenotas attiecībā uz abu vecuma grupu bērniem.

Adopcijas gadījumā tiesības un pienākumi, kas attiecas uz adoptēto un viņa vai viņas pēcnācējiem, no vienas puses, un adoptētāju un viņa vai viņas radniekiem, no otras puses, ir tādi paši kā tuvāko asinsradnieku starpā, savukārt tiesības un pienākumi adoptētā attiecībā ar viņa vai viņas pēcnācējiem un viņu tuvākajiem asinsradniekiem ir atcelti.

Šķiršanās spriedumā tiesas pienākums ir lemt par vecāku tiesību īstenošanu, personiskajām attiecībām un laulībā dzimušo bērnu uzturēšanu, kā arī ģimenes mājokļa izmantošanu, ņemot vērā bērna intereses.

Tiesa izlemj, kuram laulātajam piešķirt vecāka tiesības, un nosaka veicamās darbības šo tiesību īstenošanai, bērna un viņa vecāku personiskajām attiecībām un bērna uzturēšanu. Izvēloties, kuram vecākam tiks uzticēta vecāku tiesību īstenošana, tiesa izvērtē visus apstākļus, ievērojot bērna intereses, un uzklaua vecākus un arī bērnu, ja bērns ir sasniedzis 10 gadu vecumu.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vispārējie noteikumi paredz, ka vecāku tiesības īsteno abi vecāki gan kopā, gan atsevišķi.

Likumā ir iekļauti īpaši noteikumi par vecvecāku tiesībām uzturēt saziņu ar bērnu.

Bērniem līdz pilngadības sasniegšanai ir pienākums dzīvot ar saviem vecākiem, ja vien būtisku iemeslu dēļ nav atļauts citādi. Ja šis pienākums nav ievērots, tiesa pēc vecāku pieprasījuma un bērna uzklaušanās — ja bērns ir sasniedzis 10 gadu vecumu — nosaka, ka bērnam ir jāatgriežas pie vecākiem.

Abi vecāki var pārstāvēt bērnu līdz 14 gadu vecumam vieni paši un piekrist tiesvedībai attiecībā uz bērniem no 14 līdz 18 gadu vecumam tikai viņu interesēs. Pilngadību nesasnējušu bērnu nekustamo vai kustamo īpašumu, izņemot ātri bojājošos produktus, var atsavināt, apgrūtināt ar ķīlām vai vispār atbrīvoties no tā ar viņa pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesas atļauju tikai tad, ja tas ir nepieciešams vai acīmredzami nāk par labu bērnam. Dāvanas, atteikumi, aizdevumi un citas personas parādu galvojumi ar ķīlu, hipotēku vai garantiju, ko devis nepilngadīgs bērns, ir uzskatāmi par spēkā neesošiem.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāka uzvedība apdraud bērna personību, audzināšanu, veselību vai īpašumu, rajona tiesa pēc savas iniciatīvas vai pēc otra vecāka vai prokurora pieprasījuma veic atbilstošas darbības bērna interesēs, nepieciešamības gadījumā nodrošinot bērna pienācīgu izmitināšanu.

Tas tiek darīts arī tad, ja vecāks nespēj īstenot vecāku tiesības ilgstošas fiziskas vai garīgas slimības, ilgas prombūtnes vai citu objektīvu iemeslu dēļ.

Vecāku tiesības var atņemt šādos īpaši nopietnos gadījumos: vecāks ilgu laiku vai bez pamatota iemesla nerūpējas par bērnu un nemaksā uzturēšanas izdevumus vai ir ievietojis bērnu specializētā iestādē un nav izņēmis bērnu sešus mēnešus pēc datuma, kad tas ir bijis jāizdara.

Lieta par vecāku tiesību atņemšanu tiek izskatīta rajona tiesā pēc pašas tiesas iniciatīvas vai pēc otra vecāka vai prokurora pieprasījuma. Visos gadījumos, kad vecāku tiesības tiek ierobežotas vai atņemtas, tiesa lemj arī par pasākumiem saistībā ar bērna un vecāku personiskajām attiecībām.

Tiesa var atjaunot vecāku tiesības, ja apstākļi mainās vai to pieprasa vecāks.

Tiesa pēc savas iniciatīvas informē vecāka dzīvesvietas pašvaldību par vecāku tiesību atņemšanu vai atjaunošanu, lai nepilngadīgajiem vecumā no 14 līdz 18 gadiem ieceltu aizgādni un bērniem līdz 14 gadu vecumam ieceltu aizbildni.

Tiesa pēc Sociālās labklājības direktorāta pieprasījuma var izdot rīkojumu par bērna izmitināšanu ārpus ģimenes, ja viņa vecāki ir miruši, nezināmi, zaudējuši vecāku tiesības, īsteno ierobežotas vecāku tiesības vai ilgu laiku nerūpējas pār bērnu objektīvu iemeslu dēļ vai bez pamatota iemesla, ja bērns cieš no vardarbības ģimenē un pastāv nopietni draudi viņa fiziskajai, garīgajai, morālajai, intelektuālajai un sociālajai attīstībai. Bērnu ievieto sociālajā iestādē vai audžuģimenē, tostarp gadījumos saskaņā ar Hāgas 1996. gada Konvencijas par bērnu aizsardzību 11. pantu.

Tiesa var norīkot bērna izmitināšanu pie radniekiem, audžuģimenē vai specializētā iestādē. Gaidot tiesas rīkojumu, Sociālās labklājības direktorāts, kura rajonā ir bērna pašreizējās dzīvesvietas adrese, administratīvās procedūras ietvaros nodrošina bērna pagaidu izmitināšanu.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja kopā dzīvojoši vecāki nespēj vienoties par vecāku tiesībām, strīdu izskata rajona tiesā, kurā tiek uzklauti vecāki un nepieciešamības gadījumā arī bērns.

Tiesas spriedumu var pārsūdzēt saskaņā ar vispārējiem noteikumiem.

Ja vecāki nedzīvo kopā un nevar vienoties par to, kurš uzņemsies aizgādību par bērnu, strīdu izskata bērna pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesā, uzklaušot bērnu, ja viņš ir sasniedzis 10 gadu vecumu. Tiesas spriedumu var pārsūdzēt saskaņā ar vispārējiem noteikumiem.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecāki var noslēgt ārpus tiesas vienošanās par vecāku tiesību piešķiršanu un īstenošanu un vienoties par saziņu ar vecāku, kuram nav vecāku tiesības, taču šīs vienošanās nav juridiski saistošas. Neatkarīgi no tā, vai ir noslēgta ārpus tiesas vienošanās, jebkurš no vecākiem var iesniegt tiesā lietu par vecāku tiesībām vai saziņu ar bērnu, un tiesa nosaka, kā tiek īstenotas vecāku tiesības no tā brīža, neņemot vērā ārpus tiesas vienošanos. Tāds pats tiesiskais regulējums ir arī attiecībā uz bērna saziņu ar vecāku, kuram nav aizgādības tiesību un kurš nedzīvo ar bērnu.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpus tiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Saskaņā ar Mediācijas likumu ģimenes strīdus ir iespējams samierināt, taču panāktā vienošanās par vecāku tiesībām iegūst juridisku spēku tikai pēc tam, kad to saskaņā ar Civilprocesa kodeksu ir apstiprinājusi tiesa.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesnesis var izlemt jebkuru tiesā iesniegto jautājumu, tostarp noteikt bērna pastāvīgo dzīvesvietu, izlemt, kuram vecākam piešķirt vecāku tiesības, noteikt kārtību attiecībā uz bērna saziņu ar otru vecāku, vecāka tiesības apciemot bērnu vai piekļūt bērnam, noteikt pienākumu maksāt uzturlīdzekļus par bērnu, izvēlēties skolu, bērna vārdu u. c. Lūdzam skatīt atbildes uz 3. un 4. jautājumu.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Parasti lēmumus par bērna ikdienas dzīvi, tostarp, piemēram, skolas izvēli, pieņem vecāks, kurš īsteno vecāku tiesības. Ir daži gadījumi, kad ir nepieciešama abu vecāku piekrišana, piemēram, kad tiek izsniegti bērna personu apliecinoši dokumenti vai bērns pamet valsti neatkarīgi no ceļošanas mērķa, tostarp dodoties ceļojumā.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Ja vecāki nedzīvo kopā, tiesas pienākums ir izdot rīkojumu par to, kuram vecākam tiek piešķirtas vecāku tiesības un kā tiek uzturēta saziņa ar otru vecāku. Neņemot vērā iepriekš minēto, tiesas vienošanās neietver nekādus ierobežojumus vecāku starpā par plašākiem nosacījumiem attiecībā uz bērna saziņu ar otru vecāku, pārsniedzot ierasto praksi. Kā noteikts tiesu praksē un puses parasti pieņem laulības lietās, ierastā vienošanās attiecībā uz bērna laika pavadīšanu ar otru vecāku ir divas vai vairākas brīvdienas mēnesī un noteikts nedēļu skaits brīvlaikā.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Kompetentā tiesa ir atbildētāja pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesa. Ja pieteikums ir saistīts ar bērna uzturēšanas prasību, prasītājs var iesniegt pieteikumu arī savas pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesā.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Lietās par vecāku tiesībām tiek ievēroti vispārējie procesuālie noteikumi.

Ja jautājumu izskata šķiršanās lietas ietvaros, vecāki var pieprasīt tiesai noteikt pagaidu pasākumus vecāku tiesību īstenošanai attiecībā uz bērnu un nosacījumus bērna saziņai ar otru vecāku.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Puses attiecīgajā lietā var saņemt juridisku palīdzību atbilstoši juridiskās palīdzības nodrošināšanas vispārējiem noteikumiem saskaņā ar Juridiskās palīdzības likumu.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Rajona tiesas pabeigtās lietas var pārsūdzēt apgabaltiesā divas nedēļas pēc nolēmuma kopijas saņemšanas saskaņā ar vispārīgajiem noteikumiem.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Tiesas spriedumus izpilda saskaņā ar Civilprocesa kodeksu. Tajā ir ietverti skaidri noteikumi par pienākumu izpildīt noteiktas darbības vai atteikties no tām un nodot bērnu. Spriedumu izpilda pieteikuma iesniedzēja izvēlēts valsts vai privāts tiesu izpildītājs.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Piemērojamie tiesību akti ir Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un Civilprocesa kodeksa (spēkā no 2007. gada 24. jūlija) 621. pants.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Piemērojamie tiesību akti ir Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un Civilprocesa kodeksa (spēkā no 2007. gada 24. jūlija) 622. pants.

Vispārējā jurisdikcija ir otras puses pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesai vai, ja tās pastāvīgā dzīvesvieta nav Bulgārijā, attiecīgās puses pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesai, vai, ja attiecīgās puses pastāvīgā dzīvesvieta nav Bulgārijā, Sofijas pilsētas tiesai.

Pieteikumu ārvalstu tiesas izdota sprieduma vai citas ārvalstu iestādes lēmuma atzīšanai un izpildei par vecāku tiesību īstenošanu vai vecāku tiesību atjaunošanu nelikumīgas bērna aizvešanas gadījumā saskaņā ar 1980. gada Eiropas Konvenciju par nolēmumu atzīšanu un izpildi par bērnu aizbildnību un bērnu aizbildnības atjaunošanu, kas parakstīta 1980. gada 20. maijā (ratificēta ar likumu, Valsts Vēstnesis (VV) Nr. 21, 2003. gads (VV Nr. 104, 2003. gads) (Luksemburgas konvencija), iesniedz Sofijas pilsētas tiesā. Tiesa organizē atklātu sēdi, kurā piedalās Tieslietu ministrija vai pieteikuma iesniedzējs, ārvalstu spriedumā vai lēmumā iesaistītās puses un prokurors. Tiesa uzklausa bērnu, ja to pieprasa tās pašvaldības Sociālās labklājības direktorāts, kurā ir deklarēta bērna dzīvesvieta. Ārvalstu sprieduma vai lēmuma atzīšanas un izpildes procedūru aptur šādos gadījumos: tiesā tiek izskatīta lieta par strīda būtību un šī lieta ir uzsākta pēc procedūras valstī, kurā ir izdots attiecīgais spriedums vai lēmums. Tāda pati procedūra ir piemērojama, ja cits spriedums vai lēmums par vecāku tiesību īstenošanu ir atzīšanas procesā un/vai to izpilda Bulgārijas tiesas. Attiecīgā tiesa tiek nekavējoties informēta, un tiesnesim par to jālemj mēneša laikā pēc paziņojuma saņemšanas.

Tiesas spriedums ir jāizdod mēneša laikā pēc pieteikuma iesniegšanas datuma. To var pārsūdzēt Sofijas Apelācijas tiesā, kuras spriedums ir galējs.

Procedūra attiecas arī uz pieteikumiem par tādu nolēmumu atzīšanu un izpildi, kas izdoti pēc bērna aizvešanas, ja nolēmumā ir konstatēts, ka aizvešana ir nelikumīga. Ja nolēmums ir izdots citā valstī, kas ir Luksemburgas konvencijas dalībvalsts, tā atzīšana un izpilde tiek atteikta saskaņā ar 8. un 9. pantu, ja ir izpildīti Konvencijas 10. panta 1. punktā minētie nosacījumi, un ir pieņemams tikai tiktāl, ciktāl tas ir izpildāms valstī, kurā tas ir apstiprināts. Tāda pati procedūra ir piemērojama lietās saskaņā ar Konvenciju par jurisdikciju, piemērojamajiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību vecāku pienākumu un bērna aizsardzības pasākumu jautājumā.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Vecāku un bērna savstarpējās attiecības regulē viņu pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti. Ja vecākiem un bērnam nav kopējas pastāvīgās dzīvesvietas, viņu attiecības regulē tās valsts tiesību akti, kurā ir deklarēta bērna pastāvīgā dzīvesvieta vai kuras pilsonis viņš ir, atkarībā no tā, kuri ir labvēlīgāki bērnam. Aizgādības un aizbildnības jautājumus regulē tās valsts tiesību akti, kurā ir deklarēta aizgādībā vai aizbildnībā esošas personas pastāvīgā dzīvesvieta. Aizgādībā vai aizbildnībā esošas personas un aizgādņa vai aizbildņa savstarpējās attiecības regulē tiesību akti, kas ir piemērojami, kad persona tiek nodota aizgādībā vai aizbildnībā.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 15/12/2020

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Čehija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Termins “vecāku atbildība” ir ietverts Civilt kodeksā (Likums Nr. 89/2012). Šis termins ietver vecāku tiesību un pienākumu kopumu, ko veido:

bērna aprūpe, jo īpaši rūpes par bērna veselību un fizisko, emocionālo, intelektuālo un tikumisko attīstību;

bērna aizsardzība;

personiskas saskarsmes ar bērnu uzturēšana;

bērna audzināšanas un izglītības nodrošināšana;

bērna dzīvesvietas noteikšana un

bērna pārstāvība un viņa mantas pārvaldība.

Vecāku atbildība iestājas līdz ar bērna piedzimšanu un izbeidzas, tiklīdz bērns iegūst pilnīgu tiesībspēju un rīcībspēju. Vecāku atbildības īstenošanas ilgumu un apmēru var mainīt tikai tiesa. Vecāku atbildību vecāki īsteno, ievērojot bērna intereses. Pirms vecāki pieņem lēmumu, kas ietekmē bērna intereses, vecāki informē bērnu par visu, kas vajadzīgs, lai bērns var noformulēt savu viedokli konkrētajā jautājumā un pavēstīt to saviem vecākiem; šis nosacījums neattiecas uz gadījumiem, kad bērns nespēj pareizi uztvert informāciju vai nespēj noformulēt savu viedokli, vai nespēj informēt vecākus par savu viedokli. Vecāki velta īpašu uzmanību bērna viedoklim un ņem to vērā lēmuma pieņemšanā. Vecāku atbildību par bērnu vecāki īsteno tādā veidā un apmērā, kas atbilst bērna attīstības līmenim. Pieņemot lēmumu par bērna izglītību vai nodarbinātību, vecāki ņem vērā bērna viedokli, spējas un talantu.

Kamēr bērnam nav tiesībspējas un rīcībspējas, viņa vecākiem ir tiesības audzināt bērnu, izmantojot viņa spējām, kas aizvien pilnveidojas, piemērotus izglītības pasākumus, kā arī piemērojot ierobežojumus, kuru nolūks ir aizsargāt bērna tikumību, veselību un tiesības, kā arī citu personu tiesības un sabiedrisko kārtību. Bērnam jāievēro šie pasākumi. Izglītības resursus var izmantot tikai tādā veidā un apmērā, kas ir piemērots apstākļiem, neapdraud bērna veselību vai attīstību un neaizskar bērnu kā cilvēka cieņu.

Nepilngadīgas personas, kurām nav pilnīgas tiesībspējas un rīcībspējas, var veikt juridiskas darbības atbilstīgi sava vecuma intelektuālajam un gribas briedumam. Vecākiem ir pienākums un tiesības pārstāvēt bērnu tiesvedībā, kurā bērnam nav rīcībspējas. Vecāki pārstāv bērnu kopīgi, tomēr katrs no tiem var rīkoties atsevišķi; ja viens no vecākiem vienpersoniski rīkojas jautājumā, kas skar bērnu, attiecībā pret trešo personu labticīgā nolūkā, uzskata, ka viņš rīkojas ar otra vecāka piekrišanu. Vecāks nevar pārstāvēt bērnu, ja tas var radīt interešu konfliktu starp viņu un bērnu vai starp bērniem, kuriem ir vieni un tie paši vecāki. Šādos gadījumos tiesa ieceļ bērnam aizgādni. Ja vecāki nevar vienoties, kurš no tiem pārstāvēs bērnu tiesvedībā, tiesa lemj — pēc lūguma, ko iesniedzis viens no vecākiem —, kurš no vecākiem un kādā veidā var likumīgi rīkoties bērna vārdā.

Vecākiem ir pienākums un tiesības rūpēties par bērna mantu, jo īpaši to ar pienācīgu rūpību pārvaldīt. Vecākiem jānodrošina droša to līdzekļu pārvaldība, kuru var uzskatīt par tādiem, kas nav vajadzīgi, lai segtu izdevumus, kuri saistīti ar bērna mantu. Tiesvedībā, kas attiecas uz atsevišķām bērna mantas daļām, vecāki rīkojas kā bērna pārstāvji; vecāks nevar pārstāvēt bērnu, ja tas var radīt interešu konfliktu starp viņu un bērnu vai starp bērniem, kuriem ir vieni un tie paši vecāki. Šādos gadījumos tiesa ieceļ bērnam aizgādni. Ja kāds no vecākiem neievēro pienākumu pienācīgi rūpēties par bērna mantu, viņš solidāri atbildina bērnam nodarītos zaudējumus. Ja vecāki nevar vienoties par būtiskiem jautājumiem, kas saistīti ar bērna mantas pārvaldību, tos izlemj tiesa pēc lūguma, ko iesniedzis viens no vecākiem. Vecākiem jāsaņem tiesas apstiprinājums attiecībā uz juridiskām darbībām, kas skar esošo vai turpmāko bērna mantu vai tās daļas, ja vien tās nav ikdienišķas darbības vai ja vien tās nav neikdienišķas darbības, kas attiecas uz mazu mantas vērtību.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecāku atbildības īstenošana ir abu vecāku pienākums. Vecāku atbildība ir katram no vecākiem, ja vien vecākam tā nav atņemta. Nav būtiski, vai bērna vecāki ir precējušies vai ne un vai bērns ir dzimis laulībā vai ārtaulībā.

Vecāku atbildību vecāki īsteno, savstarpēji vienojoties. Ja pastāv risks, ka var neizdoties pieņemt lēmumu jautājumā, kas attiecas uz bērnu, viens no vecākiem var vienpersoniski pieņemt lēmumu vai dot piekrišanu; tomēr šā vecāka pienākums ir nekavējoties informēt otru vecāku par šo situāciju. Ja viens no vecākiem rīkojas vienpersoniski jautājumā, kas skar bērnu, attiecībā pret trešo personu labticīgā nolūkā, uzskata, ka viņš rīkojas ar otra vecāka piekrišanu. Ja vecāki nespēj vienoties par bērnam būtisku jautājumu, jo īpaši attiecībā uz viņa interesēm, šo jautājumu izlemj tiesa pēc lūguma, ko iesniedzis viens no vecākiem; tas attiecas arī uz gadījumu, kad viens no vecākiem ir liedzis otram vecākam piedalīties lēmuma pieņemšanā par jautājumu, kas ir būtisks bērnam. Par būtiskiem jautājumiem jo īpaši uzskata dzīvesvietas noteikšanu un bērna izglītības vai nodarbinātības izvēli, bet ne jautājumus par parastām medicīnām un līdzīgām procedūram.

Tiesa var lemt par vecāku atbildības īstenošanas apturēšanu, ja vecākiem ir liegts īstenoāt vecāku atbildību nopietnu apstākļu dēļ un ja var uzskatīt, ka tas ir vajadzīgs bērna interesēs. Ja viens no vecākiem īsteno vecāku atbildību neatbilstīgi un ja tas ir nepieciešams bērna interesēs, tiesa var ierobežot attiecīgā vecāka vecāku atbildību vai ierobežot tās īstenošanu, vienlaikus nosakot šāda ierobežojuma apjomu. Ja viens no vecākiem ļaunprātīgi izmanto vecāku atbildību vai tās īstenošanu un/vai nopietni atstāj novārtā vecāku atbildību vai tās īstenošanu, tiesa var atņemt šim vecākam vecāku atbildību. Ja viens no vecākiem ir tīši izdarījis noziegumu pret savu bērnu vai izmantojis savu bērnu, kurš nav saucams pie kriminālatbildības, nozieguma izdarīšanai, tiesa jo īpaši novērtē, vai ir pamats atņemt šim vecākam vecāku atbildību.

Ja viens no vecākiem ir miris vai nav zināms vai ja vienam no vecākiem nav vecāku atbildības vai vecāku atbildības īstenošana ir pārtraukta, vecāku atbildību īsteno otrs vecāks; tas attiecas arī uz gadījumu, kad vienam no vecākiem vecāku atbildība vai tās īstenošana ir ierobežota. Ja nevienam no

vecākiem nav pilnīgas vecāku atbildības, ja vecāku atbildības īstenošana ir apturēta abiem vecākiem un/vai ja vecāku atbildība ir ierobežota vienā no norādītajiem veidiem, bet katram vecākam atšķirīgi, tiesa ieceļ bērnam aizbildni, kuram tiek piešķirtas vecāku tiesības un pienākumi vai kurš īsteno šos pienākumus vai tiesības vecāku vietā. Ja vecāku atbildība vai tās īstenošana ir ierobežota, tiesa ieceļ bērnam aizgādni.

Ja bērns ir adoptēts, tiesības un pienākumi, ko ietver vecāku atbildība, tiek nodoti adoptētājam, tiklīdz stājas spēkā juridiskais lēmums par adopciju.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja tiesa nolemj ierobežot vecāku tiesībspēju un rīcībspēju, tā lemj arī par viņa vecāku atbildību. Vecāku atbildības īstenošana, ko veic nepilngadīga persona, kura ir viens no vecākiem, bet vēl nav ieguvusi pilnīgu tiesībspēju un rīcībspēju, pamatojoties uz tās izsludināšanu vai laulību, tiek apturēta līdz brīdim, kad šī persona iegūst pilnīgu tiesībspēju un rīcībspēju; tas neattiecas uz bērna aprūpes pienākumu un tiesību īstenošanu, ja vien tiesa attiecībā uz šo personu, kas ir viens no vecākiem, nenolemj, ka šo pienākumu un tiesību īstenošana tiek apturēta līdz brīdim, kad šis vecāks ir ieguvis pilnīgu tiesībspēju un rīcībspēju.

Vecāku atbildības īstenošana, ko veic viens no vecākiem, kuram ir ierobežota tiesībspēja un rīcībspēja šajā jomā, tiek apturēta uz laiku, kamēr ir spēkā šis ierobežojums, ja vien tiesa nenolemj, ka šis vecāks, ņemot vērā viņa personu, turpina īstenot bērna aprūpes pienākumu un tiesības un personisku saskarsmi ar bērnu.

Ja nav vecāku, kuri pilnībā īstenoju vecāku atbildību par savu bērnu, tiesa ieceļ bērnam aizbildni. Aizbildnis attiecībā pret bērnu būtībā uzņemas visus bērna vecāku pienākumus un tiesības, tomēr tam nav atbalsta nodrošināšanas un uzturēšanas saistību pret bērnu. Izņēmuma gadījumos var noteikt citus pienākumus un tiesības, ņemot vērā, kas un kāds ir aizbildnis vai kāda ir bērna situācija, kā arī iemeslu, kādēļ vecāki nepilda visus savus pienākumus un tiesības. Aizbildnim jābūt pilnībā tiesībspējīgam un rīcībspējīgam, un viņa dzīvesveidam jābūt tādā, kas garantē, ka viņš spēj pienācīgi pildīt aizbildņa pienākumu. Tiesa var arī iecelt par aizbildņiem divas personas, kuras parasti ir laulātie. Ja tas nav pretrunā bērna interesēm, tiesa var iecelt par aizbildni personu, ko izraudzījies viens no vecākiem. Pretējā gadījumā tiesa ieceļ par aizbildni bērna radnieku vai bērnam vai viņa ģimenei tuvu personu, ja vien kāds no vecākiem nav skaidri iebildis pret šo personu. Ja šādas personas nav, tiesa ieceļ par aizbildni citu piemērotu personu. Ja nav fiziskas personas, ko var iecelt par bērna aizbildni, tiesa par aizbildni ieceļ bērnu sociālās un tiesiskās aizsardzības iestādi līdz brīdim, kad tiesa bērnam ieceļ citu aizbildni vai kāda persona piekrīt uzņemties aizbildņa pienākumu. Aizbildnis ir pakļauts tiesas uzraudzībai. Aizbildnis sagatavo mantas sarakstu, sākot pienākumu izpildi un pabeidzot pienākumu izpildi. Aizbildnis sistemātiski iesniedz tiesai ziņojumus par bērnu, bērna attīstību un pārskatus par bērna mantas uzturēšanu. Visus aizbildņa lēmumus par jautājumiem, kas neattiecas uz ikdienu, apstiprina tiesa.

Otra iespēja ir ievietot bērnu audžuģimenē. Izvērtējot audžuģimenē ir citas personas bērna personīga aprūpe; tomēr tā nenozīmē citas personas bērna pieņemšanu par savu bērnu, kā tas ir adopcijas gadījumā. Audžuvecāks atbilstošā veidā īsteno vecāku tiesības un pienākumus.

Audžuvecākam ir pienākums un tiesības lemt tikai par ikdienišķiem jautājumiem, kas attiecas uz bērnu, pārstāvēt bērnu šajos jautājumos un pārvaldīt bērna mantu. Nopietnos jautājumos, kas skar bērnu, audžuvecākam ir jāinformē bērna vecāki. Ja apstākļi to pieprasa, tiesa nosaka audžuvecākam papildu pienākumus un tiesības. Bērna vecāki patur savus pienākumus un tiesības, ko ietver vecāku atbildība, ieskaitot tiesības uz personisku un regulāru saskarsmi un tiesības saņemt informāciju par bērnu, izņemot pienākumus un tiesības, kas pēc likuma ir noteiktas audžuvecākam, ja vien tiesa īpašu apsvērumu dēļ nav nolēmusi citādi. Audžuvecākam nav jāpilda atbalsta nodrošināšanas un uzturēšanas pienākums pret bērnu.

Audžuvecākam jānodrošina pienācīga aprūpe, viņam jābūt Čehijas Republikas pastāvīgajam iedzīvotājam un jāpiekrīt bērna nodošanai viņa aprūpei audžuģimenē. Parasti audžuvecāks ir radnieks, bet tā var būt arī cita persona, kuru bērnu sociālās un tiesiskās aizsardzības iestāde ir izraudzījusi par audžuvecāku (šim nolūkam rajona tiesa saglabā pierādījumus par pieteikuma iesniedzējiem, kuri ir piemēroti audžuvecāku pienākuma pildīšanai). Tiesa var ievietot bērnu audžuģimenē īslaicīgi (piemēram, kamēr kāds no vecākiem uzturas ārstniecības iestādē), kā arī uz nenoteiktu laiku. Tādējādi aprūpe audžuģimenē var tikt izmantota gadījumos, kad ģimene ir nonākusi krīzes situācijā, vai nodrošināt aprūpi alternatīvā ģimenes vidē. Lai samazinātu bērnu skaitu institūcijās un institucionālās iestādēs, audžuģimenei ir dodama priekšroka pār institucionālo aprūpi. Audžuvecāks saņem valsts pabalstus par bērna aprūpi (piemēram, pabalsts maksājumiem par bērna vajadzībām, pabalsts, ko izmaksā, izbeidzot aprūpi audžuģimenē, audžuvecāka atalgojums u. c.).

Civilkodeksā ir arī reglamentēta bērna uzturēšana citai personai, ja neviens no vecākiem vai aizbildnis nevar personiski uzņemties bērna aprūpi. Šāda aizgādība nav alternatīva ievietošanai audžuģimenē vai aprūpei, kas jānodrošina pirms adopcijas. Tai ir priekšroka pār bērna institucionālo aprūpi.

Aprūpētājam jānodrošina pienācīga aprūpe, viņam jābūt Čehijas Republikas pastāvīgajam iedzīvotājam un jāpiekrīt bērna nodošanai viņa personiskajā aprūpē.

Aprūpētāja pienākumus un tiesības nosaka tiesa; pretējā gadījumā atbilstoši piemēro tiesību aktus, kas attiecas uz aprūpi audžuģimenē. Vecāki kā likumīgie pārstāvji var — kārtējot bērna lietas, ja vien tie nav jautājumi par personas statusu, — parakstīt pārstāvības nolīgumu ar personu, kurai ir speciālas zināšanas, vai, piemēram, citu piemērotu personu. Ja bērns paraksta nolīgumu par pārstāvību, tas neietekmē vecāku kā bērna likumisko pārstāvju statusu. Ja likumiskais pārstāvis un līgumiskais pārstāvis nevar vienoties, lēmumu pieņem tiesa bērna interesēs.

Ja bērna audzināšana vai viņa fiziskais, intelektuālais vai garīgais stāvoklis un/vai viņa pienācīga attīstība ir apdraudēta vai traucēta tādā mērā, ka tas ir pretrunā bērna interesēm, un/vai gadījumā, kad ir nopietni iemesli, kādēļ vecāki nevar nodrošināt bērna audzināšanu, tiesa var izdot rīkojumu par institucionālo aprūpi kā nepieciešamu pasākumu. Tiesa šādi rīkojas jo īpaši tajos gadījumos, kad iepriekš veiktie pasākumi nav nodrošinājuši tiesisko aizsardzību. Šādi rīkojoties, tiesa vienmēr apsver, vai ir piemēroti dot priekšroku bērna nodošanai fiziskas personas aprūpē. Institucionālo aprūpi var noteikt uz laiku līdz trīs gadiem, bet šo termiņu var pagarināt (atkārtoti), ja iemesli, kuru dēļ tika noteikta institucionālā aprūpe, joprojām pastāv (vienmēr ne ilgāk par trim gadiem). Ja vairs nav iemeslu, kuru dēļ tika noteikta institucionālā aprūpe, vai ja institucionālās aprūpes vietā bērnam var nodrošināt kādu citu kārtību, tiesa nekavējoties atceļ institucionālo aprūpi un vienlaikus lemj, kam turpmāk bērnu uzticēt, ņemot vērā pastāvošos apstākļus.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Lēmums par bērna aprūpi ir būtisks nosacījums bērna vecāku laulības šķiršanas gadījumā. Pieņemot lēmumu, tiesa ņem vērā bērna intereses; tiesa atkāpjas no vecāku abpusējās vienošanās tikai tad, ja tas ir bērna interesēs. Tiesa var nolemt nodot bērnu viena vecāka aprūpē vai lemt par dalītu aizbildnību vai kopīgu aizbildnību; tiesa var arī nolemt nodot bērnu tādas personas aprūpē, kas nav bērna vecāki, ja tas ir bērna interesēs. Tiesa ņem vērā bērna personību, jo īpaši bērna talantu un spējas saistībā ar viņa attīstības iespējām, kā arī bērna vecāku dzīvesveidu, bērna emocionālo uzvedību un apstākļus, katra vecāka spēju audzināt bērnu, izglītības vides, kurā bērnam būtu jādzīvo, pašreizējo un paredzamo stabilitāti un bērna emocionālo saikni ar brāļiem un māsām, vecvecākiem vai citiem radniekiem un nesaistītām personām. Tiesa vienmēr ņem vērā, kurš no vecākiem līdz šim ir pienācīgi rūpējies par bērnu un pienācīgi pievērsis uzmanību bērna emocionālajai, intelektuālajai un tikumiskajai izglītībai, kā arī to, kurš no vecākiem sniedz bērnam labākas iespējas veselīgai un veiksmīgai attīstībai. Tiesa pievērš uzmanību arī bērna tiesībām uz abu vecāku rūpēm un regulāru personisko saskarsmi ar abiem vecākiem, kā arī vecāka, ar kuru bērns nedzīvo, tiesībām sistemātiski saņemt informāciju par bērnu, un tiesa ņem vērā arī vecāku spēju savstarpēji vienoties par bērna audzināšanu. Tiesa var arī nolemt apstiprināt vienošanos starp vecākiem, ja vien nav skaidri saprotams, ka vecāku atbildības īstenošanas veids, par kuru panākta vienošanās, nav atbilstīgs bērna interesēm.

Ja nepilngadīgās personas, kurai nav pilnīgas tiesībspējas un rīcībspējas, vecāki nedzīvo kopā un nespēj vienoties par bērna aprūpes kārtību, to izlemj tiesa bez vecāku lūguma. Tiesa, pieņemot lēmumu par bērna aprūpi, ievēro līdzīgus noteikumus kā bērna vecāku šķiršanās gadījumā.

Vecāks, kura aprūpē bērns ir, kopā ar otru vecāku izlemj, kādā veidā vecāks, kura aprūpē bērns nav, īsteno saskarsmi ar bērnu. Ja vecāki nespēj vienoties vai ja tas ir vajadzīgs bērna audzināšanas un ģimenes attiecību interesēs, vecāka un bērna saskarsmi nosaka tiesa. Pamatotos gadījumos tiesa var noteikt vecāka un bērna satikšanās vietu. Ja tas ir bērna interesēs, tiesa ierobežo vecāka tiesības uz personisku saskarsmi ar bērnu un/vai aizliedz šādu saskarsmi.

Ja apstākļi ir mainījušies, tiesa maina lēmumu par pienākumu un tiesību, ko ietver vecāku atbildība, izpildi, pat ja nav iesniegts lūgums to darīt.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecāku šķiršanās gadījumā vecākiem, vienojoties par vecāku atbildības īstenošanas metodi, jānosaka, kādā veidā katrs no vecākiem rūpēsies par bērnu pēc laulības šķiršanas. Šīs vienošanās ietvaros vecāki var arī noteikt, kā notiks saskarsme starp viņiem un bērnu. Šādas vienošanās ir jāapstiprina tiesai. Tiesa apstiprina vienošanos starp vecākiem, ja vien nav skaidri saprotams, ka vecāku atbildības īstenošanas veids, par kuru panākta vienošanās, nav atbilstīgs bērna interesēm. Tas pats attiecas uz vienošanos starp vecākiem gadījumos, kad bērna vecāki nedzīvo kopā.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Bērna interešu aizsardzības nolūkā tiesvedībā par nepilngadīgas personas aprūpi tiesa palīdz vecākiem panākt izlīgumu. Tiesa var vecākiem noteikt dalību ārpustiesas samierināšanas vai mediācijas sanāksmēs vai ģimenes terapiju uz laiku līdz trim mēnešiem vai var noteikt vecākiem vizītes pie bērnu psiholoģijas speciālista.

Turklāt ir iespējams izmantot laulību un ģimenes konsultāciju centru pakalpojumus, ko sniedz kvalificēti psihologi un sociālie darbinieki.

Arī bērnu sociālās un tiesiskās aizsardzības iestāde var iepazīstināt vecāku, kurš neievēro bērna vai otra vecāka tiesības (piemēram, uz aprūpi, uz regulāru saskarsmi), ar tiesību aktiem un viņa uzvedības sekām un pamudināt šīs tiesības ievērot. Bērnu sociālās un tiesiskās aizsardzības iestāde var arī uzlikt vecākiem pienākumu konsultēties ar speciālistiem, ja vecāki bez speciālistu konsultācijām nespēj atrisināt problēmas, kas saistītas ar bērna audzināšanu, jo īpaši strīdos par izmaiņām bērna audzināšanā vai saskarsmes tiesībās.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesa — ja ir izpildīti noteiktie nosacījumi — var pēc vecāku lūguma lemt jo īpaši par šādiem jautājumiem vecāku un bērnu attiecību jomā:

personiskās tiesības (piemēram, tiesības izvēlēties bērna vārdu un uzvārdu vai tiesības piekrist bērna adopcijai);

bērna aprūpe un saskarsme ar bērnu kārtība;

alternatīvi bērna aprūpes veidi (piemēram, aizbildnība, bērna nodošana citas personas aprūpē, aprūpe audžuģimenē, institucionālā aprūpe);

uzturēšanas un atbalsta nodrošināšanas pienākumi;

bērna pārstāvēšana un mantas pārvaldība, piekrišana bērna veiktām juridiskām darbībām;

bērnam būtiski jautājumi, par kuriem vecāki nespēj vienoties (par būtiskiem jautājumiem uzskata jo īpaši bērna dzīvesvietas noteikšanu un bērna izglītības vai nodarbinātības izvēli, bet ne jautājumus par parastām medicīnas un līdzīgām procedūrām).

Tiesa visbiežāk lemj, kura aprūpē nodot bērnu, un var arī lemt par kārtību, kādā notiek saskarsme ar bērnu, un par uzturēšanu un atbalsta nodrošināšanu.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Rūpes par bērnu ir tikai daļa no pienākumiem un tiesībām, ko ietver vecāku atbildība. Ja vecākam, kuram nav uzticēta bērna aprūpe, nav atņemta vecāku atbildība un viņa vecāku atbildība nav ierobežota vai apturēta, viņš joprojām īsteno vecāku atbildību attiecībā uz pārējiem vecāku atbildības elementiem un nezaudē tiesības lemt par svarīgiem jautājumiem, kas skar bērnu. Vecāku atbildību vecāki īsteno, savstarpēji vienojoties un ievērojot bērna intereses. Ja pastāv risks, ka var neizdoties pieņemt lēmumu jautājumā, kas attiecas uz bērnu, viens no vecākiem var vienpersoniski pieņemt lēmumu vai dot piekrišanu; tomēr šā vecāka pienākums ir nekavējoties informēt otru vecāku par šo situāciju.

Ja vecāki nespēj vienoties par bērnam būtisku jautājumu, jo īpaši attiecībā uz viņa interesēm, šo jautājumu izlemj tiesa pēc lūguma, ko iesniedzis viens no vecākiem; tas attiecas arī uz gadījumu, kad viens no vecākiem ir liedzis otram vecākam piedalīties lēmuma pieņemšanā par jautājumu, kas ir būtisks bērnam. Tiesa pēc lūguma, ko iesniedzis viens no vecākiem, arī pieņem lēmumu gadījumā, kad vecāki nespēj vienoties par to, kurš no vecākiem pārstāvēs bērnu tiesvedībā, vai svarīgos jautājumos, kas saistīti ar bērna mantas pārvaldību.

Vecākiem jāinformē vienu otru par visiem svarīgajiem jautājumiem, kas attiecas uz bērnu un viņa interesēm.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Civilkodeksā tiek izšķirti gadījumi, kad bērns tiek nodots viena vecāka aprūpē, dalītā aizgādībā, kopīgā aizgādībā vai citas personas, kas nav bērna vecāks, aprūpē. Pieņemot lēmumu par bērna nodošanu aprūpei, tiesa ievēro bērna intereses. Tiesa var atcelt lēmumu par dalītu aizgādību vai kopīgu aizgādību, ja vecāki spēj komunicēt un sadarboties.

Kopīga aizgādība (kopīga audzināšana)

Šāds bērna aprūpes veids nozīmē, ka nav pieņemts īpašs lēmums par bērna nodošanu aprūpei vienam no vecākiem. Praksē tas nozīmē, ka, īstenojot kopīgu aizgādību, viens no vecākiem var, piemēram, nodrošināt bērna izglītības vajadzības, bet otrs vecāks — sporta nodarbības un/vai viens vecāks pievēršas valodu mācību nodrošināšanai bērnam, bet otrs vecāks pievēršas citām bērna ārpuskolas nodarbībām. Abiem vecākiem ir kopīgi jānodrošina bērna veselības aprūpe un materiālo vajadzību apmierināšana (piemēram, ēdiena, mājojka uzkopšanas, apģērba u. c. nodrošināšana). Ja bērnu paredzēts nodot kopīgā aizgādībā, ir vajadzīga abu vecāku piekrišana.

Dalīta aizgādība (pārmaiņus audzināšana)

Dalīta aizgādība nozīmē, ka bērnu pārmaiņus nodod aprūpē katram no vecākiem uz precīzi noteiktu laiku. Tiesa arī nosaka šajā laikposmā īstenojamās tiesības un pienākumus.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Lūgums, kas saistīts ar vecāku pienākumiem un tiesībām, jāiesniedz rajona tiesā (Prāgā — apgabaltiesā, Brno — pilsētas tiesā), kuras jurisdikcijā atrodas nepilngadīgās personas dzīvesvieta, vai, ja šai personai nav pastāvīgas adreses, rajona tiesā, kuras jurisdikcijā šī persona dzīvo. Jautājumos, kas saistīti ar nepilngadīgām personām, tiesa var pieņemt lēmumus arī bez lūguma.

Prasības lūguma noformēšanai ir atkarīgas no lūguma veida. Tomēr vienmēr jānorāda iesaistīto personu vārds, uzvārds un adrese vai iesaistīto personu un to pārstāvju personas kods, kā arī jānorāda būtiskie fakti, pierādījumi, uz kuriem lūguma iesniedzējs atsaucas, un ir jābūt skaidri saprotamam, ko lūguma iesniedzējs vēlas un kurai tiesai lūgums ir adresēts.

Lūgumam jāpievieno visi svarīgie dokumenti, kas attiecas uz konkrēto jautājumu, piemēram, dzimšanas apliecība, laulības apliecība, iepriekšējie tiesas lēmumi, kas skar bērnu, u. c. Lūgums būtu jāiesniedz papīra formātā tik daudz eksemplāros, cik prasīts, — tā, lai viens eksemplārs paliek tiesai un katrs lietas dalībnieks saņem vienu eksemplāru, ja nepieciešams.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Tiesa var sākt tiesvedību lietās par tiesas noteiktu nepilngadīgas personas aprūpi arī tad, ja lūgums nav iesniegts.

Ja tas vajadzīgs iesaistīto dalībnieku attiecību pagaidu noregulēšanai vai ja pastāv tiesas lēmuma nepildīšanas risks, tiesa var arī pirms lēmuma par lietas būtību pieņemšanas ar pagaidu pasākumu noteikt tiesvedības procesa dalībniekam pienākumu maksāt uzturēšanas izdevumus nepieciešamajā apmērā un/vai nodot bērnu aprūpē vienam no vecākiem vai personai, ko noteikusi tiesa. Pagaidu pasākumu parasti pieņem pēc lūguma saņemšanas, tomēr, ja ir iespējams sākt tiesvedību par lietas būtību (tādējādi arī tiesvedību par tiesas noteikto nepilngadīgās personas aprūpi) bez lūguma, rīkojumu par pagaidu pasākumu var izdot arī bez lūguma. Tiesa, kas ir kompetenta izskatīt attiecīgo lietu, ir atbildīga par rīkojuma izdošanu par pagaidu pasākumu, ja vien likumā nav paredzēts citādi. Lūgumā izdot rīkojumu par pagaidu pasākumu ir jāiekļauj Civilprocesa kodeksa (grozītais Likums Nr. 99/1963) 42. panta 4. punktā un 75. pantā noteiktie

attiecībā uz kuru lēmuma atzīšanai ir nozīme. Saskaņā ar Regulu (ES) 2019/1111 jebkura ieinteresēta persona var lūgt izdot lēmumu par to, ka nav pamata atteikt atzīšanu. Čehijas Republikas rajona tiesas (apgabaltiesas Prāgā, pilsētas tiesa Brno) ir kompetentas izskatīt šādas lietas pirmajā instancē.

Lēmumu, kas saistīts ar jautājumiem par vecāku atbildību un kas izdots citā dalībvalstī, var izpildīt Čehijas Republikā tikai tad, kad šis lēmums ir pasludināts par izpildāmu saskaņā ar īpašu procedūru, kas paredzēta iepriekš norādītajā Regulā (EK) Nr. 2201/2003. Lūgumu par izpildāmības pasludināšanu iesniedz Čehijas Republikas vietējā kompetentajā rajona tiesā (apgabaltiesā Prāgā, pilsētas tiesā Brno). Vietējo kompetenci nosaka saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 2201/2003 atbilstoši tās personas, pret kuru prasīta izpilde, pastāvīgajai dzīvesvietai vai bērna pastāvīgajai dzīvesvietai; ja dalībvalstī, kurā jāizpilda lēmums, neatrodas neviena no minētajām vietām, vietējo kompetenci nosaka saskaņā ar lēmuma izpildes vietu.

Lēmumu par tiesībām uz saskarsmi ar bērnu un lēmumu par bērna atpakaļatdošanu, kas pieņemts, pamatojoties uz Regulas (EK) Nr. 2201/2003 11. panta 8. punktu, saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 2201/2003 41. un 42. pantu izpilda citā dalībvalstī, nepasludinot izpildāmību un neparedzot iespēju apstrīdēt lēmuma atzīšanu, ja lēmumu apstiprinājis izcelsmes dalībvalsts, izmantojot Regulas (EK) Nr. 2201/2003 pielikumā iekļauto standarta veidlapu.

Lūgumam par lēmuma atzīšanu vai neatzīšanu un lēmuma pasludināšanu par izpildāmu jāpievieno viens lēmuma eksemplārs, kas atbilst nosacījumiem, kuri jāizpilda, lai to atzītu par autentisku (piemēram, lēmuma dublikāts vai apliecināta lēmuma kopija), un 39. pantā norādītā apliecība, ko izdevusi attiecīgā iestāde dalībvalstī, kurā tika pieņemts lēmums, un kas sagatavota uz standarta veidlapas, kura iekļauta Regulas (EK) Nr. 2201/2003 pielikumā.

Aizmuguriska sprieduma gadījumā jāiesniedz arī tāda dokumenta oriģināls vai apliecināta kopija, kas apliecina, ka tiesvedībā klāt neesošajai pusei ir izsniegts lūgums ierosināt lietu vai cits līdzīgs dokuments, vai jebkāds dokuments, kas apliecina, ka atbildētājs ir nepārprotami piekritis spriedumam. Ja minētā apliecība vai nepieciešamais dokuments aizmuguriskā sprieduma gadījumā netiek iesniegts, izmanto Regulas (EK) Nr. 2201/2003 38. panta 1. punktā noteikto procedūru.

Saskaņā ar Regulu (ES) 2019/1111 lēmumi lietās par vecāku atbildību, kas pieņemti kādā dalībvalstī un ir izpildāmi tai pašā dalībvalstī, ir izpildāmi arī Čehijas Republikā, nepasludinot to izpildāmību.

Lēmumi, ar ko tiek piešķirtas tiesības uz saskarsmi ar bērniem, un lēmumi, kas pieņemti saskaņā ar 29. panta 6. punktu, ja ir vajadzīga bērna atpakaļatdošana, un kas apliecināti izcelsmes dalībvalstī, izmantojot Regulas (ES) 2019/1111 pielikumā iekļauto apliecību, tiek atzīti citās dalībvalstīs saskaņā ar Regulas (ES) 2019/1111 43. pantu, neveicot nekādu īpašu procedūru un neparedzot iespēju iebilst pret lēmuma atzīšanu, ja vien netiek konstatēts, ka spriedums nav savienojams ar (vēlāku) lēmumu, kā noteikts 50. pantā, un tad šāda iespēja pastāv tikai tiktāl, ciktāl pastāv minētā nesavienojamība.

Lēmumi, ar ko tiek piešķirtas tiesības uz saskarsmi ar bērniem, un lēmumi, kas pieņemti saskaņā ar 29. panta 6. punktu, ja ir vajadzīga bērna atpakaļatdošana, un kas apliecināti izcelsmes dalībvalstī, izmantojot Regulas (ES) 2019/1111 pielikumā iekļauto apliecību, tiek atzīti citās dalībvalstīs saskaņā ar Regulas (ES) 2019/1111 43. pantu, nepasludinot izpildāmību.

Lai lēmums tiktu atzīts un būtu izpildāms saskaņā ar Regulu (ES) 2019/1111, ir jāiesniedz lēmuma kopija, kas atbilst nosacījumiem, kuri jāizpilda, lai varētu atzīt tā autentiskumu, un attiecīgā apliecība, kas minēta 36. vai 47. pantā un ko izdevusi attiecīgā iestāde dalībvalstī, kurā izdots attiecīgais lēmums, un kas sagatavota, izmantojot Regulas (ES) 2019/1111 pielikumā iekļauto apliecības veidlapu. Ja netiek iesniegti 31. panta 1. punktā minētie dokumenti, jāīsteno Regulas (ES) 2019/1111 32. pantā minētā procedūra.

Ja iepriekš minētajās regulās norādītie nosacījumi ir izpildīti, procedūra attiecībā uz citā ES dalībvalstī pieņemta lēmuma izpildi lietās, kas saistītas ar vecāku atbildību, ir tāda pati kā attiecībā uz valsts līmenī pieņemtu lēmumu izpildi. Plašāku informāciju sk. atbildē uz iepriekšējo jautājumu.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu un izpildi vecāku atbildības lietā, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Tiesiskās aizsardzības līdzekli (apelācija) pret tiesas lēmumu iesniedz tajā tiesā, kura izdevusi lēmumu. Par tiesiskās aizsardzības līdzekli lemj augstākā tiesa.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Tiesvedībā lietās, kas saistītas ar vecāku atbildību, piemērojamos tiesību aktus nosaka saskaņā ar 1996. gada 19. oktobra Konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem. Jebkurš divpusējs starptautisks nolīgums, ar kuru Čehijas Republika uzņemas saistības pret citām valstīm, prevalē pār 1996. gada konvenciju, ja vien nav pieņemta deklarācija saskaņā ar 1996. gada konvencijas 52. panta 1. punktu (šāda deklarācija tika pieņemta attiecībā uz savstarpēji noslēgtu divpusējo nolīgumu starp Čehijas Republiku un Poliju, kas nodrošināja, ka prevalē 1996. gada konvencija).

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 06/04/2023

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešus kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Vācija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Termins “vecāku atbildība” attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības. Vecākiem ir pienākums un tiesības rūpēties par savu bērnu. Aizgādība ir rūpes par bērnu un bērna mantu, kā arī bērna pārstāvība; tādēļ principā ar **aizgādību** ir saistītas tiesības pieņemt lēmumus bērna vārdā. Vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Kā minēts atbildē uz 1. jautājumu, termins “vecāku atbildība” attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt.

Vecākiem principā var būt kopīga aizgādība pār bērnu, ja:

Bērns ir piedzimis laulātiem vecākiem;

Vecāki salaulājas pēc bērna piedzimšanas;

Vecāki apliecina, ka vēlas kopīgi rūpēties par bērnu (aizgādības apliecinājumi);

Ģimenes lietu tiesa (*Familiengericht*) viņiem ir piešķīrusi kopīgu aizgādību pār bērnu.

Aizgādības apliecinājumi ir pareizi juridiski jāapstiprina. To var izdarīt Nepilngadīgo labklājības iestādē (*Jugendamt*) vai pie notāra, kā arī — noteiktos gadījumos — diplomātiskajās pārstāvniecībās ārvalstīs. Ja vecāki neiesniedz aizgādības apliecinājumu un nesastāv laulībā viens ar otru, aizgādības tiesības pār bērnu ir vienīgi mātei. Tomēr ģimenes lietu tiesa, ja to lūdz viens no vecākiem, var piešķirt abiem vecākiem kopīgas aizgādības tiesības, ja vien tas ir bērna interesēs. Tiek pieņemts, ka kopīga aizgādība ir bērna interesēs, ja otrs vecāks nenorāda iemeslus, kādēļ aizgādību nevajadzētu piešķirt, un ja šādi iemesli kā citādi nekļūst zināmi.

Saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem tiek pieņemts, ka bērna interesēs parasti ir kontaktēties ar abiem vecākiem, tādēļ tiek garantētas bērna tiesības uz saskarsmi ar vecākiem. Turklāt abiem vecākiem ir tiesības un pienākums kontaktēties ar savu bērnu.

Vissvarīgākais, ko vecākiem garantē saskarsmes tiesības, ir iespēja regulāri tikties un sarunāties ar savu bērnu. Papildus klātienes kontaktam saskarsme ietver arī saziņu ar pasta starpniecību un pa tālruni.

Parasti uzturēšanas pienākums ir abiem vecākiem. Vecāki paši var izvēlēties, kādā veidā viņi nodrošina savu bērnu uzturēšanu. Viņi var, piemēram, lemt par uzturīdzekļu nodrošināšanu natūrā, galvenokārt vecāku mājās (nodrošinot izmitināšanu, ēdināšanu, apģērbu utt.).

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Termins “vecāku atbildība” attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Ja bērnu neaprupē viņa vecāki, jo, piemēram, vecāki ir miruši vai nav tiesīgi pārstāvēt bērnu jautājumos, kas saistīti ar bērnu un/vai viņa mantu, piemēram, tāpēc, ka vecākiem aizgādības tiesības ir atņemtas, ģimenes lietu tiesa iecel bērnam likumisko aizbildni.

Ja vecāki nespēj nodrošināt atsevišķus vecāku aizgādības aspektus, ģimenes lietu tiesa šiem mērķiem iecel bērna aprūpētāju (Civillkodeksa (*Bürgerliches Gesetzbuch, BGB*) 1909. pants).

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Termins “vecāku atbildība” attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Ja vecākiem ir piešķirtas kopīgas aizgādības tiesības, bet viņi pēc tam šķiras, viņiem arī turpmāk būs kopīga aizgādība pār bērnu neatkarīgi no tā, vai viņi sastāv laulībā. Tomēr, ja to lūdz viens no vecākiem, ģimenes lietu tiesa var piešķirt aizgādības tiesības vienam vecākam. Šāds lūgums tiek apmierināts, ja otrs vecāks tam piekrīt (izņemot gadījumus, kad bērnam ir vismaz 14 gadu un viņš iebilst) vai ja tiek uzskatīts, ka kopīgas aizgādības izbeigšana un aizgādības tiesību piešķiršana vienam no vecākiem ir bērna interesēs. Pat vecāku laulības šķiršanas gadījumā šādu nolēmumu pieņem tikai tad, ja to pieprasa kāds no vecākiem, ja vien nav apdraudēta bērna labklājība.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Termins “vecāku atbildība” attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām** un **saskarsmes tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Parasti paši vecāki lemj par to, kā īstenot kopīgo aizgādību pār viņu bērnu, un nav juridisku prasību, kādā formā tas būtu jādara. Tomēr juridiski saistošas izmaiņas aizgādības organizācijā nevar ieviest tikai ar vienošanos; par to ir jālemj ģimenes lietu tiesai. Ja vecāki dzīvo atsevišķi, Nepilngadīgo labklājības iestāde viņiem var palīdzēt izstrādāt abpusēji pieņemamu plānu, kā īstenot savas vecāku aizgādības tiesības. Šo plānu var izmantot kā pamatu tiesas nolēmumiem par vecāku aizgādību. Ja vecāki vienojas, ka vienam no vecākiem ir jāpiešķir vienpersoniskas aizgādības tiesības, viņi var lūgt ģimenes lietu tiesu mainīt vecāku aizgādību.

Vecāki var arī vienoties par saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību, jo šajā ziņā nekādas prasības nav noteiktas. Ja vienošanos reģistrē kā tiesā panāktu un tiesas apstiprinātu izlīgumu, šis izlīgums ir līdzvērtīgs saistošam tiesas nolēmumam un nepieciešamības gadījumā tā izpildi var panākt piespiedu kārtā.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Ja vecāki nespēj atrisināt savus strīdus patstāvīgi, viņi var sazināties ar Nepilngadīgo labklājības iestādi vai brīvprātīgā nepilngadīgo labklājības atbalsta dienesta (*Freie Jugendhilfe*) organizāciju. Minētās organizācijas sniedz vecākiem padomus un palīdz pārvarēt radušās problēmas. Datubāze, kurā norādīti visi šāda veida atbalsta dienesti, ir pieejama vietnē <http://www.dajeb.de>. Arī mediācija var vecākiem palīdzēt panākt mierizlīgumu. Sīkāku informāciju par mediāciju ģimenes lietās var atrast vietnē <http://www.bafm-mediation.de/>.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Atkarībā no prasības vai priekšlikuma tiesnesis tiesas procesā var lemt par visiem jautājumiem, kas saistīti ar aizgādību (arī bērna atdošanu), saskarsmi un bērna uzturēšanu. Tiesnesim visās procesa stadijās ir jācenšas atrisināt strīdu abām pusēm pieņemamā veidā. Ja vecākiem ir domstarpības par jautājumu, kas ir saistīts ar aizgādību un ir svarīgs bērnam, tiesa var arī piešķirt vienam vecākam pilnvaras šajā jautājumā pieņemt lēmumus vienpersoniski (*Alleinentscheidungsbefugnis*).

Ja ir apdraudēta bērna labklājība, tiesa var arī jebkurā brīdī pēc savas iniciatīvas izdot rīkojumu par jebkādiem pasākumiem, kas nepieciešami, lai novērstu apdraudējumu.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Termins “vecāku atbildība” attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām** un **saskarsmes tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Attiecībā uz vecāku aizgādības tiesībām atbilde uz šo jautājumu standarta gadījumos ir apstiprināšana. Vecākam, kuram nav aizgādības tiesību, nav tiesību tikt iesaistītam lēmumu pieņemšanā. Tomēr viņam/viņai ir saskarsmes tiesības un viņš/viņa var pieprasīt informāciju no otra vecāka par bērna personīgo situāciju, ja vien šāds pieprasījums ir pamatots. Taču, kamēr, pamatojoties uz tā vecāka piekrišanu, kura individuālā aizgādībā atrodas bērns, vai pamatojoties uz tiesas nolēmumu (piemēram, saistībā ar saskarsmes tiesību īstenošanu), bērns dzīvo pie vecāka, kuram nav aizgādības tiesību, šis vecāks var vienpersoniski lemt par jautājumiem, kas saistīti ar bērna aprūpi (piemēram, par ēdienu).

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Termins "vecāku atbildība" attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Ja vecākiem ir kopīga aizgādība pār bērnu un viņi dzīvo kopā, viņiem ir jāpanāk abpusēji pieņemami risinājumi visos ar vecāku aizgādību saistītajos jautājumos. Savukārt, ja vecāki dzīvo atsevišķi, tas attiecas tikai uz jautājumiem, kas skar nozīmīgas bērna intereses. Ikdienas jautājumos vecāks, pie kura bērns dzīvo, ir tiesīgs pieņemt lēmumus vienpersoniski.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Termins "vecāku atbildība" attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām un saskarsmes tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Vairumā gadījumu tiesvedība, kas saistīta ar vecāku aizgādības un saskarsmes tiesībām, ir ģimenes lietu tiesu (tās ir vietējo tiesu (*Amtsgerichte*) nodaļas) kompetencē. Ja ir jāiesniedz pieteikums par tiesvedības ierosināšanu, piemēram, lietā par vienpersoniskas aizgādības tiesību piešķiršanu situācijā, kad vecāki dzīvo atsevišķi, šis pieteikums ir jāpamato. Ir jānorāda lietas fakti un pierādījumi, un pieteikumam jāpievieno tajā minētie dokumenti. Pieteikumā ir arī jānorāda, vai puses jau ir mēģinājušas izmantot mediācijas pakalpojumu vai citu ārpus tiesas procedūru konfliktu risināšanai. Juridiskā pārstāvība ir nepieciešama tikai izņēmuma gadījumos, piemēram, ja pieteikums tiek iesniegts saistībā ar laulības šķiršanas procedūru. Ja juridiskā pārstāvība nav obligāta, var iesniegt pieteikumu tieši kompetentajai tiesai. Vietējās tiesās šim nolūkam ir pieejamas tiesas kancelejas (*Rechtsantragstellen*), kurās var reģistrēt pieteikumus un citus paziņojumus.

Ja vecāki bērna dzimšanas laikā nesastāv laulībā viens ar otru, aizgādības apliecinājuma (kopīgas aizgādības gadījumā) autentiskumu var apstiprināt amatpersona, kas Nepilngadīgo labklājības iestādē (*Jugendamt*) atbild par dokumentiem, vai notārs, vai — noteiktos gadījumos — diplomātiskā pārstāvniecība ārvalstīs.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Ar vecāku aizgādību un saskarsmes tiesībām saistītajās procedūrās piemēro principu "ex-officio izmeklēšana" (*Amtsermittlungsgrundsatz*). Saskaņā ar šo principu tiesai visi attiecīgie fakti ir jāizmeklē pēc savas ierosmes un pušu argumenti tai nav saistoši.

Ārkārtas gadījumos tiesa var izdot pagaidu rīkojumu, ja to ir pamats darīt un ja tas ir steidzami nepieciešams. Ja ir apdraudēta bērna labklājība, tiesai ir jāpārbauda, vai nav jāizdod pagaidu rīkojums, pat ja neviena no pusēm nav to lūgusi. Ja tiesvedībā, kas attiecas uz saskarsmes tiesībām, nav iespējams termiņā panākt abpusēji pieņemamu izlīgumu, tiesai ir pienākums ar vecākiem un Nepilngadīgo labklājības iestādi apspriest pagaidu rīkojuma iespēju.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Iedzīvotāji, kas savas personīgās un finansiālās situācijas dēļ nespēj segt procesa izmaksas, spēj segt minētās izmaksas tikai daļēji vai var maksāt tikai pa daļām, var saņemt juridisko palīdzību procesā, tostarp ģimenes lietu tiesā. Šādas juridiskās palīdzības saņemšanas priekšnoteikums ir, ka paredzētā prasība vai aizstāvība ir ar pietiekamām izredzēm gūt panākumus un nav acīmredzami nenozīmīga. Šādā veidā tiesām var piekļūt arī cilvēki, kuru finanšu resursi ir mazāki. Juridiskās palīdzības procedūrā valsts atkarībā no tās personas ienākumiem, kurai pienākas palīdzība, pilnībā vai daļēji sedz šīs personas tiesas izdevumu daļu un — ja pusi pārstāv advokāts — advokāta honorāru.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Termins "vecāku atbildība" attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām un saskarsmes tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Nolēmumus par vecāku aizgādības un saskarsmes tiesībām var pārsūdzēt. Nav nozīmes tam, vai nolēmums ir pieņemts atsevišķā procedūrā vai blakusprocesā laulības šķiršanas procesa ietvaros. Pārsūdzības ir pieļaujamas abos gadījumos.

Pārsūdzība ir jāiesniedz viena mēneša laikā pēc tam, kad nolēmums ir publiskots rakstiski. Pagaidu rīkojumus par vecāku aizgādību var pārsūdzēt vienīgi tad, ja tie ir izdoti, pamatojoties uz mutvārdu procesu. Šīs pārsūdzības ir jāiesniedz divu nedēļu laikā. Bez mutvārdu procesa izdoti rīkojumi ir galīgi. Neatkarīgi no tā, vai ir bijis mutvārdu process, arī pagaidu rīkojumi par saskarsmes tiesībām nav pārsūdzami. Tomēr šādos gadījumos var ierosināt izskatīšanu pēc būtības. Jāņem vērā, ka pagaidu rīkojumi zaudē spēku, kad stājas spēkā cits nolēmums par to pašu jautājumu.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Termins "vecāku atbildība" attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām un saskarsmes tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Ja tiek pārkāpts izpildu dokumentu par personu atpakaļatdošanu un saskarsmes neregulēšanu, tiesa personai, kurai tas ir jāpilda, var piemērot naudas sodu, bet, ja to nav iespējams iekasēt, — izdot rīkojumu par apcietināšanu. Noteiktos apstākļos rīkojumu par apcietināšanu var izdot uzreiz. Nolēmumā par personas atpakaļatdošanu vai par saskarsmes neregulēšanu būs izskaidrots, kādas ir izpildu dokumenta pārkāpšanas sekas. Maksimālais naudas sods vienai personai ir 25 000 EUR, bet maksimālais ieslodzījuma termiņš ir seši mēneši. Vēl viens iespējams izpildes panākšanas instruments ir rīkojums par spēka lietošanu pret personu, kas nepilda pienākumu. Nav atļauts lietot spēku pret bērnu, ja bērns ir jāatdod, lai varētu tikt īstenotas saskarsmes tiesības. Lietot spēku pret bērnu drīkst tikai tad, ja tas ir bērna interesēs un ja pienākuma izpildi nav iespējams panākt ar saudzīgākiem līdzekļiem.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Termins "vecāku atbildība" attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām un saskarsmes tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Citās ES dalībvalstīs (izņemot Dāniju) izdotus nolēmumus par aizgādības un saskarsmes tiesībām Vācijā atzīst, pamatojoties uz Regulu (EK) Nr. 2201/2003 (regulu "Brisele IIa"), tādēļ šim mērķim nav nepieciešama īpaša procedūra. Tomēr Vācijā ir iespējams arī iesniegt pieteikumu par šādu nolēmumu atzīšanu kompetentajā ģimenes lietu tiesā. Šī atzīšana attiecas uz visām pusēm.

Pirms Vācijā var izpildīt citas dalībvalsts pieņemtu nolēmumu par vecāku aizgādību, ir jāiesniedz pieteikums par izpildāmības pasludināšanu, kā paredzēts regulā "Brisele IIa", proti, nolēmums ir jāapstiprina izpildei Vācijā. Pieteikums ir jāiesniedz vietējā ģimenes lietu tiesā tur, kur atrodas federālās zemes augstākā tiesa (*Oberlandesgericht*). Pieteikumam par izpildi jāpievieno attiecīgā nolēmuma kopija un sākotnējās dalībvalsts tiesas izdota apliecība, kas sagatavota, izmantojot standartā veidlapu minētās regulas II pielikumā. Pieteikuma iesniedzējus var nepārstāvēt advokāts. Tomēr pieteikuma iesniedzējiem, kuri dzīvo citā dalībvalstī, ir jāieceļ pilnvarots pārstāvis izsniegt dokumentu pieņemšanai Vācijā. Ģimenes lietu tiesa pieņem nolēmumu, pirms tam nerīkojot mutvārdu uzklaušanās. Tiesas sekretārs izdod izpildu dokumentu, pamatojoties uz šo nolēmumu. Ģimenes lietu tiesas nolēmumu var pārsūdzēt federālās zemes augstākajā tiesā. Federālās zemes augstākās tiesas nolēmumu var pārsūdzēt Federālajā augstākajā tiesā (*Bundesgerichtshof*), ja to atļauj federālās

zemes augstākā tiesa. Vācijā tikai 22 no vairāk nekā 650 ģimenes lietu tiesām atbild par pieteikumiem attiecībā uz atzīšanu un izpildāmības pasludināšanu. To adreses ir atrodamas vietnē <http://www.bundesjustizamt.de/sorgerecht> — “Zuständige Gerichte” (vācu valodā) un <http://www.bundesjustizamt.de/custody-conflicts> — “Competent German courts” (angļu valodā).

Jānorāda, ka atsevišķi dalībvalstu nolēmumi par saskarsmes tiesībām un prettiesiski aizvestu vai aizturētu bērnu atdošanu var tikt atzīti un izpildīti Vācijā bez nepieciešamības pasludināt to izpildāmību, kā arī bez iespējas apstrīdēt to atzīšanu. Tomēr arī šādos gadījumos personas, kurām ir vecāku atbildība, var formāli lūgt Vācijas tiesām pasludināt šāda nolēmuma izpildāmību.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmumu atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Termins “vecāku atbildība” attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām** un **saskarsmes tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Arī šajā ziņā īpašā kompetence ir atbildē uz 15. jautājumu minētajām 22 tiesām. Pieteikumi par nolēmuma par vecāku aizgādības tiesībām neatzīšanu ir jāiesniedz ģimenes lietu tiesā pēc tās federālās zemes augstākās tiesas atrašanās vietas, kuras jurisdikcijā pastāvīgi dzīvo atbildētājs vai bērns, kuru skar minētais nolēmums. Citos gadījumos kompetenta ir tā ģimenes lietu tiesa, kuras jurisdikcijā cēlušās neatzīšanas vai aprūpes nepieciešamības intereses; pārējos gadījumos tā ir Pankovas/Veisenzē (*Pankow/Weißensee*) ģimenes lietu tiesa. Šīs procedūras sākšanas rezultātā parasti kompetence visos ar bērnu saistītajos jautājumos tiek sakopota vienuviet, proti, viena tiesa var izlemt visus ar bērnu saistītos jautājumus. Tomēr nolēmumi (par atzīšanu vai neatzīšanu) ir spēkā tikai dalībvalstī, kurā tie izdoti. Taču Vācijā tik un tā var īstenot procedūru par neatzīšanas konstatēšanu — arī kā aizsardzības pasākumu.

Šādā procedūrā pirmās instances tiesvedībā un apelācijas tiesvedībā attiecīgi piemēro noteikumus par izpildes atļauju.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Termins “vecāku atbildība” attiecas uz visām vecāku tiesībām un pienākumiem attiecībā pret bērnu. Svarīga vecāku atbildības daļa ir vecāku aizgādības tiesības; vecāku atbildība ietver arī saskarsmi ar bērnu un pienākumu bērnu uzturēt (sk. atbildi uz 1. jautājumu). Uz **vecāku aizgādības tiesībām** un **saskarsmes tiesībām** attiecas turpmāk minētais.

Ir jānošķir jautājumi par piemērojamajām tiesībām un jautājumi par jurisdikciju. Parasti lietas par vecāku aizgādību un saskarsmi ir piekritīgas tiesu un pārvaldes iestādēm tajā valstī, kurā atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta (Regulas (EK) Nr. 2201/2003 8. pants un Hāgas konvencijas par bērnu aizsardzību 5. pants). Tomēr pilsonībai nav nozīmes. Arī to, kuras valsts tiesību aktus piemēro, nosaka, pamatojoties uz Hāgas konvenciju par bērnu aizsardzību. Turklāt saskaņā ar minēto konvenciju attiecībā uz vecāku aizgādības tiesību un saskarsmes tiesību piešķiršanu, atņemšanu un īstenošanu principā piemēro tās valsts tiesību aktus, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta. Principā vecāku aizgādības tiesības, kas izriet no bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktiem, turpinās arī tad, ja bērna dzīvesvieta mainās. Ja Vācijas tiesu un pārvaldes iestādes, kurām, pamatojoties uz bērna dzīvesvietu, ir jurisdikcija attiecīgajā lietā, izdod aktus par vecāku aizgādības un saskarsmes tiesībām, uz tiem attiecas Vācijas tiesības.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 29/12/2023

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [et](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [en](#)

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Igaunija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku atbildība nozīmē aizgādību pār nepilngadīgu bērnu un ietver vecāku pienākumu un tiesības rūpēties par bērnu. Vecāku atbildība ietver tiesības rūpēties par bērnu pašu (*aizgādība pār personu*), tiesības pārvaldīt bērna mantu (*aizgādība pār īpašumu*) un tiesības pieņemt lēmumus ar bērnu saistītos jautājumos. Aizgādība pār īpašumu ietver tiesības un pienākumu pārvaldīt bērna īpašumu, kā arī pārstāvēt bērnu. Minētais neierobežo bērna tiesības likumā noteiktajos gadījumos patstāvīgi pārvaldīt savu mantu.

Vecākam ir lēmējtiesības attiecībā uz savu nepilngadīgo bērnu, un tas ietver tiesības lemt par sadzīves (parasti ar aprūpi saistītiem) jautājumiem, kas attiecas uz bērnu. Lēmumu pieņemšana par sadzīves jautājumiem parasti nozīmē tādu parastu lēmumu pieņemšanu, kuri ir jāpieņem bieži un kuri paliekoši neietekmē bērna attīstību. Papildus lēmējtiesībām vecākam, kuram ir aizgādības tiesības, ir arī sava nepilngadīgā bērna pārstāvības tiesības. Vecākiem, kuriem ir kopīga aizgādība, ir kopīga pārstāvības tiesības.

Abiem vecākiem ir tiesības uz saskarsmi ar saviem bērniem, un tas nozīmē, ka abiem vecākiem ir pienākums un tiesības uzturēt tiešu saskarsmi ar saviem bērniem. Vecāku saskarsmes tiesības ar saviem bērniem nav atkarīgas no tā, vai ir piešķirtas aizgādības tiesības. Vecākiem ir arī pienākums uzturēt savus nepilngadīgos bērnus.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecāku un bērnu savstarpējās tiesības un pienākumi rodas no izcelšanās, ko nosaka saskaņā ar tiesību aktos paredzēto procedūru. Bērna māte ir sieviete, kura bērnu dzemdē. Bērna tēvs ir vīrietis, no kura bērns ir ieņemts. Uzskata, ka bērns ir ieņemts no vīrieša, kurš ir laulībā ar bērna māti bērna dzimšanas laikā, kurš ir atzinis paternitāti vai kura paternitāte ir noteikta tiesas ceļā.

Vecākiem, kuri ir savstarpējā laulībā, ir kopīga vecāku atbildība, proti, aizgādība pār saviem bērniem. Ja bērna vecāki nav savstarpējā laulībā bērna dzimšanas laikā, viņiem ir kopīga vecāku atbildība, ja vien viņi nav paiduši gribu uzticēt vecāku atbildību vienam no vecākiem, iesniedzot nodoma apliecinājumu par paternitātes vai maternitātes atzīšanu.

Ja nevienam no nepilngadīga bērna vecākiem nav pārstāvības tiesību vai ja bērna izcelšanos nav iespējams noteikt, bērnam ieceļ juridisko aizbildni. Šajā gadījumā aizgādības tiesības būs juridiskajam aizbildnim. Juridiskā aizbildņa pienākums ir nodrošināt bērna audzināšanu un izglītošanu, kā arī bērna personīgo un mantisko interešu aizsardzību.

Juridiskais aizbildnis var būt pieaugusi fiziska persona, kuram/kurai ir pilna aktīva rīcībspēja (piem., bērna radnieks vai trešā persona), vai juridiska persona (uzņēmums vai pašvaldība). Ja piemērota fiziska persona nav atrasta vai ja vecāks testamentā vai mantošanas līgumā ir noteicis, ka par juridisko aizbildni ir jāieceļ juridiska persona, par juridisko aizbildni ieceļ juridisku personu. Juridiskajai personai ir sistemātiski jāmeklē tās aizbildnībā esošu personu aizbildņi, kas ir fiziskas personas, kā arī ir jāsniedz šiem aizbildņiem padomi un jānodrošina viņu apmācība.

Līdz juridiskā aizbildņa iecelšanai aizbildņa pienākumus pagaidām pilda tā pagasta vai pilsētas dome, kurā ir bērna dzīvesvieta, kas ierakstīta iedzīvotāju reģistrā, ja vien ir izpildīti aizbildnības noteikšanas priekšnoteikumi. Aizbildņa pienākumu īstenošanā pagasta vai pilsētas domei ir juridiskā aizbildņa tiesības un pienākumi.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāki nespēj vai nevēlas īstenot vecāku atbildību pār bērnu, viņi var piekrist bērnu nodot adoptcijai. Vecāka piekrišana adoptcijai nestājas spēkā, kamēr nav pagājušas astoņas nedēļas kopš bērna dzimšanas, un adoptācijas pieteikumu nevar iesniegt tiesā, kamēr nav stājusies spēkā vecāka piekrišana. Ja tam ir piekritis viens no vecākiem, bērnu var nodot aprūpē personai, kura vēlas adoptēt bērnu, pirms ir stājusies spēkā piekrišana adoptcijai.

Ja nevienam no nepilngadīga bērna vecākiem nav pārstāvības tiesību vai ja bērna izcelšanos nav iespējams noteikt, tiesa pieņem lēmumu par juridiskā aizbildņa iecelšanu pēc savas iniciatīvas vai pamatojoties uz pagasta vai pilsētas domes vai ieinteresētās personas pieteikumu.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja vecāki ir šķīrušies vai laulātie ir atšķirti, viņiem ir jāizlemj, kā tiks nokārtoti turpmākās aizgādības jautājumi. Vecāki, kuru aizgādībā atrodas bērns, var vienoties par kārtību, kādā viņi īsteno savas kopīgās pārstāvības tiesības. Tomēr mainīt aizgādības kārtību, arī izbeigt kopīgu aizgādību, var vienīgi tiesas ceļā.

Katram vecākam ir tiesības uz pieteikuma pamata lūgt tiesu, lai aizgādību pār bērnu pilnībā nodotu viņam vai viņai. Tiesa var izskatīt aizgādības strīdu arī prasības tiesvedībā, ja tas tiek lūgts saistībā ar šķiršanos vai uzturīdzekļu maksāšanu.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecāki, kuru aizgādībā atrodas bērns, var brīvi vienoties par kopīgas aizgādības īstenošanu. Tomēr mainīt aizgādības kārtību, arī izbeigt kopīgu aizgādību, var vienīgi tiesas ceļā. Ar aizgādību saistītas lietas izlemj un juridiski saistoši nosaka tiesa. Izskatot jebkuru lietu, kas skar bērnu, tiesai pirmkārt ir jāievēro bērna intereses, ņemot vērā visus apstākļus un attiecīgo personu leģitīmās intereses. Aizgādības strīdi ir ģimenes tiesību lietas, ko tiesas izskata uz pieteikuma pamata un izšķir ar rīkojumu. Lai tiktu atzītas vecāka tiesības attiecībā uz bērnu, viņam/viņai ir jāiesniedz pieteikums tiesā.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Vecāki, kuru aizgādībā atrodas bērns, var brīvi vienoties par kopīgas aizgādības īstenošanu. Tomēr mainīt aizgādības kārtību, arī izbeigt kopīgu aizgādību, var vienīgi tiesas ceļā. Lai panāktu vienošanos, vecāki var izmantot ģimenes lietu mediācijas pakalpojumu. Pašvaldība var viņiem ieteikt attiecīgo pakalpojumu sniedzēju. Piemēram, vecāki patstāvīgi vai ar ģimenes lietu mediatora palīdzību var vienoties par procedūru saskarsmei ar bērnu, bet, ja šī vienošanās tiek pārkāpta, viņiem ir jāvērsas tiesā, lai saņemtu izpildu dokumentu (t. i., rīkojumu).

Nosakot procedūru, kādā notiek saskarsme ar bērnu, tiesa tiesvedības procesā darbojas arī kā samierinātājs, kas cenšas panākt vienošanos starp vecākiem par saskarsmi ar bērnu. Tiesa iespējami drīz uzklausa puses un vērs to uzmanību uz iespēju saņemt ģimenes lietu konsultanta palīdzību, jo īpaši tāpēc, lai panāktu vienotu nostāju attiecībā uz bērna aprūpi un atbildību par bērnu. Tiesa var apturēt ar bērnu saistītu procesu, ja šāda apturēšana neradīs kavēšanos, kas kaitē bērna interesēm, un ja attiecīgās personas ir gatavas uz klausīt ieteikumus ārpus tiesas, vai ja tiesa uzskata, ka strīdu citu iemeslu dēļ ir iespējams atrisināt ar pušu vienošanos.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesu jurisdikcija ietver lietas, kas ir saistītas ar saskarsmes tiesībām, aizgādības nosacījumu izmaiņām, aizgādības atjaunošanu, pienākumu maksāt uzturīdzekļus un uzturīdzekļu summas grozīšanu pēc viena vecāka pieprasījuma.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Vecāku un bērnu savstarpējās tiesības un pienākumi rodas no bērna izcelšanās, un tas nozīmē, ka vecākam, no kura ir cēlies bērns, ir pienākums rūpēties par šo bērnu. Vecāku un bērnu savstarpējās attiecības ir atkarīgas no tā, kura aizgādībā atrodas bērns, proti, ja tikai vienam no vecākiem ir aizgādība pār bērnu, šis vecāks var pieņemt lēmumus visos ar bērnu saistītajos jautājumos, iepriekš neapspriežoties ar otru vecāku.

Bērns kopš dzimšanas var atrasties viena vecāka atsevišķā aizgādībā, piemēram, gadījumos, kad vecāki ir paiduši gribu uzticēt vecāku atbildību vienam no vecākiem, iesniedzot nodoma apliecinājumu par paternitātes atzīšanu. Piemēram, viens no vecākiem var iegūt atsevišķas aizgādības tiesības šādos trijos gadījumos.

Vecāks iegūst atsevišķas aizgādības tiesības, ja uz pieteikuma pamata ir lūdzis tiesu viņam vai viņai pilnībā nodot aizgādības tiesības pār bērnu. Vecāks parasti lūdz noteikt atsevišķu aizgādību, ja vecāki, kuriem ir kopīga aizgādība, pastāvīgi dzīvo šķirti vai citu iemeslu dēļ vairs nevēlas īstenot kopīgu aizgādību.

Vecāks var īstenot aizgādību vienpersoniski arī gadījumos, kad vecākiem ir kopīga aizgādība, bet viena vecāka aizgādība ir apturēta. Ja bērna atsevišķu aizgādību, kas vecākam piešķirta ar likumu vai tiesas nolēmumu, aptur un nav pamata domāt, ka apturēšanas pamats izbeigsies, tiesa nosaka atsevišķu aizgādību otram vecākam, ja tas atbilst bērna interesēm.

Tiesa arī atzīst aizgādības tiesības otram vecākam, ja vecāks, kura atsevišķā aizgādībā atrodas bērns, ir miris vai ja viņam aizgādība atņemta, ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Ja vecākiem ir kopīga aizgādība, viņi attiecībā uz savu bērnu īsteno kopīgu aizgādību un īsteno aizgādņa pienākumus patstāvīgi un vienprātīgi, ņemot vērā bērna kopējo labbūtību. Vecākiem, kuriem ir kopīga aizgādība, ir arī kopīgas pārstāvības tiesības.

Ja vecāki, kuri īsteno kopīgu aizgādību, nevienojas par bērnam svarīgu jautājumu, tiesa pēc viena vecāka pieteikuma var piešķirt lēmējtiesības šajā jautājumā vienam no vecākiem. Lēmējtiesību nodošanas gadījumā tiesa var ierobežot lēmējtiesību īstenošanu vai noteikt papildu pienākumus vecākam, kurš īsteno šīs tiesības.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērsas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Ar aizgādību saistītus strīdus iztiesā rajona tiesas. Ar aizgādību saistīta strīda gadījumā pieteikuma iesniedzējam ir jāvērsas rajona tiesā, lai lieta tiktu izskatīta uz pieteikuma pamata. Pieteikums ir jāiesniedz rajona tiesā pēc bērna dzīvesvietas.

Pieteikumā jānorāda tiesas nosaukums, pieteikuma iesniedzēja personas dati, attiecīgā persona un viņa/viņas bērni, kā arī skaidrs pieteikuma iesniedzēja lūgums. Pieteikumā ir arī jānorāda fakti, kā arī iesniedzējam ir jāmin un jāuzrāda viņa/viņas rīcībā esošie pierādījumi. Pieteikums ir jāparaksta iesniedzējam vai iesniedzēja pārstāvim. Pārstāvības gadījumā pieteikumam ir jāpievieno pārstāvja pilnvara vai cits dokuments, kas apliecina pārstāvības tiesības. Pieteikums un dokumentārie pierādījumi tiesai ir jāiesniedz rakstiski igauņu valodā. Ja pieteikums, lūgums, sūdzība vai iebildums, ko tiesā iesniedz procesa dalībnieks, nav igauņu valodā, tiesa nosaka, ka personai, kura iesniedz šos dokumentus, ir jāiesniedz tulkojums tiesas noteiktajā termiņā.

Lietas, kas skar vecāku tiesību noteikšanu attiecībā uz bērnu un kārtību, kādā notiek saskarsme ar bērnu, proti, ar aizgādību saistītus jautājumus, var iztiesāt arī prasības tiesvedībā, ja tas tiek lūgts ar laulības šķiršanu vai uzturlīdzekļu maksāšanu saistītā prasībā.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Tiesas izskata ar aizgādību saistītas lietas uz pieteikuma pamata saskaņā ar noteikumiem, kas attiecas uz prasībām, ņemot vērā procesam uz pieteikuma pamata noteiktās atšķirības (sk. Civilprocesa kodeksu [1]).

Steidzamības procedūrā tiesa var izlemt vienīgi prasījumu par uzturlīdzekļiem pret vecāku, kurš dzīvo atsevišķi no nepilngadīgā bērna. Ar aizgādību saistītas lietas nevar izskatīt vienkāršotajā procedūrā. Tomēr ar aizgādību saistītas lietas ir lietas, ko izskata uz pieteikuma pamata, tādēļ tās atšķiras no parastajām prasībām. Izskatot lietu uz pieteikuma pamata, tiesa pati konstatē faktus un vāc nepieciešamos pierādījumus, ja vien likumā nav noteikts citādi. Tiesai nav saistoši procesa dalībnieku lūgumi vai viņu iesniegtā informācija par faktiem, kā arī viņu vērtējums par faktiem, ja vien likumā nav noteikts citādi. Arī prasības par sēžu protokolēšanu un dokumentu izsniegšanu ir mazāk stingras. Ar aizgādību saistītās lietās tiesa var arī piemērot pasākumus aizgādības īstenošanas vai saskarsmes ar bērnu regulēšanai procesa laikā vai tāpēc, lai nodrošinātu vienošanās turpmāku ievērošanu.

Tiesā var piemērot piesardzības vai pagaidu pasākumus, ja ir pamats uzskatīt, ka pasākumu nepiemērošana sprieduma izpildi apgrūtinās vai padarīs neiespējamu. Ģimenes tiesību lietā, ko izskata uz pieteikuma pamata, pagaidu pasākumus var piemērot ikviena tiesa, kuras teritoriālajā jurisdikcijā minētie pasākumi ir jāveic. Šādi pasākumi ir, piemēram, bērna atpakalpojotāšana otram vecākam vai juridiskā uzturēšanas pienākuma ievērošana; tiesas cita starpā var uzdot atbildētājam maksāt uzturlīdzekļus procesa laikā vai sniegt samaksas pienākuma izpildes nodrošinājumu.

[1] Civilprocesa kodekss (RT I 2005, 26, 197; RT I, 21.06.2014., 58). Tiešsaistē: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide>.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Ja tiesa atzīst, ka fiziska persona nespēj segt procesa izmaksas savas finansiālās situācijas dēļ, tiesa var šo personu pilnībā vai daļēji atbrīvot no juridiskās palīdzības izmaksu segšanas un valsts nodevas apmaksas.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Nolēmums, kas pieņemts procesā uz pieteikuma pamata, ir rīkojums, uz kuru attiecas noteikumi par prasības tiesvedībā pieņemtiem rīkojumiem, ja vien likumā nav noteikts citādi. Rīkojumu par aizgādību var pārsūdzēt saskaņā ar vispārīgajiem noteikumiem, ko piemēro apelācijas tiesvedībai, ja apelācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka pirmās instances tiesas nolēmuma pamatā ir tiesību normas pārkāpums (piem., ja pirmās instances tiesa ir nepareizi piemērojusi materiālo vai procesuālo tiesību normu). Minēto iemeslu dēļ var iesniegt arī kasācijas sūdzību Augstākajā tiesā.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Ar aizgādību saistītas lietas izskata uz pieteikuma pamata. Ģimenes tiesību lietās, kas iztiesātas uz pieteikuma pamata, tiesa izdod rīkojumu, kas ir izpildāms no brīža, kad tas ir stājies spēkā, ja vien likumā nav noteikts citādi. Rīkojums, kas izdots lietā uz pieteikuma pamata, ir izpildu dokuments. Ja parādnieks labprātīgi nepilda rīkojumu par aizgādību, rīkojuma izpildi panāk izpildu procesā, pamatojoties uz prasītāja iesniegtu pieteikumu. Šim nolūkam prasītājam ir jāiesniedz pieteikums tiesu izpildītājam, kura teritoriālajā jurisdikcijā ir parādnieka dzīvesvieta vai juridiskā adrese, vai kur atrodas parādnieka manta. Lietā par saskarsmi ar bērnu tiesu izpildītājs izpildu procesā sadarbojas ar bērna dzīvesvietas vai — izņēmuma gadījumā — tās personas dzīvesvietas, kurai noteikts pienākums, pašvaldības pārstāvi, kuram ir pieredze saskarsmē ar bērniem. Ja nepieciešams, tiesu izpildītājs var ieteikt pašvaldībai īslaicīgi ievietot bērnu aprūpes iestādē. Ja persona, kurai noteikts pienākums, kavē izpildes panākšanu, viņam/viņai var piemērot naudas soda maksājumu.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību vienā dalībvalstī pieņemts spriedums tiek atzīts citās dalībvalstīs, neparedzot tam īpašu procedūru. Šo regulu piemēro visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, izņemot Dāniju.

Dalībvalstī pieņemts spriedums par vecāku varas īstenošanu attiecībā uz bērnu, kas ir izpildāms šajā dalībvalstī un ir ticis izsniegts, tiek izpildīts citā dalībvalstī, kad pēc jebkuras ieinteresētās personas pieteikuma tas ir ticis pasludināts par izpildāmu. Šim nolūkam tiesā ir jāiesniedz pieteikums par izpildāmības pasludināšanu.

To, kurā tiesā ir jāiesniedz minētais pieteikums, var uzzināt [šeit](#).

Pusei, kas vēlas panākt vai apstrīdēt atzīšanu vai iesniedz pieteikumu par izpildāmības pasludināšanu, ir jāiesniedz:

- minētā sprieduma kopija, kas atbilst nepieciešamajiem priekšnoteikumiem par tās autentiskuma noteikšanu, un
- apliecība par spriedumiem attiecībā uz vecāku varu.

Veidlapa ir pieejama [šeit](#).

Spriedumu attiecībā uz vecāku varu neatzīst:

- ja šāda atzīšana, ņemot vērā bērna intereses, ir klaji pretrunā tās dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai, kurā tiek lūgta atzīšana;
- ja tas, izņemot steidzamus gadījumus, ir taisīts, nesniedzot bērnam iespēju tikt uzklusītam, pārkāpjot procesa pamatprincipus dalībvalstī, kurā lūgta atzīšana;
- gadījumos, kad tas taisīts aizmuguriski, ja prombūtnē esošajai personai dokuments, uz kura pamata ierosināta lieta, vai līdzvērtīgs dokuments nav noteiktā kārtā uzrādīts pietiekami laicīgi, lai šī persona varētu sev nodrošināt aizstāvību, ja vien nav konstatēts, ka šī persona ir nepārprotami piekritusi minētajam spriedumam;
- pēc ikvienas tādas personas lūguma, kura uzstāj, ka ar spriedumu tiek pārkāpta viņa/viņas vecāku vara un ka tas taisīts, nedodot šai personai iespēju tikt uzklusītai;
- ja tas ir pretrunā agrākam spriedumam par vecāku varu, kas taisīts dalībvalstī, kurā tiek lūgta atzīšana;
- ja tas ir pretrunā vēlākam spriedumam par vecāku varu, kas taisīts citā dalībvalstī vai trešā valstī, kurā bērnam ir pastāvīga dzīvesvieta, ja vēlākais spriedums atbilst nosacījumiem par tā atzīšanu dalībvalstī, kurā tiek lūgta atzīšana;
- vai
- ja nav ievērota Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 56. pantā noteiktā procedūra.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

To, kurā tiesā ir jāiesniedz pieteikums, var uzzināt [šeit](#).

Pusei, kas vēlas panākt vai apstrīdēt atzīšanu vai iesniedz pieteikumu par izpildāmības pasludināšanu, ir jāiesniedz:

- a) attiecīgā sprieduma kopija, kas atbilst nepieciešamajiem priekšnoteikumiem par tās autentiskuma noteikšanu, un
b) Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 39. pantā minētā apliecība par spriedumiem attiecībā uz vecāku atbildību.
Veidlapa ir pieejama [šeit](#).

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Saskaņā ar Igaunijas Starptautisko privāttiesību likumu [1] bērna un vecāku savstarpējās attiecības nosaka saskaņā ar bērna dzīvesvietas valsts tiesību aktiem.

Turklāt starp valstīm, kas parakstījušas Hāgas 1996. gada Konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku varu un bērnu aizsardzības pasākumiem, piemēro šo konvenciju.

Piemērojamo tiesību aktu noteikšanu var ietekmēt arī tiesiskās palīdzības līgumi. Igaunijas Republika ir noslēgusi līgumus par tiesisko palīdzību ar šādām valstīm:

Līgumu par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām starp Igaunijas Republiku, Lietuvas Republiku un Latvijas Republiku (1993);

Līgumu par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civillietās, ģimenes lietās un krimināllietās starp Igaunijas Republiku un Krievijas Federāciju (1993);

Līgumu par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civillietās un krimināllietās starp Igaunijas Republiku un Ukrainu (1995);

Līgumu par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civillietās, darba tiesību lietās un krimināllietās starp Igaunijas Republiku un Polijas Republiku (1999).
Tā kā visas ar Lietuvu, Latviju un Poliju noslēgtos līgumu par tiesisko palīdzību puses ir arī Hāgas 1996. gada Konvencijas puses, puses ir nolēmušas piemērot Konvencijas noteikumus piemērojamo tiesību aktu noteikšanā.

[1] Starptautisko privāttiesību likums (RT I 2002, 35, 217). Tiešsaistē: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513112013009/consolide>.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 04/01/2022

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Īrija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Juridiskais termins „vecāku atbildība”, ko Īrijā apzīmē ar terminu „aizbildnība”, nozīmē to, ka eksistē visi ar bērnu saistītie pienākumi un tiesības, kas piešķirti saskaņā ar likumu vai tiesas lēmumu, vai ievērojot juridisku vienošanos. Personai, kurai ir vecāku atbildība, ir aizgādības un saskarsmes tiesības, kā arī citas ar bērna interesēm saistītas tiesības.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Laulībā esoši bērna vecāki parasti vecāku atbildību pār savu bērnu īsteno kopīgi. Ja vecāki nav laulībā, vispārējā gadījumā persona, kurai ir vecāku atbildība, ir māte, bet bioloģisko tēvu var iecelt par aizbildni ar vecāku vienošanos vai tiesas ceļā.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Jā. Veselības dienesta pārvalde (*Health Service Executive*) ar Bērnu un ģimenes dienesta nodaļas *TUSLA* starpniecību var vērsties rajona tiesā, lai saņemtu šādus rīkojumus par to bērnu aprūpi, kuri nav sasnieguši 18 gadu vecumu. Izņēmuma apstākļos tiesa var iecelt aizbildni, kurš īsteno vecāku atbildības funkcijas, ja vecāks nevēlas vai nespēj to darīt. Vecāka nāves gadījumā var iecelt testamentāro aizbildni, ja tāds ir ticis noteikts ar testamentu vai kodicilu, vai arī aizbildni var iecelt tiesa. Ja šāda iecelšana nav notikusi, Veselības dienesta pārvalde (*Health Service Executive*) ar Bērnu un ģimenes dienesta nodaļas *TUSLA* starpniecību var vērsties rajona tiesā, lai saņemtu rīkojumus par to bērnu aprūpi, kuri nav sasnieguši 18 gadu vecumu, ja bērna vecāki ir miruši vai nespēj rūpēties par savu bērnu.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja bērna vecāki šķir laulību vai vairs nedzīvo kopā, aizgādības un saskarsmes kārtību var noteikt ar vecāku vienošanos. Ja vienošanos panākt nevar, vecāki var vērsties tiesā, lai tiesnesis izdotu rīkojumus par aizgādību vai saskarsmi. Ja abi vecāki ir bērna aizbildņi, šo faktu neietekmē laulības šķiršana vai nedzīvošana kopā, taču laulībā nedzīvojoša tēva aizbildnību tiesa var izbeigt sevišķos izņēmuma apstākļos un tikai tad, ja tas nepieciešams bērna interesēs.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecākiem, kuri noslēdz vienošanos par vecāku atbildības jautājumu, šī vienošanās ir jāiesniedz tiesā un ir jāsaņem rīkojums, kas to atspoguļo, lai minētā vienošanās kļūtu juridiski saistoša. Tiesai ir jāgūst pārliecība, ka ar vienošanos pienācīgi tiek aizsargātas bērna intereses, un tiesa var atteikties izdot rīkojumu, ja tai nav pārliecības, ka viens vai abi vecāki pilda savus pienākumus pret bērnu. Ar šādu vienošanos nevar izbeigt neviena vecāka aizbildnības statusu.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Personas var izmantot tādas strīdu risināšanas metodes, kas nav juridiskas, piemēram, mediāciju vai konsultanta pakalpojumus.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesnesis var lemt par visiem jautājumiem, kas attiecas uz bērna interesēm, tostarp, bet ne tikai, par aizbildnības, aizgādības un saskarsmes jautājumiem.

Sk. arī 4. un 5. jautājumu iepriekš — tiesa nevar izbeigt laulībā esošu vecāku vai bioloģiskās mātes aizbildnību, tomēr tiesa var noteikt nosacījumus, saskaņā ar kuriem persona īsteno vecāku atbildību.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Nē. Lai gan vecāks, kuram vienīgajam ir aizgādības tiesības pār bērnu, var pieņemt lēmumus par bērna ikdienas aprūpi un kontroli, vecākam, kuram nav aizgādības tiesību, bet kurš ir bērna aizbildnis, ir tiesības tikt uzklautāms visos jautājumos, kas skar bērna intereses, tostarp, bet ne tikai, par bērna izglītības vietu un dzīvesvietu.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Vecākiem nosaka kopīgu aizgādību, ja starp pusēm nav dziļa naida, un tas ļauj viņiem kopīgi pieņemt lēmumus par būtiskiem jautājumiem, kas attiecas uz bērna interesēm, kā arī par bērna ikdienas aprūpi. Minētais nenozīmē, ka katram no vecākiem ir tiesības pavadīt vienādu laiku ar bērnu, bet gan nodrošina, ka abiem vecākiem ir atbilstīgi pienākumi un saistības pret bērnu.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērsas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Pusēm, kas vēlas iesniegt pieteikumu par vecāku atbildību, parasti ir jāvērsas rajona tiesā, tomēr daži pieteikumi — papildu pieteikumi procesam laulības lietās —, iespējams, ir jāiesniedz apgabaltiesā vai Augstajā tiesā. Augstajai tiesai ir ekskluzīva jurisdikcija jautājumos, kas saistīti ar bērna nolaušanu.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Jā. Ir iespējams vērsties tiesā *ex parte*, proti, nepaziņojot otrai pusei, — ja apstākļi ir tādi, ka bērns varētu tikt apdraudēts, ja pieteikuma iesniedzējs paziņotu atbildētājam parastajā kārtībā.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā. Juridisko palīdzību saņem, izmantojot Civiltiesiskās juridiskās palīdzības sistēmu. Šī sistēma ir piesaistīta ienākumiem.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā. Pirmās instances tiesas, t. i., tiesas, kurā sāks process, lēmumu var pārsūdzēt, taču apelācijas instances tiesas lēmumu parasti nevar pārsūdzēt.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērsas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Personām, kuras vēlas panākt, lai tiktu izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ir jāiepazīstas ar attiecīgās tiesas vai iestādes noteikumiem. Izņemot *ex parte* pieteikumus, jums ir jāinformē atbildētājs par jūsu nodomu īstenot jebkuru procedūru nolūkā panākt sprieduma izpildi.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Sk. atbildi uz 14. jautājumu.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērsas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Augstajā tiesā, kurai ir pilnīga sākotnējā jurisdikcija.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Ar 2000. gada Bērnu aizsardzības (Hāgas Konvencija) likumu tiek piešķirts juridisks spēks 1996. gada Hāgas Konvencijai par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, ko piemēro šajā jomā; ir piemērojama arī Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību (Brisele II bis).

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsaukmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 16/04/2024

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Grieķija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku atbildība ir vecāku tiesības un pienākumi. Tā ietver rūpes par nepilngadīgu bērnu, bērna mantas pārvaldīšanu un bērna pārstāvēšanu visos jautājumos, darījumos vai tiesvedībā, kas attiecas uz bērnu vai bērna mantu. Tādējādi vecāku atbildība nodrošina nepilngadīgas personas personisko un mantisko tiesību aizsardzību.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecāku atbildību abi vecāki īsteno kopīgi. Vecāki lēmumus par vecāku atbildības īstenošanu pieņem, ņemot vērā bērna intereses.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja viens no vecākiem nespēj īstenoēt vecāku atbildību praktisku iemeslu dēļ (piemēram, hospitalizācija, brīvības atņemšana) vai juridisku iemeslu dēļ (tiesībnespēja), šis vecāks ir vienkārši tiesību turētājs, un vecāku atbildību īsteno tikai otrs vecāks.

Ja neviens no vecākiem nespēj īstenoēt vecāku atbildību, nepilngadīgo bērnu nodod aizbildnībā; vecāki saglabā vecāku atbildību kā vienkārši tiesību turētāji bez iespējas īstenoēt vecāku atbildību.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Laulības šķiršanas vai atšķiršanas gadījumā, ja abi vecāki ir dzīvi, vecāku atbildības jautājumu izšķir tiesa. Vecāku atbildību var piešķirt vienam no vecākiem vai abiem vecākiem, ja abi vecāki vienojas un vienlaikus nosaka bērna dzīvesvietu. Tiesa var nolemt citādi un sadalīt vecāku atbildību abu vecāku starpā, vai piešķirt to trešai personai.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Ja tiesai jānosaka vecāku atbildības īstenošana, piemēram, laulības šķiršanas vai atšķiršanas gadījumā, tiesa ņem vērā visas vienošanās vecāku starpā, bet šīs vienošanās tiesai nav saistošas. Attiecībā uz šāda veida vienošanos nav jāveic īpašas formalitātes, ja vien tiesu par to informē likumā noteiktajā veidā.

Parasti tiek iesniegts abu ieinteresēto pušu sagatavots dokuments, kurā izklāstīta abu pušu vienošanās. Tas ir skaidri noteikts likumā attiecībā uz laulības

šķiršanas gadījumiem, kad savstarpēji vienojas vecāki, kuriem ir nepilngadīgi bērni — starp abiem vecākiem tiek noslēgta rakstiska vienošanās par viņu bērnu aizgādību un saskarsmi, un tā ir jāiesniedz tiesā.

Visos citos gadījumos vecāki var neoficiāli – bez formalitātēm vai oficiālas procedūras – vienoties par vecāku atbildības īstenošanu, t.i., par vecāku atbildības sadali starp vecākiem praksē, kad vienu daļu īsteno viens no vecākiem, bet citu — otrs vecāks, piemēram, vienam no vecākiem varētu būt aizgādības tiesības, bet otrs varētu rūpēties par nepilngadīgā bērna mantas pārvaldību un pārstāvēt bērna intereses.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Ja vecāki nespēj vienoties jautājumā par vecāku atbildību, un bērna interesēs ir panākt lēmuma pieņemšanu, lieta tiek izskatīta tiesā. Mediācija ir alternatīvs risinājums strīda izšķiršanai.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Ja vecāki nespēj vienoties par konkrētu jautājumu vecāku atbildības īstenošanā un vērsas tiesā, tiesa var lemt tikai par šo konkrēto jautājumu. Tas var būt jebkurš jautājums, kas rodas, īstenojot vecāku atbildību un kura dēļ radušās domstarpības starp vecākiem, kad neviens no vecākiem nemaina savu viedokli, bet strīda izšķiršana ir bērna interesēs. Strīda iemesls var būt objektīvi svarīgs, piemēram, bērna vārda izvēle, piekrišana operācijai u. c., vai arī tas var būt nenozīmīgs jautājums, kuru vecāki tomēr uzskata par pietiekami būtisku, lai vērstos tiesā.

8 Ja tiesa nolēmj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Principā jā, ciktāl šis jautājums attiecas uz bērna aizgādības tiesībām, kuras piešķirtas vienam no vecākiem. Vecāki vienmēr var izvēlēties nepieņemt tiesas risinājumu, ar kuru ekskluzīvas aizgādības tiesības piešķir vienam no vecākiem — arī pēc tiesas sprieduma vecāki var vienoties par citu kārtību, kas ļauj otram vecākam piedalīties bērna aprūpē, protams, ar nosacījumu, ka šī vienošanās ir bērna interesēs.

9 Ja tiesa nolēmj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Tas nozīmē, ka lēmumu par bērna aprūpi ir jāpieņem kopīgi abiem vecākiem.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērsas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Kompetentā tiesa vienmēr ir pirmās instances tiesa, kas darbojas vienas personas sastāvā (*μονομελής πρωτοδικείο*). Pieteikumi jāiesniedz tiesā, kurai ir jurisdikcija attiecīgajā teritorijā, un jānosūta atbildētājam; tiesā jāiesniedz arī dokumenti, kuri pamato prasību.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Pirmās instances tiesa, kas darbojas vienas personas sastāvā, pieņem lēmumus saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 681. panta B un C punktu. Procedūra ir pamatota uz darba strīdu izšķiršanas procedūru, lai paātrinātu lietu izskatīšanu. Ņemot vērā, ka strīdi par vecāku atbildības īstenošanu pēc būtības ir personiski, procedūrā piemēro arī laulības lietu procedūras konkrētus noteikumus un procedūru par bezstrīdu jurisdikciju noteikumus attiecībā uz izmeklēšanas iestādi un pierādījumu vākšanu pēc tiesas ierosmes. Tomēr, ja strīdi par vecāku atbildības īstenošanu ir saistīti ar kādu no Civilprocesa kodeksa 592. panta 1. punktā minētajiem strīdiem laulības lietās (piemēram, laulības šķiršana un laulības atzīšana par neesošu) vai strīdiem, kas minēti Kodeksa 614. panta 1. punktā (piemēram, paternitātes noteikšana), tiesai jāpiemēro procedūra, kas noteikta Kodeksa 598.612. pantā un 616.622. pantā. Steidzamas lietas var izskatīt, izmantojot pagaidu noregulējuma pasākumus (*ασφαλιστικά μέτρα*), un ārkārtas lietas — izmantojot pagaidu rīkojumu (*προσωρινή διαταγή*).

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā, saskaņā ar vispārējiem nosacījumiem par juridiskās palīdzības nodrošināšanu.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Tiesas spriedumu par vecāku atbildības īstenošanu var atcelt vai grozīt, ja ir mainījušies apstākļi, kuru dēļ tiesa pieņēma attiecīgo spriedumu. Spriedumu par vecāku atbildības īstenošanu var apstrīdēt, ievērojot parastās prasības un izmantojot kādu no parastajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem (pārsūdzība sakarā ar lietas apstākļiem un nolēmuma tiesiskumu (*έφεση*), pārsūdzība tikai par nolēmuma tiesiskumu (kasācijas sūdzība, *αναίρεση*), protests (*ανακοπή ερημοδικίας*), pārskatīšana (*αναψηλάφηση*)).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērsas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Spriedums par vecāku atbildības īstenošanu ir izpildāms saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 950. pantu, ja tas uzliek arī pienākumus, kas attiecas ne tikai uz jautājumu par vecāku atbildību vai nepilngadīga bērna aizgādību, vai saskarsmi ar bērnu, bet arī pieprasa bērna nodošanu vai atgriešanu vai nosaka saskarsmes noteikumus, vai aizliedz pusēm īstenot jebkādu pretdarbību. Jo īpaši a) spriedums, kas nosaka bērna nodošanu vai atgriešanu, liek vecākam, pie kura atrodas bērns, rīkoties saskaņā ar tiesas lēmumu, un attiecībā uz sprieduma neizpildes gadījumiem, tajā pašā spriedumā var paredzēt naudas soda, kas nepārsniedz € 50 000, automātisku piemērošanu un izmaksāšanu pieteikuma iesniedzējam, kurš prasa bērna nodošanu vai atgriešanu, vai paredzēt pagaidu turēšanu apcietinājumā uz laiku līdz vienam gadam, vai abus sodus kopā (netieša izpilde (*έμμεση εκτέλεση*)); un b) ja vecāka un bērna personiskas saskarsmes tiesības tiek ierobežotas, spriedumā par saskarsmi var paredzēt, ka personai, kura traucē šādai saskarsmei, piemērot naudas sodu vai apcietinājumu (papildu īstenošana (*αναπληρωματική εκτέλεση*)).

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Citās dalībvalstīs pieņemti tiesas spriedumi par vecāku atbildību tiek automātiski atzīti, un Grieķijas iestādēm nav jāveic nekādas papildu formalitātes. Grieķijas tiesas ir pilnvarotas lemt par ārvalstīs pieņemta sprieduma spēkā esamību vai par lūgumu atzīt ārvalstīs pieņemtu spriedumu, neveicot izcelsmes dalībvalsts jurisdikcijas iepriekšēju pārbaudi. Ja lēmums par sprieduma atzīšanu tiek pieņemts Grieķijā, Grieķijas tiesa var noraidīt sprieduma par vecāku atbildību pieņemšanu, ja a) tas ir pretrunā valsts sabiedriskajai kārtībai, vienmēr ņemot vērā bērna intereses; vai b) tas ir pretrunā agrākam Grieķijas tiesās pieņemtam spriedumam par vecāku atbildību. Turklāt, ja Grieķijas tiesām ir jurisdikcija saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003 atbilstoši bērna dzīvesvietai, tiesas kā tās dalībvalsts tiesas, kurā tiek prasīta sprieduma atzīšana, var pieņemt atšķirīgu lēmumu lietā par vecāku atbildības īstenošanu, neveicot izcelsmes dalībvalsts jurisdikcijas un tās sprieduma saistošās būtības iepriekšēju pārbaudi (piemēram, vai spriedums ir pārsūdzams).

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērsas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Minētajos gadījumos kompetentā tiesa ir pirmās instances tiesa, kas darbojas vienas personas sastāvā un izskata lietu, pamatojoties uz attiecīgajam strīda veidam piemērotu procedūru.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Attiecības starp vecākiem un bērnu prioritārā secībā reglamentē: 1) vecāku un bērnu pēdējās kopīgās pilsonības valsts tiesiskais regulējums; 2) tās valsts tiesiskais regulējums, kurā šīm personām bija pēdējā kopīgā pastāvīgā dzīvesvieta; 3) tās valsts tiesiskais regulējums, kuras valstspiederīgais ir bērns.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 15/12/2020

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [es](#)

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējušies.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Spānija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Spānijas tiesību aktos vecāku atbildību parasti dēvē par "patria potestad" (vecāku vara, aizgādība). Tā ietver personu, parasti vecāku vai juridisku personu, kam ar likumu vai tiesas lēmumu uzticēta nepilngadīgā bērna un viņa īpašumu aizsardzība, tiesības un pienākumus.

Vecāku atbildība vienmēr jāsteno bērnu labā, atbilstoši to personībai, un respektējot viņu fizisko un psiholoģisko integritāti. Tā ietver šādus pienākumus un tiesības:

bērnu pieskatīšanu, laika pavadīšanu kopā ar viņiem, viņu ēdināšanu, izglītošanu un vispusīgas bērnu izglītošanas nodrošināšanu.

bērnu pārstāvēšanu un viņu īpašuma pārvaldīšanu.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecākiem ir vecāku atbildība par nepilngadīgajiem bērniem.

Ja vecāki dzīvo atšķirti, šķiras vai nedzīvo kopā, visas tiesības un pienākumi attiecībā uz nepilngadīgajiem bērniem saistībā ar viņiem un viņu īpašumu ir abiem vecākiem, izņemot ārkārtas gadījumus.

Ja vecāki nedzīvo kopā, vecāku atbildību īsteno vecāks, pie kura bērns dzīvo. Tomēr, saņemot iesniegumu no otra vecāka, kurā norādīti pamatoti iemesli, tiesa bērna interesēs var noteikt vecāku atbildību, kas viņam(-ai) jāsteno kopā ar otru vecāku, vai arī starp māti un tēvu var sadalīt funkcijas, kas raksturīgas vecāku atbildības īstenošanā.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Spānijas tiesību aktos ir noteikts, ka gadījumos, kad vecāki neveic tiesību aktos noteiktos aizsardzības pienākumus attiecībā uz nepilngadīgo bērnu aprūpi vai arī neveic tos pienācīgi, var iecelt citus radniekus, personas vai iestādes, kas tiesas uzraudzībā īsteno aizgādību pār nepilngadīgajiem bērniem.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja vecāki ir šķīrušies vai dzīvo šķirti, aizgādību var noteikt:

Abu vecāku lūguma regulējuma vienošanās dokumentā (convenio regulado), ko apstiprina tiesa.

Ar tiesas nolēmumu tiesvedībā pēc sacīkstes principa.

Aizgādību kā nepilngadīgu bērnu aizsardzības institūtu īsteno abi vecāki.

Nepilngadīgo bērnu aprūpes un aizgādības kārtība ir šāda.

Piešķirot aizgādības tiesības tikai vienam no vecākiem, Saskaņā kārtību parasti nosaka attiecībā uz to no vecākiem, kurš neīsteno aizgādību.

Aizgādība, nosakot konkrētus periodus, kuros nepilngadīgie bērni ir pie viena vai otra no vecākiem.

Gadījumos, kad to nosaka apstākļi, un bērna interesēs tiesa var izdot nolēmumu par aizgādības un aprūpes tiesību piešķiršanu citai personai – pēc vecāku pašu ieteikuma vai saskaņā ar tiesu tiesas lēmumu.

Ja par nepilngadīgā bērna aprūpi ir atbildīga iestāde, šis stāvoklis tiek saglabāts un aizgādība netiek piešķirta nevienam no vecākiem.

Aizgādības īpašā sistēma tiek izlemta katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā nepilngadīgā bērna intereses.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecākiem, kuri vienojas jautājumos par aizgādību, jāiesniedz parakstīta regulējuma vienošanās, kurā ir ietverti visi punkti, par kuriem abas puses ir vienojušās. Papildus citiem pasākumiem, tajā ir skaidri jāizklāsta turpmāk minētais:

nepilngadīgā bērna aprūpe un aizgādība;

saskaņā kārtība;

aizgādības īstenošana;

ģimenes mājas izmantošana;

uzturēšanas nepilngadīgajam bērnam.

Regulējuma vienošanās iesniedzama kopā ar iesniegumu attiecīgajai pirmās instances tiesai. Vecāki šo vienošanos apstiprina tiesā. Nepilngadīgie bērni tiek uzklausi tiesā, ja to uzskata par nepieciešamu ex officio ietvaros vai ja to pieprasa prokurors, puses, tiesas tehniskās grupas locekļi vai pats nepilngadīgais. Pēc prokurora atzinuma saņemšanas tiesnesis novērtē vienošanos.

Ja vien vienošanās nekaitē bērniem, tiesnesis apstiprina laulāto pieņemtās vienošanās, lai reglamentētu laulības atzīšanas par neesošu, laulāto atšķiršanas vai laulības šķiršanas sekas. Ja puses nosaka saskaņā ar laulības atzīšanu starp mazbērniem un vecvecākiem, tiesnesis to var apstiprināt pēc tam, kad ir uzklausi vecvecāki, un viņi ir devuši savu piekrišanu.

Vienošanos var noraidīt tikai ar lēmumu, kurā norādīti iemesli. Tādā gadījumā, ja piemērojams, laulātie iesniedz jaunu priekšlikumu apstiprināšanai tiesnesim.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Mediācija ģimenes lietās ir labākā alternatīva tiesas nolēmumam, lai starp pusēm panāktu vienošanos.

Lai jebkura vienošanās stātos spēkā, tā vienmēr jāapstiprina ar tiesas nolēmumu.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesas nolēmumā tiesnesis par turpmāk norādītajiem jautājumiem vienmēr lemj nepilngadīgo bērnu interesēs (pēc iespējas izvairoties no brāļu un māsu atšķiršanas, turklāt uzklausot bērnus, ja viņi ir spriestspējīgi):

pasākumi attiecībā uz aizgādību un aprūpi, kas piešķirta vienam vai abiem vecākiem, un izglītību; kārtība starp vecākiem, norādot laiku, metodi un vietu, kad vecāki var sazināties ar saviem bērniem un pavadīt laiku kopā ar viņiem; Izņēmuma kārtā saskares tiesības var tikt ierobežotas vai pārtrauktas, ja rodas nopietni apstākļi vai ja viens no vecākiem būtiski un atkārtoti nepilda savus pienākumus;

atbildības noteikšana, un, ja tas nepieciešami un ir piemēroti bērniem – pilnīgas vai daļējas šādas aizgādības piešķiršana vienam no vecākiem, tostarp šādas aizgādības atņemšana, ja ir pamatots iemesls; uzturlīdzekļi, kas katram no vecākiem jāmaksā bērna vajadzību apmierināšanai, ņemot vērā viņu ekonomisko situāciju un pieņemot nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu uzturēšanu;

ģimenes mājas izmantošanas tiesību piešķiršana un kārtība kopīgi lietoto lietu izmantošanai gadījumos, kad starp vecākiem nav vienošanās, dodot priekšroku tam vecākam, kuram ir aizgādības tiesības pār nepilngadīgajiem bērniem.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Parasti vecāku atbildību īsteno abi vecāki. Tāpēc abiem vecākiem ir kopīgas tiesības lemt un risināt visus jautājumus, kas attiecas uz nepilngadīgo, pat ja aizgādība ir piešķirta tikai vienam no viņiem.

Ja starp vecākiem rodas nesaskaņas par lēmumiem, ko var pieņemt vai vajadzētu pieņemt attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem, piemēram, saistībā ar izglītības un audzināšanas jautājumiem (izvēloties skolas vai ārpuskolas nodarbības), veselības aprūpi (izraugoties ārstu), personīgiem jautājumiem (vārda izvēle vai reliģiskās izglītības izvēle), vai izvēloties vietu vai valsti, kurā nepilngadīgie bērni dzīvo utt., gadījumā, ja savstarpēja vienošanās nav iespējama, viens no vecākiem var vērsties tiesā, lai strīdu atrisinātu.

Pēc vecāku un bērna (ja bērns ir spriestspējīgs) uzklaušanās tiesnesis piešķir lēmuma pieņemšanas pilnvaras tēvam vai mātei. Ja nesaskaņas atkārtojas vai rodas kādu citu iemeslu dēļ, kas būtiski kavē vecāku atbildības īstenošanu, tiesnesis var piešķirt lēmumu pieņemšanas pilnvaras pilnīgi vai daļēji vienam no vecākiem vai sadalīt šīs funkcijas starp viņiem. Visi šie pasākumi var tikt pieņemti ne ilgāk kā uz diviem gadiem.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Ja aizbildnība pār nepilngadīgajiem bērniem tiek piešķirta kopīgi abiem vecākiem, praksē nepilngadīgā bērna ikdienas aprūpi un tiešo uzraudzību uzņemas katrs no vecākiem iepriekš noteiktos laikposmos. Kopīgas aizbildnības kārtībā var atšķirties; parasti bērns uz maiņām uzturas pie katra no vecākiem vienu nedēļu vai arī tiek dalītas nedēļas dienas un bērns uz maiņām uzturas pie katra no vecākiem nedēļas nogalē.

Visi brīvdienu periodi tiek sadalīti starp abiem vecākiem.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Laulības lietu tiesvedībā par laulāto atšķiršanu vai laulības šķiršanu pēc savstarpējas vienošanās kompetentā tiesa ir pirmās instances tiesa, kuras jurisdikcijā atrodas pēdējā kopīgā laulāto mītne vai viena no prasītājiem mītne.

Laulības lietu tiesvedībā pēc sacīkstes principa kompetentā tiesa ir pirmās instances tiesa atbilstoši laulāto kopējai dzīvesvietai, bet, ja laulātie dzīvo dažādos tiesu apgabalos, prasītājs var izvēlēties starp tiesu, kuras piekritībā atrodas pēdējā laulāto kopējā dzīvesvieta, vai tiesu, kuras piekritībā atrodas atbildētāja dzīvesvieta.

Personas, kurām nav pastāvīgas adrese vai dzīvesvietas, pēc prasītāja izvēles var iesūdzēt tiesā vietā, kurā šīs personas faktiski uzturas vai to pēdējā uzturēšanās vietā; ja piekritības šādi nevar noteikt, nosaka, ka piekritības ir prasītāja dzīvesvietas vietā.

Tiesvedībā, kas attiecas tikai uz nepilngadīgu bērnu aprūpi, aizgādību un uzturēšanu, ja bērnu vecāki nav precējušies viens ar otru, pirmās instances tiesa ir tiesa, kuras jurisdikcijā atrodas pēdējā kopīgā vecāku dzīvesvieta. Ja viņi dzīvo dažādos tiesu apgabalos, prasītājs var izvēlēties starp tiesu atbilstoši atbildētāja dzīvesvietai vai nepilngadīgā bērna dzīvesvietai.

Pieteikumam jāpievieno laulības apliecība un, vajadzības gadījumā, bērnu dzimšanas apliecības, kā arī dokumenti, kas pamato laulātā tiesības. Ja tiek pieprasīti mantas dalīšanas pasākumi, prasītājam jāiesniedz dokumenti, kas ļauj izvērtēt laulāto un, attiecīgā gadījumā, bērnu finansiālo situāciju, piemēram, nodokļu deklarācijas, algas aprēķini, konta izraksti, īpašumu apliecinājoši dokumenti vai reģistrācijas apliecības.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Procedūras, ko piemēro šādos gadījumos, ir šādas.

Gadījumos, kad starp pusēm pastāv vienošanās, piemēro savstarpējās vienošanās procedūru, kas noteikta Civilprocesa likuma 777. pantā, par laulāto atšķiršanu, laulības šķiršanu un pieņemtajiem galīgajiem pasākumiem attiecībā uz nepilngadīgu bērnu aprūpi, aizgādību un uzturēšanu, ja laulība nepastāv. Ja pušu starpā nav vienošanās, tad tiesvedību pēc sacīkstes principa regulē Civilprocesa likuma 770. un 774. pants, kas ir piemērojams arī ģimenes tiesvedībai un tiesvedībai attiecībā uz nepilngadīgajiem bērniem, ja vecāki nav savā starpā precējušies.

Steidzamos gadījumos var pieprasīt pasākumu pieņemšanu saskaņā ar šādām procedūrām.

Pagaidu pasākumi pirms prasības atzīt laulību par neesošu, par atšķiršanu, laulības šķiršanu iesniegšanas vai tiesvedībā par aprūpi un aizgādību pār nepilngadīgajiem bērniem un to uzturēšanu. To regulē Civilprocesa likuma 771. un 772. pants.

Ir skaidri noteikts, ka, ja ir pamatoti nepieciešama steidzama rīcība, pirmajā pieņemtajā nolēmumā noteiktos pasākumus var īstenot nekavējoties.

Pagaidu pasākumus, kas izriet no prasības pieteikuma laulības lietu tiesvedībā vai tiesvedībā, kas attiecas uz nepilngadīgajiem bērniem, piemēro tāpat kā iepriekš minētajos gadījumos. Tas ir paredzēts Civilprocesa likuma 773. pantā.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Pilnīgu vai daļēju juridisko palīdzību var saņemt ar nosacījumu, ka tiek sniegti pierādījumi un ir izpildītas prasības par tiesībām uz juridisko palīdzību atbilstoši Likumam par juridisko palīdzību. (Sk. "[Juridiskā palīdzība – Spānija](#)").

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Lai uzzinātu, kurus nolēmumus var pārsūdzēt, ir jānošķir visi iespējamie nolēmumi, kas attiecas uz lietām par vecāku atbildību, proti:

Visus nolēmumus, kas pieņemti tiesvedībā pēc sacīkstes principa, var pārsūdzēt teritoriālajā tiesā;

Lēmumus, kas pieņemti savstarpējās vienošanās procesā, teritoriālajā tiesā var pārsūdzēt tikai tad, kad ir panākta vienošanās par pasākumu, kas atšķiras no regulējuma vienošanās.

Likums neparedz regresa tiesības pret lēmumiem par iepriekšējiem pagaidu pasākumiem vai pagaidu pasākumiem, vai lēmumiem par vecāku atbildības īstenošanu.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvēršas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Gadījumos, kad tiesas nolēmumi par vecāku atbildību netiek izpildīti labprātīgi, var iesniegt pieteikumu pirmās instances tiesā, kas nolēmumus pieņēmusi, iesniedzot lūgumu par tā pasākuma vai pasākumu piespiedu izpildi, kuri netiek pildīti.

Jānorāda spriedums vai lēmums, kura izpilde tiek pieprasīta, un arī persona, no kuras jāpanāk piespiedu izpilde.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Lēmumi, kas pieņemti kādā dalībvalstī par vecāku atbildības īstenošanu laulības lietu tiesvedībā saistībā ar minētajās attiecībās dzimušu bērnu un kas bija izpildāmi minētajā dalībvalstī un ir paziņoti, saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību Spānijā tiks atzīti pēc jebkuras ieinteresētās puses lūguma un bez papildu tiesvedības. Šī regula attiecas uz lēmumiem, kas pieņemti uzsāktās tiesvedībās, uz oficiāli sastādītiem vai reģistrētiem publiskiem dokumentiem un uz līgumiem, kas kļuvuši izpildāmi dalībvalstī, kurā tie tika noslēgti līdz 2022. gada 1. augustam. Pēc tam piemēros 2019. gada 25. jūnija Regulu Nr. 2019/1111.

Lai pieprasītu izpildi, izpildes pieprasījums ir jāiesniedz tiesai vietā, kur atrodas nepilngadīgais un kur tiek pieprasīta izpilde. Pieprasījumam ir jāpievieno tā lēmuma kopija, kura izpilde tiek prasīta, un tam ir jāatbilst visām prasībām, lai noteiktu tā autentiskumu atbilstoši standartizētajai veidlapai, kas sniegta V pielikumā. Ir nepieciešams jurists un likumīgais pārstāvis.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Lai Spānijā iebilstu pret tāda lēmuma par vecāku atbildību atzīšanu, ko pieņēmusi kāda cita dalībvalsts, attiecīgajai pusei jāvēršas pirmās instances tiesā, kurā ir iesniegts pieprasījums par atzīšanu, un jānorāda, ka pastāv kāds no neatzīšanas iemesliem, kas paredzēti Regulā (EK) Nr. 2201/2003, un pēc attiecīgā laikposma – kas atzīti saskaņā ar Regulu Nr. 2019/1111.

Iemesli, uz kuriem šobrīd var atsaukties, ir šādi:

ka lēmums ir klaji pretrunā sabiedriskajai kārtībai, ņemot vērā bērna intereses;

ka bērnam netika sniegta iespēja tikt uzklaustītam (iespējam nav pieņemams steidzamos gadījumos);

ka lēmums tika izdots bez attiecīgās personas klātbūtnes, jo netika iesniegts vai paziņots dokuments par tiesvedību, ja vien nav pierādīts, ka lēmums tika pieņemts,

ja pusei, kas iebilst pret atzīšanu un kas apgalvo, ka lēmums kavē vecāku atbildības īstenošanu, nav bijusi iespēja tikt uzklaustītam,

vai, ja tas ir pretrunā ar citu, vēlāk izdotu lēmumu.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Jāpiemēro ir tie likumi, kas ir spēkā nepilngadīgā bērna pastāvīgajā dzīvesvietā saskaņā ar 1996. gada Hāgas konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 29/03/2022

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Francija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Francijā aizgādība ir definēta kā tiesību un pienākumu kopums, ko īsteno bērna interesēs.

Vecāki ir atbildīgi par bērnu, līdz bērns sasniedz pilngadību vai iegūst rīcībspēju.

Vecākiem ir pienākums sargāt bērnu drošību, veselību un tikumiskās vērtības, izglītot viņus un ļaut viņiem attīstīties, pienācīgi ņemot vērā viņu individualitāti.

Viņu pienākums ir noteikt bērna pastāvīgo dzīvesvietu, jo īpaši tad, ja vecāki dzīvo šķirti. Viņiem ir jāizmitina bērns pie sevis vai, ja viņi to nevar, jānoorganizē bērna izmitināšana pie trešās personas.

Mātei un tēvam ir tiesības un pienākums uzraudzīt bērnus, un viņiem ir jāpieskata bērni un jāapmierina viņu ikdienas vajadzības. Viņi var pārraudzīt bērnu attiecībā ar trešām personām vai pat tās aizliegt, ņemot vērā bērnu vecumu. Viņiem ir jāievēro bērnu tiesības uz personīgām attiecībām ar bērnu vecvecākiem.

Vecākiem ir pienākums rūpēties par to, lai viņu bērni būtu izglītoti. Tas attiecas uz skološanu, profesionālo apmācību, tikumisku uzvedību un pilsonisko dzīvi. Viņu pienākums ir nolemt, kāda būs bērna reliģiskā pārliecība, pienācīgi ņemot vērā bērna individualitāti. Viņi lemj par bērna ārstēšanu.

Tā kā māte un tēvs īsteno aizgādību, viņi ir arī savu bērnu likumiskie pārstāvji un šajā statusā pārstāv viņus visos civiltiesību jautājumos un pārvalda viņu īpašumu.

Neatkarīgi no tā, vai vecāki īsteno aizgādību, katram no viņiem ir jāsniedz ieguldījumus bērnu uzturēšanā un izglītošanā samērīgi ar saviem līdzekļiem un bērna vajadzībām.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Abiem vecākiem ir aizgādības tiesības vienādā apmērā. Vecāku varas jēdziens Francijā tika atcelts 1970. gadā.

Aizgādības tiesību turēšana atšķiras no aizgādības īstenošanas. Mātei vai tēvam var būt aizgādība, bet viņš/viņa var to neīstenot.

Principā abi vecāki aizgādību īsteno kopā, ja vien paternitāte netiek atzīta novēloti — vēlāk nekā gadu pēc bērna piedzimšanas (tādā gadījumā aizgādības kopīgu īstenošanu atļauj tikai, pamatojoties uz tiesā iesniegtu kopīgu deklarāciju vai ģimenes lietu tiesas tiesneša (juge aux affaires familiales) lēmumu). Tādējādi var būt, ka māte īsteno aizgādību viena pati; taču principā to īsteno abi vecāki kopā.

Tēvam un mātei, kas kopīgi īsteno aizgādību pār bērnu, jāpieņem kopīgi lēmumi visos svarīgajos jautājumos, kuri skar bērnu (pārvākšanās, skolas maiņa, ķirurģiskas operācijas utt.).

Vecāki, kam ir aizgādība, bet kas to neīsteno, tomēr ir jāinformē par otra vecāka pieņemtiem svarīgiem lēmumiem, lai viņi varētu īstenot savas "uzraudzības" tiesības un pienākumu. Viņi jāinformē, lai viņi vajadzības gadījumā varētu brīdināt sociālos dienestus vai tiesu, ja radušās būtiskas problēmas. Viņiem joprojām ir pienākums sniegt ieguldījumu bērna uzturēšanā un izglītošanā, un tāpēc viņiem var būt jāmaksā uzturlīdzekļi. Tiesa var nolemt, vai aizgādību īsteno abi vecāki kopā vai tikai viens no vecākiem.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāki uz laiku nespēj parūpēties par saviem bērniem, viņi var bērnus uzticēt trešām personām. Viņi var arī iesniegt pieteikumu tiesā, lūdzot aizgādības īstenošanu deleģēt šīm trešām personām. Tādā gadījumā deleģēšana ir brīvprātīga.

Ja vecāki apdraud savu bērnu, bērnu lietu tiesa, kurai lietu nodevuši abi vecāki vai viens no viņiem, vai persona, kurai bērns ir uzticēts, vai nepilngadīgā aizbildnis, vai pats nepilngadīgais, vai prokurors, var uzdot bērnu ievietot un var viņu nodot vai nu trešās personas aprūpē, vai Bērnu labklājības dienestam (Aide Sociale à l'Enfance), kas ir pakļauts departamenta padomes (Conseil départemental) priekšsēdētājam.

Parasti, ja vecāki acīmredzami nevēlas vai nespēj īstenot aizgādību vai kādu tās aspektu, persona, iestāde vai bērnu labklājības dienests, kurā / pie kuras bērns ir ievietots, vai ģimenes loceklis var celt prasību tiesā, lai tai/tam tiktu pilnīgi vai daļēji deleģēta aizgādības īstenošana. Dažkārt to dēvē par aizgādības īstenošanas piespiedu deleģēšanu.

Ja vecākiem piemēro aizsardzības pasākumu (piem., aizbildnību vai aizgādību), tiem ne vienmēr ir liegta aizgādības īstenošana. Noteiktos apstākļos, ja ir izpildīti nosacījumi, aizgādības vai aizbildnības īstenošanu tomēr var deleģēt, ja tas atbilst bērna interesēm.

Ja vecāki ir miruši vai tiem ir liegts īstenot aizgādību (jo īpaši, ja vecāks ir prombūtnē vai nespēj paust savas vēlmes), tiek noteikta aizbildnība. Tiek iecelta ģimenes padome, ko veido vismaz četri cilvēki, kuri izvēlēti, ņemot vērā bērna intereses, un no tās locekļu vidus izvēlas aizbildni un papildu aizbildni. Aizbildnību uzrauga ģimenes lietu tiesas tiesnesis, kas pilda nepilngadīgo personu aizbildņu tiesneša pienākumus.

Aizgādība ir sabiedriskās kārtības funkcija. Tās ir neatņemamas tiesības. Vecāki nevar no tās atteikties.

Attiecībā uz aizgādības īstenošanu viņi var iesniegt noteiktus pieteikumus vai nolemt, ka viens no abiem vecākiem īsteno aizgādību viens pats, taču tam jāatbilst bērna interesēm.

Ja vien nav panākta cita vienošanās, par aizgādības īstenošanu var lemt tikai tiesa. Aizgādības īstenošanas deleģēšanu trešai personai vienmēr uzrauga tiesa.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Vecāku šķirtība neietekmē noteikumus par aizgādības īstenošanas nodošanu. Viņiem abiem jāturpina rūpēties par bērniem un jāpieņem kopīgi lēmumi bērnu interesēs.

Ja viņi nespēj vienoties, ģimenes lietu tiesas tiesnesis šķiršanās procesā vai procesā, kas attiecas uz aizgādības īstenošanu, pieņem lēmumu par aizgādības īstenošanas kārtību, ņemot vērā:

- 1) vecāku iepriekš īstenoto praksi vai norunas, kas tiem iepriekš bijušas;
- 2) viedokli, ko pauž nepilngadīgais bērns, kad to uzklausa tiesnesis;
- 3) katra no vecākiem spēju pildīt savus pienākumus un ievērot otra no vecākiem tiesības;
- 4) ekspertu ziņojumu rezultātus, ņemot vērā jo īpaši bērna vecumu;
- 5) informāciju, kas gūta sociālo dienestu veiktā izmeklēšanā vai pretizmeklēšanā;
- 6) fizisku vai psiholoģisku spiedienu vai vardarbību, ko viens no vecākiem izrādījis otram.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecāki var vienoties par visām darbībām, kas jāizlemj, ievērojot viņu bērna intereses, un paši vai ar mediatora un/vai savu advokātu palīdzību sagatavot vecāku vienošanos.

Tad, lai vienošanās, kurā izklāstīta aizgādības īstenošanas kārtība un noteikts ieguldījums bērna uzturēšanā un izglītošanā, kļūtu izpildāma, viņi var lūgt ģimenes lietu tiesas tiesnesi to apstiprināt.

Tiesnesis nevar grozīt vienošanos un to apstiprina, ja vien viņš nekonstatē, ka tā pienācīgi neaizsargā bērna intereses vai ka vecāki nav devuši piekrišanu bez spaidiem. Tiesnesis var pieņemt lēmumu bez tiesas sēdes.

Ja laulība tiek šķirta uz abpusējas vienošanās pamata, abi vecāki un viņu advokāti laulības šķiršanas vienošanās dokumentā var arī noteikt aizgādības īstenošanas kārtību. Vienošanos paraksta abi laulātie un viņu advokāti pēc vismaz 15 dienu nogaidīšanas perioda, un oriģinālu iesniedz notāram, padarot to izpildāmu.

Tādējādi, ja vien laulība netiek šķirta uz abpusējas vienošanās pamata ar advokāta aktu, kura oriģinālu iesniedz notāram, ir vajadzīga tiesneša rīcība, lai vecāku vienošanos par aizgādības īstenošanas kārtību padarītu izpildāmu.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Ja vecāki nespēj vienoties un nevēlas tiesāties, viņi pēc savas iniciatīvas var iesaistīties mediācijā ģimenes lietās.

Mediācijā ģimenes lietās mērķis ir atjaunot komunikāciju starp vecākiem, lai viņi varētu panākt abpusēju vienošanos, pienācīgi ņemot vērā katru no vecākiem vajadzības un jo īpaši bērnu vajadzības. Tā nodrošina platformu sarunām, kuru mērķis ir atrisināt konfliktu, vairojot savstarpējo sapratni un uzticēšanos un tādējādi rast praktiskus risinājumus gan saistībā ar ģimenes dzīves organizēšanu, gan finansiālajiem aspektiem. Ja vecāki nespēj vienoties, viņi var nodot lietu tiesnesim, un, ja tiek panākta vienošanās, viņu vienošanos var apstiprināt tiesnesis vai arī tā var tikt iekļauta vienošanās dokumentā par laulības šķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Ģimenes lietu tiesu tiesneši ir kompetenti lemt par aizgādības īstenošanu.

Viņi var noteikt, ka to īsteno tikai viens no abiem vecākiem, vai nolemt, ka aizgādība abiem vecākiem jāīsteno kopā.

Ja vecākiem ir domstarpības, tiesneši vienreizēju lēmumu, par kuru principā būtu bijis jāvienojas abiem vecākiem, var atļaut pieņemt vienam no viņiem, piemēram, lēmumu par bērna pārvākšanos, skolas maiņu vai operāciju.

Ģimenes lietu tiesu tiesneši var arī aizliegt nepilngadīgam bērnam atstāt valsti bez abu vecāku piekrišanas, jo īpaši, ja pastāv risks, ka viens no vecākiem dosies uz ārvalsti kopā ar bērnu bez nodoma atgriezties, tādējādi pārkāpjot otra vecāka tiesības.

Jautājumā par bērna pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanu viena vecāka dzīvesvietas adresē vai pārmaiņus pie abiem vecākiem parasti vērstas pie tiesneša.

Ja nosaka, ka bērns pastāvīgi dzīvo viena vecāka dzīvesvietas adresē, tiesnesis arī nosaka otram vecākam saskarsmes tiesības un tiesības bērnu uzņemt pie sevis vai arī tiesības tikai uz saskarsmi dienas laikā.

Ja bērns ir apdraudēts, tiesnesis var nolemt, ka vecākam, kam ir saskarsmes tiesības, jātiekas ar bērnu satikšanās vietā, t. i., neitrālā vietā, kuru var pārraudzīt profesionāļi. Tā parasti ir īpaši iekārtota vide, kurā atrodas arī sociālie darbinieki un psihologi.

Ģimenes lietu tiesas tiesnesis ir arī kompetents noteikt, kāds ieguldījums bērna uzturēšanā un izglītošanā jāsniedz tai pusei, kas neaudzina bērnu ikdienā. Parasti tie ir ikmēneša uzturlīdzekļi, ko viens no vecākiem maksā otram.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Ja tiesnesis nosaka, ka bērns pastāvīgi dzīvo pie viena no vecākiem, otrs vecāks — ja vien nav nolemts citādi — turpina aizgādību īstenojot kopā ar māti/tēvu, kam ir aizbildnība pār bērnu, pat ja bērns neapmeklē otra vecāka mājas. Abiem vecākiem jāturpina visus būtiskos lēmumus pieņemt kopīgi. Ja viņi nevar vienoties, viņiem jāvērstas attiecīgajā jautājumā pie tiesneša. Tiesnesis var noteikt, ka aizgādību īsteno viens no abiem vecākiem, ja tas ir bērna interesēs. Šādu lēmumu var pieņemt, ja viens no vecākiem ir nespējīgs, nav ieinteresēts, ar viņu nav iespējams sazināties vai viņš pastāvīgi liek šķēršļus, kad bērna interesēs ir lēmumus pieņemt nekavējoties.

Vecāks, kam ir liegts īstenojot aizgādību, saglabā tiesības pārraudzīt bērna izglītošanu, un viņš ir jāinformē par būtiskām izvēlēm, kas skar bērnu.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Jēdziens "aizgādība pār bērnu" (garde de l'enfant) Francijas ģimenes tiesībās tika atcelts 1987. gadā.

Jēdzienu "kopīga aizgādība" (garde conjointe) Francijas tiesībās var interpretēt plaši kā aizgādības kopīgu īstenošanu vai šaurāk — nosakot, ka bērns dzīvos pārmaiņus katra vecāka mājās (dažkārt to dēvē par pārmaiņus aizgādību, lai gan šis termins nav juridiski pareizs — jēdziens būtu dēvējams par mainīgo pastāvīgo dzīvesvietu).

Principā vecāki īsteno aizgādību kopīgi, un tam nav vajadzīgs tiesneša nolēmums. Kopīgas aizgādības princips ir nostiprināts Francijas tiesību aktos. Tas nozīmē, ka katram no vecākiem ir vienlīdz liela nozīme bērna dzīvē un izglītošanā un katrs no viņiem nodrošina bērnam nepieciešamo aprūpi ikdienā.

Aizgādības kopīga īstenošana nozīmē, ka vecāki visus būtiskos lēmumus, kas skar bērnu, pieņem kopā.

Bērns var arī uzturēties pārmaiņus vienu nedēļu viena vecāka dzīvesvietā, otru nedēļu — otra vecāka dzīvesvietā. Lai tas varētu notikt, vecākiem jādzīvo netālu vienam no otra un savā starpā labi jākomunicē. Mainīgā dzīvesvieta ne vienmēr nozīmē, ka bērns katra vecāka mājās pavada vienlīdz daudz laika.

Bieži vien vecāki īsteno aizgādību kopā, taču bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir noteikta pie viena no vecākiem, bet otram vecākam ir saskarsmes tiesības un tiesības uzņemt pie sevis.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērstas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Ģimenes lietu tiesu tiesneši ir tiesneši, kas ir kompetenti pieņemt nolēmumus jautājumos par aizgādību; šajos jautājumos pie tiesnešiem var vērsties, abiem vecākiem vai tikai vienam no viņiem vienkārši iesniedzot pieteikumu sekretāram vai arī ar tiesu izpildītāja izpildrakstu.

Process ir mutisks, un nav obligāti nepieciešama advokāta pārstāvība. Pusēm ir iespēja saņemt advokāta palīdzību vai tikt advokāta pārstāvētām.

Pieteikumā ir jānorāda pušu uzvārds, vārds un adrese vai, ja piemērojams, atbildētāja pedējā zināmā adrese. Tajā norāda pieteikuma tematu un īsi izklāsta pamatojumu. Tas jādatē un jāparaksta tā iesniedzējam vai iesniedzēja advokātam.

Tam no vecākiem, kurš vērstas ar lietu pie tiesneša, ir jāuzrāda:

— pilna dzimšanas apliecības kopija katram bērnam, uz kuru pieteikums attiecas,

— iepriekšēji tiesas lēmumi, ja tādi ir,

— sava personu apliecinošā dokumenta kopija,

— adreses apliecinājums (piem., tres maksājuma apliecinājums, elektroenerģijas rēķins)

un atkarībā no pieteikuma veida — pēdējā nodokļu aprēķina, pēdējās nodokļu deklarācijas, pēdējo trīs darba samaksas aprēķinu kopija, pierādījums par saņemtajiem sociālajiem pabalstiem utt.

Jautājumu par aizgādības īstenošanas kārtību var risināt arī laulības šķiršanas laikā. Ja laulība tiek šķirta uz abpusējas vienošanās pamata, vecākiem šajā jautājumā jābūt pilnīgai vienprātībai. Katram no viņiem jābūt advokātam. Pēc nogaidīšanas perioda sākotnējo vienošanos par laulības šķiršanu iesniedz notāram, padarot to izpildāmu. Ja bērns lūdz viņu uzklaustīt, laulības šķiršanas lietu skata tiesā tiesnesis vai tiesneša iecelta persona.

Citos gadījumos laulību šķir tiesā. Advokāta līdzdalība ir obligāta.

Visos gadījumos nepilngadīgās personas ir jāuzklausa, ja tās ir spējīgas formulēt savu viedokli.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Ja lietu ierosina, iesniedzot pieteikumu (requête), 15 dienu laikā no pieteikuma saņemšanas sekretārs ar ierakstītu vēstuli ar paziņojumu par saņemšanu uzaicina atbildētāju uz tiesas sēdi.

Taču, ja pieteikumā ir norādīts, ka atbildētāja adrese ir pēdējā zināmā adrese, sekretārs aicina pieteikuma iesniedzēju izmantot personīgo izsniegšanu.

Sekretārs jebkurā gadījumā paziņo pieteikuma iesniedzējam par tiesas sēdes vietu, datumu un laiku.

Ģimenes lietu tiesas tiesnesis var pieņemt nolēmumus arī aizgādības jautājumos laulības šķiršanas procesā (sk. sadaļu “Laulības šķiršana”).

Ģimenes lietu tiesneši pilda pagaidu noregulējuma tiesnešu funkcijas steidzamos gadījumos. Pagaidu noregulējuma tiesvedībā lietu var iesniegt, iesniedzot pavēsti (assignation). Tiesnesis izmeklē lietu, abām pusēm piedaloties tiesas sēdē, un izdod lēmumu rīkojuma veidā, kam nav res judicata spēka attiecībā uz lietas būtību. Pagaidu noregulējuma tiesvedībā tiesneši var nekavējoties pieņemt pagaidu pasākumus, kamēr vēl nav pieņemts lēmums par lietas būtību. Tādējādi pagaidu noregulējuma tiesvedības pieteikuma iesniegšana dod iespēju saglabāt savas tiesības.

Pagaidu noregulējuma tiesvedībā ģimenes lietu tiesas tiesnesis var uzdot veikt pasākumus, pret kuriem nav nopietnu iebildumu vai kurus pamato strīda esība. Tā kā tie ir tikai pagaidu pasākumi, šo procedūru izmanto reti.

Lietās, kurās steidzamība ir pietiekami pamatota, ģimenes lietu tiesneši, kam ir iesniegts lietas pieteikums, var atļaut izdot pavēstes uz tuvākā laikā noliktu tiesas sēdi. Tādā gadījumā tiesnesis lemj par lietas būtību, bet termiņi ir īsāki. Šādi rīkojas ļoti bieži.

Noteiktos gadījumos, kas minēti tiesību aktos (ģimenes lietās šāds gadījums ir bērna nelikumīga aizvešana), lietas var nodot ģimenes lietu tiesnešiem arī izskatīšanai pēc būtības paātrinātā tiesvedībā (procédure accélérée au fond). Lietu ierosina, pamatojoties uz iesniegto pavēsti, un tiesnesis tad nekavējoties pieņem lēmumu par lietas būtību. Šādos gadījumos nav jāsniedz pierādījumi, kas pamato steidzamību. No šā procesa būtības jau izriet, ka jānosaka pēc iespējas drīzāks datums.

Lietās, kas attiecas uz vardarbību ģimenē, ģimenes lietu tiesu tiesnešus var arī aicināt steidzami izdot aizsardzības rīkojumu saskaņā ar Civilkodeksa (Code civil) 515-9. un turpmākajiem pantiem. Tad viņiem lēmums ir jāizdod sešu dienu laikā no tiesas sēdes datuma noteikšanas (2019. gada 28. decembra likums). Minētā aizsardzības pasākuma mērķis ir, dodot iespēju aizliegt visus sakarus starp laulātajiem un vajadzības gadījumā starp vardarbīgo laulāto vai bijušo laulāto un bērniem, aizsargāt laulātos vai bijušos laulātos, kas cieš no fiziskas vai psiholoģiskas vardarbības. Aizsardzības rīkojumā tiesneši arī nosaka pasākumus, kas attiecas uz aizgādības pār bērniem īstenošanu. Konkrētāk, viņi var nolemt noteikt, ka tas vecāks, kurš cieš no vardarbības, viens pats ir atbildīgs par aizgādības īstenošanu, atņemt vardarbīgajam vecākam saskarsmes tiesības un tiesības uzņemt pie sevis vai ierobežot saskarsmes tiesības, atļaujot to īstenot satikšanās vietā.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Tiesas izdevumus (advokāta atlīdzība, tiesu izpildītāja maksas, sociālo dienestu veiktā izmeklēšana utt.) var segt Francijas valsts. Personām piešķir juridisko palīdzību atkarībā no viņu rīcībā esošajiem līdzekļiem. Palīdzība var segt visus tiesas izdevumus vai tikai to daļu atkarībā no pieteikuma iesniedzēja ienākumiem un apgādājamo skaita. Pieteikums jāiesniedz tās tiesas juridiskās palīdzības birojā, kurā lieta tiek izskatīta.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Ģimenes lietu tiesas tiesneša lēmumus var pārsūdzēt viena mēneša laikā, izņemot lēmumus, kas pieņemti uz Civilprocesa kodeksa (Code de procédure civile) 481-1. panta pamata (paātrināts process, kurā izskata nelikumīgas aizvešanas lietu pēc būtības) — tos var pārsūdzēt 15 dienu laikā.

Ģimenes lietu tiesas tiesneša rīkojumus var pārsūdzēt 15 dienu laikā (pagaidu noregulējuma tiesvedība, aizsardzības rīkojums).

Apelācijas sūdzība jāiesniedz rakstveidā, un advokāta pārstāvība ir obligāta. To izskata apelācijas tiesā (Cour d'appel).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Ģimenes lietu tiesas tiesneša pieņemtie lēmumi par aizgādību automātiski ir izpildāmi.

Ja netiek ievērots ģimenes lietu tiesas tiesneša lēmums par aizgādību, piemēram, ja vienam no vecākiem ir saskarsmes tiesības un tiesības uzņemt pie sevis, bet otrs vecāks liedz viņam tās īstenot, var iesniegt sūdzību prokuroram (procureur de la République) tā apgabala tiesā, kurā bērns dzīvo. Liegt otram vecākam īstenot viņa saskarsmes tiesības un tiesības uzņemt pie sevis ir noziedzīgs nodarījums — nepilngadīgā aizturēšana —, un par to piemēro viena gada cietumsodu un 15 000 EUR naudas sodu.

Ģimenes lietu tiesu tiesneši papildus savā rīkojumā noteiktajiem pasākumiem var uzlikt periodisku soda maksājumu. Viņi pat var pēc savas iniciatīvas noteikt periodisku soda maksājumu, lai nodrošinātu, ka viņu lēmums tiek izpildīts. Atkarībā no apstākļiem viņi ar periodiska soda maksājuma prasību var papildināt arī cita tiesneša lēmumu un vecāku vienošanos, kas ir dokumentēta vienošanās dokumentā par laulības šķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata.

Ja kāds no vecākiem nopietni vai atkārtoti tīši rada šķēršļus lēmuma izpildei, tādas vienošanās par laulības šķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata izpildei, kura sagatavota privāta dokumenta veidā un kuru parakstījuši abu pušu advokāti, un kuras oriģināls ir iesniegts notāram, vai tādas apstiprinātas vienošanās izpildei, kurā izklāstīta aizgādības īstenošanas kārtība, ģimenes lietu tiesu tiesneši var attiecīgi tēvam vai mātei uzdot samaksāt līdz 10 000 EUR lielu soda naudu par civiltiesību pārkāpumu.

Visbeidzot, pamatojoties uz pieteikumu, ko iesniedzis ģimenes lietu tiesas tiesnesis vai attiecīgais vecāks, prokurors izņēmuma gadījumos var lūgt policiju palīdzēt nodrošināt, ka tiek izpildīts tiesneša lēmums, vienošanās par laulības šķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata vai apstiprināta vienošanās, kurā izklāstīta aizgādības īstenošanas kārtība, piemēram, nodrošināt, ka tiek īstenota saskarsmes tiesības un tiesības uzņemt pie sevis.

Tāpat atkarībā no apstākļiem pieteikums jāiesniedz prokuroram vai ģimenes lietu tiesas tiesnesim, kurš pieņēmis lēmumu.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Dalībvalsts tiesas pieņemti lēmumi par aizgādību Francijā tiek atzīti un ir izpildāmi bez nepieciešamības pēc eksekvātas procedūras.

Tomēr nekavējoties ir izpildāmi tikai tie lēmumi par atbildību, kuri attiecas uz saskarsmes tiesībām un bērna atpakaļatdošanu. Ir jāuzrāda Padomes 2003. gada 27. novembra Regulā (EK) Nr. 2201/2003 **par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību** ("Brisele IIa") paredzētās apliecības. Attiecībā uz citiem lēmumiem par vecāku atbildību ir jāuzrāda izpildāmības deklarācija, kas izdota, pamatojoties uz attiecīgo apliecību.

Francijā pieteikumi par ārvalstīs izdotu izpildāmības atzīšanu vai noteikšanu Francijas teritorijā saskaņā ar regulu "Brisele IIa" ir jāiesniedz vispārējās piekritības tiesas (tribunal judiciaire) priekšsēdētājam vai viņa delegātam (Civilprocesa kodeksa 509-2. pants). Saistībā ar tiesnesim iesniegtiem pieteikumiem nav vajadzīga juridiskā pārstāvība.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Saskaņā ar minētās regulas 21. panta 3. punktu "jebkura ieinteresētā puse .. var pieprasīt lēmumu par to, lai spriedums tiktu vai netiktu atzīts".

Francijā pieteikumi nolēmumam par to, lai citas ES dalībvalsts tiesas pieņemts lēmums par aizgādību netiktu atzīts, jāiesniedz vispārējās piekritības tiesas (tribunal judiciaire) priekšsēdētājam vai viņa delegātam.

Pieteikumus var pieņemt tikai uz šādu iemeslu pamata:

- ir pārkāpta tās dalībvalsts sabiedriskā kārtība, kurā lūgta lēmuma atzīšana, ņemot vērā bērna intereses;
- bērns nav uzklausts — gadījumos, kad uzklaustīšana ir viens no procedūras pamatprincipiem dalībvalstī, kurā lūgta lēmuma atzīšana; nav ievērotas aizstāvības tiesības;
- pastāv šķēršļi vecāku atbildības īstenošanai;
- nav atbilstes jaunākam spriedumam vai nu valstī, kurā lūgta lēmuma atzīšana, vai citā dalībvalstī vai trešā valstī, ja attiecīgais lēmums atbilst nosacījumiem, kas jāizpilda, lai to varētu atzīt dalībvalstī, kurā lūgta lēmuma atzīšana;
- nav ievērota bērna ievietošanas procedūra.

Vispārējās piekritības tiesas (tribunal judiciaire) priekšsēdētāja lēmumu var pārsūdzēt.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Ja lietai ir starptautisks aspekts (viena no pusēm vai bērns dzīvo ārvalstī, ārvalsts pilsonība), vispirms jānosaka, vai lieta ir piekritīga Francijas tiesai.

Piekritība Francijas tiesām

Saskaņā ar Padomes 2003. gada 27. novembra Regulas (EK) Nr. 2201/2003 8. pantu, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Francijā, Francijas tiesām piekrit pieņemt lēmumus par pieteikumiem, kas attiecas uz vecāku atbildību.

Saskaņā ar minētās regulas 12. panta 1. punktu, ja Francijas tiesām ir piekritīga lēmumu pieņemšana par laulības šķiršanas pieteikumu, kā arī par pieteikumiem, kas saistīti ar vecāku atbildību, ja laulātie īsteno aizgādību kopā un viņi ir nepārprotami apstiprinājuši lietas piekritību Francijas tiesām, un tas ir bērna interesēs.

Saskaņā ar minētās regulas 12. panta 3. punktu dalībvalsts tiesām ir arī piekritība attiecībā uz vecāku atbildību tiesas procesos, kas nav minēti 12. panta 1. punktā, ja bērnam ir būtiska saikne ar attiecīgo dalībvalsti, jo īpaši, pamatojoties uz to, ka vienai no personām, kurām ir vecāku atbildība, pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī vai bērns ir šīs dalībvalsts pilsonis, un ja tiesu piekritību ir skaidri vai citādi nepārprotami pieņēmušas visas tiesas procesa puses brīdī, kad attiecīgajā jautājumā vērsas tiesā, un ja tas ir bērna interesēs.

Piekritību bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas tiesām var arī paplašināt, ja bērns ir pārcēlies uz citu dalībvalsti mazāk nekā trīs mēnešus iepriekš un strīds attiecas uz izmaiņām saskarsmes tiesībās.

Visbeidzot, saskaņā ar minētās regulas 13. pantu, ja nevar noskaidrot bērna pastāvīgo dzīvesvietu un nevar noteikt piekritību, pamatojoties uz 12. pantu, Francijas tiesām ir piekritība, ja bērns atrodas Francijas teritorijā un viņa pastāvīgo dzīvesvietu nevar noskaidrot (bērni bēgļi vai pārvietoti bērni).

Noteiktos apstākļos var būt piemērojama arī cita starptautiska vienošanās vai Francijas starptautiskās privāttiesības, kā rezultātā piekritību var pieņemt Francijas tiesas.

Piemērojamie tiesību akti

Šajā jautājumā Francija piemēro Hāgas 1996. gada 19. oktobra konvencijas par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzišanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem 15. pantu. Tādējādi tiesas, kurām ir piekritība lemt par vecāku atbildību, piemēro savus tiesību aktus, ja vien konvencijā nav noteikts citādi.

Tātad, ja Francijas tiesām ir piekritīgas lietas par vecāku atbildību, tās piemēro Francijas tiesību aktus (*lex fori*).

Izņēmuma kārtā piemēros tiesību aktus, kas ir cieši saistīti ar attiecīgo situāciju, ja tas nepieciešamas nepilngadīgā aizsardzībai.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 10/08/2021

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [hr](#)

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējies.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Horvātija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku atbildība nozīmē vecāku atbildību, pienākumus un tiesības, kuru mērķis ir aizsargāt un veicināt bērna personiskās un mantiskās tiesības, kā arī bērna intereses. Vecākiem aizgādība pār bērnu jāīsteno atbilstoši bērna attīstības vajadzībām un spējām. Vecākiem nav atļauts atteikties no aizgādības tiesībām. Vecākiem ir jāapspriež un jāsaparņo ar bērnu individuāli aizgādības aspekti atbilstoši bērna vecumam un briedumam.

Aizgādība ietver tiesības un pienākumu aizsargāt bērna personiskās tiesības uz veselību, attīstību, aprūpi un aizsardzību, audzināšanu un izglītību, saskarsmi, tiesības izvēlēties dzīvesvietu, kā arī tiesības un pienākumu pārvaldīt bērna līdzekļus. Aizgādība ietver arī tiesības un pienākumu pārstāvēt bērna personiskās un mantiskās tiesības un intereses.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecākiem ir tiesības un pienākums īstenot aizgādību vienlīdzīgi, kopīgi un pēc vienošanās. Ja vecāki nedzīvo pastāvīgi kopā, viņiem ir jāvienojas par aizgādību, izstrādājot kopīgas aizgādības plānu. Kopīgu aizgādību var reglamentēt arī tiesa, kad tiesas nolēmums ir balstīts uz vecāku vienošanos par visiem būtiskajiem jautājumiem, kas ietverti kopīgas aizgādības plānā. Īstenojot kopīgu aizgādību, vecākiem jācenšas atrisināt visus jautājumus vienojoties. Jebkurš no vecākiem var īstenot aizgādību viens pats pilnā apmērā, daļēji vai tiktāl, ciktāl tas vajadzīgs, lai izlemtu par kādu konkrētu svarīgu jautājumu, kas skar bērnu. Iepriekš minētajās situācijās otra vecāka tiesības īstenot aizgādību var ierobežot tikai ar tiesas nolēmumu, ņemot vērā bērna intereses. Ja vecāki ir īstenojuši kopīgu aizgādību pirms viena vai otra vecāka nāves, pārdzīvojušajam vecākam ir vienam pašam jāīsteno aizgādība bez tiesas nolēmuma, ja otrs vecāks ir miris vai pasludināts par mirušu. Jebkurš no vecākiem var viens pats īstenot aizgādību, ievērojot attiecīgu tiesas nolēmumu, ja vecāki tiesvedības laikā nav varējuši vienoties par kopīgas aizgādības plānu vai alternatīvu kārtību. Šādā gadījumā tiesai jānodrošina priekšroka vecākam, kurš izrādījis vēlmi sadarboties un panākt vienošanos par kopīgu aizgādību.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja kāds no vecākiem ir nepilngadīgs vai bez tiesībspējas un rīcībspējas konkrētā aizgādības jomā, viņa īsteno to aizgādību aptur juridisku šķēršļu dēļ. Kamēr apturēšana ir spēkā, minētais vecāks var ikdienā rūpēties par bērnu viens pats, kopā ar bērna otru vecāku vai kopā ar aizbildni, kurš iecelts saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma (*Obiteljski zakon*) noteikumiem par aizbildņa iecelšanu. Minētajam vecākam nav atļauts pārstāvēt bērnu, un, ja viņam ir atņemta tiesībspēja un rīcībspēja, viņam nav atļauts pārstāvēt bērnu jomā, attiecībā uz kuru viņam ir atņemta tiesībspēja un rīcībspēja. Bērnu pārstāvēs otrs no vecākiem vai aizbildnis, un aizbildnim būs jāievēro otra vecāka vēlmes.

Ja bērna vecāki vai kāds no vecākiem un aizbildnis nevienojas par pārstāvību svarīgu lēmumu pieņemšanā saistībā ar bērnu, tiesa, atbildot uz bērna, jebkura vecāka vai aizbildņa priekšlikumu, pieņem *ex parte* nolēmumu par to, kurš pārstāvēs bērnu attiecīgajā jautājumā.

Atbildot uz bērna, jebkura vecāka vai sociālās labklājības centra priekšlikumu, pieņem *ex parte* nolēmumu apturēt aizgādību (aizgādības apturēšana reālu šķēršļu dēļ), ja kāds no vecākiem neierodas vai dzīvo nezināmā adresē vai ja kādam no vecākiem objektīvu iemeslu dēļ ir liegts īstenot aizgādību ilgāku laiku. Attiecīgajam vecākam nav atļauts īstenot aizgādību visu laikposmu, kurā viņa īsteno tā aizgādība ir apturēta iepriekš minēto iemeslu dēļ. Šādā apturēšanas laikposmā aizgādību īsteno otrs vecāks viens pats, vai arī bērnu nodod aizgādībā saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma noteikumiem. Atbildot uz priekšlikumu, ko izteicis bērns, vecāks, kura īsteno tā aizgādība ir apturēta, vai bērnu labklājības centrs, tiesa pieņem *ex parte* nolēmumu izbeigt reālu iemeslu dēļ noteikto aizgādības apturēšanu, ja iemesli, uz kuru pamata apturēšana tika noteikta, vairs nepastāv.

Ja vecāki kopīgi īsteno aizgādību un viens no viņiem nomirst, pārdzīvojušais vecāks turpina īstenot aizgādību viens pats. Ja vecāks, kurš īsteno aizgādību viens pats, nomirst, tiesa, atbildot uz bērna, pārdzīvojušā vecāka vai bērna labklājības centra priekšlikumu, pieņem *ex parte* nolēmumu uzticēt aizgādību pārdzīvojušajam vecākam, ja tā uzskata, ka tas ir bērna interesēs. Ja abi vecāki nomirst, bērnu labklājības centrs nodod bērnu aizgādībā. Kamēr vecāks, kurš īsteno aizgādību, ir dzīvs, viņš ar testamentu vai notariāli apliecinātu aktu (horvātu valodā dēvētu par "*anticipirana naredba*" ("iepriekšējs lēmums /norādījums")) ieceļ personu, kura, viņaprāt, viņa nāves gadījumā nodrošinātu vislabāko aprūpi bērnam. Ja bērnam viņa vecāka nāves gadījumā tiek iecelts aizbildnis, ņem vērā bērna viedokli un pārdzīvojušā vecāka vēlmes, izņemot, ja tiek uzskatīts, ka minētā viedokļa/vēlējumu ņemšana vērā nebūtu bērna interesēs.

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 224. pantu bērnu nodod aizgādībā, ja viņa vecāki ir miruši, pazuduši, nav zināmi vai ir dzīvojuši nezināmā adresē vismaz mēnesi; ja viņa vecākiem ir atņemtas aizgādības tiesības; ja viņa vecāki, kuriem atņemta tiesībspēja un rīcībspēja jomā, kas liedz viņiem īstenot aizgādības tiesības, nav uzticējuši bērnu personai, kas atbilst aizbildniecības kritērijiem, vai ja bērna vecāki ir piekrituši viņa adopcijai. Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 225. pantu bērnu labklājības centram ir jāpieņem lēmums par bērna nodošanu aizgādībā un jāieceļ aizbildnis. Bērnu labklājības centrs var nodot bērnu aizbildņa, citas personas, audžuģimenes ikdienas aprūpē vai bērnunamā vai tāda tiesību subjekta aprūpē, kurš darbojas sociālās labklājības jomā, ja vien Ģimenes tiesību likumā nav noteikts citādi.

Ja tiek konstatēts, ka tiesības un intereses ir pārkāptas vai bērna tiesības, intereses un attīstība ir apdraudēti, veic pasākumus bērna personisko tiesību un interešu aizsardzībai, pamatojoties uz eksperta novērtējumu. Bērna tiesības tiks uzskatītas par apdraudētām, ja aprūpe ir nepietiekama, ja bērnam ir psihosociālas problēmas (par ko liecina viņa uzvedība, emocionālās problēmas, problēmas skolā vai citas problēmas saistībā ar pieaugšanu) vai ja pastāv minēto apstākļu rašanās iespējamība.

Lai aizsargātu bērna tiesības un intereses, sociālās labklājības centrs var:

- 1) veikt ārkārtas pasākumu, lai nošķirtu bērnu un izmitinātu viņu ārpus viņa ģimenes mājām;
- 2) izteikt brīdinājumu pēc kļūdas vai bezdarbības apgādības īstenošanā;
- 3) noorganizēt profesionālas palīdzības un atbalsta sniegšanu vecākiem saistībā ar apgādību; un
- 4) noorganizēt intensīvu profesionālu atbalsta sniegšanu vecākiem un viņu īstenošanās aizgādības uzraudzību.

Lai aizsargātu bērna personiskās tiesības un intereses, tiesa var:

- 1) īslaicīgi nodot bērnu citas personas, audžuģimenes vai sociālās labklājības iestādes aprūpē;
- 2) izdot tuvošanās aizliegumu;
- 3) atņemt vecākiem viņu tiesības dzīvot kopīgā mājoklī ar bērnu un nodot bērnu citas personas, audžuģimenes vai sociālās labklājības iestādes ikdienas aprūpē;
- 4) sniegt atbalstu bērna audzināšanā, ja viņam ir uzvedības problēmas, ievietojot viņu audžuģimenē vai sociālās labklājības iestādē; vai
- 5) atņemt vecākiem viņu tiesības īstenot aizgādību.

Attiecībā uz pasākumiem, kuru mērķis ir aizsargāt bērna tiesības un intereses, Ģimenes tiesību likumā ir ietverti noteikumi, kas reglamentē bērna pagaidu izmitināšanu vai bērna īslaicīgu nodošanu citas personas aprūpē, tiesību atņemšanu vecākiem dzīvot kopīgā mājoklī ar bērnu utt.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Vecāku atbildības jautājumus var risināt, sagatavojot kopīgas aizgādības plānu vai ar tiesas nolēmumu.

Kopīgas aizgādības plāns ir vecāku rakstiska vienošanās, kurā izklāstīti veidi, kā ir īstenojama kopīga aizgādība, ja bērna vecāki pastāvīgi nedzīvo kopā kā ģimene. Kopīgas aizgādības plānā ir jānorāda:

- 1) vieta un adrese, kur bērns dzīvo;
- 2) laiks, kas bērnam jāpavada kopā ar katru no vecākiem;
- 3) kā notiks informācijas apmaiņa, lai dotu piekrišanu, kad tiek pieņemti svarīgi lēmumi attiecībā uz bērnu, un kā notiks svarīgas informācijas apmaiņa saistībā ar bērnu;
- 4) tā vecāka uzturēdžekļu maksāšanas saistību līmenis, ar kuru bērns nedzīvo kopā; un
- 5) turpmāku jautājumu risināšanas veidi. Vecāki var sagatavot kopīgas aizgādības plānu paši vai obligāto konsultāciju procedūras vai ģimenes lietu mediācijas procesa ietvaros.

Ja vecāki nevienojas par kopīgas aizgādības plānu vai ja tiesa plānu noraida, jebkurš no vecākiem vai bērns var celt prasību tiesā, lai atrisinātu visus jautājumus saistībā ar vecāku, ar kuru kopā bērns dzīvos, aizgādības īstenošanas veidiem, bērna saskarsmi ar otru vecāku vai bērna uzturēšanu.

Tiesvedībā, kuras mērķis ir noteikt, ar kuru vecāku bērns dzīvos kopā, apgādības īstenošanu vai bērna saskarsmi ar otru vecāku, tiesai nav saistoši nekādi pušu pieprasījumi. Tiesa var pieņemt nolēmumu par to, ar kuru vecāku bērns dzīvos kopā, par to, kā bērns uzturēs saziņu ar otru bērnu, un par apgādības īstenošanu, pamatojoties uz vecāku vienošanos, ja tā uzskata, ka šāda vienošanās ir bērna interesēs.

Tiesa spriedīs *ex officio*, lai noteiktu, ar kuru vecāku bērns dzīvos kopā, to, kā tiks īstenota aizgādība, kā bērns uzturēs saziņu ar otru bērnu, un par bērna uzturēšanu, pieņemot lēmumu, kurā konstatē, ka laulība ir neatgriezeniski izirusi vai kurā laulību atzīst par neesošu, vai lēmumu, ar kuru atļauj laulības šķiršanu, un citos gadījumos, kad vecāki dzīvo šķirti, vai pieņemot lēmumu lietā, kurā ir apstrīdēta maternitāte vai paternitāte, ja šāda nolēmuma pieņemšana ir iespējama un vajadzīga, ņemot vērā tiesvedības iznākumu un lietas faktus.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Lai kopīgas aizgādības plāns būtu izpildāms, to var iesniegt tiesai *ex parte* tiesvedībā, lai tiesa varētu pārbaudīt tā saturu un apstiprināt vai noraidīt plānu saskaņā ar Ģimenes tiesību likumu. Kopīgas aizgādības plānā var veikt grozījumus atkarībā no bērna vecuma un brieduma vai gadījumos, kad grozījumus pamato būtiskas apstākļu izmaiņas. Ja plānā veic grozījumus, tas būtu jāiesniedz tiesai *ex parte* tiesvedībā, lai tiesa varētu pārbaudīt tā saturu un apstiprināt vai noraidīt grozījumus.

Tiesa var pieņemt nolēmumu attiecībā uz to, ar kuru vecāku bērns dzīvos kopā, par to, kā bērns uzturēs saziņu ar otru bērnu, un par apgādības īstenošanu, pamatojoties uz vecāku vienošanos, ja tā uzskata, ka šāda vienošanās ir bērna interesēs. Ja vecāki nolemj īstenot kopīgu aizgādību, vienošanās dokumentā jābūt atrunātiem visiem svarīgajiem jautājumiem, kas ietverti kopīgas aizgādības plānā. Attiecībā uz tiesiskās aizsardzības līdzekļiem vai tiesas nolēmuma grozījumiem tiesas nolēmumam, kas balstīts uz vecāku vienošanos par kopīgas aizgādības īstenošanu, ir tāds pats juridiskais spēks kā kopīgas aizgādības plānam, ko apstiprinājis tiesa. Nolēmumā, kas attiecas uz aizgādību vai bērna saskarsmi ar otru vecāku, nav jāiekļauj nekādi paskaidrojumi, ja nolēmums ir balstīts uz iepriekš minēto vecāku vienošanos par kopīgas aizgādības īstenošanu.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārstēšanas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Ja vecāki nevienojas par kopīgas aizgādības plānu, sociālās labklājības centrs aicina viņus censties panākt vienošanos ģimenes lietu mediācijas procesā, ja vien uz konkrēto gadījumu neattiecinā likumā noteiktās mediācijas prasības. Ja vecāki, kuri plāno šķirt laulību, nevienojas par kopīgas aizgādības plānu, sociālās labklājības centrs informē viņus, ka laulības šķiršanas tiesvedībā, ko uzsācis kāds no laulātajiem, tiesa *ex officio*:

- 1) pieņems nolēmumu, kurā nosaka, ar kuru no vecākiem bērns dzīvos kopā, aizgādības īstenošanas kārtību, to, kā notiks bērna saskarsme ar otru vecāku un bērna uzturēšana;

- 2) ļaus bērnam izteikt savu viedokli atbilstoši Ģimenes tiesību likumam; un
- 3) iecels bērnam īpašu aizbildni saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma noteikumiem.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 413. pantu tiesa spriedīs *ex officio*, lai noteiktu, ar kuru vecāku bērns dzīvos kopā, to, kā tiks īstenota aizgādība, kā bērns uzturēs saziņu ar otru bērnu, un par bērna uzturēšanu, pieņemot lēmumu, kurā konstatē, ka laulība ir izirusi un to nav iespējams atjaunot vai kurā laulību atzīst par spēkā neesošu, vai lēmumu, ar kuru atļauj laulības šķiršanu, un citos gadījumos, kad vecāki dzīvo šķirti, vai pieņemot lēmumu lietā, kurā ir apstrīdēta maternitāte vai paternitāte, ja šāda nolēmuma pieņemšana ir iespējama un vajadzīga, ņemot vērā tiesvedības iznākumu un lietas faktus.

Tiesa var

- 1) ierobežot vai aizliegt bērna saskarsmi ar otru vecāku;
- 2) nospriest, ka šāda saskarsme ir jāuzrauga ekspertam;
- 3) noteikt pasākumu bērna tiesību un interešu aizsardzībai, ja tas vajadzīgs apstākļu dēļ; vai

4) nospriest par kārtību, kādā notiks bērna saskarsme ar pamāti vai patēvu, ja viņi dzīvojuši kopā ar bērnu un par viņu rūpējušies, kad laulība tika šķirta. Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 417. pantu tiesvedībā, kurā lemj par bērna saskarsmi ar otru vecāku, tiesai ir jāinformē vecāki, ka šāda saskarsme ir īpaši svarīga bērna labklājībai, jāaicina vecāki vienoties un piedalīties ģimenes lietu mediācijas procesā gadījumos, kas nav saistīti ar vardarbību ģimenē, un — ja vecāki nevienojas — jānodrošina, ka vieta, kurā bērns uzturēs saskarsmi ar otru vecāku, ir piemērota bērnam, ņemot vērā otra vecāka ģeogrāfiskos un laika ierobežojumus. Tiesas nolēmumā jābūt ietvertai informācijai par to, kādos veidos, laikos un kurā vietā otrs vecāks var paņemt bērnu un atvest to atpakaļ, un — ja nepieciešams — informāciju par saskarsmes izmaksām. Nolēmuma paskaidrojums tiesa iekļauj rakstisku brīdinājumu, kurā izklāsta tiesiskās sekas, kas radīsies, ja netiks izpildīts pienākums atvieglot bērna saskarsmi ar otru vecāku (tostarp naudas sods, ieslodzījums vai lēmums grozīt nolēmumu, kas nosaka, ar kuru no vecākiem bērns dzīvos kopā).

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 418. pantu tiesa tiesvedībā, kurā nosaka bērna saskarsmi ar otru vecāku, nosaka vienu vai vairākus pasākumus, lai nodrošinātu izpildi, ja tai ir aizdomas, ka vecāks, ar kuru bērns dzīvo kopā, varētu neizpildīt nolēmumu par saskarsmi, proti, 1) iecelt personu, kuras pienākums ir palīdzēt saistībā ar nolēmuma izpildi vai kārtības ievērošanu, lai bērns varētu uzturēt saskarsmi ar otru vecāku, un 2) uzdot vecākam, ar kuru bērns dzīvo kopā, samaksāt drošības naudu. Nosakot šādus pasākumus, tiesa jo īpaši ņem vērā, kāda ir bijusi tā vecāka iepriekšējā uzvedība, ar kuru bērns dzīvo kopā.

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 419. pantu tiesa tiesvedībā, kurā nosaka bērna saskarsmi ar otru vecāku, var noteikt vienu vai vairākus pasākumus, lai nodrošinātu bērna atgriešanos vai liegtu vecākam, kurš uztur saskarsmi ar bērnu, nolaupīt bērnu (piemēram, uzdodot vecākam, kurš uztur saskarsmi ar bērnu, saskarsmes laikā uzrādīt pasi tiesai, kura noteikusi konkrēto pasākumu; uzdodot vecākam, kurš uztur saskarsmi ar bērnu, samaksāt drošības naudu, vai aizliedzot atsavināt vai apgrūtināt vecāka, kurš uztur saskarsmi, mantiskās tiesības, — šāda aizlieguma datus reģistrē publiskos reģistros —; nosakot vecākam, kurš uztur saskarsmi, pienākumu regulāri ierasties pilnvarotā iestādē, piemēram, sociālās labklājības centrā, kopā ar bērnu un vietā, kur notiek saskarsme; nosakot vietu, kurā jāuztur saskarsme; aizliedzot bērnam izbraukt no valsts, kurā jānotiek saskarsmei, un šāda aizlieguma datus ievadot valsts vai starptautiskā informācijas sistēmā). Nosakot iepriekš izklāstītos pasākumus, tiesai jo īpaši jāņem vērā, kāda ir bijusi vecāka, kurš uztur saskarsmi, iepriekšējā uzvedība.

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 421. pantu nolēmumā, ar ko nosaka aizgādību vai kārtību saskarsmei ar bērnu, nekādi paskaidrojumi nav jāiekļauj, ja nolēmums ir balstīts uz vecāku vienošanos, kas panākta saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma noteikumiem, vai ja nolēmums paziņots mutiski visu pušu klātbūtnē un visas puses ir paudušas apņemšanos neizmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 99. pantu katram vecākam ir pašam jāpārstāv bērns tajās aizgādības jomās, kurās otram vecākam ir noteikti ierobežojumi saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma noteikumiem vai ar tiesas nolēmumu.

Ģimenes tiesību likuma 105. pantā ir noteikts, ka jebkurš no vecākiem var īstenot aizgādību viens pats pilnā apmērā, daļēji vai tiktāl, ciktāl tas vajadzīgs, lai izlemtu par kādu konkrētu svarīgu jautājumu, kas skar bērnu. Iepriekš minētajās situācijās otra vecāka tiesības īstenot aizgādību var ierobežot tikai ar tiesas nolēmumu, ņemot vērā bērna intereses. Ja vecāki ir īstenojuši kopīgu aizgādību pirms viena vai otra vecāka nāves, pārdzīvojušajam vecākam ir vienam pašam jāīsteno aizgādība bez tiesas nolēmuma, ja otrs vecāks ir miris vai pasludināts par mirušu. Lemjot par aizgādību, ko īsteno tikai viens no vecākiem, tiesa lems, vai vecākam, kuram uzticēta aizgādība, jautājumos, kas saistīti ar bērna personiskajām pamattiesībām, bērns būtu jāpārstāv vienam pašam vai ar otra vecāka piekrišanu, kā noteikts Ģimenes tiesību likuma 100. pantā (bērna pārstāvēšana jautājumos, kas saistīti ar viņa personiskajām pamattiesībām, nozīmē pārstāvēšanu gadījumos, kad tiek mainīts bērna vārds vai pastāvīgās vai pagaidu dzīvesvietas adrese, vai gadījumos, kas attiecas uz bērna brīvību izvēlēties vai mainīt savu reliģisko piederību).

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 110. pantu neatkarīgi no tā, vai aizgādību īsteno abi vecāki kopā vai viens no vecākiem, gan vienam, gan otram vecākam ir tiesības vienam pašam pieņemt ikdienas lēmumus par bērnu reizēs, kad bērns izturas pie viņa. Ārkārtas situācijās, piemēram, kad pastāv tieši draudi bērnam, gan vienam, gan otram vecākam ir tiesības veikt darbības, kas nepieciešamas, ņemot vērā bērna intereses, neprasot otra vecāka piekrišanu. Attiecīgajam vecākam ir iespējami drīz par to jāinformē otrs vecāks.

Neatkarīgi no tā, vai aizgādību īsteno viens no vecākiem vai abi vecāki, viņiem ir jāapmainās ar informāciju par bērna veselību, konsekvenci viņa audzināšanā, kā arī ar informāciju par bērna skolas un ārpuskolas gaitām. Šādas informācijas apmaiņai jānotiek ātri, pārredzami un jābūt vērstai tikai uz bērnu.

Neviens no vecākiem nedrīkst ļaunprātīgi izmantot savu sadarbošanās pienākumu, lai kontrolētu otru vecāku.

Papildus iepriekš minētajam saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 112. pantu vecāks, kuram ir noteikti ierobežojumi konkrētā aizgādības jomā, ir tiesības uzturēt saskarsmi ar bērnu, pieņemot ikdienas lēmumus saistībā ar bērnu, īstenojot steidzamu rīcību, ja pastāv tieši draudi bērnam, un saņemt informāciju par svarīgiem apstākļiem, kas saistīti ar bērna personiskajām tiesībām. Šādas tiesības var ierobežot vai atņemt tikai ar tiesas nolēmumu, ja šāda ierobežošana vai atņemšana ir nepieciešama, lai aizsargātu bērna intereses. Vecākam, kurš neīsteno bērna aizgādību, ir tiesības pieprasīt no otra vecāka informāciju par svarīgiem apstākļiem, kas saistīti ar bērna personiskajām tiesībām, ja viņam ir leģitīmas intereses, lai to darītu, un tiktāl, ciktāl šāda rīcība nav pretrunā bērna interesēm. Strīda gadījumā tiesa *ex parte* tiesvedībā un atbildot uz priekšlikumu, ko iesniedzis bērns vai kāds no vecākiem, pieņem nolēmumu, lai nodrošinātu bērna interešu aizsardzību.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 108. pantu, ja vecāki kopīgi īsteno aizgādību, viņiem visi svarīgie lēmumi par bērnu jāpieņem un sava piekrišana jāsniedz, savstarpēji vienojoties. Svarīgi lēmumi saistībā ar bērnu ir lēmumi, kas saistīti ar bērna pārstāvību jautājumos, kuri skar viņa personiskās tiesības, un pārstāvību jautājumos, kuri skar bērna vērtīgos aktīvus un mantiskās tiesības. Svarīgi lēmumi attiecībā uz bērnu var būt arī citi lēmumi, kas var būtiski ietekmēt bērna dzīvi, piemēram, lēmumi par bērna saskarsmi ar viņam tuvām personām, ārkārtas medicīniskām procedūrām vai ārstēšanu un bērna brīvību izvēlēties skolu. Visi šādi lēmumi ir spēkā, ja tiem piekrīt otrs vecāks. Izņēmuma gadījumos, piemēram, ja ir vajadzīga steidzama medicīniska procedūra, ir

piemērojami īpaši noteikumi par pacientu tiesību aizsardzību. Ģimenes tiesību likuma 100. pantā ir noteikumi par bērna pārstāvību jautājumos, kas saistīti ar viņa personiskajām pamattiesībām (gadījumos, kad tiek mainīts bērna vārds vai pastāvīgās vai pagaidu dzīvesvietas adrese, vai gadījumos, kas attiecas uz bērna brīvību izvēlēties vai mainīt savu reliģisko piederību). Pārstāvību jautājumos, kas saistīti ar viņa personiskajām pamattiesībām, uzskata par spēkā esošu, ja vecāks, kurš pārstāv bērnu, ir saņēmis rakstisku piekrišanu no otra vecāka, kurš ir tiesīgs pārstāvēt bērnu. Likumā noteiktajos gadījumos šāda piekrišana nav vajadzīga, ja vecāks, ar kuru bērns dzīvo kopā, ir saņēmis sociālās labklājības centra piekrišanu. Ja vecāks, kurš pārstāv bērnu, nevar saņemt rakstisku piekrišanu, tiesa *ex parte* tiesvedībā un atbildot uz priekšlikumu, ko iesniedzis bērns vai kāds no vecākiem, izlemj, kurš vecāks pārstāvēs bērnu konkrētajā jautājumā, lai aizsargātu bērna intereses.

Ģimenes tiesību likuma 101. pantā ir noteikumi par pārstāvību jautājumos, kas saistīti ar bērna vērtīgajiem aktīviem vai viņa mantiskajām tiesībām.

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 109. pantu, ja vecāki, kuri ir tiesīgi pārstāvēt bērnu, nevienojas par bērnam svarīgiem lēmumiem, tiesa *ex parte* tiesvedībā un atbildot uz priekšlikumu, ko iesniedzis bērns vai kāds no vecākiem, izlemj, kurš vecāks pārstāvēs bērnu konkrētajā jautājumā. Ja svarīgi lēmumi ir saistīti ar bērna personiskajām tiesībām, vecākiem ir jāpiedalās obligāto konsultāciju procedūrā, pirms tiek celta *ex parte* prasība.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Priekšlikumi būtu jāiesniedz un prasības jāceļ municipālajā tiesā, kam ir vietēja jurisdikcija.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma (*Zakon o parničnom postupku*) 34. pantu municipālās tiesas vienmēr spriež pirmajā instancē šādos strīdos: strīdos par to, vai laulība ir neatgriezeniski izirusi, vai laulība būtu jāatzīst par neesošu un jāatļauj laulātajiem to šķirt; strīdos par paternitātes vai maternitātes noteikšanu vai apstrīdēšanu; strīdos par tā vecāka noteikšanu, ar kuru bērns dzīvos kopā, un strīdos par aizgādību, ja vienlaikus norisinās tiesvedība, kurā jānosaka, vai laulība ir neatgriezeniski izirusi, vai tā ir jāatzīst par neesošu vai ir jāatļauj to šķirt.

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likumu ir jārīko obligāto konsultāciju procedūra, pirms tiek iesniegts lūgumraksts šķirt laulību starp laulātajiem, kuri īsteno kopīgu aizgādību pār savu nepilngadīgo bērnu, vai pirms tiek sākta cita tiesvedība par aizgādību un saskarsmi. Ģimenes tiesību likuma noteikumi, kas attiecas uz obligāto konsultāciju procedūru, pirms tiek iesniegts lūgumraksts šķirt laulību starp laulātajiem, kuri īsteno kopīgu aizgādību pār savu nepilngadīgo bērnu, ir *mutatis mutandis* piemērojami attiecībā uz obligāto konsultāciju procedūru, ko rīko, pirms tiek celta prasība, lai noteiktu aizgādību un bērna saskarsmi ar otru vecāku, ja bērna vecāku laulība ir neatgriezeniski izirusi. Likumā ir noteikti gadījumi, kad obligāto konsultāciju procedūru neizmanto. Obligāto konsultāciju process sākas, tiklīdz kāda no pusēm iesniedz prasību to sākt. Pieprasījums jāadresē sociālās labklājības centram rakstiski vai mutiski (sniedzot paziņojumu, kas jāreģistrē reģistrā). Obligāto konsultāciju pakalpojumu sniedz tā sociālās labklājības centra ekspertu grupa, kam ir kompetence attiecībā uz vietu, kurā ir bērna pastāvīgās vai pagaidu dzīvesvietas adrese, vai attiecībā uz vietu, kurā atradās laulāto vai kopdzīves partneru kopīgais pastāvīgais vai pagaidu mājoklis. Obligātās konsultācijas ir process, kurā personīgi piedalās ģimenes locekļi (pārstāvji nav atļauti). Tiklīdz obligāto konsultāciju process ir beidzies, sociālās labklājības centrs sagatavo ziņojumu, kas ir spēkā sešus mēnešus no konsultāciju beigu dienām.

Pirms lūgumraksta iesniedzējs var iesniegt lūgumrakstu laulības šķiršanai, viņam ir jāpiedalās pirmajā ģimenes mediācijas sanāksmē.

Atkarībā no celtās prasības veida (laulāto strīds; strīds, lai noteiktu vai apstrīdētu maternitāti vai paternitāti; strīds par aizgādību, strīds par saskarsmi; prasība šķirt laulību pēc abpusējas vienošanās vai apstiprināt kopīgas aizgādības plānu) lūgumraksta iesniedzējam kopā ar citiem dokumentiem ir jāiesniedz obligāto konsultāciju ziņojums / apliecinājums par dalību pirmajā ģimenes mediācijas sanāksmē / kopīgas aizgādības plāns. Tas, kādi dokumenti ir vajadzīgi, ir atkarīgs no celtās prasības.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Visās darbībās, kas skar ar bērnu saistītas ģimenes tiesības, kompetentajām iestādēm ir steidzami jārīkojas, vienlaikus aizsargājot bērna intereses.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā. bezmaksas juridisko palīdzību reglamentē Bezmaksas juridiskās palīdzības likums (*Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*) (*Narodne novine* (NN; Horvātijas Republikas Oficiālais Vēstnesis) Nr. 143/2013).

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā. Puses var pārsūdzēt pirmās instances nolēmumu 15 dienu laikā no nolēmuma kopijas izsniegšanas dienas, izņemot, ja Civilprocesa likumā ir noteikts cits termiņš. Ja vien likumā nav noteikts citādi, var pārsūdzēt pirmās instances nolēmumu, kas izriet no īpašām *ex parte* darbībām, kuras reglamentē Ģimenes tiesību likums. Pārsūdzības jāiesniedz 15 dienu laikā no nolēmuma izsniegšanas dienas.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Jāsazinās ar municipālo tiesu, kurai ir vietēja jurisdikcija. Jebkuru izpildes procesu īsteno saskaņā ar Izpildes likuma (*Ovršni zakon*) noteikumiem, savukārt Ģimenes tiesību likumā ir ietverti īpaši noteikumi par izpildi, kuras mērķis ir nodrošināt bērna nodošanu, un par izpildi, kuras mērķis ir nodrošināt iespēju uzturēt saskarsmi ar bērnu (Ģimenes tiesību likuma 509.–525. pants).

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Jums jāceļ prasība par ārvalsts tiesas pieņemtā nolēmuma atzīšanu saskaņā ar Likumu par Horvātijas tiesību aktu un citu valstu noteikumu, kas reglamentē konkrētas attiecības, kolīziju risināšanu (*Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima*) (NN Nr. 53/91, 8/01).

Kopš 2013. gada 1. jūlija Horvātijā īsteno Padomes Regulu Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1347/2000. Minētās regulas III nodaļa ir *mutatis mutandis* piemērojama attiecībā uz spriedumu izpildāmības atzīšanu un apstiprināšanu vecāku atbildības lietās.

Pieteikums par atzīšanu vai neatzīšanu, pieteikums par izpildāmības apstiprināšanu un izpildes priekšlikums ir jāiesniedz municipālajai tiesai, kam ir vietēja jurisdikcija.

Priekšlikumi būtu jāiesniedz un prasības jāceļ municipālajā tiesā, kam ir vietēja jurisdikcija.

Noteikumi, kas paredzēti Padomes Regulā Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1347/2000, ir attiecināmi uz ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes procedūrām.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Pārsūdzības būtu jāiesniedz municipālajai tiesai. Par pārsūdzību lemj župānijas tiesa.

Uz pārsūdzības procesu attiecas noteikumi, kas paredzēti Padomes Regulā Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1347/2000, un Civilprocesa likuma noteikumi.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Saskaņā ar 40. pantu Likumā par Horvātijas tiesību aktu un citu valstu noteikumu, kas reglamentē konkrētas attiecības, kolīziju risināšanu vecāku un bērnu attiecībām piemēro tās valsts tiesību aktus, kuras valstspiederīgie ir vecāki un bērni. Ja vecāki un bērni ir dažādu valstu valstspiederīgie, piemēro tās valsts tiesību aktus, kurā ir gan vecāku, gan bērnu pastāvīgās dzīvesvietas adrese. Ja vecāki un bērni ir dažādu valstu valstspiederīgie un ja viņu pastāvīgās dzīvesvietas adrese neatrodas vienā un tajā pašā valstī, piemēro Horvātijas tiesību aktus, ja kāds no vecākiem ir Horvātijas valstspiederīgais. Uz vecāku un bērnu attiecībām, uz kurām neattiecas iepriekš minētie noteikumi, attiecina tās valsts tiesību aktus, kuras valstspiederīgais ir bērns.

Kopš 2010. gada 1. janvāra Horvātija īsteno 1996. gada Hāgas Konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.

Plašākai informācijai skatīt šādus avotus:

Ģimenes tiesību likums (NN Nr. 103/15 un 98/19);

Izpildes likums (NN Nr. 112/12, 25/13, 93/14);

Likums par Horvātijas tiesību aktu un citu valstu noteikumu, kas reglamentē konkrētas attiecības, kolīziju risināšanu (NN Nr. 53/91, 88/01);

Bezmaksas juridiskās palīdzības likums (NN Nr. 143/2013);

Likums par to, kā īstenot Padomes Regulu Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1347/2000 (NN Nr. 127/2013);

Padomes Regula Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes Tava Eiropa.

Mēs labprāt uzzinātu jūsu atsauksmes par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 15/04/2022

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas versija.

Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējies.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Itālija

1 Kāda ir juridiskā termiņa „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Itālijas tiesībās ar likumu par vecāku institūta reformu (Likums Nr. 219/2012) un Likumdošanas dekrētu Nr. 154/2013, kura noteikumi stājās spēkā 2014. gada 7. februārī, “vecāku varas” (*potestà genitoriale*) jēdziens tika aizstāts ar “vecāku atbildības” (*responsabilità genitoriale*) jēdzienu.

Vecāku atbildība ir pienākums uzturēt, audzināt, izglītēt un sniegt morālu atbalstu bērniem, ņemot vērā viņu spējas, tiesksmes un mērķus.

Bērniem ir tiesības arī uzturēt līdzsvarotas un pastāvīgas attiecības ar abiem vecākiem, tikt vecāku aprūpētiem, audzinātiem, izglītotiem un morāli atbalstītiem, kā arī uzturēt jēgpilnas attiecības ar katra vecāka priekštečiem un radniekiem.

Arī bērniem ir pienākumi — cienīt vecākus un piedalīties ģimenes uzturēšanā, kamēr viņi dzīvo ģimenē.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Ja vecāki ir savstarpējā laulībā, vecāku atbildība iestājas uz likuma pamata. Šajā gadījumā abiem vecākiem ir vecāku atbildība par saviem bērniem.

Ja vecāki nav savstarpējā laulībā, vecāku atbildība ir vecākam, kurš ir atzinis bērnu. Ja abi vecāki atzīst bērnu, viņiem ir un viņi īsteno vecāku atbildību par bērnu tā, it kā viņi atrastos laulībā. Ja vecāki nav laulībā un neatzīst bērnu vienlaicīgi, otrā atzīšana nevar notikt bez tā vecāka piekrišanas, kurš jau ir atzinis bērnu.

Vecākiem ir jāīsteno vecāku atbildība, kopīgi vienojoties, ņemot vērā bērna spējas, dabiskās tiesksmes un mērķus. Jo īpaši vecākiem, kopīgi vienojoties, ir jānosaka bērna pastāvīgā dzīvesvieta.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja bērnam īslaicīgi nav piemērotas ģimenes vides, tiek organizēta bērna uzņemšana citā ģimenē.

Turklāt, ja vecāki nepierāda, ka pietiekami spēj rūpēties par savu bērnu audzināšanu, piemēram, ja viņi ir ārkārtīgi nesaticīgi, tiesas bieži vien aizgādības tiesības piešķir sociālajam dienestam ģimenes dzīvesvietā. Minētais parasti ietver vecāku atbildības īstenošanas ierobežošanu: parasti lēmumus par bērna veselības aprūpi, izglītošanu un audzināšanu pārņem sociālie dienesti ģimenes dzīvesvietā. Šādos gadījumos bērns bieži vien turpina dzīvot kopā ar saviem vecākiem vai vienu no viņiem. Nopietnākajos gadījumos tiesa nosaka, ka bērns ir jāizņem no ģimenes.

Ja vecāks pārkāpj savus pienākumus vai nevērtīgi izturas pret tiem vai ļaunprātīgi izmanto ar tiem saistītās tiesības, tādējādi nopietni kaitējot bērnam, tiesa var noteikt, ka šim vecākam ir jāatņem vecāku atbildība.

Ja abi vecāki ir miruši, ja vecākiem ir atņemta viņu vecāku atbildība vai ja viņi jebkādu citu iemeslu dēļ nespēj īsteno vecāku pienākumus, tiek iecelts aizbildnis. Aizbildnis rūpējas par bērnu, pārstāv viņu visās civilajās tiesvedībās, kā arī pārvalda bērna mantu.

Civillkodeksā arī ir paredzēta iespēja tiesai iecelt īpašu aizbildni, ja vecāki kopīgi nespēj vai nevēlas, vai ja vecāks, kurš vienpersoniski īsteno vecāku atbildību, nespēj vai nevēlas veikt vienu vai vairākas darbības bērna interesēs ārpus ikdienišķo rūpju robežām. Šādos gadījumos īpašajam aizbildnim ir jāveik šīs konkrētās darbības.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Abu vecāku atbildība nebeidzas pēc laulības iziršanas, šķiršanas, atcelšanas vai anulēšanas vai attiecīgo civiltiesisko seku izbeigšanās.

Parastā aizgādības forma, kas nodrošina vecāku kopīgu rīcību, ir kopīga aizgādība, kurā vecāku atbildību īsteno abi vecāki.

Lēmumus, kas visvairāk skar bērnu un attiecas uz viņa izglītību, audzināšanu, veselību un pastāvīgās dzīvesvietas izvēli, pieņem, vecākiem savstarpēji vienojoties bērna interesēs, ņemot vērā viņa spējas, dabiskās tiesksmes un vēlmes, attiecīgi ikdienas administratīvajos jautājumos vecāki var savu vecāku atbildību īsteno atsevišķi (Civillkodeksa 337.ter pants).

Kopīga aizgādība ne vienmēr nozīmē to, ka bērns vienādu laiku pavada pie katra no vecākiem. Parasti rīkojumā par laulāto atšķiršanu vai laulības šķiršanu tiek noteikts, pie kura no vecākiem bērns pastāvīgi dzīvos un saskaņā ar kādiem nosacījumiem vecāks, pie kura bērns nedzīvo, var pavadīt laiku kopā ar bērnu. Laiks, ko bērni pavada, dzīvojot pie katra no vecākiem, var tikt sadalīts arī līdzvērtīgi, ja vecāki dzīvo netālu viens no otra un viņu dzīvesveids ir līdzīgs, ja vien šāda kārtība nelabvēlīgi neietekmē bērnu sociālo vai skolas dzīvi.

Tomēr, ja kopīga aizgādība nav bērna interesēs, tiesnesis ar pamatotu lēmumu var noteikt viena vecāka atsevišķu aizgādību (Civilkodeksa 337.c pants). Visbiežāk gadījumi, kad tiek noteikta atsevišķa aizgādība, ir šādi: 1) ja viens no vecākiem apdraud bērna fizisko un psiholoģisko labbūtnību (vardarbīgs vecāks, vecāks ar nopietnu sodāmību, no narkotikām vai alkohola atkarīgs vecāks); 2) ja vecāks nespēj morāli un materiāli atbalstīt bērnu vai nav izrādījis interesi par bērnu; 3) ja vecāks noniecina otru vecāku bērna priekšā; 4) ja starp vecākiem ir tik liels naidis, ka tas varētu traucēt bērna līdzsvarotībai un psihiski fiziskajai attīstībai.

Atsevišķas aizgādības gadījumā vecāku atbildību īsteno tikai tas vecāks, kura atsevišķā aizgādībā atrodas bērns, bet jebkurš lēmums nozīmīgās bērna interesēs ir jāpieņem abiem vecākiem, ja vien sevišķi svarīgu apstākļu (piem., vardarbīgas vai aizskarošas uzvedības) dēļ nav noteikts citādi (Civilkodeksa 337.c pants).

Vecākam, kurš neīsteno vecāku atbildību, ir tiesības un pienākums pārraudzīt bērna izglītību, audzināšanu un dzīves apstākļus (316. panta pēdējais punkts).

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vienošanās starp vecākiem par to, kā viņi pēc laulāto atšķiršanas īsteno vecāku atbildību, ir jāiesniedz tiesā, kurai ir vietējā jurisdikcija un kura noteiks, vai minētā vienošanās nodrošinās bērna tiesības un labbūtnību; ja nodrošinās, tiesa to apstiprinās.

Ja laulātie, kuriem ir nepilngadīgi bērni, vēlas īstenot laulāto atšķiršanu vai šķirt laulību un ir vienojušies par bērnu aizgādību un vecāku atbildības īstenošanu, viņi var izvēlēties vienu no diviem risinājumiem:

a) iesniegt tiesā kopīgu pieteikumu un apstiprināt vienošanos;

b) izmantot "sarunas ar jurista atbalstu" (Likumdošanas dekrēta Nr. [132/2014](#) 6. pants): tā ir vienošanās, ar kuru puses piekrīt labticīgi un taisnīgi sadarboties, lai miermīlīgi noregulētu ar laulāto atšķiršanu un bērnu aizgādību saistīto strīdu.

Ja ir nepilngadīgi bērni (kā arī pilngadīgi bērni, kuri ir rīcībnespējīgi, kuriem ir smaga invaliditāte vai kuri nav ekonomiski pašpietiekami), atbalstītajās sarunās panāktā vienošanās desmit dienās ir jāiesniedz jurisdikcijas tiesas prokuroram, kurš/kura apstiprinās minēto vienošanos, ja uzskatīs, ka tā ir bērnu interesēs. Ja prokurors uzskata, ka vienošanās nav bērnu interesēs, viņš/viņa to piecās dienās pārsūtīs tiesas priekšsēdētājam, kurš/kura noteiks datumu kādā no nākamajām 30 dienām, kad pusēm ir jāierodas, un rīkosies nekavējoties.

Pēc vienošanās apstiprināšanas tā ir līdzvērtīga tiesas rīkojumam, kas pieņemti saistībā ar laulāto atšķiršanu vai laulības šķiršanu.

Ja vecāki nav laulībā, ir iespējams tikai pirmais risinājums (t. i., tiesas apstiprināta vienošanās).

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Lai risinātu jebkurus jautājumus saistībā ar vecāku atbildības īstenošanu, vecāki var vērsties pie ģimenes lietu mediatora. Mediācijas mērķis nav panākt pāra samierināšanu, bet gan ļaut savstarpēji vienoties par vecāku atbildības īstenošanas nosacījumiem, tādējādi izvairoties no jebkādiem konfliktiem vai mazinot tos. Tomēr jebkurš kopīgi panāktais risinājums ir jāiesniedz tiesā, kas izvērtē, vai ir ievērotas bērna intereses.

Ja strīds turpinās, tas tiks nodots tiesai, kurai ir jurisdikcija laulāto atšķiršanas, laulības šķiršanas un bērnu aizgādības lietās.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Ir jānošķir divi scenāriji.

a) Ja vecāku domas daļās attiecībā uz īpaši svarīgiem jautājumiem, strīdu var iesniegt tiesā. Šādos gadījumos tiesa vispirms piedāvā risinājumus, kas vislabāk atbilst bērna un ģimenes interesēm. Ja strīds turpinās, tiesa konkrēta jautājuma izšķiršanas pilnvaras piešķir tam vecākam, par kuru tiesa uzskata, ka viņš/viņa, visticamāk, rūpēsies par bērna interesēm.

b) Vecāki var celt prasību tiesā, lūdzot pieņemt lēmumu par bērnu aizgādību un dzīvesvietu (parasti — ja tiek īstenoja vecāku kā laulāto atšķiršana). Šādā gadījumā tiesa lemj par:

bērnu aizgādību, primāri izvēloties kopīgas aizgādības risinājumu (t. i., piešķirot aizgādības tiesības abiem vecākiem);

laikposmiem un nosacījumiem saistībā ar dzīvošanu pie katra no vecākiem, par bērnu uzturēšanas summu, kā arī kopumā — par katra vecāka ieguldījumu izdevumos, kas rodas saistībā ar bērna aprūpi, izglītošanu un audzināšanu.

Tā kā svarīgākie lēmumi ir jāpieņem vienojoties arī tad, kad vecāki ir šķīruši laulību vai ir notikusi laulāto atšķiršana, vecāki var vērsties tiesā ar prasību par strīdu, ja pastāv domstarpības par jebkuru atsevišķu jautājumu, kā paskaidrots a) apakšpunktā.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Vecāks, kuram piešķirta atsevišķa aizgādība pār bērniem, vecāku atbildību īsteno vienpersoniski, ja vien tiesa nav noteikusi citādi. Konkrētais vecāks cita starpā var arī patstāvīgi pieņemt īpašus administratīvus lēmumus.

Tomēr, pat ja vienam no vecākiem ir piešķirtas atsevišķas aizgādības tiesības, lēmumi, kas ir bērna interesēs (saistībā ar viņa izglītību, audzināšanu un veselību), ir jāpieņem abiem vecākiem, ja vien lēmumā par aizgādību nav noteikts citādi.

Parasti tiesneši lemj, ka nav nepieciešama tā vecāka piekrišana, kuram nav aizgādības tiesību, ja šis vecāks ir prombūtnē, vienaldzīgs, nav sasniedzams vai iepriekš ir izturējies vardarbīgi vai aizskaroši.

Vecākam, kuram nav aizgādības tiesību pār bērniem, ir tiesības un pienākums pārraudzīt viņu izglītību, audzināšanu un dzīves apstākļus, kā arī viņš/viņa var vērsties tiesā, ja uzskata, ka ir pieņemti lēmumi, kas neatbilst bērna interesēm.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Ja ir piešķirta kopīga aizgādība, vecāku atbildību īsteno abi vecāki, kuriem ir jāvienojas par bērnu dzīves virzīšanu un kopīgi jāpieņem lēmumi par bērnu izglītību, audzināšanu, veselību un parastās dzīvesvietas izvēli, nodrošinot, ka šie lēmumi ir bērnu interesēs. Attiecībā uz lēmumiem par ikdienišķiem administratīviem jautājumiem vecāki principā vecāku atbildību īsteno atsevišķi konkrētajos laikposmos, kad bērni dzīvo pie viņiem.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Vispārējās jurisdikcijas tiesai (*Tribunale ordinario*) ir jurisdikcija visos procesos par bērnu aizgādību, kā arī par saistītajiem jautājumiem vecāku atbildības kontekstā.

Ja strīds attiecas uz vecāku atbildības atņemšanu, ierobežošanu vai atjaunošanu, neskarot faktorus, kas saistīti ar bērnu aizgādību, jurisdikcija ir nepilngadīgo lietu tiesai (*Tribunale per i minorenni*).

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Ja ar aizgādību un vecāku atbildības īstenošanu pār bērniem saistītais jautājums ir daļa no laulāto atšķiršanas vai laulības šķiršanas strīda, piemēro procedūru, kas noteikta sadaļā [Laulības šķiršana](#).

Pasākumus attiecībā uz ārliulībā dzimušu bērnu aizgādību un vecāku atbildības īstenošanu tiesa nosaka slēgtā sēdē — pēc tam, kad ir sagatavojusi informācijas kopsavilkumu un uzklauzījusi prokuroru un vecākus; ārkārtas situācijā tiesa var noteikt pagaidu pasākumus bērna interesēs.

Abos gadījumos tiesnesis var noteikt steidzamus pagaidu pasākumus bērnu aizsardzībai. Process ir atšķirīgs atkarībā no tā, vai ir saistīts ar laulātu vai laulībā neesošu pāru bērniem, bet abos gadījumos jurisdikcija ir vispārējās jurisdikcijas tiesai.

Tāpat kā visos ar bērniem saistītajos procesos, tiesnesis uzklausa bērnu, kuram ir 12 vai vairāk gadu vai kurš spēj iedzījināties apstākļos.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Juridisko palīdzību var saņemt, lai segtu izmaksas, kas saistītas ar laulāto atšķiršanas, laulības šķiršanas un bērna aizgādības procesu, kā arī vecāku atbildības ierobežošanas vai atņemšanas procesu.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Lēmumus par vecāku atbildību var pārsūdzēt apelācijas tiesā (*Corte d'Appello* — otrās instances tiesa).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Tiesas lēmumi par vecāku atbildību ir izpildāmi.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Citas ES dalībvalsts tiesas lēmums par vecāku atbildību tiek atzīts automātiski. Tomēr saskaņā ar 2003. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2201/2003 ikviena ieinteresētā persona var iesniegt pieteikumu par tāda nolēmuma izdošanu, ar kuru lēmums tiek vai netiek atzīts.

Lai lēmums tiktu izpildīts piespiedu kārtā, ieinteresētajai personai ir jāiesniedz pieteikums par izpildes nodrošināšanu apelācijas tiesā, kurai ir vietējā jurisdikcija. Kad lēmums ir pasludināts par izpildāmu, to izpilda saskaņā ar tiem pašiem nosacījumiem, kurus piemērotu, ja lēmums būtu pieņemts šajā dalībvalstī.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Kompetentā tiesu iestāde ir apelācijas tiesa, kurai ir vietējā jurisdikcija (attiecībā uz vietu, kur notiek lēmuma izpilde saskaņā ar valsts noteikumiem).

Tiesvedība notiek prasības tiesvedības formā un noslēdzas ar spriedumu par fakta konstatēšanu, kuru var pārsūdzēt, pamatojoties uz juridiskiem aspektiem (*ricorso per cassazione*).

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Tā kā Itālija ir ratificējusi Hāgas 1996. gada Konvenciju, piemēro šīs konvencijas noteikumus. Tādēļ vecāku atbildības rašanās un izbeigšanās, vecāku atbildības īstenošana un vecāku atbildības atņemšana vai ierobežošana notiek saskaņā ar bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktiem.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsaukmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 21/07/2022

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Kipra

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Jēdziens “vecāku atbildība” aptver vārda došanu bērnam, bērna aprūpi, bērna mantas pārvaldīšanu un bērna pārstāvēšanu visos jautājumos vai juridiskajos darījumos, kas skar bērnu vai viņa mantu. Praksē tas aptver visus jautājumus, kas saistīti ar bērnu pašu un viņa mantu.

Vecāku atbildība ir vecāku pienākums un tiesības; šo atbildību viņi īsteno kopīgi. Īstenojot vecāku atbildību, ir jāņem vērā bērna intereses (Likuma 216/1990 6. pants).

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecāku atbildību pār bērnu abi vecāki īsteno kopīgi.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Jā, šādos gadījumos tiesa var iecelt aizbildni, kuram ir vecāku atbildība (Vecāku un bērnu attiecību likuma 18. panta 2. punkts, Likums Nr. 216/1990).

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja laulība tiek šķirta vai anulēta, vai pasludināta par spēkā neesošu, jautājumu par vecāku atbildību izšķir tiesa, kas var to piešķirt vienam no vecākiem vai abiem vecākiem kopīgi, vai trešai personai (Likuma 216/1990 14. un 15. pants). Ja tiesa piešķir vecāku atbildību tikai vienam vecākam, tā var arī lemt par otra vecāka tiesībām uz saskarsmi ar bērnu, ņemot vērā bērna intereses (Likuma 216/1990 17. pants).

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Lai vienošanās kļūtu juridiski saistoša, tiesai par to ir jāizdod rīkojums.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Pašlaik nav alternatīvu strīda izšķiršanas līdzekļu kā vien tiesvedība.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesnesis var lemt par jebkuru jautājumu, kas attiecas uz bērnu, tostarp saistībā ar vecāku atbildību, saskarsmes tiesībām, izglītību, veselības aprūpi, mantas pārvaldību, vārdu, uzturlīdzekļiem, ceļojumiem uz ārvalstīm un nolaupīšanu.

8 Ja tiesa nolēmj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Nē, jo ir jautājumi (piem., par bērna mantas pārvaldību), kurus neaptver jēdziens “aizgādība” tā šaurākajā izpratnē.

9 Ja tiesa nolēmj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Praksē kopīga aizgādība nozīmē to, ka vecākiem lēmumi, kas attiecas uz viņu bērnu, ir jāpieņem kopīgi. Parasti tas nozīmē, ka bērns vienādi dzīvos pie abiem vecākiem.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Jurisdikcija ir ģimenes lietu tiesai rajonā, kurā ir nepilngadīgā pastāvīgā dzīvesvieta. Procesu sāk, iesniedzot sākotnējo pieteikumu bez rakstiskas liecības. Šajā stadijā nav jāpievieno dokumenti.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Pieteikumu izsniedz otrai pusei, kuru aicina ierasties tiesā pieteikumā norādītajā datumā sava viedokļa paušanai. Lietās, kurās iesaistīts bērns, nepastāv ārkārtas procedūra, izņemot bērna nolaidīšanas lietas. Tomēr, ņemot vērā šo lietu būtību, tiesa nodrošina, ka tām tiek dota priekšroka. Turklāt visiem minētajiem procesiem piemēro Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. pantu un Kipras Republikas Konstitūcijas 30. pantu, kuros noteikts, ka visi tiesvedības procesi ir jāpabeidz saprātīgā termiņā.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā, ja vien jūs atbilstat likumā noteiktajiem kritērijiem un jums ir tiesas rīkojums par šo jautājumu saskaņā ar Likumu 165(I)/2002.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā. Pārsūdzību var iesniegt Ģimenes lietu apelācijas tiesā.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvēršas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Tiesa, kurai ir jurisdikcija panākt, lai rīkojums par vecāku atbildību tiktu izpildīts, ir tā tiesa, kura šo rīkojumu ir izdevusi. Procesu sāk, iesniedzot pieteikumu ar pavēsti bez rakstiskas liecības, izmantojot Procesuālajos noteikumos 2/90 minēto I tipa veidlapu.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Pieteikums par atzīšanu un izpildi ir jāreģistrē saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 2201/2003 21. panta 3. punktu. Pieteikums ir jāreģistrē ģimenes lietu tiesā pēc bērna dzīvesvietas rajona vai —, ja bērns dzīvo ārpus valsts, — pēc atbildētāja dzīvesvietas rajona.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Jurisdikcija ir ģimenes lietu tiesai pēc bērna dzīvesvietas rajona vai —, ja bērns dzīvo ārpus valsts, — pēc atbildētāja dzīvesvietas rajona.

Kad iepriekš minētais pieteikums ir izsniegts atbildētājam, viņam/viņai ir tiesības ierasties tiesā un aizstāvēties, kā noteikts Likumā Nr. 121(I)/2000. Uz šo procesu attiecas Regula (EK) Nr. 2201/2003.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Piemēro Kipras Republikas tiesību aktus, jo īpaši Likumu 216/1990. Ja neviena no pusēm nedzīvo Kiprā, saskaņā ar Likumu 216/1990 Kipras valsts ģimenes tiesām nav jurisdikcijas iztiesāt attiecīgo lietu.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 19/02/2024

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Latvija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Līdz pilngadības sasniegšanai bērns ir vecāku aizgādībā.

Aizgādība ir vecāku tiesības un pienākums rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās.

Rūpes par bērnu nozīmē viņa aprūpi, uzraudzību un tiesības noteikt viņa dzīvesvietu.

Bērna aprūpe nozīmē viņa uzturēšanu, t.i., ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanu, bērna kopšanu un viņa izglītību un audzināšanu (garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam).

Bērna uzraudzība nozīmē rūpes par bērna paša drošību un trešās personas apdraudējuma novēršanu. Ar tiesībām noteikt bērna dzīvesvietu saprotama dzīvesvietas ģeogrāfiskā izvēle un mājokļa izvēle.

Rūpes par bērna mantu nozīmē gādību par bērna mantas uzturēšanu un izmantošanu tās saglabāšanai un vairošanai.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Kopā dzīvojoši vecāki aizgādību īsteno kopīgi. Ja vecāki dzīvo šķirti, vecāku kopīga aizgādība turpinās. Bērna aprūpi un uzraudzību īsteno tas no vecākiem, pie kura bērns dzīvo. Jautājumos, kas var būtiski ietekmēt bērna attīstību, vecāki lēmumu pieņem kopīgi.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāka vainas dēļ (vecāka apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ) ir apdraudēta bērna veselība vai dzīvība vai vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību un tas var apdraudēt bērna fizisko, garīgo vai tikumisko attīstību, tad tiesa var atņemt vecākam aizgādības tiesības. Atņemot aizgādības tiesības vienam vecākam, tiesa nodod bērnu otra vecāka atsevišķā aizgādībā. Ja aizgādība, ko varētu īstenot otrs vecāks, nepietiekami aizsargātu bērnu no apdraudējuma vai aizgādības tiesības tiek atņemtas abiem vecākiem, tiesa uzdod bāriņtiesai nodrošināt bērnam ārpusģimenes aprūpi.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja vecāki dzīvo šķirti, vecāku kopīga aizgādība turpinās. Bērna aprūpi un uzraudzību īsteno tas no vecākiem, pie kura bērns dzīvo. Jautājumos, kas var būtiski ietekmēt bērna attīstību, vecāki lēmumu pieņem kopīgi. Vecāku domstarpības izšķir bāriņtiesa, ja tiesību aktos nav noteikts citādi. Vecāku kopīga aizgādība izbeidzas, kad, pamatojoties uz vecāku vienošanos vai tiesas nolēmumu, tiek nodibināta viena vecāka atsevišķa aizgādība.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Ja vecāki vienojas par vecāku atbildības jautājumu un brīvprātīgi to pilda, tad nav vajadzīgs saņemt kādas iestādes vai tiesas apstiprinājumu.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Strīda gadījumā domstarpības un nesaskaņas var palīdzēt atrisināt bāriņtiesa.

Ģimenes konfliktu risināšanai var efektīvi izmantot arī mediācijas sniegtās iespējas, kuras laikā ar neitrālas trešās personas – mediatora – palīdzību, izmantojot dažādas metodes un prasmes, tiek mēģināts rast pusēm savstarpēji pieņemamu strīda risinājumu, uzklusot abu pušu vēlmes un vajadzības. ^{Vēl} **alsts budžeta programmas “Mediācija ģimenes strīdos” ietvaros**, ko īsteno Tieslietu ministrija sadarbībā ar Sertificētu mediatoru padomi, ģimienēm ir iespēja izmantot 5 valsts apmaksātas mediācijas stundu sesijas, savukārt gadījumos, ja ģimenei ir trūcīgās vai maznodrošinātās ģimenes statuss, – 7 valsts apmaksātas mediācijas stundu sesijas.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Ja vecāki vērsas tiesā, viņi pieprasa kopīgu aizgādību vai atsevišķu aizgādību. Papildus tam tiesnesis vajadzības gadījumā lemj par uzturēšanas, dzīvesvietas u.c. jautājumiem. Tas vecāks, kuram ir atsevišķas aizgādības tiesības, īsteno aizgādību pār bērnu, kas ietver tiesības rīkoties bērnu vārdā viņu personīgajās un mantiskajās attiecībās un tiesības noteikt bērna dzīvesvietu. Katram vecākam ir pienākums un tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar bērnu. Šis noteikums piemērojams arī tad, ja bērns ir šķirts no ģimenes vai nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem vai abiem vecākiem. Tam vecākam, kurš nedzīvo kopā ar bērnu, ir tiesības saņemt ziņas par viņu, it īpaši ziņas par viņa attīstību, veselību, sekmēm mācībās, interesēm un sadzīves apstākļiem. Vecāku strīds par aizgādības tiesībām izšķirams, ņemot vērā bērna intereses un noskaidrojot bērna viedokli, ja vien viņš pats spēj to formulēt.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Tam no vecākiem, kura atsevišķā aizgādībā bērns atrodas, ir visas no aizgādības izrietošās tiesības un pienākumi. Vecāku pienākums ir samērā ar viņu spējām un mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt.

Pienākums gādāt par bērna uzturēšanu neizbeidzas, ja bērns ir šķirts no ģimenes vai nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem.

Tiesas, lemjot jautājumu par atsevišķas aizgādības nodibināšanu, ņem vērā lietas faktiskos apstākļus, tas ir, pie kura no vecākiem bērns dzīvo uz prasības celšanas brīdi un kurš no vecākiem īsteno bērna ikdienas aizgādību. Bērnam ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar jebkuru no vecākiem (saskarsmes tiesības). Katram vecākam ir pienākums un tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar bērnu. Tam vecākam, kurš nedzīvo kopā ar bērnu, ir tiesības saņemt ziņas par viņu, it īpaši ziņas par viņa attīstību, veselību, sekmēm mācībās, interesēm un sadzīves apstākļiem. Bērna atsevišķas aizgādības tiesību piešķiršana vienam no vecākiem nenozīmē aizgādības tiesību atņemšanu otram no vecākiem.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Ja bērni ir abu vecāku kopīgā aizgādībā, tad abi vecāki var rīkoties savu bērnu vārdā viņu personīgajās un mantiskajās attiecībās. Visos jautājumos par bērna attīstību vecāki lēmumu pieņem kopīgi.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērsas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Prasību lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, ceļ tiesā pēc bērna dzīvesvietas. Par bērna dzīvesvietu lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, uzskatāma viņa vecāku deklarētā dzīvesvieta. Ja bērna vecāku deklarētās dzīvesvietas atrodas dažādās administratīvajās teritorijās, par bērna dzīvesvietu uzskatāma tā vecāka deklarētā dzīvesvieta, pie kura viņš dzīvo. Ja bērna vecākiem vai bērnam nav deklarētās dzīvesvietas, par bērna dzīvesvietu uzskatāma viņa vecāku dzīvesvieta.

Prasības pieteikums ir noformējams atbilstoši Civilprocesa likuma 128.pantā noteiktajam. Savukārt attiecībā uz prasības pieteikumam pievienojamiem dokumentiem – attiecināms Civilprocesa likuma 129.pants.

Prasības pieteikumam pielikumā var pievienot arī bāriņtiesas atzinumu par attiecīgo jautājumu.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Tiesvedību civillietās regulē Latvijas Civilprocesa likuma normas. Lietas, kas saistītas ar bērna tiesību un interešu aizsardzību, tiesa izskata ārpus kārtas. Jautājumos par aizgādības tiesību piešķiršanu, bērna aprūpi un saskarsmes tiesības izmantošanas kārtību tiesa pieprasa bāriņtiesas atzinumu un uzaicina tās pārstāvi piedalīties tiesas sēdē, kā arī noskaidro bērna viedokli, ja bērns ir spējīgs to formulēt, ņemot vērā viņa vecumu un brieduma pakāpi.

Civillietas tiesā izskata atklāti, izņemot, piemēram, lietas par aizgādības un saskarsmes tiesībām. Tāpat pēc lietas dalībnieku motivēta lūguma vai tiesas ieskata tiesas sēdi vai tās daļu arī citās lietās tiesa var pasludināt par slēgtu nepilngadīgo interesēs.

Pusēm ir tiesības izteikt motivētu lūgumu tiesai noteikt ātrāku lietas izskatīšanu. Tiesa šo motivēto lūgumu izvērtē.

Pēc lietas dalībnieka lūguma tiesas spriedumā var noteikt, ka pilnīgi vai noteiktā daļā nekavējoties izpildāmi spriedumi ir par uzturīdzekļu piedziņu bērnam, kā arī lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām.

Pēc puses lūguma tiesa pieņem lēmumu, ar kuru uz laiku līdz sprieduma taisīšanai nosaka uzturīdzekļus bērnam.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Maznodrošinātās vai trūcīgas personas, kurām šāds statuss piešķirts atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai, un personām, kuras pēkšņi nonākušas tādā situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tām liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību (stihisku nelaimju, nepārvaramas varas vai citu no personas neatkarīgu apstākļu dēļ), vai atrodas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā (turpmāk — īpašā situācija) ir tiesības pieprasīt finansiālu atbalstu juridiskās palīdzības saņemšanai.

Pēc personas motivēta lūguma, tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji atbrīvo to no tiesas izdevumu samaksas valsts ieņēmumos, kā arī atliek valsts ieņēmumos piespiesto tiesas izdevumu samaksu vai sadala to termiņos.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma normām no tiesas izdevumu samaksas valsts ieņēmumos atbrīvoti tostarp prasītāji – prasības par uzturīdzekļu piedziņu bērnam.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Spriedumu var pārsūdzēt vispārējā kārtībā, proti, iesniedzot apelācijas sūdzību (Apgabaltiesā) un kasācijas sūdzību (Augstākajā tiesā).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērsas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Tiesas nolēmumus izpilda pēc tam, kad tie stājas likumīgā spēkā, vai nekavējoties, ka tas pasludināts par nekavējoties izpildāmu.

Tiesas nolēmumus izpilda zvērināts tiesu izpildītājs.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Ārvalsts tiesas nolēmumu atzīšanu un izpildi veic Latvijas tiesas.

Ārvalsts tiesas nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu veic saskaņā ar Civilprocesa likumā noteikto un saskaņā ar Padomes Regulu Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu

Pieteikumu par izpildes pasludināšanu iesniedz izskatīšanai rajona (pilsētas) tiesai pēc personas pastāvīgās dzīvesvietas, pret kuru lūgta izpilde vai arī pēc tāda bērna pastāvīgās dzīvesvietas, uz kuru attiecas piemērošana. Lēmumu par izpildes pasludināšanu vai lēmuma par izpildes pasludināšanas noraidīšanu pieņem tiesnesis vienpersoniski uz iesniegtā pieteikuma un tam pievienoto dokumentu pamata 10 dienu laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas, neaicinot puses.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē lēmumu atzīšanu un izpildi vecāku atbildības lietā, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Par pirmās instances tiesas lēmumu ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas lietā var iesniegt blakus sūdzību apgabaltiesai, bet apgabaltiesas lēmumu par blakus sūdzību var pārsūdzēt Senātā, iesniedzot blakus sūdzību.

Lietas dalībnieks, kura deklarētā dzīvesvieta, bet, ja tādas nav, — dzīvesvieta ir Latvijā, blakus sūdzību var iesniegt 30 dienu laikā no lēmuma noraksta izsniegšanas dienas, bet lietas dalībnieks, kura deklarētā dzīvesvieta, bet, ja tādas nav, — dzīvesvieta nav Latvijā, — 60 dienu laikā no lēmuma noraksta izsniegšanas dienas.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Latvijai ir saistoša 1996.gada 19.oktobra Hāgas Konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, kā arī divpusējie tiesiskās palīdzības līgumi, kas Latvijas Republikai noslēgti ar Krievijas Federāciju, Ukrainu, Baltkrievijas Republiku, Uzbekistānas Republiku, Kirgīzijas Republiku un Moldovas Republiku

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 05/04/2024

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Lietuva

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Bērnu un vecāku savstarpējās tiesības un pienākumus reglamentē noteikumi, kas izklāstīti Lietuvas Republikas Civilkodeksa (*Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas*, turpmāk tekstā “Civilkodekss”) III grāmatas IV daļā. Civilkodeksa 3.155. pantā ir noteikts, ka līdz bērnu pilngadībai vai līdz tam, kad bērni ir kļuvuši rīcībspējīgi, par viņiem rūpējas viņu vecāki. Vecākiem ir tiesības un pienākums audzināt un izglītēt savus bērnus godīgai dzīvei, rūpēties par viņu veselību un, ņemot vērā bērnu fizisko un garīgo stāvokli, radīt labvēlīgus apstākļus viņu pilnīgai un harmoniskai attīstībai nolūkā sagatavot viņus patstāvīgai dzīvei sabiedrībā. Civilkodeksa III grāmatas XI nodaļā ir noteiktas vecāku tiesības un pienākumi pret saviem bērniem un XII nodaļā — vecāku un bērnu savstarpējās mantiskās tiesības un pienākumi.

Civilkodeksa 3.227. panta 2. punktā ir noteikts, ka adoptētājus likumiski uzskata par bērna vecākiem no dienas, kad stājas spēkā tiesas spriedums par adopciju, izņemot Civilkodeksa 3.222. panta 4. punktā noteiktos izņēmuma gadījumus.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Civilkodeksa 3.156. pantā noteikts, ka tēvam un mātei ir vienādas tiesības un pienākumi attiecībā pret saviem bērniem. Vecākiem ir vienādas tiesības un pienākumi attiecībā pret saviem bērniem neatkarīgi no tā, vai bērns ir dzimis laulātam vai nelaulātam pārim, pēc laulības šķiršanas vai anulēšanas, vai pēc laulāto atšķiršanas.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāki nespēj vai nevēlas īstenot vecāku atbildību pār saviem bērniem, viņu vietā var iecelt citu personu. Šim nolūkam Civilkodeksā ir paredzēta nepilngadīgo aizbildnības un aizgādības iestāde. Pamatnoteikumi, ko piemēro bērna pagaidu un pastāvīgai nodošanai aizgādībā/aizbildnībā, ir noteikti 3.254. un 3.257. pantā.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja vecāki šķiras, turpmāko vecāku atbildību nosaka atbilstīgi laulības šķiršanas veidam.

Ja laulību izbeidz ar laulāto abpusēju piekrišanu, viņiem ir jāiesniedz tiesā vienošanās par laulības izbeigšanās sekām (mantas dalīšanu, bērnu uzturēšanas maksājumiem utt.). Civilkodeksa 3.53. panta 3. punkts paredz, ka, izdodot rīkojumu par laulības šķiršanu, tiesa apstiprina vienošanos par laulāto laulības izbeigšanas sekām, kuru piemēro attiecībā uz nepilngadīgo bērnu, kā arī laulāto savstarpējo uzturēšanas maksājumiem, viņu nepilngadīgo bērnu dzīvesvietu, laulāto iesaisti viņu bērnu izglītošanā un citām mantiskajām tiesībām un pienākumiem. Šīs vienošanās saturu iekļauj lēmumā par laulības šķiršanu. Ja ir būtiski mainījušies apstākļi (viena bijušā laulātā slimības vai darbnespējas gadījumā utt.), bijušie laulātie vai viens no viņiem var vērsties tiesā ar prasību grozīt viņu vienošanās noteikumus par laulības izbeigšanas sekām.

Ja laulību izbeidz, pamatojoties uz viena laulātā pieteikumu, tiesā iesniegtajā pieteikumā ir jānorāda arī tas, kā pieteikuma iesniedzējs īsteno savus pienākumus pret otru laulāto un viņu nepilngadīgajiem bērniem. Apmierinot pieteikumu šķirt laulību, tiesai ir jānoregulē jautājumi par nepilngadīgo bērnu dzīvesvietu un uzturēšanu, viena laulātā uzturu un laulāto kopīgās mantas dalīšanu, izņemot gadījumus, kad manta ir sadalīta saskaņā ar viņu savstarpēju vienošanos, ko apstiprinājis notārs (Civilkodeksa 3.59. pants).

Laulības šķiršana abu laulāto vainas dēļ rada tādas pašas sekas kā laulības izbeigšanās ar laulāto savstarpēju vienošanos (Civilkodeksa 3.51.–3.54. pants). Laulības šķiršanas procesam viena laulātā vainas dēļ *mutatis mutandis* piemēro Civilkodeksa 3.59. pantu.

Lietās par atšķiršanu viens no laulātajiem var vērsties tiesā ar pieteikumu par atsevišķas dzīvesvietas noteikšanu, ja viņš/ viņa vairs nespēj sadzīvot ar otru laulāto vai ja tas ir kļuvis neiespējami vai varētu būtiski kaitēt nepilngadīgo bērnu interesēm tādu īpašu apstākļu dēļ, kas var nebūt atkarīgi no otra laulātā, vai ja laulātie vairs nevēlas dzīvot kopā. Atzīstot juridisko atšķiršanu, tiesai ir jānosaka, pie kura laulātā dzīvos bērni, un ir jāatrisina jautājumi, kas saistīti ar bērnu uzturēšanu un šķirti dzīvojošā tēva (vai mātes) iesaistīšanos bērnu audzināšanā. Abi laulātie var kopīgi vērsties tiesā ar prasību apstiprināt viņu atšķiršanu, ja viņi ir vienojušies par šādas atšķiršanas sekām attiecībā uz dzīvesvietu, nepilngadīgo bērnu uzturēšanu un audzināšanu, mantas dalīšanu un savstarpējiem uzturēšanas pienākumiem. Ja laulātie ir vienojušies par atšķiršanas sekām, tiesa šo vienošanos apstiprinās, ja vien tā atbilst sabiedriskajai kārtībai un nekaitē viņu nepilngadīgo bērnu vai viena laulātā tiesībām un tiesiskajām interesēm. Pēc vienošanās apstiprināšanas tiesa to iekļauj spriedumā par laulāto atšķiršanu.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Ja vecāki dzīvo kopā, uzturēšanas kārtību un formu nosaka ar viņu savstarpēju vienošanos. Šāda vienošanās nav jāizdara saskaņā ar kādu īpašu modeli vai tās noslēgšanas procedūru. Civilt kodeksa 3.193. pantā paredzēts, ka laulības šķiršanas ar savstarpēju vienošanos (Civilt kodeksa 3.51. pants) vai laulāto atšķiršanas (Civilt kodeksa 3.73. pants) gadījumā laulātie noslēdz vienošanos par savstarpējiem pienākumiem viņu nepilngadīgo bērnu uzturēšanā, kā arī par uzturīdzekļiem, to apmēru un veidu. Vienošanās ir jāapstiprina tiesai (Civilt kodeksa 3.53. pants). Nepilngadīgu bērnu vecāki var noslēgt vienošanos par savu bērnu uzturēšanu arī tad, ja viņu laulības šķiršana ir notikusi citu iemeslu dēļ. Ja viens no vecākiem nepilda tiesas apstiprināto vienošanos par savu nepilngadīgo bērnu uzturēšanu, otram vecākam ir tiesības vērsties tiesā, lai tiktu izdots izpildraksts.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Vecākiem ir pieejami mediācijas pakalpojumi kā alternatīvs strīda risināšanas līdzeklis, nevērsoties tiesā. Tiesas mediācija ir pieejama visās vispārējās jurisdikcijas tiesās. Tiesas mediācija ir bezmaksas. Tas ir lētāks un ātrāks strīdu risināšanas veids. Ir jāņem vērā, ka tiesas mediācija garantē konfidencialitāti un ka jebkura puse var atteikties no tiesas mediācijas veikšanas, nenorādot iemeslu. Strīda nodošanu tiesas mediācijai var ierosināt tiesnesis (tiesas sastāvs), kas iztiesā civillietu, vai jebkura no strīda pusēm. Sīkāku informāciju par mediāciju, kā arī mediatoru sarakstu var atrast [Lietuvas tiesu tīmekļa vietnē](#).

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Ja vecāki vērsas tiesā, tiesnesis var lemt par visiem jautājumiem, kas attiecas uz viņu bērniem, tostarp par viņu dzīvesvietu, vecāku apmeklēšanas un saskarsmes tiesībām, nepilngadīgo bērnu uzturēšanu un citiem jautājumiem, kas norādīti tiesai iesniegtajā pieteikumā.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Civilt kodeksa 3.156. pantā ir paredzēts, ka tēvam un mātei ir vienādas tiesības un pienākumi attiecībā pret saviem bērniem. Minēto piemēro neatkarīgi no tā, vai bērns ir dzimis laulātam vai laulībā neesošam pārim, pēc laulības šķiršanas vai atcelšanas, vai pēc laulāto atšķiršanas. Vecākiem ir tiesības un pienākums audzināt savus bērnus, būt atbildīgiem par bērnu izglītību un attīstību, veselības aprūpi, garīgo un morālo audzināšanu. Šo pienākumu izpildē vecāku tiesības ir prioritāras attiecībā pret citu personu tiesībām. Vecākiem ir jārada saviem bērniem apstākļi, lai viņi varētu apmeklēt izglītības iestādes līdz likumā noteiktā vecuma sasniegšanai.

Viena vecāka atsevišķu aizgādību var noteikt tikai gadījumos, kad otram vecākam ir ierobežota vecāku atbildība. Ja vecāki (tēvs vai māte) nepilda savu pienākumu audzināt savus bērnus, jaunprātīgi izmanto savu vecāku atbildību, cietsirdīgi izturas pret saviem bērniem, ar amorālu uzvedību nelabvēlīgi ietekmē savus bērnus vai nerūpējas par saviem bērniem, tiesa var pieņemt spriedumu, ar kuru īslaicīgi vai pastāvīgi ierobežo (tēva vai mātes) vecāku atbildību. Pieņemot šādu spriedumu, tiesa ņem vērā īpašos apstākļus, ar kuriem ir pamatots pieteikums par vecāku atbildības ierobežošanu. Tomēr vecākiem saglabājas tiesības uz saskarsmi ar savu bērnu, ja vien tas nav pretrunā ar bērna interesēm. Ja vecāku atbildība ir ierobežota uz nenoteiktu laiku, bērnu var adoptēt bez vecāku atsevišķas piekrišanas.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Vecāki visos jautājumos, kas saistīti ar viņu bērnu audzināšanu, kā arī citos jautājumos vecāku atbildības īstenošanas kontekstā pieņem lēmumus, savstarpēji vienojoties. Ja vienošanās netiek panākta, jebkuru strīdu izšķir tiesa.

Bērna tēvs, māte vai juridiski rīcībnespējīgu nepilngadīgu vecāku vecāki (aizbildņi/aizgādņi) var vērsties tiesā saistībā ar saskarsmes tiesībām vai iesaisti bērna audzināšanā. Tiesa nosaka kārtību, kādā šķirti dzīvojošais tēvs vai māte īsteno saskarsmes tiesības, ņemot vērā bērna intereses un ar mērķi ļaut šķirti dzīvojošajam tēvam vai mātei iespējami daudz piedalīties bērna audzināšanā. Minimālu saskarsmi ar bērnu var noteikt tikai tad, ja nepārtraukta maksimāla saskarsme kaitē bērna interesēm.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērsas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Ja persona vēlas iesniegt pieteikumu par vecāku atbildību, viņam/viņai ir jāvērsas rajona tiesā. Formālās prasības, kas jāievēro, un tas, kādi dokumenti ir jāpievieno pieteikumam, ir atkarīgi no pieteikumā izklāstītajām prasībām un no tā, kādas tiesības un pienākumi tiek apstrīdēti vai ir jārisina vai jānosaka (attiecībā uz vecāku varas saturu).

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Galvenos strīdus un jautājumus par vecāku atbildību izskata vienkāršotā procedūrā.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Bezmaksas juridiskās palīdzības pieejamību regulē Likums par valsts nodrošināto juridisko palīdzību (*Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas*). Iespēja saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību ir atkarīga no personas finansiālā stāvokļa.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, šādu lēmumu var pārsūdzēt augstākā tiesu instancē saskaņā ar vispārējiem civilprocesa noteikumiem.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērsas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Tiesas lēmuma izpildi panāk tiesu izpildītāji.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Padomes 2003. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību piemēro bez īpašas procedūras, Lietuvā atzīstot citā ES dalībvalstī pieņemtu spriedumu. Šo regulu piemēro visās ES dalībvalstīs, izņemot Dāniju.

ES dalībvalstu tiesu pieņemtus spriedumus par saskarsmes tiesībām un spriedumus par bērna atpakaļatdošanu izpilda saskaņā ar Lietuvas Republikas Civilprocesa kodeksa (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*, turpmāk tekstā "Civilprocesa kodekss") VI daļā paredzētajiem noteikumiem.

Ārvalsts tiesas pieteikumus par jurisdikcijas pārņemšanu un pieteikumus par jurisdikcijas nodošanu ārvalsts tiesai, kā minēts Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 15. pantā (un Hāgas 1996. gada 19. oktobra Konvencijas 8. un 9. pantā), izskata Lietuvas apelācijas tiesa (*Lietuvos apeliacinis teismas*).

Šādus pieteikumus izskata saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 39. nodaļā noteikto procedūru, ja vien Padomes Regulā (EK) Nr. 2201/2003 nav noteikts citādi. Par šādiem pieteikumiem nav jāmaksā tiesas nodeva.

Lietuvas apelācijas tiesā iesniegtajiem pieteikumiem ir jāatbilst vispārējām prasībām, kas noteiktas attiecībā uz procesuālajiem dokumentiem (Civilprocesa kodeksa 111. pants). Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 15. pantu pieteikums un tam pievienotie pielikumi ir jāiesniedz valsts valodā vai ir

jāpievieno to tulkojums lietuviešu valodā. Ja pieteikuma iesniedzēja dzīvesvieta ir ārpus Lietuvas Republikas un viņš/ viņa procesuālo dokumentu saņemšanai nav iecēlis(-usi) pārstāvi lietā vai pilnvarotu personu, kas dzīvo vai kurai ir darba birojs Lietuvā (Civilprocesa kodeksa 805. pants), pieteikuma iesniedzējam ir jānorāda adrese Lietuvā vai telesakaru ierīces adrese, kur pieteikuma iesniedzējam tiks izsniegti procesuālie dokumenti. Tomēr šīs prasības nepiemēro pieteikumiem, kurus Lietuvas apelācijas tiesā iesniegusi ārvalsts tiesa.

Attiecīgā gadījumā Lietuvas apelācijas tiesa var uzdot Lietuvas Republikas Sociālā nodrošinājuma un darba lietu ministrijas ietvaros izveidotajam Valsts bērnu tiesību aizsardzības un adopcijas dienestam (*Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*) sniegt atzinumu par jurisdikcijas pārņemšanas vai nodošanas lietderību. Lietuvas apelācijas tiesa nosaka termiņu, kādā ir jāsniedz šis atzinums.

Lietuvas apelācijas tiesai pieteikums ir jāizskata ne vēlāk kā sešās nedēļās no dienas, kad tiesa tika saņēmusi minēto pieteikumu.

Lietuvas apelācijas tiesa, izvērtējusi ārvalsts tiesas pieteikumu par jurisdikcijas pārņemšanu un pieņēmusi lēmumu par šā pieteikuma apmierināšanu, ņemot vērā lietas apstākļus, noteiks kompetento Lietuvas tiesu, kura izskatīs minēto lietu Lietuvā. Ārvalsts tiesā iesākto procesu nodod kompetentajai Lietuvas tiesai lietas izskatīšanai pēc būtības. Šādā gadījumā Civilprocesa kodeksa 35. panta noteikumus piemēro *mutatis mutandis* un procesu turpina kompetentā Lietuvas tiesa. Kompetentā Lietuvas tiesa attiecīgā gadījumā konstatē pušu stāvokli procesā un veic pasākumus, lai novērstu jebkuras nepilnības, kas ietekmē procesuālos dokumentus.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Pārsūdzība ir jāiesniedz Lietuvā Augstākajā tiesā (*Lietuvos Aukščiausioji Teismas*). To izskatīs kā kasācijas sūdzību saskaņā ar Civilprocesa kodeksa noteikumiem.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Vecāku un bērnu attiecībām piemērojamos tiesību aktus nosaka saskaņā ar Civilkodeksa 1.32. pantu. Vecāku un bērnu personīgajām un mantiskajām attiecībām piemēro tās valsts tiesību aktus, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta. Ja neviens no vecākiem pastāvīgi nedzīvo bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī un ja gan bērns, gan abi vecāki ir vienas un tās pašas valsts pilsoņi, piemēro tās valsts tiesību aktus, kuras pilsoņi viņi ir.

Lietās par vecāku atbildību kompetento tiesu nosaka saskaņā ar Hāgas 1996. gada 19. oktobra Konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.

Nepilngadīgo aizsardzībai, aizgādībai un aizbildnībai piemērojamos tiesību aktus nosaka saskaņā ar Hāgas 1961. gada 5. oktobra Konvenciju par iestāžu pilnvarām un tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz bērnu aizsardzību.

Uzturēšanas saistībām (alimentiem) ģimenes ietvaros piemēro Hāgas 1973. gada 2. oktobra Konvenciju par uzturēšanas saistībām pielietojamo likumu.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 15/12/2020

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [fr](#)

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Luksemburga

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

No terminoloģijas viedokļa Luksemburgā biežāk lieto jēdzienu “vecāku vara”, nevis “vecāku atbildība”. Šis jēdziens ietver visas tiesības un pienākumus, kādi ar likumu ir uzticēti vecākiem attiecībā uz viņu apgādājamo nepilngadīgo bērnu personu un mantu, lai vecāki varētu izpildīt savus aizsardzības, audzināšanas un uzturēšanas pienākumus.

Abiem vecākiem ir vecāku vara, lai viņi aizsargātu savu bērnu drošību, veselību un tikumību, un gādātu par savu bērnu audzināšanu un viņu attīstības nodrošināšanu pienācīgas cilvēka cieņas apstākļos. Vecākiem ir tiesības un pienākums uzraudzīt bērna uzturēšanu un audzināšanu. Vecāku vara nav absolūtas un diskrecionāras vecāku tiesības — tā jāīsteno bērna interesēs.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Principā, ja ir pierādīta abu vecāku paternitāte un maternitāte, tie vecāku varu īsteno kopīgi neatkarīgi no tā, vai viņi ir precējušies, ir civilpartnerattiecībās, dzīvo šķirti vai ir šķīrušies. Ja attiecībā uz kādu no vecākiem paternitāte vai maternitāte nav noteikta vai ja viens no tiem ir miris, promesošs vai nespēj izteikt savas vēlmes, otrs vecāks īsteno vecāku varu viens.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāki nomirst vai nespēj rūpēties par saviem bērniem, ir jāieceļ aizbildnis (*tuteur*). Pārdzīvojušais vecāks var izvēlēties aizbildni. Ja šāda izvēle nav veikta, aizbildni iecel oficiālā ģimenes sanāksmē (to sauc par ģimenes padomi — *conseil de famille*) vai — ja tas nenotiek — to iecel ģimenes lietu tiesnesis (*juge aux affaires familiales*).

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Principā vecāku laulības šķiršana vai laulāto atšķiršana nemaina vecāku varas īstenošanas kārtību — abi vecāki saglabā kopīgu vecāku varu. Pēc atšķiršanas vecākiem jāturpina rīkoties kopā, pieņemot svarīgus lēmumus par bērna dzīvi. Attiecībā uz labticīgām trešām personām — tiek uzskatīts, ka vecāks, kurš vienpusēji veic kādas ierastas vecāku varas darbības, kas saistītas ar bērna personu, rīkojas ar otra vecāka piekrišanu.

Tiesa var uzticēt vecāku varu tikai vienam no vecākiem tikai tad, ja tas ir bērna interesēs. Šādā gadījumā vecāks, kam uzticēta vecāku vara, lēmumus par bērnu pieņem vienpersoniski. Tomēr otram vecākam saglabājas tiesības tikt informētam un uzraudzīt bērna uzturēšanu un audzināšanu. Tam ir arī saskarsmes tiesības un tiesības bērnu uzņemt pie sevis, ja vien nopietnu iemeslu dēļ tās izņēmuma kārtā netiek liegtas.

Izņēmuma gadījumos tiesa var nolemt, ka bērns mitināsies pie trešās personas, kas īsteno vecāku varu attiecībā uz šo bērnu.

Ja bērns ir pārcelts pie trešās personas ar vecāku piekrišanu, vecāki saglabā vecāku varu. Tomēr persona, pie kuras bērns mitinās, veic visas ierastās darbības, kas saistītas ar bērna uzraudzību un audzināšanu. Tiesa var izmitināt bērnu pie trešās personas uz laiku, kā arī lemt, ka šai trešajai personai ir jāpiesakās aizbildnībai.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Jebkāda vecāku vienošanās par vecāku varas jautājumiem ir juridiski saistoša tikai tad, ja to apstiprinājis kompetentā tiesa.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Vecāki var vērsties pie mediatora ģimenes lietās.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Ģimenes lietu tiesnesis var lemt par šādiem jautājumiem.

Prasības, kas saistītas ar vecāku varas īstenošanu, izņemot tās, kas saistītas ar vecāku varas atņemšanu: tas ietver jautājumus, kas saistīti ar to, kā vecāki īsteno kopīgu vecāku varu, neatkarīgi no tā, vai viņi ir precējušies, dzīvo šķirti vai ir šķīrušies. Tiesa var uzticēt vecāku varu tikai vienam no vecākiem tikai tad, ja tas ir bērna interesēs.

Tāda vecāka saskarsmes tiesības un tiesības bērnu uzņemt pie sevis, kuram atņemta vecāku vara: šīs tiesības var liegt tikai nopietnu iemeslu dēļ.

Bērna tiesības uzturēt attiecības ar augšupējiem radniekiem: šīs tiesības var neievērot tikai tad, ja tas nepieciešams bērna interesēs. Šādā gadījumā par to, kā notiks bērna saziņa ar attiecīgo radnieku, lemj tiesa.

Citu personu — radnieku un citu — saskarsmes tiesības un tiesības bērnu uzņemt pie sevis: tiesa piešķir šādas tiesības izņēmuma gadījumos.

Pienākums piedalīties bērna uzturēšanā un audzināšanā, vecākiem dzīvojot kopā. Ja vecāki sāk dzīvot šķirti, šis pienākums var nozīmēt, ka jāveic uzturētādu maksājumi, kuru apmēru nosaka atbilstoši bērna vajadzībām un katra vecāka iespējām tos nodrošināt; uzturētādu maksāšana var turpināties arī pēc pilngadības sasniegšanas, ja bērns nespēj pats sevi uzturēt.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Principā vecāku laulības šķiršana vai laulāto atšķiršana nemaina vecāku varas īstenošanas kārtību — abi vecāki saglabā kopīgu vecāku varu. Viņiem jāturpina kopīgi pieņemt svarīgus lēmumus par bērna dzīvi (uzturēšanu, audzināšanu, izglītību utt.).

Tiesa uztic vecāku varu tikai vienam no vecākiem tikai tad, ja tas ir bērna interesēs. Šādā gadījumā vecāks, kam uzticēta vecāku vara, lēmumus par bērnu pieņem vienpersoniski. Tomēr otram vecākam saglabājas tiesības tikt informētam un uzraudzīt bērna uzturēšanu un audzināšanu. Tam ir arī saskarsmes tiesības un tiesības bērnu uzņemt pie sevis, ja vien nopietnu iemeslu dēļ tās izņēmuma kārtā netiek liegtas. Tādējādi, ja vecāki kā laulātie tiek atšķirti, katram no viņiem ir jāuztur personīgas attiecības ar bērnu un jāciens bērna attiecības ar otru vecāku.

Ja vecāks, kam atņemta vecāku vara, uzskata, ka otrs vecāks vecāku varu neīsteno bērna interesēs, tas var vērsties attiecīgajā tiesā, lai tā izšķirtu šo strīdu. Šādā gadījumā tiesa, ja tas nepieciešams, var mainīt piešķirto vecāku varu vai tās īstenošanas nosacījumus.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Kopīga vecāku vara nozīmē pieņemumu, ka vecāku šķiršanās gadījumā starp viņiem valdīs sapratne un vienprātība, kas ļaus vecākiem pastāvīgi un konstruktīvi sadarboties to lēmumu pieņemšanā, kuri attiecas uz vecāku varas īstenošanu, bērna uzturēšanu un audzināšanu. Ģimenes lietu tiesneša lēmumu pamatā vienmēr ir bērna intereses.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Prasītājs var vērsties pie ģimenes lietu tiesneša, iesniedzot prasību rajona tiesā (*tribunal d'arrondissement*). Prasībā jānorāda pieteikuma datums un būtība, pušu uzvārdi, vārdi, adreses un to dzimšanas datums un vieta. Ja prasītājs nedzīvo Luksemburgā, prasībā jānorāda adrese dokumentu saņemšanai Luksemburgā. Pusēm nav jāizmanto advokāta pakalpojumi. Tiesas kanceleja (*greffe*) uzaicina puses ierasties 15 dienu laikā; izņēmuma kārtā šo termiņu var pagarināt attāluma dēļ, kā paredzēts Jaunajā civilprocesa kodeksā (*Nouveau Code de procédure civile*).

Parasti lietu izskata ģimenes lietu tiesnesis, bet izņēmums ir prasības par vecāku varas pilnīgu vai daļēju atņemšanu — tās ir piekritīgas rajona tiesai, kas izskata civillietas. Šādas prasības ceļ prokurors tajā rajona tiesā, kurai ir jurisdikcija viena no vecākiem dzīvesvietā (*domicile*) vai uzturēšanās vietā (*résidence*). Ja vecāku dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta valstī nav zināma, prasību ceļ tā rajona tiesā, kurā ir bērnu dzīvesvietas. Ja visi bērni nedzīvo vienā rajonā, prasību ceļ Luksemburgas rajona tiesā. Prokurors ierosina izmeklēšanu par nepilngadīgā ģimenes apstākļiem un attiecībā uz viņu vecāku labām personiskajām īpašībām. Vecākiem tiek dots rīkojums iesniegt tiesai jebkādas piezīmes un iebildumus, ko viņi uzskata par vajadzīgiem. Prasībā par vecāku varas atņemšanu izklāsta faktus, un tai pievieno apliecinātos dokumentus. Tiesas sekretārs (*greffier*) informē vecākus vai augšupējos radniekus, pret kuriem celta prasība, un uzaicina viņus ierasties tiesā. Viņiem nav jāizmanto advokāta pakalpojumi. Jebkurā gadījumā tiesa pēc savas ierosmes vai pēc puses pieprasījuma var noteikt pagaidu pasākumus, ko tā uzskata par vēlamīgiem, attiecībā uz vecāku varas par bērnu īstenošanu. Tiesa var arī atcelt vai grozīt šādus pasākumus. Vecākam vai aizbildnim, kas vēlas atgūt viņam atņemtās tiesības, ir jāiesniedz prasība tiesā tajā rajonā, kurā atrodas personas, kam tiesības piešķirtas, dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Lietas, ko izskata ģimenes lietu tiesnesis, ierosina, iesniedzot prasību rajona tiesā; to var izdarīt kāds no vecākiem vai nepilngadīgais, kurš spēj izteikt savu viedokli, saskaņā ar Jaunā civilprocesa kodeksa 1007-50. pantu. Pusēm nav jāizmanto advokāta pakalpojumi, izņemot gadījumu, kad prasību iesniedz laulības šķiršanas lietā, kas ierosināta sakarā ar to, ka laulāto attiecības neatgriezeniski izjukušas, vai laulāto atšķiršanas lietā. Minētajos gadījumos obligāti jāizmanto tiesā akreditēta advokāta (*avocat à la Cour*) pakalpojumi.

Prasība jāiesniedz brīvā formā tās tiesas sekretāram, kurai ir jurisdikcija attiecīgajā teritorijā, proti, to iesniedz:

tiesai ģimenes dzīvesvietas rajonā;

ja vecāki dzīvo šķirti — tiesai tā vecāka dzīvesvietas rajonā, pie kura parasti dzīvo nepilngadīgie bērni, ja vecāku vara tiek īstenota kopīgi, vai tiesai tā vecāka dzīvesvietā, kurš īsteno vecāku varu viens;

citos gadījumos — tiesai tās personas uzturēšanās vietas rajonā, kas neierosināja lietu.

Kopīgu prasību iesniedz tā rajona tiesā, kurā dzīvo kāda no pusēm, t. i., puses var izvēlēties vienu vai otru. Plašāka informācija ir izklāstīta Jaunā civilprocesa kodeksa 1007-2. pantā.

Ja prasību iesniedz laulības šķiršanas lietā, kas ierosināta sakarā ar to, ka laulāto attiecības neatgriezeniski izjukušas, vai laulāto atšķiršanas lietā, teritoriālā jurisdikcija ir tiesai tajā rajonā, kurā atrodas laulāto kopīgā dzīvesvieta, vai — ja kopīgas dzīvesvietas nav — rajonā, kurā atrodas tā laulātā dzīvesvieta, kurš lietā ir atbildētājs.

Lietas, kas saistītas ar prasībām par vecāku varas noteikšanu vai mainīšanu vai saskarsmes tiesībām un tiesībām bērnu uzņemt pie sevis, tiek iztiesātas viena mēneša laikā pēc pavēstes.

Ģimenes lietu tiesas sēdes nav publiskas. Tās notiek aiz slēgtām durvīm. Parasti tiesnesis pieņem lēmumu vienpersoniski, bet, ja lieta ir sevišķi sarežģīta, tas var lūgt strīdu izskatīt vairāku tiesnešu komisijā. Ģimenes lietu tiesnesis izskata arī prasības par pagaidu pasākumiem.

Ģimenes lietu tiesnesis personīgi uzklausa katru pusi, un tiesneša uzdevums ir mēģināt tās samierināt. Tiesnesis var piedāvāt mediācijas pasākumu. Tiesnesis var izdot rīkojumu par izmeklēšanu attiecībā uz ģimenes situāciju (*enquête sociale*) vai jebkādu citu pārbaudi. Kad ģimenes lietu tiesnesis lemj par vecāku varas īstenošanas kārtību, tas cita starpā var ņemt vērā to, kā vecāki to īstenojuši līdz šim, kā arī iepriekšējās vienošanās, bērna izteiktās vēlmes, katra vecāka spējas veikt savus pienākumus un cienīt otru vecāku un veiktās izmeklēšanas vai pārbaudes rezultātus.

Ja tiek prasīti uzturēdzenļu maksājumi vai ieguldījums bērna uzturēšanā un audzināšanā, ģimenes lietu tiesnesis var izdot rīkojumu, kurš prasa pusēm un pat trešām personām sniegt informāciju vai uzrādīt grāmatvedības uzskaiti vai grāmatvedības dokumentus, kas liecina par pušu ienākumiem, parādiem vai peļņu. Ģimenes lietu tiesneša lēmumus var pārsūdzēt 40 dienu laikā. Pārsūdzības pieteikums jāparaksta tiesā akreditētam advokātam.

Ja ģimenes lietu tiesnesis jau izskata prasību par lietas būtību un ir ārkārtēja steidzamība, kas prasībā pienācīgi jāpamato, tiesnesim var iesniegt prasību par pagaidu pasākumiem (*mesures provisoires*), lai tā tiktu izskatīta saīsinātā ārkārtas procedūrā (*en référé exceptionnel*). Prasība par pagaidu pasākumiem jāiesniedz tās rajona tiesas sekretāram, kuras kompetencē ir iztiesāt lietu pēc būtības. Pusēm nav jāizmanto advokāta pakalpojumi.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Personas, kuru ienākumi saskaņā ar Luksemburgas tiesībām ir uzskatāmi par nepietiekamiem, var saņemt juridisko palīdzību (*assistance judiciaire*). Lai saņemtu šādu palīdzību, attiecīgajām personām jāaizpilda anketa, ko var saņemt Centrālajā sociālās palīdzības dienestā (*Service central d'assistance sociale*), un tā jānosūta teritoriāli piekritisgās advokātu kolēģijas priekšsēdētājam (*Bâtonnier de l'Ordre des avocats*), kurš pieņems lēmumu.

Juridiskā palīdzība sedz visas izmaksas, kuras izriet no prasības iesniegšanas, lietas izskatīšanas vai citām darbībām, saistībā ar ko šī palīdzība ir piešķirta. Konkrēti — tā sedz valsts nodevas un reģistrācijas maksas; tiesas nodevas, maksu par advokātu pakalpojumiem, maksu par tiesu izpildītāju pakalpojumiem un saistītās nodevas, maksu par notāru pakalpojumiem un saistītās nodevas, maksu par speciālistu pakalpojumiem un saistītās nodevas; kompensācijas lieciniekiem, kā arī tulkotāju un tulku honorārus; maksas par apliecībām, kurās izklāstīta ārvalstu tiesību nostāja (*certificats de coutume*); ceļa izdevumus; nodevas un maksas, kas saistītas ar reģistrācijas, hipotēku un apgrūtinājumu formalitātēm; nepieciešamības gadījumā — izmaksas par paziņojumu publicēšanu laikrakstos.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Lēmumu par vecāku varu var pārsūdzēt apelācijas tiesā (*Cour d'appel*). Principā termiņš pārsūdzības iesniegšanai ir 40 dienas. Tomēr gadījumā, kad tiek pārsūdzēts tāds ģimenes lietu tiesneša lēmums par pagaidu pasākumiem, kas pieņemts laulības šķiršanas lietā, kura ierosināta sakarā ar to, ka laulāto attiecības neatgriezeniski izjukušas, vai laulāto atšķiršanas lietā, vai lietā, ko izskata saīsinātā ārkārtas procedūrā, termiņš ir 15 dienas.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Ģimenes lietu tiesnesis, kas ir pieņēmis lēmumu par grafiku, saskaņā ar kuru bērns dzīvo pārmaiņus pie abiem vecākiem, vai apstiprinājis vecāka vai trešās personas saskarsmes tiesības, var pēc tam lēmumu papildināt ar piespiedu izpildes pasākumiem. Tiesnesis nosaka, kādi būs šie pasākumi un kāda būs to īstenošanas kārtība, ņemot vērā bērna intereses. Lai panāktu lēmuma izpildi, tiesnesis var noteikt soda naudu par kavējumu.

Luksemburgas tiesībās ir paredzētas divas iespējas, kā nodrošināt lēmuma par vecāku varu izpildi gadījumā, kad to sistemātiski atsakās izpildīt.

Pirmkārt, ir paredzēts civiltiesisks sods, t. i., periodisks soda maksājums (*astreinte*), ko nosaka ģimenes lietu tiesnesis, lai panāktu, ka vecāks, kurš neievēro lēmumu, izpilda savus pienākumus. Lieta par kavējuma naudas noteikšanu ir jāierosina bērna dzīvesvietas rajona tiesā.

Ja kāds no vecākiem pastāvīgi nepilda tiesas lēmumus par saskarsmes tiesībām un tiesībām bērnu uzņemt pie sevis vai par bērna uzturēšanos pārmaiņus pie abiem vecākiem, ģimenes lietu tiesnesis var ierosināt ģimenes mediāciju. Ja lēmumu nepildīšana turpinās, tiesnesis var pēc tā vecāka pieprasījuma, kuram tiek nodarīts kaitējums, mainīt piešķirto vecāku varu vai saskarsmes tiesības un tiesības bērnu uzņemt pie sevis, piešķirot varu vai tiesības otram vecākam.

Otrkārt, ir paredzēti kriminālsodi, ko piemēro gadījumos, kad netiek pildīta prasība par bērna nodošanu. Prokuratūra var sākt lietu pēc savas iniciatīvas vai pēc cietušā iesniegtas kriminālsūdzības. Rajona tiesa, kas atbild par krimināllietām, nosaka kriminālsodus un — attiecīgā gadījumā — kompensāciju, kas piešķirama cietušajam. Pusēm nav jāizmanto advokāta pakalpojumi.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Saskaņā ar *Padomes Regulu (ES) Nr. 2019/1111 (2019. gada 25. jūnijs) par jurisdikciju, lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par bērnu starptautisko nolaupīšanu (pārstrādāta redakcija)* (turpmāk — *regula "Brisele IIb"*) ikviens lēmums lietās par vecāku atbildību, ko pieņēmusi citas Eiropas Savienības valsts (izņemto Dāniju) tiesa, principā tiek likumīgi atzīts Luksemburgā. Citiem vārdiem sakot, šādi lēmumi tiek atzīti bez kādas īpašas procedūras.

Lēmums lietās par vecāku atbildību, ko pieņēmusi citas Eiropas Savienības dalībvalsts tiesa un kas ir izpildāms minētajā dalībvalstī, ir izpildāms Luksemburgā bez izpildāmības pasludināšanas. Lai izpildītu šādu lēmumu, puse, kas pieprasa izpildi, kompetentajai iestādei, kas ir atbildīga par izpildi, iesniedz:

- a) lēmuma kopiju, kas atbilst nosacījumiem, pēc kuriem var konstatēt tā autentiskumu; un
- b) atbilstošu apliecību, kas izdota saskaņā ar regulas "*Brisele IIb*" 36. pantu.

Par izpildi atbildīgā kompetentā iestāde var arī pieprasīt apliecības brīvā teksta laukā esošā tulkojamā satura tulkojumu un lēmuma tulkojumu.

Jāņem vērā, ka lēmumi par saskarsmes tiesībām un bērna atpakaļatdošanu tiek atzīti bez iespējas pret tiem iebilst (izņemot, ja lēmums ir nesavienojams ar turpmāku lēmumu), un tos izpilda bez izpildāmības pasludināšanas. Lai izpildītu šādu lēmumu, puse, kas pieprasa izpildi, kompetentajai iestādei, kas ir atbildīga par izpildi, iesniedz:

- a) lēmuma kopiju, kas atbilst nosacījumiem, pēc kuriem var konstatēt tā autentiskumu; un
- b) atbilstošu apliecību, kas izdota saskaņā ar regulas "*Brisele IIb*" 47. pantu.

Par izpildi atbildīgā kompetentā iestāde var arī pieprasīt apliecības brīvā teksta laukā esošā tulkojamā satura tulkojumu un lēmuma tulkojumu.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu un izpildi vecāku atbildības lietā, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Saskaņā ar regulu "*Brisele IIb*" ikvienu ieinteresētā persona var, izmantojot pavēsti, iesniegt rajona tiesai, kas izskata civillietas, pieteikumu par atzīšanas atteikumu vai pieteikumu par izpildes atteikumu saistībā ar citas Eiropas Savienības dalībvalsts tiesas pieņemtu lēmumu lietās par vecāku atbildību. Šai personai jāizmanto tiesā akreditēta advokāta pakalpojumi.

Atzīšanas atteikuma un izpildes atteikuma pamatojumi ir minēti regulas "*Brisele IIb*" 39. un 41. pantā.

Jebkura no pusēm var rajona tiesas, kas izskata civillietas, lēmumu pārsūdzēt apelācijas tiesā, kas izskata civillietas. Kasācijas sūdzību par apelācijas tiesas, kas izskata civillietas, lēmumu var iesniegt kasācijas tiesā (*Cour de Cassation*).

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Atsevišķi skatāms jautājums par to, kuras valsts tiesības tiesa piemēros, un jautājums par to, kurai tiesai ir jurisdikcija. Jurisdikcija lietās par vecāku varu ir tās valsts tiesām, kurā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta (regulas "Brisele IIa" 8. pants un Hāgas 1996. gada 19. oktobra Konvencijas par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem 5. pants). Piemērojamos tiesību aktus nosaka minētā Hāgas Konvencija. Bērna valstspiederībai nav nozīmes. Par bērna personas un mantas aizsardzības pasākumu īstenošanu atbild tās līgumslēdzēja valsts iestādes, kurā atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta; Luksemburgā par to atbild ģimenes lietu tiesnesis. Uz vecāku varas īstenošanu attiecas tās valsts tiesības, kurā atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta, vai — ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās — tās valsts tiesības, kurā atrodas jaunā pastāvīgā dzīvesvieta.

Noderīgas saites

[Brošūra par vecāku varu](#)

[Legilux](#)

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

**Your
Europe**

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 05/04/2023

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Ungārija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Praksē vecāku atbildība (aizgādība) ietver vārda piešķiršanu nepilngadīgam bērnam, rūpēšanos par bērnu un viņa audzināšanu, viņa dzīvesvietas noteikšanu, viņa mantas pārvaldību, tiesības un pienākumus būt par bērna likumīgo pārstāvi un tiesības iecelt aizbildni vai izslēgt jebkuru personu no aizbildnības.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Ja vecāki nav vienojušies par pretējo vai ja neviens aizbildnības iestādes vai tiesas noteikums neparedz pretējo, vecākiem ir kopīga aizgādība neatkarīgi no tā, vai viņi dzīvo kopā vai vairs nedzīvo kopā.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ungārijā aizbildnība ir juridiski noteikta kārtība, kas nodrošina nepilngadīgo aprūpi, viņu pārstāvību un viņu mantas pārvaldību, ko gadījumā, kad nav neviena vecāka ar aizgādības tiesībām, īsteno ar aizbildnības iestādes iecelta aizbildņa starpniecību. Ikvienam var ziņot aizbildnības iestādei par nepieciešamību iecelt aizbildni. Nepilngadīga bērna tuvam radniekam vai personai, kuras aprūpē dzīvo bērns, ir pienākums informēt aizbildnības iestādi par vajadzību iecelt aizbildni, un šāds pienākums ir arī tiesai vai citai iestādei.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja vecāki nav vienojušies par pretējo vai ja neviens aizbildnības iestādes vai tiesas noteikums neparedz pretējo, vecākiem ir kopīga aizgādība, pat ja viņi vairs nedzīvo kopā. Atšķirti vecāki var vienoties par vecāku atbildības tiesību un pienākumu sadalījumu, tomēr viņiem ir jānodrošina stabils dzīvesveids savam bērnam (bērna nodošana pārmaiņus viena un otra vecāka aprūpē nav iespējama, ja, piemēram, vecāki dzīvo pārāk tālu viens no otra un tas radītu pārāk lielu slogu bērnam). Vecāku vienošanos apstiprina tiesa. Ja vecāki nespēj vienoties par aizgādības tiesību un pienākumu jautājumiem, tiesa izlemj, kuram vecākam būs aizgādības tiesības. Pieņemot lēmumu, tiesa novērtē, kurš no vecākiem spēj labāk nodrošināt bērna fizisko, garīgo un tikumisko attīstību.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Ja laulība tiek šķirta, pamatojoties uz tiesai rakstiski iesniegtu abu laulāto kopīgu paziņojumu par vēlmi un nodomu šķirt laulību, pieteikumā ietver vecāku vienošanos par aizgādības jautājumu. Tiesa apstiprina vienošanos, pieņemot galīgu nolēmumu laulības šķiršanas procedūrā, jo laulību nevar šķirt uz abpusējas vienošanās pamata, ja nav šādas rakstiskas vienošanās.

Nepieciešamības gadījumā, kad tiek šķirta laulība, tiesai jāpieņem lēmums par aizgādību, pat ja nav iesniegts pieteikums par aizgādību. Pirmās instances tiesas spriedums, ja tas netiek apstrīdēts, kļūst galīgs tikai 15. dienā pēc pārsūdzības iesniegšanas termiņa beigām.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Laulātie var vērsties pie **mediatora** pirms laulības šķiršanas tiesvedības uzsākšanas vai tiesvedības laikā, brīvprātīgi vai pēc tiesas ierosmes, lai, abpusēji vienojoties, atrisinātu jebkādas strīdus saistībā ar viņu attiecībām vai laulības šķiršanu, piemēram, jautājumu par vecāku atbildību. Laulātie mediācijā panāktu vienošanos var sagatavot iekļaušanai tiesas izlīguma procedūrā. Lai nodrošinātu, ka vecāku atbildība tiek īstenota pienācīgi un ar nepieciešamo vecāku sadarbošanos, tiesa un/vai aizbildnības iestāde savā procedūrā (pēc pieprasījuma vai pēc savas ierosmes un jautājumos, kas ir nodoti tās kompetencē) var uzdot vecākiem piedalīties mediācijā, lai nodibinātu atbilstošu sadarbību starp vecāku, kuram ir aizgādība, un vecāku, kurš dzīvo atsevišķi no bērna, un nodrošinātu atsevišķi dzīvojošā vecāka tiesību ievērošanu.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Strīda gadījumā tiesa izlemj, kuram no vecākiem piešķirt aizgādību, pirms tam uzklaušot abus vecākus un — pamatotos gadījumos — bērnu. Tiesa var nolemt piešķirt pilnīgu aizgādību vienam no vecākiem vai nolemt, ka vienam no vecākiem jāīsteno konkrētas aizgādības tiesības un pienākumi un otram vecākam jāīsteno citas šādas tiesības un pienākumi. Tiesa var pilnvarot vecāku, kurš dzīvo atsevišķi no sava bērna, pildīt konkrētus pienākumus saistībā ar

bērna aprūpi un audzināšanu vai — izņēmuma kārtā — pilnīgi vai daļēji pārvaldīt bērna mantu un būt par bērna likumīgo pārstāvi jautājumos, kas saistīti ar bērna mantu. Tiesa var ierobežot vai atņemt tiesības lemt par kādu būtisku jautājumu, kas skar bērna nākotni, ja tas ir bērna interesēs. Tomēr tiesa nevar piešķirt kopīgu aizgādību, jo to var noteikt tikai pēc vecāku vienošanās, kuru tiesa var apstiprināt.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Nē. Ja tiesa piešķir aizgādību vienam no vecākiem, vecāks, kurš dzīvo atsevišķi no bērna, var turpināt īstenot savas vecāku atbildības tiesības būtiskos jautājumos, kas skar bērna nākotni. Par šādiem būtiskiem jautājumiem uzskata vārda piešķiršanu un maiņu nepilngadīgam bērnam, bērna dzīvesvietas noteikšanu, ja tā atšķiras no vecāka dzīvesvietas, **bērna dzīvesvietas noteikšanu ārvalstīs ilgtermiņa uzturēšanās vai apmešanās uz dzīvi nolūkos**, bērna valstspiederības maiņu un bērna skolas un karjeras izvēlēšanos.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Tiesa nevar noteikt kopīgu aizgādību, tā var tikai apstiprināt vecāku vienošanos par šādu aizgādību laulības šķiršanas procedūrā, ņemot vērā bērna intereses. Šāda apstiprinājuma nosacījums ir šķirtajiem vecākiem nodrošināt stabili dzīvesveidu viņu bērnam, kamēr viņi īsteno kopīgu aizgādību. Ja tiesa uzskata, ka tas nav iespējams, tā var neapstiprināt vienošanos. Tomēr situācijās, kurās ir vajadzīga tūlītēja rīcība, viens vecāks var rīkoties neatkarīgi, un viņam ir nekavējoties jāinformē otrs vecāks (piemēram, par steidzamu medicīnisku iejaukšanos).

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Aizgādības jautājumos jūs varat vērsties aizbildnības iestādē vai tiesā atkarībā no tā, vai jums kā vecākiem ir strīds par kopīgas aizgādības īstenošanu, vai arī aizgādība ir jānosaka tiesai.

Prasība jāceļ atbildētāja dzīvesvietas tiesā (vai, ja tās nav, atbildētāja uzturēšanās vietas tiesā) vai laulāto pēdējās kopīgās dzīvesvietas tiesā.

Prasība jāceļ, iesniedzot rakstisku pieteikumu kompetentajai tiesai. Attiecībā uz tiesvedības ierosināšanu un pieteikumu saturu lūdzam skatīt arī sadaļu "**Kā rīkoties?**". Jānorāda ne tikai prasītā vispārīgā informācija, bet arī ziņas par laulības noslēgšanu un laulībā dzimušajiem un dzīvi esošajiem bērniem, un jautājumos, kas saistīti ar vecāku atbildību, pieteikumam jāpievieno arī bērnu dzimšanas apliecības.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Tiesvedība lietās par aizgādības tiesību noteikšanu un bērna nodošanu trešās personas aprūpē

Ja šķirtie vecāki nav vienojušies, tiesa pēc pieprasījuma vai pēc savas ierosmes izlemj, kuram no vecākiem piešķirt aizgādību. Pieņemot lēmumu, tiesa ņem vērā bērna intereses un novērtē, kurš no vecākiem spēj labāk nodrošināt bērna fizisko, garīgo un tikumisko attīstību.

Prasību par to, lai noteiktu, kuram no vecākiem būtu jāīsteno vecāku atbildība vai aizgādība, vai par individuālu aizgādības tiesību izmaiņu noteikšanu, bērna nodošanu trešās personas aprūpē vai šādas nodošanas maiņu var celt vecāks vai aizbildnības iestāde. Šāda prasība jāceļ vienam no vecākiem pret otru vecāku vai aizbildnības iestādei pret abiem vecākiem. Prasība par bērna nodošanas trešās personas aprūpē maiņu jāceļ pret personu, kurai bērns nodots. Tiesvedības laikā tiesai jāuzklausa abi vecāki, un pamatotos gadījumos vai pēc bērna pieprasījuma jāuzklausa arī bērns. Ja bērns ir vismaz 14 gadus vecs, tiesa var lemt par bērna aizgādību un bērna nodošanu aprūpē tikai ar viņa piekrišanu, izņemot, ja bērna izvēle apdraud viņa attīstību.

Tiesa var noteikt vecākiem pienākumu vērsties pie mediatora, lai nodrošinātu, ka vecāku atbildība tiek pienācīgi īstenota un ka vecāki vajadzības gadījumā sadarbojas, lai to nodrošinātu.

Aizbildnības iestādes procedūra ar kopīgu aizgādību saistītā strīdā

Ja vecāki nespēj vienoties par jautājumiem, kas saistīti ar kopīgu aizgādību (neatkarīgi no tā, vai viņi dzīvo kopā vai atsevišķi), jebkurš no vecākiem var prasīt, lai aizbildnības iestāde pieņem lēmumu, izņemot jautājumos, kas skar apziņas brīvību vai reliģijas brīvību.

Ja šķirti vecāki, kuriem ir tiesības kopīgi īstenot aizgādību, vienojas savā starpā sadalīt tiesības un pienākumus vai par to, ka nākotnē aizgādības tiesības īsteno viens no viņiem, aizbildnības iestāde pēc viņu pieprasījuma šo vienošanos ieraksta protokolā. Protokolā ir arī jāieraksta vienošanās par to, kurš no vecākiem audzinās bērnu, un fakts, ka vecāki kopīgi īsteno aizgādības tiesības būtiskos jautājumos, kas skar bērna nākotni, izņemot, ja tiesa ir noteikusi citādi.

Vecāki ir jāinformē, ka viņi var mainīt savu vienošanos un ka vienošanās spēks nav tāds pats kā tiesas lēmumam, kas pieņemts laulības šķiršanas procedūrā vai procedūrā, kura ierosināta aizgādības noteikšanai.

Laulības šķiršanas procedūrās tiesa pēc savas ierosmes provizoriski lemj par jautājumiem, kas saistīti ar nepilngadīga bērna nodošanu aprūpē un bērna palikšanu pie kāda no vecākiem vai trešās personas, par aizgādības tiesību pagarināšanu vai ierobežošanu vai par saskarsmi starp kādu no vecākiem un bērnu.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Attiecībā uz šo jautājumu lūdzam skatīt arī sadaļu "**Kā rīkoties?**".

Tiesvedībā par aizgādības atņemšanu vai atjaunošanu un tiesvedībā par bērna nodošanu un ievietošanu aprūpē vai piekļuves tiesībām pusēm piešķir *tiesības uz maksājumu atlikšanu* neatkarīgi no viņu ienākumiem un finanšu stāvokļa. Tiesības uz maksājumu atlikšanu nozīmē, ka visas nodevas un citas izmaksas, kas rodas tiesvedības gaitā, pušu vietā avansā sedz valsts, bet zaudējušai pusei avansā segtās izmaksas ir jāatmaksā valstij tiesvedības beigās.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, tiesvedībā par aizgādību pieņemtus lēmumus var pārsūdzēt saskaņā ar vispārējiem noteikumiem. Pārsūdzību iesniedz vecāks vai bērns. Terminiņš pārsūdzības iesniegšanai ir 15 dienas, sākot no lēmuma paziņošanas dienas.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Lai izpildītu lēmumu, kas saistīts ar vecāku atbildību, *pirmās instances tiesa* vai — attiecībā uz ārvalstu tiesas lēmumu (tiesas izlīgumu), kas apstiprināts saskaņā ar 42. pantu Padomes Regulā (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (Regula (EK) Nr. 2201/2003) — *rajona tiesa, kas darbojas bērna vai personas, kurai ir piemērojams izpildes lēmums, pastāvīgās dzīvesvietas apgabaltiesas ēkā*, vai Budas Centrālā rajona tiesa (*Budai Központi Kerületi Bíróság*) Budapeštā izdod izpildes rīkojumu. Kad tiek izpildīts tiesas lēmums (tiesas apstiprināta vienošanās) par bērna nodošanu un ievietošanu aprūpē, tiesa aicina personu, kurai lēmums ir piemērojams, izpildīt savu pienākumu brīvprātīgi, nosakot attiecīgu termiņu; ja lēmums netiek izpildīts, tiesa izdod rīkojumu par bērna nodošanu aprūpē ar policijas palīdzību.

Bērns jānodod personai, kura prasa izpildi, vai, ja šādas personas nav, viņas pārstāvim, ko apstiprinājus aizbildnības iestāde, vai aizbildnības iestādei. Kad bērnu nodod aprūpē, personai, kurai ir pienākums bērnu nodot, ir jāinformē persona, kas bērnu pārņēms, par bērna veselības stāvokli un jebkuriem citiem apstākļiem, kuru nezināšana var apdraudēt bērna dzīvību vai fizisko integritāti.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Lēmumus, kas pieņemti dalībvalstī vecāku atbildības jautājumā, tiesas Ungārijā atzīst bez jebkādas īpašas procedūras. Lēmuma būtību nevar pārskatīt nekādos apstākļos.

Tomēr jebkura ieinteresētā persona var iesniegt kompetentajai tiesai pieteikumu, prasot, lai tiek pieņemts lēmums atzīt vai neatzīt lēmumu.

Izpilde

Lēmums par vecāku atbildības īstenošanu, kas pieņemts dalībvalstī un ir izpildāms attiecīgajā dalībvalstī un kas ir ticis izsniegts, tiek izpildīts Ungārijā, ja to pasludina par izpildāmu Ungārijā pēc jebkuras ieinteresētās personas lūguma.

Tiesa vai kompetentā iestāde dalībvalstī, kurā lēmums pieņemts, pēc jebkuras ieinteresētās personas lūguma izdod apliecību saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 42. pantu.

Rajona tiesa, kas darbojas bērna vai personas, kurai ir piemērojams izpildes lēmums, pastāvīgās dzīvesvietas apgabaltiesas ēkā, vai Budas Centrālā rajona tiesa Budapeštā izdod izpildes rīkojumu, pamatojoties uz citā valstī pieņemtu lēmumu (tiesas izlīgumu), par kuru izdota šāda apliecība.

Ārvalstu tiesas lēmums ir izpildāms, ja lēmums atkarībā no tā veida atbilst turpmāk norādītajam: tas ir tiesas spriedums, kurā konstatēts pārkāpums civilprocesā; kriminālprocesā tas ir tiesas sprieduma daļa, kurā konstatēts saistītās civilprasības pārkāpums, vai arī tas ir tiesas apstiprināta vienošanās.

Pamatojoties uz izpildes rīkojumu, izpildes procedūra notiek saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem par izpildi.

16 Kurā šis dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Lēmumus, kas pieņemti dalībvalstī, tiesas Ungārijā atzīst bez jebkādas īpašas procedūras. Lēmuma būtību nevar pārskatīt nekādos apstākļos.

Tomēr jebkura ieinteresētā persona var iesniegt kompetentajai tiesai pieteikumu, prasot, lai tiek pieņemts lēmums atzīt vai neatzīt lēmumu.

Jebkura puse var pārsūdzēt lēmumu, kas pieņemts attiecībā uz pieteikumu par izpildāmības deklarāciju.

Pārsūdzība jāiztiesā saskaņā ar noteikumiem, kas reglamentē tiesvedību.

Izpildāmības deklarāciju var pārsūdzēt, iesniedzot pieteikumu viena mēneša laikā no deklarācijas izsniegšanas. Ja puse, pret kuru tiek prasīta izpilde, pastāvīgi dzīvo citā dalībvalstī (nevis Ungārijā), termiņš pārsūdzības iesniegšanai ir divi mēneši no deklarācijas izsniegšanas pusei personīgi vai viņas dzīvesvietā. Termiņa pagarinājumu attāluma dēļ nevar piešķirt.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Ungārija ir pievienojusies 1996. gada 19. oktobra Hāgas Konvencijai par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, kurā ir ietverti noteikumi par piemērojamiem tiesību aktiem, un šādus noteikumus ietver arī konkrēti divpusēji savstarpējas palīdzības līgumi.

Saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem individuālie tiesību akti, kas piemērojami bērnam, reglamentē attiecības starp vecāku un bērnu atbilstoši ģimenes tiesībām, tātad jo īpaši vārda došanu bērnam, bērna nodošanu aprūpē, aprūpi un tiesisko pārstāvību un bērna mantas pārvaldību, izņemot uzturēšanas pienākumus. Attiecībā uz bērna ģimenes stāvokli un bērna attiecībām ar viņa vecākiem, kuras reglamentē ģimenes tiesības, attiecībā uz bērnu, kurš ir Ungārijas valstspiederīgais vai kurš dzīvo Ungārijā (izņemot uzturēšanas pienākumus), jāpiemēro Ungārijas tiesību akti, ja tas ir izdevīgāk bērnam.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 15/01/2024

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minētu informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Malta

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Šis termins ietver visus vecāka pienākumus un saistības attiecībā pret viņa nepilngadīgo bērnu saskaņā ar Maltes Civilkodeksu (Maltes likumu krājuma 16. nodaļa). „Vecāku atbildība”, kas Maltes tiesību aktos ir dēvēta par “vecāku varu”, ietver aizgādību pār bērnu un saskarsmi ar bērnu, lēmumus par tādiem jautājumiem kā dzīvesvieta, ceļojumi, uzturēšanas pienākumi, izglītība, būtiskus ar veselību saistītus lēmumus un bērniem piederošās mantas pārvaldību.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Bioloģiskajam vecākam vai — adopcijas gadījumā — adoptētājiem pēc adopcijas procedūru pabeigšanas. Turklāt vientuļajai mātei ir vecāku atbildība, izņemot, ja tēvs reģistrē dzimšanu kopā ar bērna māti.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja par bērnu tiek izdots aprūpes rīkojums vai tiesas rīkojums, aizgādību un aprūpi uztic ministram saskaņā ar Bērnu un jauniešu (aprūpes rīkojumu) likumu (Maltes likumu krājuma 285. nodaļa).

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas gadījumā to nosaka ar tiesas lēmumu vai ar mediatora starpniecību. To var noteikt arī ar juridiski saistošu izpildāmu dokumentu starp pusēm, kas parakstīts notāra klātbūtnē.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Ja šāda vienošanās tiek noslēgta ārpus laulāto atšķiršanas tiesvedības, tad, lai tā būtu juridiski saistoša, tā ir jāratificē tiesā un jāiekļauj Publiskajā reģistrā. Turpretī, ja vienošanās par vecāku atbildību ir panākta laulāto atšķiršanas vai laulības šķiršanas tiesvedībā, vienošanos iesniedz tiesai, kurā notiek šāda tiesvedība, un tiek izdots tiesas dekrēts, ar kuru vienošanos apstiprina vai noraida.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Šādos gadījumos alternatīvs veids ir mediācijas process. Ja vecāki joprojām nespēj vienoties šajā procesā, uzsāk tiesvedību Civiltiesā (Ģimenes lietu nodaļā).

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesnesis var lemt par visiem nozīmīgajiem jautājumiem, kurus uzskata par būtiskiem bērna labklājībai, piemēram, par bērna dzīvesvietu, par to, kuram vecākam būs aizgādība, par apmeklēšanas un saskarsmes tiesībām un par pienākumu maksāt bērnam uzturliedzēkļus.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Tiesa reti piešķir pilnas aprūpes un aizgādības tiesības vienam vecākam, bet tas ir atkarīgs no katra konkrētā gadījuma. Ņemot to vērā, ja tiesa piešķir pilnas aprūpes un aizgādības tiesības vienam vecākam, daži jautājumi joprojām ir jāapspriež ar otra vecāka piekrišanu, jo īpaši jautājumi, kas attiecas uz saskarsmi ar nepilngadīgo bērnu vai viņa izvešanu uz trešo valsti un kas tieši ietver tā vecāka saskarsmes tiesības, kuram nav aizgādības.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Tas nozīmē, ka abi vecāki apspriežas un ar bērnu saistītos lēmumus pieņem kopīgi. Tas neattiecas uz ikdienas darbībām, bet attiecas tikai uz būtiskiem lēmumiem saistībā ar dzīvesvietas, izglītības un veselības jautājumiem. [☞ Civilt kodeksa](#) 136. panta 3. punktā ir atsauce uz ārkārtas pārvaldības darbībām, attiecībā uz kurām vajadzīga abu vecāku piekrišana.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Ja mediācija tiek izbeigta bez rezultāta, pieteikumu iesniedz Civiltiesā (Ģimenes lietu nodaļā). Nepastāv oficiāls vajadzīgo dokumentu saraksts, tāpēc pieteikumam var pievienot jebkādu atbilstošu dokumentāciju un apliecinājumus, jo īpaši vecāku varu apliecinošus dokumentus, tostarp jebkādas vienošanās par aprūpi un aizgādību, vai izdotos dekrētus.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Nosaka konkrētu datumu pieteikuma izskatīšanai tiesas sēdē. Tiesas sēdes laikā tiesnesis uzklausa puses un citus lieciniekus, kurus pieaicinājušas puses. Tiesa var arī iecelt sociālos darbiniekus un psihologus, kuru uzdevums ir sagatavot ziņojumu par bērnu, ja tā uzskata, ka tas ir vajadzīgs. Tiesas ieceltie eksperti pēc vecāku, bērnu un citu jebkāda veidā ar lietu saistīto personu izvaicāšanas sagatavo ziņojumu. Ja puse, kura iesniedz pieteikumu, norāda pietiekamus iemeslus, kas pamato steidzamību, izmanto ārkārtas procedūras. Par steidzamo jautājumu izdod pagaidu dekrētu, piemēram, izbraukšanas aizkavēšanas, aprūpes un aizgādības rīkojumu, ja tas ir nepilngadīgā bērna interesēs.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā, var pieteikties juridiskās palīdzības saņemšanai, tomēr pieteikuma iesniedzējam ir jāapliecina savs ienākumu statuss saskaņā ar Organizācijas un civilprocesa kodeksa Trešās grāmatas X sadaļu (Malta likumu krājuma [☞ 12. nodaļa](#)). Vairāk informācijas par juridisko palīdzību var uzzināt [sadaļā par juridisko palīdzību](#).

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Var iesniegt tikai pārsūdzību par tiesību jautājumiem, piemēram, ja tiesa, nenorādot pamatotu iemeslu, nav jāvusi kādai no pusēm pieaicināt liecinieku. Šādos gadījumos pārsūdzību var iesniegt Apelācijas tiesā.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Civiltiesas (Ģimenes lietu nodaļas) lēmums ir izpildāms automātiski, tomēr gadījumos, kad viens no vecākiem neizpilda šādu dekrētu, vecāks, kura vecāku vara ir ierobežota, var vērsties ar iesniegumu policijā, kas vēlāk uzsāks kriminālprocesu Miertiesā izpildes panākšanai, piespriežot naudas sodu (*multa*) un /vai brīvības atņemšanas sodu. Turklāt var iesniegt pieteikumu Civiltiesai (Ģimenes lietu nodaļai), prasot grozīt tiesas dekrētu.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Piemēro procedūru, kas noteikta Regulā (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību ("regula Brisele II bis"), proti, kompetentais tiesnesis aizpilda apliecību, ko kopā ar tiesas spriedumu un pieteikumu par šāda lēmuma atzīšanu un izpildi iesniedz Civiltiesai (Ģimenes lietu nodaļai). Jānorāda arī adrese paziņošanas vajadzībām. Visiem dokumentiem jābūt pārtulkotiem maltiešu vai angļu valodā.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Iebildumu var celt tajā pašā tiesā, kurā iesniegts pieteikums par izpildi un atzīšanu, un par tām pašām darbībām, par kurām iesniegts šāds pieteikums. Iebildumā norāda iemeslus, kāpēc šāda atzīšana un izpilde būtu jāatsauc, un to dara, atbildot uz pieteikumu.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Piemērojamais tiesību akts ir Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [☞ Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [☞ atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 16/12/2020

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Nīderlande

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Termins „vecāku atbildība” nozīmē vecāku varu pār nepilngadīgu bērnu un atbildību par bērna audzināšanu un aprūpi.

Civilt kodeksa 1. grāmatas (*Burgerlijk Wetboek*) 247. pantā šai sakarā noteikts šādi:

“1. Vecāku vara ir vecāku pienākumi un tiesības rūpēties par savu nepilngadīgo bērnu un audzināt viņu.

2. Rūpes un audzināšana nozīmē rūpēties un uzņemties atbildību par bērna garīgo un fizisko labklājību un drošību un bērna personības attīstības veicināšanu. Vecākiem aizliegts izmantot emocionālu vai fizisku vardarbību vai citādu pazemojošu attieksmi bērna aprūpē un audzināšanā.

3. Vecāku vara ietver vecāka pienākumu veicināt bērna saiknes ar otru vecāku veidošanos.

4. Bērnam, pār kuru vecākiem ir kopīga aizgādība, ir tiesības uz to, lai pēc laulības izbeigšanās, kuras iemesls nav laulātā nāve, pēc laulāto atšķiršanas vai reģistrētu partnerattiecību izbeigšanās, kuras iemesls nav partnera nāve, vai pēc kopdzīves pārtraukšanas, ja ir sniegts paziņojums saskaņā ar 252. panta 1. punktu, viņu vienādi aprūpētu un audzinātu abi vecāki.

5. Šā panta 4. punkta īstenošanas nolūkā vecāki vienošanās dokumentā vai vecāku varas īstenošanas plānā var ņemt vērā praktiskus šķēršļus, kas var rasties saistībā ar laulības izbeigšanos, kuras iemesls nav laulātā nāve, saistībā ar laulāto atšķiršanu vai reģistrētu partnerattiecību izbeigšanos, kuras iemesls nav partnera nāve, vai saistībā ar kopdzīves pārtraukšanu, ja ir sniegts paziņojums saskaņā ar 252. panta 1. punktu, taču tikai tad un tik ilgi, ja un kamēr attiecīgie šķēršļi pastāv.”

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecākiem ir tiesības un pienākumi aprūpēt un audzināt savu bērnu. Taču ir noteikti izņēmumi.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāki nevēlas vai nespēj īstenot vecāku varu vai atbildību, tiesa vecāku varu var piešķirt citai personai.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Pēc laulības šķiršanas abi vecāki saglabā vecāku varu pār viņu bērniem. Abi vecāki arī turpmāk ir atbildīgi par bērnu aprūpi un audzināšanu. Taču ir noteikti izņēmumi. Ir iespējami gadījumi, kad tiesa, pamatojoties uz iesniegumu, piešķir aizgādību vienam vecākam. Vecāku stāvokli (šis jēdziens pēc definīcijas nav tas pats, kas vecāku vara) un ar to saistītās tiesības un pienākumus vecāku varas īstenošanas plānā, ko sagatavo laulības šķiršanas gadījumā, var reglamentēt citādi.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Laulības šķiršanas gadījumā vienošanos iekļauj vecāku varas īstenošanas plānā, ko izvērtē tiesa. Tiesa šķir laulību.

Sk. arī: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/checklist-bij-scheiden-of-uit-elkaar-gaan>

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārstietas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Mediācija sniedz iespēju atrisināt vecāku strīdus.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesas lēmums aptver visus vecāku varas īstenošanas plāna aspektus, tostarp aizgādību, pienākumu sadali attiecībā uz bērna aprūpi un audzināšanu, kā arī bērna dzīvesvietas izvēli.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Nē. Vecākam, kura aizgādībā ir bērns, ir pienākums otru vecāku informēt par būtiskiem jautājumiem par bērnu [HM-B1] un viņa mantu, kā arī apspriesties ar otru vecāku par lēmumiem, kas attiecas uz bērnu. Taču galīgo lēmumu pieņem vecāks, kura aizgādībā bērns atrodas.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Tas nozīmē, ka abiem vecākiem ir vienādas tiesības un pienākumi, proti, tādi paši, kā vecākam, kura aizgādībā ir bērns (sk. 1. jautājumu), izņemot ja vecāki vecāku varas īstenošanas plānā ir vienojušies par atšķirīgu pienākumu sadali attiecībā uz bērna aprūpi un audzināšanu.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Lai iegūtu aizgādību pār bērnu, tiesā, kuras jurisdikcijā ir bērna dzīvesvieta, ir jāiesniedz pieteikums. Iesniedzamais dokuments ir atkarīgs no vecāka un bērna situācijas. Informācija par nepieciešamajiem dokumentiem ir pieejama sadaļā [Reglaments \(procesreglement\)](#) — aizgādība un saskarsme (*Gezag en omgang*). Šai sakarā var palīdzēt jurists.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Minētajās situācijās īpašas procedūras netiek izmantotas. Jā, ir iespējams piemērot procedūru attiecībā uz pagaidu pasākumiem.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā, juridisko palīdzību ir iespējams saņemt, taču ir jāievēro konkrēti nosacījumi. [Plašāka informācija](#) par šo jautājumu ir pieejama Juridiskās palīdzības padomes (*Raad voor Rechtsbijstand*) tīmekļa vietnē.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, pārsūdzības var iesniegt Apelācijas tiesā (*gerechtshof*).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Šādā gadījumā piemēro parasto tiesas procedūru.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Lielākoties nav jāveic nekādas darbības. Tas notiek automātiski, ja dalībvalsts piemēro Regulu "Brisele IIa". Šo regulu piemēro visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, izņemot Dāniju.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Pārsūdzības iesniedz tiesā valstī, kurā pieņemts lēmums.

Nīderlandē, lai iesniegtu pārsūdzību ģimenes lietā, ir nepieciešama jurista palīdzība. Jurists var iesniegt pārsūdzību Apelācijas tiesas [kancelejā](#). Pēc tiesas sprieduma pieņemšanas ģimenes lietā, jurists trīs mēnešu laikā var iesniegt pārsūdzību. Apelācijas tiesa stingri ievēro šo termiņu. Datums, kurā kancelejā tiek saņemts pieteikums pārsūdzības iesniegšanai, tiek uzskatīts par oficiālo datumu, kad iesniegta pārsūdzība.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Nīderlandes tiesās piemēro tikai Nīderlandes tiesību aktus.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsaukmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 07/02/2024

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [de](#)

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlējies.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Austrija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Aizgādība (vecāku atbildība) ir vecāku pienākumi un tiesības. Aizgādība cita starpā ietver bērna aprūpi un audzināšanu, bērna mantas pārvaldību un bērna pārstāvību (Austrijas Civillkodeksa (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*) 158. pants).

Saskaņā ar Austrijas Civillkodeksa 160. pantu bērna aprūpe nozīmē galvenokārt rūpes par bērna fizisko labsajūtu un veselību un bērna tiešu uzraudzību, un bērna audzināšana jo īpaši nozīmē nodrošināt bērna fizisko, garīgo, emocionālo un tikumisko attīstību un attīstīt bērna talantus un spējas, ņemot vērā viņa vēlmes un attīstības potenciālu, kā arī veicināt bērna izglītošanos vai arodizglītības ieguvu. Aprūpe ietver arī bērna ārstēšanu, savukārt bērna audzināšana ietver arī lēmumu pieņemšanu par bērna dzīvesvietu (Austrijas Civillkodeksa 162. pants) un tādējādi arī, piemēram, lēmumu pieņemšanu par ceļojumiem uz ārvalstīm, izglītības iestāžu izvēli un bērna reliģijas maiņu. Vecāku tiesības audzināt bērnu ietver arī tiesības dot bērnam vārdu.

Bērna mantas pārvaldība ietver, piemēram, bērna uzturēšanu (uzturēdzekļu noteikšana, izmaiņas, saņemšana, iekasēšana un izmantošana). Austrijas Civillkodeksa 164. pantā noteikts, ka vecāki pārvalda bērna mantu “ar pienācīgu vecāku rūpību”.

Bērna “likumīgā pārstāvība” ir definēta kā tiesības un pienākums risināt ar bērnu saistītos juridiskos jautājumus. Tas ietver bērna pārstāvību gadījumos, kad tiesības un pienākumi piešķirti tieši bērnam vai kad jādod piekrišana bērna vārdā. Likumīgā pārstāvība var attiekties arī uz bērna aprūpi un audzināšanu, kā arī uz bērna mantas pārvaldību ārpus ģimenes (piemēram, uz ārstēšanas līguma noslēgšanu ar ārstu, piekrišanu bērna ārstēšanai) atšķirībā no faktiski veiktajām darbībām ģimenē (piemēram, medikamentu došanu, bērna autiņu maiņu, mājas darbu veikšanas uzraudzību). Likumīgā pārstāvība attiecas arī uz citām darbībām (termina tiešā nozīmē), piemēram, ja tiek mainīts bērna vārds vai valstspiederība un pieprasīta paternitātes atzīšana, kā arī īstenotas bērna subjektīvās tiesības.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Parasti, ja bērns ir dzimis laulībā vai ja vecāki stājas laulībā pirms bērna dzimšanas, abiem vecākiem ir aizgādības tiesības (Austrijas Civillkodeksa 177. panta 1. punkts). Ja bērns ir dzimis, vecākiem neesot laulībā, likums paredz, ka tikai mātei ir aizgādības tiesības pār bērnu (Austrijas Civillkodeksa 177. panta 2. punkta pirmais teikums).

Austrijas Civillkodeksa 177. panta 2. punkta otrajā teikumā noteikts, ka vecāki, kuri nav stājušies laulībā, pēc tam, kad viņi ir informēti par juridiskajām sekām, var personīgi darīt zināmu reģistra darbiniekam, ka abi uzņemas aizgādību pār bērnu, ja vien aizgādības tiesības jau nav noteikusi tiesa. Ja vecāki nedzīvo vienā māsaimniecībā, viņiem jāvienojas par to, kurš no vecākiem būs bērna galvenais aprūpētājs. Vecāki var arī vienoties tiesā vai iesniegt šādu vienošanos tiesā (Austrijas Civillkodeksa 177. panta 3. punkts). Tiesa var arī piešķirt kopīgu aizgādību (Austrijas Civillkodeksa 180. panta 2. punkts).

Kopīgu aizgādību var pārtraukt tikai ar tiesas lēmumu. Šādā gadījumā tiesai jācenšas panākt mierizlīgums. Ja tas neizdodas, tiesa piešķir aizgādības tiesības vienam vecākam vai abiem vecākiem (Austrijas Civillkodeksa 180. pants). Ja tiesa piešķir kopīgu aizgādību, tai ir jānosaka, kurā māsaimniecībā galvenokārt tiks veikta bērna aprūpe. Pieņemot šādus lēmumus, tiesa vienmēr piešķir prioritāti bērna interesēm.

Ja aizgādība ir piešķirta tikai vienam no vecākiem, otram vecākam piešķir saskarsmes tiesības ar bērnu un tiesības saņemt informāciju, paust viedokli un īstenot pārstāvības tiesības saskaņā ar Austrijas Civillkodeksa 189. pantu.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja abiem vecākiem tiek liegta iespēja īstenot aizgādības tiesības, tiesai jālemj par aizgādības pār bērnu piešķiršanu vecvecākiem (vai vienam no viņiem) vai audžuvecākiem (vai vienam no viņiem). Ja aizgādību piešķir vecvecākiem vai audžuvecākiem, priekšroku parasti dod pārim nevis vienam vecvecākam vai audžuvecākam, izņemot, ja tas ir bērna interesēs. Šos noteikumus atbilstīgi piemēro arī tad, ja abiem vecākiem ir liegta iespēja veikt kādu no aprūpes aspektiem. Piešķirot aizgādību, galvenais kritērijs vienmēr ir bērna labklājība.

Ja vecākam, kuram ir piešķirta viena vecāka aizgādība, tiek liegta iespēja īstenot šīs tiesības, tiesai jāpieņem lēmums par pilnīgas vai daļējas aizgādības piešķiršanu otram vecākam, vecvecākiem (vai vienam no viņiem) vai audžuvecākiem (vai vienam no viņiem). Ja otrs vecāks var nodrošināt bērna labklājību, šā otra vecāka tiesības prevalē pār vecvecāku vai audžuvecāku tiesībām.

Ja nav vecāku, vecvecāku vai audžuvecāku, kuriem var piešķirt aizgādības tiesības, aizgādību pār bērnu var piešķirt citai piemērotai personai (Austrijas Civillkodeksa 204. pants). Bērna labklājībai ir izšķiroša nozīme šādas personas izvēlē; ir jāņem vērā arī bērna un vecāku vēlmes (Austrijas Civillkodeksa 205. panta 1. punkts). Vispirms ir jāizskata iespēja piešķirt attiecīgās tiesības radniekiem, pēc tam citām bērnam tuvām personām un visbeidzot citām piemērotām personām, piemēram, bērnu vai jauniešu aizsardzības organizācijām (Austrijas Civillkodeksa 209. pants).

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Kopīga aizgādība ir spēkā pēc laulības šķiršanas vai laulības anulēšanas. Tomēr, ja vecāki vēlas saglabāt kopīgu aizgādību, kā iepriekš, viņiem saprātīgā termiņā ir jāiesniedz tiesā vienošanās, norādot vecāku, pie kura bērns galvenokārt dzīvos. Tiesa apstiprina šo vienošanos, ja tā ir bērna interesēs. Taču vecākiem nav atļauts īstenot kopīgu aizgādību tādā veidā, ka, piemēram, viens no vecākiem ir atbildīgs galvenokārt par bērna aprūpi un audzināšanu, savukārt otrs vecāks risina tikai jautājumus, kas saistīti ar bērna mantas pārvaldību un bērna pārstāvību; tam vecākam, pie kura bērns galvenokārt uzturas, vienmēr jābūt pilnai aizgādībai. Ja šāda vienošanās netiek iesniegta saprātīgā termiņā pēc laulības izbeigšanās vai ja tā nav bērna interesēs, kā arī ja nav iespējams panākt mierizlīgumu, tiesai, ja tas vajadzīgs pēc mediācijas, jāpieņem lēmums par to, kuram no vecākiem turpmāk piešķirt viena vecāka aizgādību pār bērnu.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Bezstrīdus procedūru piemēro turpmāk minētajos gadījumos saskaņā ar Likumu par bezstrīdus tiesvedību.

Atbilstīgi bērna interesēm tiesa piešķir vai aptur aizgādības tiesības un tiesības uz saskarsmi, jo īpaši lai nodrošinātu drošu saskarsmi un juridisko skaidrību, un atsevišķos gadījumos tiesa uz laiku piešķir vai pārtrauc aizgādības tiesības, īstenojot ārkārtas procedūru. Tas var būt nepieciešams jo īpaši pēc vecāku laulības vai kopīgas mājsaimniecības pastāvēšanas izbeigšanās (Austrijas Civilt kodeksa 180. panta 1. punkta 1. apakšpunkts). Šāds lēmums ir saistošs un izpildāms konkrētā laikposmā, ja vien tiesa nelemj citādi.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Saskaņā ar Civilprocesa kodeksa (*Zivilprozessordnung* — ZPO) 63.–73. pantu juridisko palīdzību civilprocesā piešķir pēc pieprasījuma, ja pusei tiesvedības izmaksu segšana rada situāciju, ka tās iztikas līdzekļi nav pietiekami. Saskaņā ar Likuma par bezstrīdus tiesvedību 7. panta 1. punktu šie noteikumi atbilstīgi jāpiemēro bezstrīdus tiesvedībā (piemēram, tiesvedībā par bērna uzturlīdzekļiem).

Pietiekami iztikas līdzekļi vispārīgā nozīmē ir tāds iztikas līdzekļu līmenis, kas ir starp statistisko vidējo nodarbinātas personas ienākumu līmeni un minimālo iztikas līdzekļu līmeni. Tiek uzskatīts, ka iztikas līdzekļu pietiekamība ir apdraudēta, ja puse un tās ģimene, kam ir tiesības saņemt uzturlīdzekļus, nevar nodrošināt pat pieticīgus dzīves apstākļus, ņemot vērā visus izmantojamos aktīvus vai iespēju veidot uzkrājumus ilgākas tiesvedības laikā. Var tikt piešķirta arī daļēja juridiska palīdzība.

Juridiskās palīdzības piešķiršanu apstiprina tikai tad, ja paredzētā tiesiskā darbība vai aizsardzība nav acīmredzami nenozīmīga vai veltīga. Juridisko palīdzību var piešķirt gan fiziskām personām, gan juridiskām personām. Puses valstspiederībai nav nozīmes.

Juridiskā palīdzība jo īpaši ietver pagaidu atbrīvojumu no tiesas nodevām un maksājumiem lieciniekiem, ekspertiem un tulkiem, kā arī puses ceļa izdevumu segšanu, ja tai jāierodas personīgi. Ja tiesību akti paredz jurista īstenošanu pārstāvību (piemēram, strīdos par summu, kas pārsniedz 5000 EUR, vai tiesvedībā reģionālajās tiesās [*Landesgerichte*]) vai ja tas vajadzīgs, ņemot vērā lietas apstākļus, pusei uz laiku bez maksas tiek nodrošināta Austrijas jurista palīdzība. Jurists sniedz pusei juridisku konsultāciju pirms tiesvedības, lai strīdu atrisinātu ārpus tiesas ceļā.

Civilprocesa kodeksa 71. pants paredz, ka pusēm, kuras saņem juridisku palīdzību, var pieprasīt pilnībā vai daļēji atmaksāt summas, no kurām tās iepriekš tikušas uz laiku atbrīvotas un kuras tās vēl nav atmaksājušas. Turklāt puses maksā juristam, kurš norīkots to konsultēšanai, atbilstīgi noteiktajai likmei, ja un tiklīdz tās var veikt šādus maksājumus, neapdraudot savu iztikas līdzekļu pietiekamību. Trīs gadus pēc tiesvedības pabeigšanas atmaksas pienākumu vairs nevar piemērot. Lai pārbaudītu, vai ir izpildīti atmaksas nosacījumi, tiesa var prasīt pusei pienācīgā termiņā iesniegt jaunu aktīvu deklarāciju (*Vermögensbekenntnis*) kopā ar pamatotiem pierādījumiem.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Pirmās instances tiesas lēmumu par vecāku atbildību var pārsūdzēt (Likuma par bezstrīdus tiesvedību 45. pants). Pārsūdzību iesniegšanas termiņš ir 14 dienas pēc lēmuma kopijas papīra formātā izsniegšanas (Likuma par bezstrīdus tiesvedību 46. panta 1. punkts). Parasti pārsūdzības izskata otrās instances tiesa.

Atsevišķos gadījumos pārsūdzības par juridiskiem aspektiem (*Revisionsrekurs*) var iesniegt Augstākajā tiesā (*Oberster Gerichtshof*) attiecībā uz apelācijas tiesas (*Rekursgericht*) pieņemtu lēmumu apelācijas tiesvedības ietvaros (Likuma par bezstrīdus tiesvedību 62. pants). Šādas pārsūdzības var iesniegt tikai tādā gadījumā, lai risinātu juridisku jautājumu, kam ir būtiska nozīme juridiskās integritātes, skaidrības vai virzības nodrošināšanai. Dažās lietās šādas pārsūdzības iesniegt nevar, un tās ir lietas, kas saistītas ar juridisko palīdzību, izmaksām un maksām. Pārsūdzību par juridiskiem jautājumiem iesniegšanas termiņš ir 14 dienas pēc lēmuma kopijas papīra formātā izsniegšanas (Likuma par bezstrīdus tiesvedību 65. panta 1. punkts). Pārsūdzību paraksta jurists vai notārs (Likuma par bezstrīdus tiesvedību 65. panta 3. punkta 5. apakšpunkts).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Likuma par bezstrīdus tiesvedību 110. panta 2. punkts paredz, ka lēmumus nevar izpildīt saskaņā ar Izpildes kodeksu (*Exekutionsordnung*). Likuma par bezstrīdus tiesvedību 79. panta 2. punkts paredz, ka tiesai pēc pieprasījuma vai pēc savas iniciatīvas jānorīko veikt atbilstīgus saistošus pasākumus. Šādi pasākumi cita starpā ir sankciju piemērošana, turēšana apcietinājumā uz laiku līdz vienam gadam, obligāti apmeklējumi, dokumentu, informācijas un kustamas manas pārbaudes un pilnvaroto iecelšana, kuri veic pamatotas darbības uz attiecīgās personas rēķina un risku. Spriedumi par saskarsmes tiesībām ir jāizpilda arī tad, ja vecāks, kurš nedzīvo kopējā mājsaimniecībā ar bērnu, pret to iebilst. Tiesa spriedumus par aizgādību var izpildīt, izmantojot arī atbilstīgu tiešo ietekmi.

Likuma par bezstrīdus tiesvedību 110. panta 3. punkts paredz, ka tiesa pēc savas iniciatīvas var neveikt izpildi, ja un kamēr šāda izpilde apdraud bērna labklājību. Turklāt, ja tiesa izpilda spriedumus par aizgādību vai ja tiek izpildīti tiesas apstiprināti spriedumi, tiesa var prasīt palīdzību bērnu un jauniešu aizsardzības dienestiem vai Ģimenes tiesai, jo īpaši saistībā ar bērna pagaidu aprūpi, ja tas vajadzīgs, lai nodrošinātu bērna labklājību. Taču tikai tiesu iestādes var izmantot tiešo ietekmi, lai izpildītu tiesas spriedumus. Tās var prasīt palīdzību policijai.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Saskaņā ar Regulas “Brisele IIa” 21. pantu citu dalībvalstu lēmumus atzīst bez īpašas procedūras.

Lai izpildītu lēmumus par aizgādību, ir jāpiemēro īpaša procedūra citas valsts tiesas pieņemtā lēmuma īstenošanai (*exequatur* procedūra; Regulas “Brisele IIa” 28. pants un turpmākie panti); dalībvalstis var reglamentēt procedūras aspektus saskaņā ar regulas 30. pantu. Austrijā attiecīgās procedūras aspektus reglamentē Likuma par bezstrīdus tiesvedību 112.-116. pants.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Pieprasījumi par citā dalībvalstī pieņemta aizgādības lēmuma neatzīšanu (Regulas “Brisele IIa” 21. panta 3. punkts), tāpat kā *exequatur* procedūra, ir tā rajona tiesas kompetencē, kur atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta, vai, ja šādas pastāvīgas dzīvesvietas nav, tā rajona tiesas kompetencē, kur atrodas bērna dzīvesvieta, uzturoties Austrijā. Ja bērns nedzīvo Austrijā, kompetentā tiesa ir tā rajona tiesa, kurā atrodas likumīgā pārstāvja pastāvīgā dzīvesvieta, vai, ja likumīgais pārstāvis nedzīvo Austrijā un ciktāl tas attiecas uz bērnu, tā rajona tiesa, kur atrodas viena vecāka pastāvīgā dzīvesvieta. Citos gadījumos kompetentā tiesa ir Vīnes Pilsētas rajona tiesa (Likuma par tiesu jurisdikciju 109.a pants saistībā ar šā likuma 109. pantu).

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Ja Austrijas tiesām ir jurisdikcija saskaņā ar Regulu “Brisele IIa” vai 1996. gada Hāgas Konvenciju par bērnu aizsardzību, tās primāri piemēro Austrijas tiesību aktus.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 16/12/2020

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [pl](#)

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Polija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku atbildība jo īpaši ietver vecāku pienākumus un tiesības rūpēties par bērnu un viņa īpašumu un audzināt bērnu, ievērojot viņa cieņu un tiesības (Ģimenes un aizgādības kodeksa (KRiO) 95. panta 1. punkts).

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Abiem vecākiem ir vecāku atbildība pār bērnu. Ja viens no vecākiem ir miris vai ja vienam no vecākiem nav pilnas tiesībspējas un rīcībspējas, vecāku atbildību īsteno otrs vecāks. Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad vienam no vecākiem vecāku atbildība ir apturēta.

Vecāku atbildību var arī ierobežot ar tiesas lēmumu. Šādos apstākļos otrs vecāks ir tiesīgs īstenot vecāku atbildību pār bērnu, ciktāl tas ir norādīts tiesas lēmumā.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāki nespēj īstenot vecāku atbildību, viņi var vērsties tiesā, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*), vai citā valsts iestādē, lai lūgtu bērnam nodrošināt ārpusģimenes aprūpi. Ārkārtējas steidzamības gadījumos pēc bērna vecāku pieprasījuma vai ar bērna vecāku piekrišanu bērnu var ievietot audžuģimenē, pamatojoties uz vienošanos starp apgabala vecāko (*starosta*) un audžuģimeni vai personām, kuras vada ģimenes bērnu namu (*rodziny dom dziecka*).

Ja vecāki nevēlas īstenot vecāku atbildību pār bērnu, viņi var piekrist bērnu nodot adopcijā. Polijas tiesību aktos ir paredzēti trīs adopcijas veidi: pilnīga adopcija, pilnīga un neatsaucama adopcija (zināma arī kā galīgā adopcija) un daļēja adopcija.

Ja vecāki, kuri pienācīgi īsteno vecāku atbildību, apdraudētu bērna intereses, viņu vecāku atbildību var ierobežot ar tiesas, kas skata aizgādības lietas, lēmumu, un bērnu var ievietot audžuģimenē, ģimenes bērnu namā, bērnu namā, aprūpes un ārstniecības iestādē, pirmsskolas aprūpes iestādē vai ārstniecības un rehabilitācijas iestādē.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Pieņemot spriedumu par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības anulēšanu, Polijas tiesai ir jāpieņem lēmums par vecāku atbildību pār bērnu, izņemot gadījumus, kad tai nav jurisdikcijas attiecībā uz vecāku atbildību konkrētā lietā. Lemjot par vecāku atbildību, Polijas tiesa var ņemt vērā laulāto rakstisku vienošanos par to, kādā veidā tiks īstenota vecāku atbildība, ja vien tas ir bērna interesēs.

Ja vecāki nespēj vienoties, tiesa, ņemot vērā bērna tiesības uz to, lai viņu audzinātu abi vecāki, var:

lemt par vecāku atbildības kopīgu īstenošanu;

piešķirt vecāku atbildību vienam no vecākiem un ierobežot otra vecāka atbildību, nosakot īpašus pienākumus un tiesības attiecībā uz bērnu.

Ja to garantē bērna intereses, tiesa, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*), spriedumā par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības anulēšanu var grozīt nolēmumu par vecāku atbildību un tā īstenošanas veidu (KRiO 106. pants).

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Tiesību aktos nav paredzēta šādas vecāku vienošanās forma. Tomēr būtu jāņem vērā, ka vecāku vienošanās dokumentam par vecāku atbildības īstenošanu nav juridiska spēka un ka tas var tikt uzskatīts tikai par pamatu tiesas sprieduma pieņemšanai attiecīgajā lietā. Vienošanās var panākt arī mediācijas ceļā.

Šādā gadījumā to sagatavo rakstiski un to paraksta abi vecāki un mediators. Lai izlīgums būtu juridiski saistošs, tas ir jāapstiprina tiesai.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpus tiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Vecākiem var palīdzēt mediators. Mediācijas pakalpojumi tiek sniegti, pamatojoties uz mediācijas līgumu vai tiesas lēmumu par vecāku norīkošanu uz mediāciju. Līgumu var uzskatīt par noslēgtu arī tad, ja vecāks piekrīt mediācijai, kuru ir pieprasījis otrs vecāks. Taču ar mediatora starpniecību panākta vienošanās atšķirtībā no tiesas izlīguma nav juridiski saistoša, kamēr tiesa to nav apstiprinājusi.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Vecāki var vērsties Polijas tiesā, kas skata aizgādības lietas, saistībā ar dažādiem jautājumiem, kuri attiecas uz vecāku atbildību pār bērnu, piemēram, saistībā ar šādiem jautājumiem:

kā tiek īstenota vecāku atbildība un tiesības uz saskarsmi ar bērnu gadījumos, kad vecāku atbildību daļa abi vecāki, kuri dzīvo šķirti;

strīdu risināšana saistībā ar būtiskiem jautājumiem, kas skar bērnu, gadījumos, kad vecāki nevar vienoties par šādiem jautājumiem, tostarp par dzīvesvietas izvēli, skolas izvēli, vārda un uzvārda izvēli, kā arī par lēmumiem par medicīnisko aprūpi, ceļošanu uz ārvalstīm un citiem jautājumiem;

juridiski darījumi starp bērnu un vecāku, ja šādi juridiski darījumi pārsniedz bērna mantas parasto pārvaldību.

8 Ja tiesa nolēmj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Ja tiesa ir uzticējusi vecāku atbildības īstenošanu tikai vienam no vecākiem, attiecīgais vecāks var brīvi izlemt par visiem jautājumiem, kuri attiecas uz bērnu, bez vajadzības apspriesties ar otru vecāku vai saņemt viņa piekrišanu.

Tiesa, kas skata aizgādības lietas, var atņemt vecāku atbildību vecākam, ja attiecīgais vecāks nespēj to īstenot ilgstošu šķēršļu dēļ vai savu atbildību izmanto ļaunprātīgi, vai nevēlīgi izturas pret saviem pienākumiem pret bērnu.

9 Ja tiesa nolēmj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Kopīgas aizgādības piešķiršana vecākiem nozīmē to, ka viņi var īstenot un viņiem ir jāīsteno vienādas tiesības un pienākumi attiecībā pret bērnu. Cita starpā tas nozīmē, ka būtiskus jautājumus saistībā ar bērnu kopīgi izlemj abi vecāki vai — gadījumā, ja vecāki nevar vienoties, — tiesa, kas skata aizgādības lietas.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Vecāku atbildības lietas izskata rajona tiesu (*sąd rejonowe*), kuras jurisdikcijā atrodas bērna dzīvesvieta. Rajona tiesas ģimenes un nepilngadīgo lietu nodaļa ir tiesa, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*). Ja dzīvesvietu nevar izmantot par pamatu jurisdikcijas noteikšanai, attiecīgā jurisdikcija ir Varšavas Galvaspilsētas rajona tiesai.

Tiesā ir jāiesniedz pieteikums, pievienojot tam bērna dzimšanas apliecību, vecāku laulību apliecību (ja vecāki ir laulāti), citus dokumentus, kas apliecina pieteikuma pamatotību, piemēram, medicīniskos izrakstus, mācību iestāžu izziņas, mācību vērtējumus un citu tiesu iepriekšējo spriedumu attiecībā uz vecāku atbildību kopijas.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Vecāku atbildības lietas izskata bezstrīdus procedūrā, kas nav tik formāla kā strīdus procedūra.

Turklāt pēc vienas puses tiesvedībā pieprasījuma tiesa, kas skata aizgādības lietas, var noteikt pagaidu noregulējuma pasākumu tādā veidā, kādu tiesa uzskata par piemērotu konkrētajos apstākļos. Lēmumi šai sakarā stājas spēkā un ir izpildāmi pēc to pieņemšanas.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Puses tiesvedībā par vecāku atbildību sedz maksas un izdevumus, kas noteikti Likumā par juridiskajām izmaksām civilietās (*Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*). Taču minētā likuma 102. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tiesvedības puse var lūgt tiesu to atbrīvot no juridisko izmaksu segšanas, iesniedzot pieteikumu ar paskaidrojumu, ka attiecīgo izmaksu segšana radītu grūtības pusei vai tās ģimenei. Pieteikumam par atbrīvojumu no juridiskajām izmaksām būtu jāpievieno dokuments, kurā sīkāk izklāstīts pieteikuma iesniedzēja ģimenes stāvoklis, manta, ienākumi un iztikas līdzekļi. Tiesa var daļēji atbrīvot tiesvedības pusi no juridisko izmaksu segšanas, ja attiecīgā puse var segt tikai daļu no šādām izmaksām (101. panta 1. punkts).

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, visus lēmumus var pārsūdzēt augstākas instances tiesā. Aizsardzības rīkojumu gadījumā pārsūdzību iesniedz tās pašas instances tiesā. Rajona tiesas (*sąd rejonowy*) spriedumus par vecāku atbildību var pārsūdzēt apgabaltiesā (*sąd okręgowy*). Spriedumus par vecāku atbildību, ko pieņēmusi apgabaltiesa (*sąd okręgowy*) tiesvedībā par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, var pārsūdzēt apelācijas tiesā (*sąd apelacyjny*).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvēršas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Tiesas izpildītājs ar bērna atgriešanu saistītās lietās ir tiesas iecelts aizbildnis (*kurator sądowy*). Ja tiesas spriedums par bērna atgriešanu netiek pildīts, personai, pie kuras bērnam ir jāatgriežas, būtu jāprasa tiesai, kura attiecīgo lēmumu pieņēmusi, uzdot tiesas ieceltam aizbildnim veikt bērna piespiedu atgriešanu. Ja tās personas atrašanās vieta, kurai jāīsteno vecāku atbildību, nav zināma, tiesa veic izmeklēšanu, lai noteiktu attiecīgās personas atrašanās vietu. Tiesa dod rīkojumu tiesas ieceltam aizbildnim lēmuma veidā, ko var pieņemt slēgtā sēdē. Šādu lēmumu nevar pārsūdzēt. Tiesas iecelts aizbildnis nosaka bērna atgriešanas datumu un informē personu, kurai piešķirtas attiecīgās tiesības. Tiesas iecelts aizbildnis var atgriezt bērnu no jebkuras personas, pie kuras bērns uzturas. Šai sakarā tiesas iecelts aizbildnis var vērsties ar palīdzības lūgumu policijā, pie psihologa un citām personām.

Civilprocesa kodeksā (*Kodeks postępowania cywilnego*) ir paredzēta cita procedūra saistībā ar spriedumiem par saskarsmes kārtību. Šādā gadījumā pēc tās personas pieprasījuma, kurai ir tiesības uz saskarsmi ar bērnu, tiesa, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*), brīdina, ka tā var pieņemt rīkojumu pret personu, kuras aizgādībā atrodas bērns un kura nepilda pienākumus, kas izriet no sprieduma vai vienošanās attiecībā uz saskarsmi ar bērnu, pieprasot par katru pienākuma pārkāpumu maksāt konkrētu summu par labu personai, kurai ir tiesības uz saskarsmi. Ja persona, kurai ir tiesības uz saskarsmi ar bērnu, vai persona, kurai saskarsme liegta, pārkāpj pienākumu, kas paredzēts lēmumā, tiesa, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*), brīdina attiecīgo personu par tiesībām pieprasīt, lai tā personai, kuras aizgādībā atrodas bērns, samaksātu konkrētu naudas summu. Ja persona, kurai tiesa, kas izskata ar aizgādību saistītās lietas, ir uzdevusi veikt maksājumu, turpina nepildīt savu pienākumu, tiesa, kas skata aizgādības lietas (*sąd opiekuńczy*), uzdod attiecīgajai personai veikt attiecīgo maksājumu, ko nosaka, ņemot vērā pārkāpumu skaitu.

Iepriekš minētajam pieteikumam ir jāpievieno izpildāmais spriedums vai vienošanās par saskarsmes tiesībām ar bērnu.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Attiecīgie piemērojami noteikumi ir paredzēti III nodaļā Padomes Regulā (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību. Šādus spriedumus parasti atzīst un izpilda bez papildu tiesvedības. Tomēr ir iespējams iesniegt apgabaltiesā prasību par sprieduma atzīšanu un izpildi. Apgabaltiesas kompetencē ir arī izvērtēt pieteikumu par izpildes pasludināšanu. Abos gadījumos pieteikumam būtu jāatbilst procesuāla dokumenta kritērijiem, un tas nozīmē, ka dokumentā jo īpaši būtu jāizklāsta lūgums, fakti, kas pamato attiecīgo lūgumu, kā arī tas, vai puses mēģinājušas vienoties, izmantojot mediāciju.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu un izpildi vecāku atbildības lietā, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Saskaņā ar likumu ārvalstu tiesu pasludināti spriedumi civilietās tiek atzīti, izņemot gadījumus, kad pastāv šķēršļi atbilstoši Civilprocesa likumam.

Ikvienš, kam ir leģitīma interese, var pieprasīt atzīt vai neatzīt ārvalsts tiesas pasludinātu spriedumu. Pieteikumam par ārvalsts tiesas pasludināta sprieduma atzīšanu ir jāpievieno šādi dokumenti:

sprieduma oficiāla kopija;

dokuments, kas apliecina to, ka spriedums ir galīgs, ja vien tas nav skaidri saprotams no sprieduma formulējuma;

notariāli apliecināts tulkojums poļu valodā.

Pieteikumam par ārvalsts tiesas pasludināta sprieduma neatzīšanu ir jāpievieno sprieduma oficiāla kopija un notariāli apliecināts tulkojums poļu valodā.

Pieteikumu pārbauda apgabaltiesa (*sąd okręgowy*), kam būtu teritoriālā piekrišana skatīt lietu, kurā ārvalsts tiesa ir pasludinājusi spriedumu, vai tā reģiona apgabaltiesa, kurā pēc teritoriālās piekrišanas atrodas rajona tiesa (*sąd rejonowy*), vai, ja šādu tiesu nav, Varšavas Apgabaltiesa (*Sąd Okręgowy w Warszawie*).

Lēmumu par atzīšanu, ko pieņēmusi apgabaltiesa, var pārsūdzēt, iesniedzot blakus prasījumu (*zażalenie*), un apelācijas tiesas lēmumu var pārsūdzēt, iesniedzot kasācijas sūdzību (*skarga kasacyjna*); ir iespējams arī pieprasīt atsākt tiesvedību, kas noslēgta ar galīgu lēmumu par atzīšanu, un pieprasīt minētā galīgā lēmuma pasludināšanu par nelikumīgu.

Attiecībā uz ārvalstu tiesu spriedumu izpildi, procedūras ievērojami atšķiras atkarībā no tiesvedības veida, tādēļ vienmēr vislabāk ir iepriekš sazināties ar centrālo iestādi, lai saņemtu informāciju par turpmāko rīcību.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Lietās par vecāku atbildību un saskarsmes tiesībām piemērojami tiesību akti ir noteikti 1996. gada 19. oktobra Hāgas Konvencijā par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem vai divpusējos nolīgumos, kuru līgumslēdzēja puse ir Polija. Ja neviens no minētajiem instrumentiem nav piemērojams, piemēro 2011. gada 4. februāra Likumu par starptautiskajām privāttiesībām (*Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe*). Ja par bērna pastāvīgo dzīvesvietu kļūst valsts, kas nav konvencijas

līgumslēdzēja puse, šīs valsts tiesību akti reglamentē visas turpmākās izmaiņas nosacījumos par to pasākumu piemērošanu, kas pieņemti bērna iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valstī.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsaukmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 25/06/2024

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [pt](#) versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Jau ir pieejami tulkojumi šādās valodās: [en](#)

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Portugāle

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku vara ir tiesības un pienākumi, kas vecākiem ir piešķirti attiecībā uz viņu bērniem. Vecāku vara attiecas uz bērniem līdz pilngadības vecuma sasniegšanai vai rīcībspējas iegūšanai (Civilkodeksa 1877. pants). Pilngadība iestājas no 18 gadu vecuma. Nepilngadīgas personas, kuras ir sasniegušas 16 gadu vecumu, var iegūt rīcībspēju, stājoties laulībā (Civilkodeksa 132. pants).

Vecāku varā ietilpst šādas vecāku tiesības un pienākumi attiecībā uz viņu bērniem (Civilkodeksa 1877.–1920.-C pants):

izglītēt bērnus, nodrošināt vispārīgo un profesionālo apmācību, jo īpaši bērniem ar fiziskiem vai garīgiem traucējumiem;

vecāku rīcībā esošo līdzekļu robežās veicināt bērnu fizisko un garīgo attīstību;

nodrošināt bērniem atbalstu un segt ar viņu drošību, veselību un izglītību saistītos izdevumus;

pārstāvēt bērnus;

rīkoties kā bērnu līdzekļu pārvaldniekiem ar tādu pašu rūpību, ar kādu viņi pārvalda savus līdzekļus;

īstenot bērnu aizgādību un noteikt bērnu dzīvesvietu;

nepieciešamības gadījumā vērsties pie valsts iestādes, nodrošināt bērnu atgriešanos, ja bērni pamet vecāku mājas vai tiek aizvesti no tām;

lemt par bērnu, kuri ir jaunāki par 16 gadiem, reliģisko izglītību;

atkarībā no bērnu brieduma pakāpes ņemt vērā viņu viedokli svarīgos ģimenes jautājumos un atzīt viņu autonomiju savas dzīves organizēšanā.

Turpretim:

bērniem ir pienākums klausīt savus vecākus;

bērni nedrīkst atstāt vecāku mājas vai mājas, kurās vecāki ir paredzējuši viņiem uzturēties, kā arī viņus nedrīkst aizvest no šādām mājām;

vecākiem nav pienākuma nodrošināt saviem bērniem atbalstu vai segt viņu drošības, veselības un izglītības izmaksas, ciktāl bērni paši var segt šādas izmaksas no sava darba vai citiem ienākumiem;

vecāki var izmantot ienākumus no sava bērna līdzekļiem, lai segtu ar bērna atbalstu, drošību, veselību un izglītību saistītos izdevumus, kā arī saprātīgās robežās citas ģimenes dzīves vajadzības;

vecākiem nav pienākuma sniegt galvojumu, esot savu bērnu līdzekļu pārvaldniekiem, izņemot gadījumus, kad tas attiecas uz vērtspapīriem un tiesa, ņemot vērā līdzekļu vērtību, uzskata to par nepieciešamu.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Parasti vecāku varu pār bērnu ir vecākiem (Civilkodeksa 1901. pants).

Vecāki vecāku varu īsteno pēc savstarpējas vienošanās. Ja nevar vienoties īpaši svarīgos jautājumos, ikviens no vecākiem var vērsties tiesā, kas mēģinās puses samierināt; ja samierināšana nav iespējama, tiesa pirms lēmuma pieņemšanas uzklausa bērnu, izņemot gadījumus, kad nopietnu apstākļu dēļ tas nav ieteicams.

Ja vecāku stāvoklis tiek noteikts tikai attiecībā uz vienu no vecākiem, vecāku varu ar tiesas nolēmumu var piešķirt šā vecāka laulātajam vai civilajam partnerim, kurš to īsteno kopīgi ar attiecīgo vecāku; šajā gadījumā vecāku varas kopīga īstenošana ir atkarīga no tā, vai attiecīgais vecāks un viņa laulātais vai civilais partneris iesniedz pieteikumu; taču tiesai, ja iespējams, jāuzklausa bērns (Civilkodeksa 1904.a pants).

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Jā, ja izpildās turpmāk minētie nosacījumi.

Vecāku varas liegšana vienam vai abiem vecākiem (Civilkodeksa 1903. pants)

Ja viens no vecākiem nespēj īstenot vecāku varu prombūtnes, rīcībnespējas vai citu tiesas noteiktu šķēršļu dēļ, otram vecākam ir pienākums īstenot šo varu.

Ja ar tiesas lēmumu otram vecākam ir aizliegts to darīt, vara jāīsteno šādām personām, kas uzskaitītas prioritārā secībā (Civilkodeksa 1903. pants):

jebkura vecāka laulātais vai civilais partneris;

kāda persona no jebkura vecāka ģimenes.

Šie noteikumi ir *mutatis mutandis* piemērojami arī tad, ja vecāku stāvoklis ir noteikts tikai vienam no vecākiem.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Vecāku varas īstenošanu laulības šķiršanas, laulāto atšķiršanas, laulības atzīšanas par neesošu vai laulības anulēšanas gadījumā reglamentē šādi principi (Civilkodeksa 1906. pants):

vecāku varu attiecībā uz jautājumiem, kas ir īpaši svarīgi bērna dzīvei, īsteno abi vecāki kopīgi saskaņā ar nosacījumiem, kas bija spēkā laulības laikā, izņemot acīmredzamas steidzamības gadījumus, kad jebkurš no vecākiem var rīkoties atsevišķi un sniedz par to informāciju otram vecākam, cik drīz vien iespējams;

ja tiek konstatēts, ka kopīga vecāku varas īstenošana jautājumos, kas ir īpaši svarīgi bērna dzīvei, ir pretrunā bērna interesēm, tiesa ar pamatotu lēmumu nosaka, ka šī vara jāīsteno vienam no vecākiem;

par vecāku varas īstenošanu saistībā ar bērna ikdienas dzīvi atbild vecāks, pie kura ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta, vai vecāks, pie kura bērns uzturas uz laiku; tomēr pēdējam minētajam, īstenojot vecāku varu, nevajadzētu rīkoties pretēji svarīgākajām audzināšanas vadlīnijām, ko noteicis vecāks, pie kura bērns dzīvo pastāvīgi;

vecāks, kurš ir atbildīgs par vecāku varas īstenošanu saistībā ar ikdienas darbībām, var izmantot šo varu pats vai deleģēt savas varas īstenošanu;

tiesa nosaka bērna dzīvesvietu un apmeklējuma tiesības atbilstīgi bērna interesēm, ņemot vērā visus attiecīgos apstākļus, proti, vecāku vienošanos, ja tāda ir, un katras puses izteikto vēlmi veicināt bērna normālas attiecības ar otru vecāku;

vecākam, kurš pilnībā vai daļēji neīsteno vecāku varu, ir tiesības būt informētam par to, kā tiek īstenota šī vara, jo īpaši attiecībā uz bērna izglītību un dzīves apstākļiem;

tiesa vienmēr pieņem lēmumu bērna interesēs, citu starpā par tādiem aspektiem kā ciešu attiecību saglabāšana ar abiem vecākiem, vienošanos veicināšana un pieņemšana vai tādu lēmumu pieņemšana, kas veicina plašas iespējas sazināties ar abiem vecākiem un abiem vecākiem savstarpēji dalīt vecāku varu.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Lai vienošanās par vecāku varu būtu juridiski saistoša, tā jāapstiprina tiesai vai dzimtsarakstu nodaļas amatpersonai kādā no atbildēs uz 6. un 10. jautājumu norādītajiem veidiem.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Puses var izmantot alternatīvus konflikta risināšanas veidus pirms tiesas iejaukšanās pieprasīšanas vai tiesvedības gaitā.

Mediācija pirms tiesas iejaukšanās

Pirms lietas ierosināšanas tiesā vecāki var izmantot **publisku vai privātu mediāciju ģimenes lietās**, lai panāktu vienošanos par vecāku varu.

Portugālē mediācija ir brīvprātīga. Ģimenes konflikta, kas attiecas uz pušu bērniem, puses pirms tiesvedības sākšanas var pēc vienošanās izmantot publisku vai privātu mediāciju ģimenes lietās. Tiklīdz ir iesniegts prasības pieteikums, tiesa var arī ieteikt pusēm mediāciju, bet tā nevar uzspiest mediāciju, ja puses tai nepiekrīt vai iebilst pret to.

Obligāta vienošanās apstiprināšana

Kad mediācijas rezultātā ir panākta vienošanās, lai tā būtu saistoša un izpildāma, pusēm ir jāprasa, lai tiesa vai attiecīgā gadījumā dzimtsarakstu nodaļas amatpersona to apstiprina.

Lietās, kas attiecas uz ģimenes jautājumiem un ietilpst dzimtsarakstu nodaļas amatpersonas kompetencē, ir vajadzīga pušu iepriekšēja piekrišana. Pretējā gadījumā tās ir tiesu kompetencē (2001. gada 13. oktobra Dekrētlukuma Nr. 272/2001 "Prokuratūras un dzimtsarakstu nodaļu kompetencē ietilpstošās procedūras" 12. pants).

Dzimtsarakstu nodaļas ir kompetentas apstiprināt vienošanos attiecībā uz vecāku varu tikai tad, ja tā ir pievienota nolīgumam par laulības šķiršanu vai laulāto atšķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata. Pirms dzimtsarakstu nodaļas amatpersonas veiktās apstiprināšanas prokuratūra izdod atzinumu par vienošanos, ciktāl tā skar vecāku varu attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem.

Ja mediācija ģimenes lietās notiek pirms prasības ierosināšanas un ir paredzēta vienīgi, lai vienotos par vecāku varu attiecībā uz nepilngadīgajiem bērniem (vienošanās nepievienojot laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas nolīgumam), pusēm ir jāpieprasa šīs vienošanās apstiprināšana kompetentajā tiesā.

Privāta mediācija

Ja puses izmanto privātu mediāciju, tām ir jāsedz maksājumi mediatoram. Maksājamo summu, mediācijas noteikumus un grafiku nosaka mediācijas protokolā, ko, mediāciju sākot, paraksta puses un mediators. Tieslietu ministrija ir sagatavojusi mediatoru sarakstu, kuru puses var izmantot, lai izvēlētos privāto mediatoru; saraksts ir pieejams tīmekļa vietnē

https://dgpj.justica.gov.pt/Portals/31/GRAL_Media%C3%A7%C3%A3o/Lista_mediadores_SMF_22.06.2022.pdf?ver=pOryP-EUHyj3-8mw8cJ_Kw%3d%3d

Publiska mediācija

Lai izmantotu publisku mediāciju, pusēm būtu jāsaazinās ar Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta (*Direção Geral da Política de Justiça*) alternatīvās strīdu izšķiršanas biroju un jāpieprasa pirmsmediācijas sanāksme. To var izdarīt pa tālruni, e-pastu vai aizpildot tiešsaistes veidlapu, kas pieejama vietnē <http://smf.mj.pt/>. Sanāksmē pirms publiskās mediācijas sākšanas puses un mediators paraksta mediācijas protokolu. Tiek noteikts laika posms, sanāksmju grafiks un izskaidroti procedūras noteikumi. Izmaksas par publisku mediāciju ģimenes lietās ir 50 EUR katrai pusei neatkarīgi no iepļānoto sanāksmju skaita. Šo maksu 50 EUR apmērā katrā puse samaksā pirms publiskās mediācijas sākšanas. Publiskajā sistēmā strādājošo mediatoru maksas nesedz puses. Šīs maksas sedz Tieslietu politikas ģenerāldirektorāts saskaņā ar likumā noteiktu tarifu.

Publiskās mediācijas sanāksmes var notikt Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta telpās vai telpās, ko darījusi pieejamas pašvaldība, kuras teritorijā atrodas pušu dzīvesvieta.

Publiskajā mediācijā puses var izvēlēties mediatoru no atlasītu publisko mediatoru saraksta. Publisko mediatoru saraksts ir pieejams iepriekš minētajā tīmekļa vietnē.

Mediatoru saraksts mediācijas ģimenes lietās sistēmā

Ja puses neizvēlas mediatoru, Tieslietu politikas ģenerāldirektorāta alternatīvās strīdu izšķiršanas birojs norāda vienu mediatoru no publisko mediatoru saraksta uzskaitījuma secībā un ņemot vērā tuvumu pušu dzīvesvietai. Parasti šo iecelšanu veic elektroniski.

Piezīme: mediācijas ģimenes lietās sistēmas (*SMF*) darbību reglamentē ministrijas 2018. gada 22. oktobra Rīkojums Nr. 13/2018.

Juridiskā palīdzība (2004. gada 29. jūlija Likums Nr. 34/2004 "Tiesību aktu un tiesu pieejamība")

Ja puses ir tiesīgas saņemt juridisko palīdzību, tajā var būt ietvertas mediācijas izmaksas.

Mediācija un specializētā tehniskā uzklausišana tiesvedības gaitā

(2015. gada 8. septembra Likums Nr. 141/2015, kas grozīts ar 2017. gada 24. maija Likumu Nr. 24/2017, "Civilās aizbildnības procedūras tiesiskais regulējums")

Ja puses nodod lietu tiesai, tiek sākts civilprocess par vecāku varas īstenošanu, kurā tiesnesis vispirms tiekas ar vecākiem (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 35. pants).

Ja vecāki nevar vienoties tikšanās reizē, tiesnesis to aptur uz laiku līdz diviem vai trim mēnešiem atkarībā no gadījuma un ierosina vecākiem mediāciju (ja viņi piekrīt izmantot šo metodi) vai specializēto tehnisko uzklausišanu (ko var vecākiem noteikt kā obligātu) (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 38. pants).

Minētā perioda beigās tiesnesis tiek informēts par mediācijas vai specializētās tehniskās uzklaušanās rezultātiem un nosaka datumu, kurā turpina tikšanos nolūkā panākt un/vai apstiprināt vienošanos (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 39. pants).

Ja šā posma beigās vecāki nevar panākt vienošanos, tam seko procesa tiesvedības posms — vecāki tiek informēti, ka ir jāiesniedz savi argumenti un pierādījumi, un tam seko lietas sagatavošana izskatīšanai un spriedums.

Informācija par mediāciju ir pieejama vietnē <https://dgpj.justica.gov.pt/Resolucao-de-Litigios/Mediacao>.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Vispirms ir svarīgi uzsvērt, ka Portugālē laulības šķiršanas, laulāto atšķiršanas, laulības anulēšanas gadījumā un gadījumos, kad laulība vai kopdzīve starp vecākiem nepastāv, lēmums par vecāku varas īstenošanu vienmēr ir jāpieņem, ņemot vērā trīs pamata aspektus:

nepilngadīgā aizgādību;

apmeklējumu kārtību;

nepilngadīgai personai pienākošos uzturlīdzekļus.

Citiem vārdiem sakot, tiek uzskatīts, ka pienākums nodrošināt nepilngadīgam bērnam uzturlīdzekļus ietilpst vecāku varā, un principā to regulē kopā ar citiem vecāku varā ietilpstošiem pienākumiem, lai gan dažos gadījumos prasības pieteikumu var iesniegt tikai, lai noteiktu un grozītu uzturlīdzekļus, kas pienākas bērnam.

Tiesa var lemt par šādiem jautājumiem (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 6. un 7. pants):

noteikt aizbildnību un līdzekļu pārvaldīšanu;

iecelt personu, kura veic darījumus nepilngadīgā vārdā, un papildus iecelt pilnvarnieku, kurš pārstāv bērnu, kam piemēro vecāku varu, ārpus tiesas;

regulēt vecāku varas īstenošanu un būt informētai par jautājumiem, kas ar to saistīti;

noteikt uzturlīdzekļus, kas pienākas nepilngadīgajam un bērniem, kuri ir vecāki par 18 gadiem, vai rīcībspējīgiem nepilngadīgajiem, kuri turpina akadēmisko vai profesionālo izglītību;

sagatavot uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildi un izdot spriedumus par to;

izdot rīkojumu par bērna tiesisku nodošanu;

pilnvarot nepilngadīgā likumīgo pārstāvi veikt noteiktas darbības, apstiprināt bez atļaujas veiktas darbības un veikt pasākumus dāvinājumu pieņemšanai;

lemt par nodrošinājumu, kas vecākiem jāsniedz par labu viņu nepilngadīgajiem bērniem;

pilnīgi vai daļēji aizliegt īstenot vecāku varu un noteikt vecāku varas īstenošanas ierobežojumus;

veikt maternitātes un paternitātes pārbaudi pēc savas ierosmes;

ja starp vecākiem rodas domstarpības, lemt par nepilngadīgā vārdu un uzvārdu;

nodibināt civilās aizgādības attiecības (*apadrinhamento civil*) un atcelt šādus lēmumus;

reglamentēt bērna saziņu ar brāļiem un māsām un augšupējiem radniekiem;

ja ir noteikta aizbildnība vai līdzekļu pārvaldīšana, noteikt aizbildņa vai administratora atalgojumu, ņemt vērā aizbildņa, administratora vai ģimenes padomes locekļa atteikšanos no pienākumu pildīšanas, atstādināšanu vai atbrīvošanu, pieprasīt pārskatus un spriest par tiem, atļaut aizvietot likumīgo hipotēku un

noteikt sniegtā nodrošinājuma pastiprināšanu un aizstāšanu, un iecelt *ad hoc* aizbildni bērna pārstāvēšanai ārpus tiesas;

iecelt *ad hoc* aizbildni, kurš pārstāv nepilngadīgo visos aizbildnības procesos;

lemt par nepilngadīgajiem bērniem sniegtā nodrošinājuma pastiprināšanu un aizstāšanu;

pieprasīt no vecākiem pārskatus un izvērtēt tos.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Parasti, pat ja nepilngadīgā bērna aizgādība tiek piešķirta tikai vienam no vecākiem, vecāku vara jautājumos, kas ir īpaši svarīgi bērna dzīvei, ir abiem vecākiem, ja vien nolēmumā nenosaka, ka šo varu īsteno tikai viens no viņiem (Civilkodeksa 1906. pants).

Attiecībā uz pārējiem šā jautājuma aspektiem detalizēta informācija jau ir sniegta atbildē uz 4. jautājumu.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Praksē kopīga aizgādība nozīmē, ka:

vecāku varu kopīgi īsteno abi vecāki, kuri lemj par jautājumiem, kas saistīti ar bērna dzīvi, ar tādiem pašiem nosacījumiem kā tad, kad viņi bija precējušies;

bērns var uzturēties pārmaiņus pie katra no vecākiem.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Procesuālās metodes prasības pieteikuma par vecāku varu iesniegšanai

Aprūpes un aizsardzības procedūras

Ja nepilngadīgais ir situācijā, kas var apdraudēt viņa drošību, veselību, tikumību vai izglītību, un ja vecāku varas īstenošana tikusi ierobežota, piemērojot vienu no aprūpes un aizsardzības pasākumiem, kas norādīti atbildē uz 3. jautājumu, tiek sākota aprūpes un aizsardzības procedūra, kas ietilpst bērnu un jauniešu aizsardzības komiteju vai attiecīgā gadījumā tiesu kompetencē.

Civilās aizbildnības procedūras

Pārējos gadījumos, kas norādīti atbildē uz 7. jautājumu, par vecāku varas īstenošanas regulējumu tiek sākota civilās aizbildnības procedūra, kas ir tiesu kompetencē.

Procedūras, kas ir dzimtsarakstu nodaļu kompetencē

Gadījumos, kad pastāv vienošanās par vecāku varas īstenošanas regulējumu, neatkarīgi no tā, vai tā ir vai nav pievienota laulāto atšķiršanas vai laulības šķiršanas nolīgumam, lieta tiek iesniegta dzimtsarakstu nodaļā. Dzimtsarakstu nodaļas amatpersonai ir pienākums apstiprināt vienošanos par vecāku varu pēc tam, kad tā ir uzklauzījusi prokuratūras atzinumu.

Piezīme. Ja laulības šķiršanas procedūra tiek sākota bez otrā laulātā piekrišanas, kompetenta ir tiesa un procedūra tiek veikta kā īpaša laulības šķiršanas procedūra bez otra laulātā piekrišanas. Ja lietas gaitā puses panāk vienošanos, tiesa pārvērš tiesvedību par laulības šķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata un apstiprina vienošanās, arī tās, kas attiecas uz vecāku varu, ja ir nepilngadīgi bērni.

Formalitātes un pievienojamie dokumenti (tie atšķiras atkarībā no lietas veida un kompetentās iestādes)

Aprūpes un aizsardzības procedūra bērnu un jauniešu aizsardzības komitejā (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 97. pants)

Procedūra sākas ar rakstiska paziņojuma saņemšanu vai ar mutiska ziņojuma vai faktu, kas komitejai ir zināmi, reģistrēšanu.

Par augsta riska situācijām var ziņot jebkura persona, iestādes, kas ir kompetentas bērnu un jauniešu jautājumos, pašas nepilngadīgās personas, vecāki, likumīgais pārstāvis vai persona, kurai *de facto* ir aizgādība pār bērnu.

Aizsardzības komitejas procedūra ietver tādu informācijas apkopošanu, pārbaudi un izmeklēšanu, kas ir nepieciešama un atbilstoša situācijas konstatēšanai, lēmuma pamatošanai, attiecīgā pasākuma piemērošanai un īstenošanai.

Procedūra tiek organizēta vienkāršotā veidā, ja aizsardzības komitejas veiktās vai pieprasītās darbības un pārbaudes, kas veido iepriekšējā apakšpunktā minēto darbību īstenošanas pamatu, reģistrē hronoloģiskā secībā.

Katras procedūras lēmuma pieņemšanu dokumentē kopsavilkuma veidā kopā ar tā pamatojumu.

Aprūpes un aizsardzības procedūra tiesās (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 100. pants)

Procedūra sākas, saņemot sākotnējo pieteikumu, ko iesniegusi prokuratūra, vecāki, likumīgais pārstāvis, *de facto* aizbildņi vai bērns, kurš ir vecāks par 12 gadiem.

Procedūra sastāv no lietas sagatavošanas izskatīšanai, tiesvedības, lēmuma pieņemšanas un pasākuma izpildes posma.

Nevienai no pusēm nav pienākuma iecelt advokātu pirmajā instancē, izņemot šādus gadījumus, kad tiesai obligāti ir jāieceļ nepilngadīgā aizstāvis: ja nepilngadīgā intereses ir pretrunā viņa vecāku, likumīgā pārstāvja vai aizbildņa interesēm; ja to pieprasa nepilngadīgais; tiesvedībā, kurā nepilngadīgais vienmēr jāpārstāv advokātam vai ieceltam pārstāvim.

Civilās aizbildnības procedūra (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 12.–33. pants)

Procedūra sākas pēc prokuratūras, bērna, kurš ir vecāks par 12 gadiem, augšupējo radnieku, brāļu vai māsu vai nepilngadīgā likumīgā pārstāvja iniciatīvas.

Prokuratūras pienākums ir pārstāvēt nepilngadīgo tiesā, rīkoties viņa vārdā, pieprasīt reglamentēt vecāku varu un aizstāvēt bērna intereses.

Tā ir brīvprātīga jurisdikcijas procedūra, kura sākas ar tiesā iesniegtu pieteikumu un kurā ir iesniegts iebildums.

Ja likumā nav noteikts citādi, pusēm pieteikumā un iebildumos ir jānorāda liecinieku saraksts un jāpieprasa visi pierādījumi.

Tiesu konsultē daudznozaru tehniskās komandas.

Bērnām ir tiesības tikt uzklaustām. Šim nolūkam tiesnesis ar rīkojumu izvērtē bērna spēju saprast attiecīgos jautājumus un var izmantot tehniskās konsultācijas.

Sēdes laikā tiesnesis uzklauza bērnu, puses, ģimenes locekļus un citas personas, kuras viņa ieskatā ir būtiski uzklaust.

Lēmumus par pagaidu un piesardzības pasākumiem var pasludināt jebkurā procesa posmā.

Jebkurā procesa posmā tiesnesis var dot rīkojumu par publisko vai privāto mediāciju, ja puses piekrīt to izmantot.

Konkrētāk, vecāku varu regulējošās procedūrās tiek organizēta vecāku tikšanās, un, ja vecāki nespēj tās laikā vienoties, tiesa vecākus nosūta uz mediāciju (ja vecāki to pieņem) vai specializēto tehnisko uzklausišanu. Tikai tad, ja nav iespējams panākt vienošanos kādā no šiem veidiem, seko faktu izklāsts, lietas sagatavošana izskatīšanai, sēde un nolēmums.

Pusēm ir tiesības iepazīties ar tehniskajās konsultācijās sniegto informāciju un citiem pierādījumiem un atzinumiem, kas iekļauti procesā; tās var pieprasīt skaidrojumu, pievienot citus pierādījumus vai iesniegt pieteikumu informācijas pieprasīšanai. Tiesnesis var noraidīt šādus pieteikumus ar rīkojumu, kas nav pārsūdzams, ja viņš tos uzskata par nevajadzīgiem, neizpildāmiem vai novēlotiem.

Vienmēr, kad notiek sēde, tā tiek ierakstīta.

Tiesneša lēmumam tiek sniegts pamatojums.

Advokāta iecelšana ir obligāta tikai pārsūdzības posmā. Tomēr pirmajā instancē advokāta iecelšana bērnam ir obligāta šādos gadījumos: ja nepilngadīgā intereses ir pretrunā viņa vecāku, likumīgā pārstāvja vai aizbildņa interesēm; ja pieteikumu brieduma pakāpi sasniedzis bērns to pieprasa tiesā.

Ja vien nav skaidri noteikts citādi, var pārsūdzēt lēmumus, kas pasludināti par galīgiem vai pagaidu un attiecas uz civilās aizbildnības pasākumu piemērošanu, grozīšanu vai izbeigšanu.

Pārsūdzību var iesniegt prokuratūra un puses, vecāki, likumīgais pārstāvis un ikviens, kam ir *de facto* aizgādība pār bērnu.

Pārsūdzības tiek izskatītas un izspriestas tāpat kā civilīetās ar 15 dienu termiņu prasību iesniegšanai un atbildes sniegšanai.

Pārsūdzībām ir tikai devolūtīva iedarbība, ja vien tiesa nenosaka citādi.

Lietas, kas ir dzimtsarakstu nodaļu kompetencē (Civilkodeksa 1775.–1778.-A pants; 12.–14. pants 2001. gada 13. oktobra Dekrētlikumā Nr. 272/2001 "Prokuratūras un dzimtsarakstu nodaļu kompetencē ietilpstošās procedūras")

Gadījumos, kad vienošanās par vecāku varu ir pievienota laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas nolīgumam, jāiesniedz šādi dokumenti:

laulāto atšķiršanas vai laulības šķiršanas procesu uz abpusējas vienošanās pamata ierosina ar pieteikumu dzimtsarakstu nodaļā, ko parakstījuši laulātie vai viņu pārstāvji;

pieteikumu pārbauda, ņemot vērā šādus aspektus: kopīpašums, nolīgums par laulības šķiršanu, uzturīdzekļu nodrošināšana starp laulātajiem un ģimenes mājas noteikšana, kā arī vienošanās par vecāku varas īstenošanu, ja ir nepilngadīgi bērni un ja par to iepriekš nav lēmusi tiesa;

pēc pieteikuma iesniegšanas nekavējoties automātiski tiek pārbaudīta informācija dzimtsarakstu nodaļas datubāzē un datubāzē tiek iekļauti vajadzīgie dokumenti, lai apstiprinātu ieinteresēto pušu laulības apliecību un pirmšlaulības nolīguma noslēgšanu, par ko paziņots dzimtsarakstu nodaļas amatpersonai, izņemot gadījumus, kad mantas sadales režīms ir norādīts laulības apliecībā;

kad pieteikums ir saņemts, dzimtsarakstu nodaļas amatpersona informē laulātos par mediācijas pakalpojumu ģimenes lietās esību;

kad ir panākta vienošanās par vecāku varas īstenošanu attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem, lieta tiek nodota apgabaltiesas (*tribunal judicial de primeira instância*) prokuratūrai, kas ir kompetenta izskatīt lietu jurisdikcijā, kurai piekritīga attiecīgā dzimtsarakstu nodaļa, lai tā 30 dienu laikā varētu pieņemt lēmumu par vienošanos;

ja prokuratūra uzskata, ka vienošanās nepietiekami aizsargā nepilngadīgā intereses, pieteikuma iesniedzēji var to attiecīgi grozīt vai iesniegt jaunu vienošanos, kuru tādā gadījumā atkal izskata prokuratūra;

ja prokuratūra uzskata, ka vienošanās pienācīgi aizsargā nepilngadīgā intereses, vai ja laulātie ir grozījuši vienošanos atbilstīgi prokuratūras norādēm, dzimtsarakstu nodaļas amatpersona pārbauda likumā noteikto prasību izpildi un šajā nolūkā var noteikt nepieciešamās darbības, kas ir jāveic, un nepieciešamos pierādījumus, kas jāiesniedz, un pēc tam pieņem nolēmumu par pieteikuma pamatotību;

gadījumos, kad pieteikuma iesniedzēji neievēro prokuratūras norādes par grozījumiem un turpina laulības šķiršanas procesu, lietu nodod tā rajona tiesai, kurā atrodas dzimtsarakstu nodaļa.

Gadījumos, kad vecāki neatkarīgi no tā, vai viņi ir precējušies, vēlas reglamentēt vecāku varas īstenošanu attiecībā uz saviem nepilngadīgajiem bērniem vai arī grozīt jau apstiprinātu vienošanos, viņiem tas jebkurā laikā ir jāpieprasa jebkurā dzimtsarakstu nodaļā. Šajā nolūkā viņiem būtu jāiesniedz šādi dokumenti: pieteikums vecāku varas īstenošanas reglamentēšanai;

vienošanās par vecāku varas īstenošanu un atbildību par nepilngadīgo bērnu, ko parakstījuši abi vecāki vai viņu pārstāvji;

dzimtsarakstu nodaļas amatpersona izskata vienošanos un lūdz vecākus veikt tajā grozījumus, ja vienošanās neaizsargā nepilngadīgā intereses;

vienošanās pēc tam tiek nodota apgabaltiesas prokuratūrai, kura ir kompetenta šajā jautājumā un kuras jurisdikcijā atrodas nepilngadīgā dzīvesvieta, lai tā varētu pieņemt lēmumu 30 dienu laikā;

ja prokuratūrai nav iebildumu, lieta tiek nodota dzimtsarakstu nodaļai un tās amatpersona apstiprina vienošanos;

apstiprināšanas lēmumiem ir tāds pats juridiskais spēks kā tiesas spriedumiem.

Informācija par dzimtsarakstu nodaļu kompetenci ir pieejama vietnē http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=581&tabela=leis.

Struktūras, kurās ieinteresētajām pusēm ir jāvēršas (atkarībā no lietas — tiesas, bērnu un jauniešu aizsardzības komitejas un dzimtsarakstu nodaļas)

Tiesu piekritība pēc būtības un teritoriālā jurisdikcija

Attiecībā uz vecāku varas reglamentēšanu kompetentā tiesa ir rajona tiesas ģimenes un nepilngadīgo tiesa (Likuma par tiesu sistēmas organizāciju 123. panta 1. punkta d) apakšpunkts). Jomās, kuras ir ārpus ģimenes un nepilngadīgo tiesas kompetences, jurisdikcija ir rajona tiesas vietējai civillietu tiesai vai vispārējās jurisdikcijas tiesai.

Attiecībā uz teritoriālo jurisdikciju piemēro šādus noteikumus (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 9. pants):

jurisdikcija ir tās vietas tiesai, kurā atrodas bērna dzīvesvieta tiesvedības sākšanas laikā;

ja bērna dzīvesvieta nav zināma, jurisdikcija ir tās vietas tiesai, kurā atrodas vecāku varas turētāji;

ja vecāku varas turētāji dzīvo dažādās vietās, jurisdikcija ir tai tiesai, kuras kompetencē ietilpst tās personas dzīvesvieta, kas īsteno vecāku varu;

ja tiek īstenota kopīga vecāku vara, jurisdikcija ir tās personas dzīvesvietas tiesai, pie kuras bērns dzīvo, vai kopīgas aizgādības gadījumā — tiesai, kurā prasības pieteikums pirmo reizi iesniegts;

ja kāds no prasības pieteikumiem skar divus vienu un to pašu vecāku bērnus, kuri dzīvo dažādos rajonos, jurisdikcija ir tiesai, kurā prasības pieteikums pirmo reizi iesniegts;

ja kāds no prasības pieteikumiem skar vairāk nekā divus vienu un to pašu vecāku bērnus, kuri dzīvo dažādos rajonos, jurisdikcija ir tiesai, kuras rajonā dzīvo lielākais šo bērnu skaits;

ja, sākot tiesvedību, bērns dzīvo ārzemēs un Portugāles tiesai ir starptautiskā jurisdikcija, lietu izskatīt un izlemt ir kompetenta pieteikuma iesniedzēja un atbildētāja dzīvesvietas tiesa;

ja pieteikuma iesniedzējs un atbildētājs uzturas ārzemēs un Portugāles tiesai ir starptautiskā jurisdikcija, lietu izskata Lisabonas Ģimenes un nepilngadīgo tiesa (*Juizo de Família e Menores de Lisboa*) Lisabonas tiesu apgabālā;

neskarot noteikumus par saistītiem prasības pieteikumiem un konkrētu likumu noteikumus, nekādas faktu izmaiņas, kas rodas pēc procesa sākšanas, nav būtiskas.

Bērnu un jauniešu aizsardzības komiteju piekritība pēc būtības un teritoriālā jurisdikcija (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 79. pants)

Bērnu un jauniešu aizsardzības komitejas ir kompetentas jautājumos, kas saistīti ar riskam pakļautu bērnu un jauniešu aprūpes un aizsardzības procedūrām, ja pastāv vecāku vienošanās un nepilngadīgajam nav iebildumu.

Attiecībā uz teritoriālo jurisdikciju piemēro šādus noteikumus:

par aprūpes un aizsardzības pasākumu piemērošanu ir atbildīga bērnu un jauniešu aizsardzības komiteja vai tiesa, kuras rajonā atrodas nepilngadīgā dzīvesvieta brīdī, kad saņemts paziņojums par situāciju vai sākta tiesvedība;

ja bērna vai jaunieša dzīvesvieta nav zināma un to nav iespējams noteikt, kompetenta ir tās vietas aizsardzības komiteja, kur bērns atrodas;

nepilngadīgā atrašanās vietā esošā aizsardzības komiteja veic pasākumus, kurus uzskata par steidzamiem, un bērna tūlītējai aizsardzībai nepieciešamos pasākumus;

ja pēc tāda pasākuma piemērošanas, kas nav aizsardzības pasākums, bērns vai jauniešs maina dzīvesvietu uz laiku, kas ilgāks par trim mēnešiem, lieta tiek nodota bērnu un jauniešu aizsardzības komitejai jaunās dzīvesvietas rajonā;

ar izmitināšanu saistīta aprūpes un aizsardzības pasākuma īstenošana neparedz bērna vai jaunieša dzīvesvietas maiņu;

aizsardzības komiteja, kuras teritoriālā jurisdikcija ir tajā rajonā vai pašvaldības teritorijā, kurā bērns vai jauniešs ir izmitināts, sadarbojas ar aizsardzības komiteju, kura piemērojusi aprūpes un aizsardzības pasākumu, tik lielā mērā, cik nepieciešams, lai efektīvi sekotu līdzī piemērotā pasākuma īstenošanai, kā prasīts šajā nolūkā.

Dzimsarakstu nodaļu piekritība pēc būtības un teritoriālā jurisdikcija (6. un 12.–14. pants 2001. gada 13. oktobra Dekrētlukumā Nr. 272/2001 "Prokuratūras un dzimsarakstu nodaļu kompetencē ietilpstošās procedūras")

Atkarībā no izskatāmā jautājuma dzimsarakstu nodaļas ir kompetentas apstiprināt vienošanos attiecībā uz vecāku varu neatkarīgi no tā, vai tā ir iesniegta atsevišķi vai pievienota pieteikumam par laulības šķiršanu vai laulāto atšķiršanu uz abpusējas vienošanās pamata.

Atkarībā no izskatāmā jautājuma dzimsarakstu nodaļas ir kompetentas izskatīt laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas procedūras, kas noris uz abpusējas vienošanās pamata, un pieņemt tajās lēmumu, t. sk. apstiprināt tām pievienotās vienošanās par vecāku varu.

Uz dzimsarakstu nodaļām neattiecinā teritoriālās jurisdikcijas noteikumus. Citiem vārdiem sakot, puses var vērsties jebkurā dzimsarakstu nodaļā.

Saistītā jurisdikcija (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 81. pants)

Ja attiecībā uz vienu un to pašu bērnu atsevišķi tiek sākta civilās aizbildnības procedūra un aprūpes un aizsardzības procedūra, t. sk. procedūras bērnu un jauniešu aizsardzības komitejā, vai pāraudzinašanas procedūra, tās ir jāizskata apvienotā lietā neatkarīgi no to statusa, un tiesnesis, kas ir kompetents izskatīt šīs lietas, ir tiesnesis, pie kura procedūra pirmoreiz ierosināta.

Iepriekšējā punkta noteikumi neattiecas uz civilās aizbildnības pasākumiem, kas saistīti ar automātisku maternitātes vai paternitātes pārbaudi, vai uz pasākumiem, kas ir dzimsarakstu nodaļu kompetencē, vai uz pasākumiem, kas skar vairāk nekā vienu bērnu.

Laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas procesa gadījumā šim prasības pieteikumam pievieno procedūras, kas reglamentē vecāku varas īstenošanu, uzturētājiem nodrošināšanu un vecāku varas īstenošanas aizliegšanu.

Ja apdraudējums vienlaikus skar vairāk nekā vienu bērnu vai jauniešus, var sākt vienotu procedūru, un, ja ir sāktas dažādas procedūras, tās visas var apvienot ar lietu, kura tika sākta pirmā, ja to pamato ģimenes attiecības (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 80. pants).

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Procedūra jau ir minēta atbildē uz 10. jautājumu.

Aprūpes un aizsardzības lietas un civilās aizbildnības lietas var izskatīt kā ārkārtas lietas, ja kavēšanās var nelabvēlīgi ietekmēt bērna intereses. Tādā gadījumā tās turpina skatīt tiesas oficiālo brīvdienu laikā.

Jebkurā gadījumā ārkārtas situācijās var piemērot pagaidu pasākumus.

Jo īpaši ir paredzēta šāda steidzama tiesvedība (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 92. pants):

pēc prokuratūras pieprasījuma tiesa, kad to informē par situācijām, kas apdraud nepilngadīgā dzīvību vai fizisko vai garīgo neaizskaramību, 48 stundu laikā izdod pagaidu lēmumu, ar kuru apstiprina pasākumus, ko veic, lai nekavējoties nodrošinātu bērna aizsardzību, piemērojot jebkuru no likumā paredzētajiem aprūpes un aizsardzības pasākumiem vai nosakot, kas ir atbilstošs nepilngadīgā nākotnei;

šim nolūkam tiesa veic vienkāršotu un nepieciešamo izmeklēšanu un izdod rīkojumu par pasākumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu tās lēmumu izpildi, un var izmantot policijas iestādes un ļaut personām, kuras ir atbildīgas par tās lēmumu izpildi, dienas laikā ieiet jebkurā mājā.

Papildus tam ir paredzēta šāda steidzama ārpusstiesas procedūra (Likuma par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību 91. pants):

ja pastāv apdraudējums nepilngadīgā dzīvībai vai fiziskajai vai garīgajai neaizskaramībai un nav piekrišanas no personām, kurām ir vecāku vara, vai no personām, kurām ir *de facto* aizgādība, jebkura iestāde, kas ir kompetenta bērnu un jauniešu jautājumos, vai bērnu un jauniešu aizsardzības komitejas veic atbilstošus pasākumus, lai nekavējoties nodrošinātu nepilngadīgā aizsardzību, un pieprasa tiesas vai policijas iejaukšanos;

struktūra, kura iejaucas lietā, informē prokuratūru nekavējoties vai, ja tas nav iespējams, tiklīdz tas kļūst iespējams;

līdz brīdim, kad iejaucas tiesa, policija izņem bērnu vai jauniešu no apdraudošās situācijas, kurā viņš atrodas, un nodrošina viņam ārkārtas aizsardzību audžuģimenē, to struktūru telpās, kas ir kompetentas bērnu un jauniešu jautājumos, vai citā piemērotā vietā;

prokuratūra, saņēmusi paziņojumu no jebkuras no minētajām struktūrām, nekavējoties pieprasa kompetentajai tiesai īstenot steidzamu tiesvedību.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā, juridiskā palīdzība ir pieejama procesos, kas tiek īstenoti tiesā un dzimtsarakstu nodaļā.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, atbildē uz 10. jautājumu norādītajā kārtībā.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvēršas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Lēmuma par vecāku varu pārākums (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 41. pants)

Ja attiecībā uz bērna situāciju viens no vecākiem vai trešā persona, kurai bērns ir uzticēts, neievēro panākto vienošanos vai lēmumu, tiesa var pēc savas ierosmes, pēc prokuratūras vai otra vecāka pieteikuma:

izdot rīkojumu veikt pasākumus, kas nepieciešami izpildes nodrošināšanai;

piespriest naudas sodu līdz 20 norēķinu vienībām (2021. gadā norēķinu vienības vērtība bija 102,00 EUR);

pēc attiecīgo prasību izpildes pārbaudīšanas piespriest saistību nepildītājam samaksāt kompensāciju par labu bērnam, vecākam, kurš iesniedzis pieprasījumu, vai abiem.

Ja tiesa ir apstiprinājusi vienošanos vai tiesa ir pasludinājusi savu lēmumu, pieteikumu izskata, pievienojot procedūrai, kurā tika noslēgta vienošanās vai pasludināts lēmums, par ko vēršas attiecīgajā tiesā, ja saskaņā ar noteikumiem par kompetenci un jurisdikciju cita tiesa ir kompetenta izskatīt pārākumu. Pēc tam, kad pieteikums ir apstrādāts vai pievienots procedūrai, tiesnesis uzaicina vecākus uz tikšanos vai izņēmuma gadījumos paziņo atbildētājam, ka tam piecu dienu laikā ir jāiesniedz savi attiecīgie argumenti.

Tikšanās reizē vecāki var vienoties grozīt to, kas ir noteikts vecāku varas īstenošanai, ņemot vērā bērna intereses.

Apmeklējumu režīma neievērošanas gadījumā, ja atbildētājs nepiedalās tikšanās reizē, iesniedz argumentus vai ja viņa argumenti ir acīmredzami nepamatoti, tiesa var izdot rīkojumu par bērna nodošanu, lai nodrošinātu apmeklējumu režīma ievērošanu, norādot apmeklējuma norises vietu un paredzot tiesas tehnisko konsultantu klātbūtni.

Atbildētājs tiek informēts, ka bērns ir jānodod norādītajā veidā, citādi tiks uzlikts naudas sods.

Ja netiek sasaukta tikšanās vai arī vecāki nespēj panākt vienošanos, tiesnesis nosūta lietas puses uz mediāciju (ja vecāki tam piekrīt) vai specializēto tehnisko uzklauššanu un tad pieņem lēmumu.

Ja tiek piemērots naudas sods un tas netiek samaksāts 10 dienu laikā, izpilde tiek pievienota procedūrai.

To paredz un reglamentē Civilās aizbildnības procedūras tiesiskais regulējums, kas apstiprināts ar 2015. gada 8. septembra Likumu Nr. 141/2015 un

pieejams šeit: [http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?](http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?artigo_id=2428A0048&nid=2428&tabela=leis&pagina=1&ficha=1&so_miolo=&nversao=#artigo)

[artigo_id=2428A0048&nid=2428&tabela=leis&pagina=1&ficha=1&so_miolo=&nversao=#artigo](http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?artigo_id=2428A0048&nid=2428&tabela=leis&pagina=1&ficha=1&so_miolo=&nversao=#artigo).

Uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildes panākšana

Lai panāktu uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildi, var izmantot trīs alternatīvus līdzekļus: iepriekš minēto izskatīšanu par vecāku varas pārākumu; izskatīšanu par uzturlīdzekļu nodrošināšanu pirms piespiedu izpildes, kā aprakstīts turpmāk; vai īpašu uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildes panākšanu, kas aprakstīta turpmāk.

Izskatīšana pirms piespiedu izpildes ar mērķi atgūt nesamaksātos uzturlīdzekļus (Civilās aizbildnības procedūras tiesiskā regulējuma 48. pants)

Ja persona, kurai ir likumīgs pienākums maksāt uzturlīdzekļus, nesamaksā maksājamās summas 10 dienu laikā no dienas, kad iestājies samaksas termiņš, rīkojas šādi:

ja attiecīgā persona ir publiskā sektora darbinieks, pēc tiesas pieprasījuma, kas adresēts tās publiskā sektora darba devējam, attiecīgās summas tiek ieturētas noteiktajā termiņā;

ja attiecīgā persona ir algots darbinieks, summas tiek atskaitītas no ienākumiem vai algas; attiecīgajam darba devējam paziņo, ka viņam jāveic šādi ieturējumi, un tas uzņemas depozitārija funkciju;

ja persona saņem nomas maksu, pensijas, pabalstus, komisijas naudu, procentus, atalgojumu, piemaksas, iemaksas vai līdzīgus ienākumus, atskaitījums tiek veikts no šiem maksājumiem, kad pienācis to izmaksas vai kredītēšanas brīdis, iesniedzot vajadzīgos prasījumus vai paziņojumus, un personas, kurām paziņojumi tiek sniegti, uzņemas depozitāriju funkciju.

Atskaitītās summas sedz arī iepriekš uzkrāto uzturlīdzekļu apmēru, un tās tiek izmaksātas tieši personām, kurām paredzēts tos saņemt.

Īpaša uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildes panākšana

Ja uzturlīdzekļi pienākas nepilngadīgai personai, uzturlīdzekļu kreditors var tā vietā ierosināt īpašu procesu uzturlīdzekļu nodrošināšanai, kā paredzēts Civilprocesa kodeksa 933. pantā. Tādējādi ar vienu prasības pieteikumu var pilnā apmērā atgūt pienākošās summas, kuru samaksas termiņš jau ir pagājis vai vēl pienāks. Izpildes darbībā uzturlīdzekļu kreditors var izmantot plašākus izpildes panākšanas līdzekļus, piemēram, konfiskāciju un ienākumu nodošanu. Īpašās uzturlīdzekļu nodrošināšanas izpildes gadījumā pieteikuma iesniedzējs var pieprasīt piespriest daļu no summām, algām vai pensijām, kuras saņem otra puse, vai uzturlīdzekļu parādnieka ienākumu nodošanu. Summas piespriešana vai ienākumu nodošana notiek neatkarīgi no konfiskācijas, un ir paredzēta, lai segtu kavētās summas un summas, kuras kļūš maksājamas.

Ja pieteikuma iesniedzējs pieprasa piespriest summas, algas vai pensijas, par šo maksājumu samaksu vai attiecīgo maksājumu apstrādi atbildīgā struktūra tiek informēta par to, ka tai jāmaksā piespriešā daļa tieši pieteikuma iesniedzējam. Piespriešajai summai ik mēnesi jātiek deponētai pieteikuma iesniedzēja bankas kontā, kura numurs jānorāda sākotnējā pieteikumā.

Ja pieteikumā ir pieprasīts nodot ienākumus, ir jānorāda īpašums, uz kuru šis pieprasījums attiecas, un tiesu izpildītājs izdod rīkojumu nodot īpašumu, kas tiek uzskatīts par pietiekamu, lai segtu jau nokavētos un vēl veicamos uzturlīdzekļu maksājumus.

Uzturlīdzekļu kreditoram joprojām ir tiesības pieprasīt uzturlīdzekļu parādnieka mantas konfiskāciju. Konfiskācija var attiekties gan uz kustamo, gan nekustamo īpašumu, banku noguldījumiem, kredītu izmantošanas tiesībām, komercstruktūrām vai uzņēmuma akcijām.

Ja konfiscēto īpašumu pārdod, lai atmaksātu uzturlīdzekļu parādu, pārdošanas rezultātā iegūtā pārpalikuma atgriešanu uzturlīdzekļu parādniekam vajadzētu uzdot tikai tad, ja nākotnē maksājamo uzturlīdzekļu samaksa ir nodrošināta tādā mērā, kādā tiesnesis uzskata par atbilstošu, ja vien nav sniegts nodrošinājums vai cita piemērota garantija.

Uzturlīdzekļu parādniekam pavēste būtu jāizsniedz tikai pēc tam, kad ienākums ir konfiscēts/piespriests/nodots. Uzturlīdzekļu parādnieka iebildumi pret izpildi vai konfiskāciju neaptur izpildi.

Gadījumā, kad tiek pieprasīts grozīt vai izbeigt uzturlīdzekļu maksājumus, kamēr īpašā uzturlīdzekļu izpilde vēl tiek izskatīta, grozījumu vai izbeigšanas pieprasījumu pievieno izpildei.

Civilprocesa kodeksa spēkā esošā redakcija pieejama vietnē http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1959&tabela=leis.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Atzišana

Lēmums par vecāku varu, kas izdots citā dalībvalstī, kurai ir saistoša Padomes 2019. gada 25. jūnija Regula (ES) 2019/1111 (turpmāk — “pārstrādātā regula “Brisele IIa”), tiek atzīts automātiski. Citiem vārdiem sakot, nav nepieciešama īpaša procedūra lēmuma atzīšanai.

Lai Portugālē panāktu citā dalībvalstī izdota lēmuma par vecāku varu izpildi pārstrādātās regulas “Brisele IIa” nozīmē, attiecīgajai pusei ir jāiesniedz tiesā prasība par šā lēmuma izpildāmības pasludināšanu.

Tomēr pārstrādātās regulas “Brisele IIa” 42. pantā ir paredzēti divi gadījumi, kuros pieteikums par izpildāmības pasludināšanu nav nepieciešams un ar sertifikātu, ko izsniegusi izcelsmes tiesa saskaņā ar pārstrādāto regulu “Brisele IIa”, pietiek citā dalībvalstī pieņemtā sprieduma izpildei Portugālē. Tas notiek attiecībā uz šādiem lēmumiem: lēmumi par apmeklējuma tiesībām un lēmumi par bērna atpakaļatdošanu, ko pieņēmusi tiesa, kurai ir jurisdikcija, pēc lēmuma par neatdošanu, kas izdots saskaņā ar 1980. gada Hāgas Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem 13. pantu.

Teritoriālā jurisdikcija izpildāmības pieteikuma izskatīšanai

Teritoriālā jurisdikcija attiecībā uz izpildāmības pasludināšanas pieteikumu ir noteikta regulā “Brisele IIa” šādi: pieteikums jāiesniedz uzturīdzekļu parādnieka dzīvesvietas tiesā vai tā bērna dzīvesvietas tiesā, kuram pienākas uzturīdzekļi, vai, ja neviens no šiem piesaistes kritērijiem nav spēkā, izpildes vietas tiesā.

Prasības un dokumenti, kas jāpievieno izpildāmības pieteikumam

Prasības un dokumenti, kas jāpievieno izpildāmības pieteikumam, ir noteikti pārstrādātajā regulā “Brisele IIa”. Īsumā, pieteikuma iesniedzējam izpildāmības pieteikumam ir jāpievieno apliecināta sprieduma kopija; lēmuma apliecība, kas izdota, izmantojot pārstrādātās regulas “Brisele IIa” III pielikumu; ja lēmums pieņemts bez atbildētāja klātbūtnes vai atbildētājs to nav apstrīdējis, pierādījumi, ka atbildētājam tika izsniegta pavēste vai ka atbildētājs lēmumu ir nepārprotami pieņēmis.

Procedūra, kas piemērojama pārstrādātajā regulā “Brisele IIa” paredzētajam izpildāmības pieteikumam

Piemērojamo procedūru reglamentē noteikumi, kas paredzēti pārstrādātajā regulā “Brisele IIa”, un — attiecībā uz visiem aspektiem, kas šajā regulā nav paredzēti, — Portugāles civilprocesa iekšējie noteikumi.

Tādējādi no regulas izriet, ka pirms lēmuma par izpildāmību nav veikta pretrunu procedūra un ka pieteikumu var noraidīt tikai, pamatojoties uz vienu no minētajā regulā noteiktajiem iemesliem. Lēmumu par izpildāmību var pārsūdzēt jebkura no pusēm noteiktajā termiņā. Portugāles tiesa var nolemt, ka ārvalstu spriedums ir daļēji izpildāms, bet nevar pārskatīt to pēc būtības.

Piemērojamie Portugāles civilprocesa noteikumi

Izpildāmības pieteikums jāiesniedz rajona tiesas ģimenes un nepilngadīgo tiesā. Ja nav ģimenes un nepilngadīgo tiesas, pieteikums jāiesniedz rajona tiesas vietējai civillietu tiesai vai vispārējās jurisdikcijas tiesai.

Prasības pieteikums tiek iesniegts kā parasta deklaratīva prasība, kā paredzēts Portugāles Civilprocesa kodeksā, saskaņā ar pārstrādātajā regulā “Brisele IIa” noteiktajām specifiskajām.

Tā kā vienmēr ir pieļaujama pārsūdzība neatkarīgi no apmēra, advokāta iecelšana ir obligāta.

Prokuratūra ir tiesīga rīkoties, lai aizsargātu nepilngadīgo intereses.

Sākotnējā pieteikumā pieteikuma iesniedzējam (Civilprocesa kodeksa 552. pants):

jānorāda tiesa un attiecīgais tiesnesis, kam ir iesniegta prasība, un jāidentificē puses, norādot to vārdu, dzīvesvietas vai juridisko adresi un, ja iespējams, civilo un nodokļu maksātāja identifikācijas numuru, profesiju un darbavietu;

jānorāda sava likumīgā pārstāvja darba adrese;

jānorāda tiesvedības forma;

jāizklāsta būtiskie fakti, kuru dēļ ir ierosināta prasība, un prasības juridiskais pamatojums;

jānoformulē pieteikums;

jāuzrāda prasījuma summa;

jānorāda tiesu izpildītājs, kas ir atbildīgs par pavēsti, vai tiesas pārstāvis, kurš ir par to atbildīgs;

jāpieprasa pierādījumi, un šajā gadījumā pieprasījumam jāpievieno pārstrādātajā regulā “Brisele IIa” paredzētais informācijas kopums;

jāpievieno tiesas nodevas samaksu apliecināošs dokuments vai juridiskās palīdzības piešķiršanas apliecinājums kā atbrīvojums no šāda maksājuma, t. sk. gadījumos, kad šāds atbrīvojums piemērots izcelsmes dalībvalstī.

Sākotnējo pieteikumu un dokumentus likumīgie pārstāvji iesniedz elektroniski, izmantojot datorsistēmu, kas tiek lietota tiesu darbā un ir pieejama vietnē <https://citius.tribunaisnet.mj.pt/>.

Tā pati procedūra tiek piemērota, ja prokuratūra iesniedz prasību nepilngadīgā interešu aizstāvībai. Prokuratūra ir atbrīvota no izmaksām, kad tā rīkojas, lai aizstāvētu nepilngadīgā interešu.

Lai piekļūtu datorsistēmai, juristiem, juristu palīgiem un advokātiem jābūt reģistrētiem iestādē, kas ir atbildīga par piekļuves šai datorsistēmai pārvaldību.

Ja saistībā ar prasījumu netiek iecelts pārstāvis un pusei netiek sniegta palīdzība vai ja pusei palīdz pārstāvis, taču pastāv pamatots iemesls, kā dēļ pārstāvis nevar veikt procesuālas darbības elektroniski, sākotnējais pieteikums un dokumenti var tikt iesniegti kādā no šiem veidiem:

nogādājot tiesas sekretāram; par procesuālā dokumenta datumu tiek uzskatīts dokumenta piegādes datums;

nosūtīt ar ierakstītu vēstuli; par procesuālā dokumenta datumu tiek uzskatīts datums, kad dokuments ir nosūtīts kā ierakstīts sūtījums;

nosūtīt pa faksu; par procesuālā dokumenta datumu tiek uzskatīts nosūtīšanas datums.

Sākotnējais pieteikums un pavaddokumenti, tiklīdz tiesa tos ir saņēmusi, tiek oficiāli reģistrēti un izplatīti. Tiesnesis pārbauda, vai ir visa nepieciešamā informācija un nepastāv iemesli atteikumam, kā paredzēts pārstrādātajā regulā “Brisele IIa”, un pasludina lēmuma izpildāmību. Pēc tam puses tiek informētas par lēmumu par izpildāmību.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu un izpildi vecāku atbildības lietā, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Pārstrādātās regulas “Brisele IIa” 30. pantā ir paredzēta iespēja ieinteresētajai pusei iesniegt pieteikumu kādā dalībvalstī, lūdzot **neatzīt** citā dalībvalstī izdoto lēmumu par vecāku varu.

Šajā gadījumā Portugāles tiesa, kur pusei būtu jāvēršas, un piemērojamie procedūras noteikumi ir tie, kas norādīti atbildē uz 15. jautājumu, papildus ņemot vērā, ka šī ir lieta par parastu negatīvu atzīšanas prasību. Tam ir nozīme pierādīšanas pienākuma noteikumu ziņā, jo saskaņā ar Portugāles tiesību aktiem negatīvās atzīšanas prasībās fakti, kas pamato tiesības, uz kurām atsaucas, ir jāpierāda atbildētājam (Civilkodeksa 343. panta 1. punkts).

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Attiecības starp vecākiem un bērniem reglamentē (Civilkodeksa 57. pants):

vecāku kopīgās valsts tiesību akti;

vai, ja tas nav iespējams,

vecāku kopīgās pastāvīgās dzīvesvietas tiesību akti;
vai, ja vecāki pastāvīgi dzīvo dažādās valstīs,
bērna personālās tiesības.

Piemērojamās personālās tiesības ir personas valstspiederības personālās tiesības (Civilkodeksa 31. pants).

Bezvalstnieku personālās tiesības ir to dzīvesvietas personālās tiesības. Tomēr, ja bezvalstnieks ir nepilngadīgs vai rīcībnespējīga persona, viņa personālās tiesības ir juridiskās dzīvesvietas personālās tiesības (Civilkodeksa 32. panta 1. un 2. punkts).

Kur meklēt piemērojamās tiesību aktus

[Civilkodekss](#)

[Civilprocesa kodekss](#)

[Vispārīgie mediācijas principi](#)

[Mediācijas ģimenes lietās sistēma \(ministrijas 2018. gada 22. oktobra Rīkojums Nr. 13/2018\)](#)

[Civilās aizbildnības procedūras tiesiskais regulējums](#)

[Likums par apdraudētu bērnu un jauniešu aizsardzību](#)

[Likums par tiesu sistēmas organizāciju](#)

[Tiesību aktu un tiesu pieejamība](#)

[Prokuratūras un dzimtsarakstu nodaļu kompetencē ietilpstošās procedūras](#)

[Regula \(ES\) 2019/1111 \(2019. gada 25. jūnijs\) par jurisdikciju, lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par bērnu starptautisko nolauptīšanu \(pārstrādāta redakcija\)](#)

Brīdinājums!

Šajā faktu lapā ietvertā informācija nav saistoša ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla civillietās un komercietās kontaktpunktam, ne tiesām vai citām struktūrām un iestādēm. Ir jālepažstas arī ar spēkā esošajiem tiesību aktiem un jāņem vērā, ka tie var tikt regulāri atjaunināti un to interpretācija tiesās ar laiku var mainīties.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

**Your
Europe**

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 05/04/2023

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Rumānija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku atbildības jēdziens ir ietverts Rumānijas Civilkodeksā (*Codul Civil*). **Vecāku atbildība nozīmē** visas tiesības un pienākumus pret bērnu, gan bērnam piederošo mantu. Šādas tiesības un pienākumus solidāri pilda abi vecāki, un tos īsteno bērna labākajās interesēs. Vecāku atbildība pastāv līdz brīdim, kad bērns ir ieguvis pilnu tiesībspēju.

Vecāku tiesības un pienākumi (kuri ir paredzēti Civilkodeksa 487.–499. pantā un Likumā Nr. 272/2004 (*Legea nr. 272/2004*) par bērnu tiesību aizsardzību un veicināšanu) pret bērnu ietver šādus elementus.

Tiesības un pienākums reģistrēt un saglabāt bērna personas datus. Bērnu reģistrē nekavējoties pēc dzimšanas un bērnam ir tiesības uz vārdu, uzvārdu un pilsonību. Vecāki izvēlas bērnam vārdu un uzvārdu.

Tiesības un pienākums audzināt bērnu. Vecākiem ir tiesības un pienākums audzināt bērnu, rūpēties par bērna veselību un fizisko, psiholoģisko un intelektuālo attīstību, izglītību, studijām un mācībām profesijas apguvei atbilstoši savai pārlicēbai, tīpašībām un bērna vajadzībām.

Tiesības un pienākums uzraudzīt bērnu.

Tiesības un pienākums atbalstīt bērnu. Vecākiem ir pienākums solidāri atsevišķi materiāli nodrošināt savu nepilngadīgo bērnu. Vecākiem ir pienākums atbalstīt savu pilngadīgu bērnu līdz mācību pabeigšanas brīdim, ja bērns ir uzsācis studijas, taču ne ilgāk kā līdz 26 gadu vecuma sasniegšanai.

Tiesības īstenot noteiktus disciplināros pasākumus pret bērnu. Ir aizliegta noteikta rīcība, piemēram, miesas sodi, kas var nelabvēlīgi ietekmēt bērna fizisko, garīgo vai emocionālo stāvokli.

Tiesības pieprasīt bērna atgūšanu no citas personas, kurai uz bērnu nav nekādu tiesību.

Vecāku tiesības uz atkalapvienošanos ar savu bērnu. Šīs tiesības ir savstarpēji saistītas ar bērna tiesībām netikt nošķirtam no saviem vecākiem, izņemot ārkārtēju un īslaicīgu iemeslu dēļ (piemēram, nodošana aizbildnībā).

Vecāka tiesības uzturēt personisku saikni ar savu bērnu. Personiskas saiknes var uzturēt, piemēram, *šādā*: bērna apmeklēšana tā dzīvesvietā, bērna apmeklēšana skolā, brīvdienu pavadīšana kopā ar katru no vecākiem.

Tiesības noteikt bērna dzīvesvietu. Nepilngadīgs bērns dzīvo kopā ar saviem vecākiem. Ja vecāki nedzīvo kopā, vecāki savstarpēji vienojas par bērna dzīvesvietu. Ja vecāki nespēj vienoties, lēmumu pieņem Aizbildnības tiesa (*Instanța de tutelă*).

Tiesības sniegt piekrišanu, ja 16 gadu vecumu sasniedzis nepilngadīgs bērns vēlas saderināties vai stāties laulībā; tiesības sniegt piekrišanu bērna adoptēšanai.

Tiesības pārsūdzēt valsts iestāžu pieņemtos lēmumus attiecībā uz bērnu, vērsties valsts iestādēs ar iesniegumiem un prasībām savā un bērna vārdā.

Vecāku tiesības un pienākumi (kuri ir paredzēti Civilkodeksa 500.–502. pantā) pret bērna mantu var ietvert šādus elementus.

Bērnam piederošās mantas apsaimniekošana. Vecākiem nav nekādu tiesību attiecībā uz bērnam piederošo mantu, tāpat kā bērnam nav nekādu tiesību uz vecākiem piederošo mantu, izņemot mantojuma tiesības un tiesības uzturēt šādu mantu labā stāvoklī. Vecākiem ir tiesības un pienākums apsaimniekot sava nepilngadīgā bērna mantu un pārstāvēt viņu civiltiesiskās darbībās vai sniegt piekrišanu šādu darbību veikšanai. Pēc 14 gadu vecuma sasniegšanas nepilngadīgais pats īsteno savas tiesības un pilda savus pienākumus, tomēr tam jāsaņem vecāku un Aizbildnības tiesas piekrišana, ja nepieciešams. Tiesības un pienākums pārstāvēt nepilngadīgo civiltiesiskās darbībās vai sniegt piekrišanu šādu darbību veikšanai. Līdz 14 gadu vecumam bērnu civiltiesisko darbību veikšanā pārstāv vecāki, jo bērnam vēl nav pilnas tiesībspējas. No 14 līdz 18 gadu vecumam bērns pats īsteno savas tiesības un pilda savus pienākumus, tomēr tam ir nepieciešama iepriekšēja vecāku piekrišana, jo šajā vecumā bērnam ir ierobežota tiesībspēja.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Ja vecāki ir precējušies, vecāku tiesības un pienākumus īsteno un pilda solidāri abi vecāki (Civillkodeksa 503. panta 1. daļa); pēc šķiršanās (Civillkodeksa 397. pants) vecāku tiesības un pienākumus īsteno un pilda vecāks, kuram ir atzīta paternitāte/maternitāte, ja bērns ir dzimis ārpuslaulībā, vai abi vecāki, ja tie dzīvo kopīgā māsaimniecībā (Civillkodeksa 505. panta 1. daļa).

(Šķirti) vecākiem nav solidāras vecāku atbildības, ja laulības šķiršanas gadījumā tiesa uzskata, ka bērna interesēs vecāku atbildība jāuzņemas tikai vienam no vecākiem (Civillkodeksa 398. pants); tas attiecas arī uz laulības šķiršanu (Civillkodeksa 305. panta 2. daļa), ja bērns ir dzimis ārpuslaulībā un vecāki nedzīvo kopīgā māsaimniecībā (Civillkodeksa 505. panta 2. daļa).

Saskaņā ar Civillkodeksa 507. pantu vecāku atbildību uzņemas viens no vecākiem, ja otrs vecāks ir miris, tam ir atņemtas vecāku tiesības, noteikts saskares aizliegums utt.

Vecāki daļēji uzņemas vecāku atbildību, ja attiecīgās tiesības un pienākumi ir nodoti trešai pusei vai aprūpes iestādei (Civillkodeksa 399. pants).

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

14 gadu vecumu sasnieguša nepilngadīgā vecākiem ir vecāku tiesības un pienākumi tikai pret bērnu. Tiesības un pienākumi pret bērnam piederošo mantu ir bērna aizbildnim vai citai personai.

Aizbildnību pār nepilngadīgajiem nodibina, ja abi vecāki ir miruši, nav zināmi, tiem ir atņemtas vecāku tiesības vai tiem kā kriminālsods ir piemērota vecāku tiesību atņemšana, tiem ir piemērots tiesas noteikts saskares aizliegums, tie atrodas bezvēsts prombūtnē vai ir pasludināti par mirušiem, un ja tiesa nepilngadīgā interesēs lemj par adopcijas izbeigšanu, lai nodibinātu aizbildnību.

Aizbildnību nosaka, ja bērns ir zaudējis abu vecāku aprūpi pēc tam, kad abiem vecākiem ir atņemtas vecāku tiesības.

Izņēmuma gadījumos Aizbildnības tiesa var lemt par bērna nodošanu radniekiem, citai ģimenei vai personai ar attiecīgo personu piekrišanu vai par ievietošanu aprūpes iestādē.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Būtibā pēc šķiršanās vecāku atbildība ir abiem vecākiem, vai arī tikai vienam no vecākiem pamatotu apsvērumu pastāvēšanas gadījumā neatkarīgi no bērna labākajām interesēm. Otrs vecāks saglabā tiesības kontrolēt, kā bērns tiek audzināts un izglītots, kā arī tiesības sniegt piekrišanu bērna adopcijai.

Izņēmuma gadījumos Aizbildnības tiesa var lemt par bērna nodošanu radniekiem, citai ģimenei vai personai ar tās piekrišanu vai par ievietošanu aprūpes iestādē. Minētās personas īsteno vecāku tiesības un pienākumus pret bērnu (Civillkodeksa 399. pants).

Ja bērns ir dzimis ārpuslaulībā, taču ir atzīta abu vecāku paternitāte/maternitāte, vecāku atbildību solidāri un vienlīdzīgi uzņemas abi vecāki, ja vecāki dzīvo kopīgā māsaimniecībā. Ja ārpuslaulībā dzimuša bērna vecākiem nav kopīgas māsaimniecības, vecāku atbildību uzņemas tikai viens no vecākiem.

Šķiršanos ar laulāto piekrišanu var noformēt valsts notārs, arī ja viņiem ir laulība vai ārpuslaulībā dzimis vai adoptēts bērns, vai arī ja laulātie ir vienojušies par visiem aspektiem saistībā ar uzvārda lietojumu pēc šķiršanās, vecāku atbildības īstenošanu no abu vecāku puses, bērna dzīvesvietas noteikšanu pēc šķiršanās, veidu, kādā starp šķirtajiem vecākiem un katru bērnu tiks uzturētas personiskās saites, kā arī par to, kādu ar bērna audzināšanu, izglītošanu, studijām un mācībām profesijas ieguvei saistīto izmaksu daļu uzņemsies katrs no vecākiem. Ja sociālā apsekojuma atzinumā ir konstatēts, ka laulāto vienošanās par solidāru vecāku atbildības uzņemšanos vai bērna dzīvesvietas noteikšanu neatbilst bērna interesēm, valsts notārs noraida šķiršanās pieteikumu un aicina laulātos vērsties tiesā.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecāki var vienoties par vecāku atbildības īstenošanu vai par bērna aizsardzībai veicamajiem pasākumiem ar Aizbildnības tiesas piekrišanu, ja tas ir bērna labākajās interesēs (Civillkodeksa 506. pants).

Puses var jebkurā brīdī ierasties tiesā bez tiesas uzaicinājuma, lai lūgtu pušu darbības legalizējošu nolēmumu, ko pieņem ar tiesas spriedumu par piekrišanu. Tiesas spriedums par piekrišanu ir galīgs un izpildāms.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārstēšanas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Pirms vērsšanās tiesā puses var izvēlēties risināt domstarpības mediācijas procesā. Uzsākot lietas izskatīšanu, tiesai ir pienākums informēt puses par mediācijas izmantošanas iespējām un priekšrocībām. Ja mediācijas procesa rezultātā izlīgums nav noslēgts, strīdu izšķir tiesa.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Skatīt atbildi uz 1. jautājumu.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Ja tiesa lemj, ka vecāku atbildība jāuzņemas tikai vienam no vecākiem, attiecīgais vecāks viens pats izlemt visus ar bērnu saistītos jautājumus. Otrs vecāks saglabā tiesības pārbaudīt, kā bērns tiek audzināts un izglītots, kā arī tiesības sniegt piekrišanu bērna adopcijai.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Abiem vecākiem ir solidāra un vienlīdzīga vecāku atbildība. Attiecībās ar citām labticīgām trešām pusēm, ja kāds no vecākiem pats veic ikdienas juridiskos pienākumus, īstenojot vecāku tiesības vai pildot vecāku pienākumus, uzskata, ka ir saņemta arī otra vecāka piekrišana.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Aizbildnības un ģimenes tiesas (*rajona tiesa vai – attiecīgā gadījumā – nepilngadīgo un ģimenes lietās specializējušies tiesa*) kompetencē esošos pieteikumus par aizsardzības noteikšanu personām izskata tiesa atbilstoši teritoriālajai piekritībai pēc personas, kurai jānosaka aizsardzība, pastāvīgās uzturēšanās vai dzīvesvietas atrašanās vietas (Civilprocesa kodeksa (*Codul de Procedură Civilă*) 94. pants).

Tiesa pēc prasītāja pastāvīgās uzturēšanās vietas ir kompetenta izskatīt prasības par paternitātes/maternitātes atzīšanu, savukārt tiesa, kuras jurisdikcijā uzturas prasītājs, ir kompetenta izskatīt mantiska rakstura prasības (tostarp attiecībā uz valsts pabalstiem par bērniem).

Prasības pieteikumam pievieno šādus dokumentus: nepilngadīga bērna dzimšanas apliecību, personu apliecinoša dokumenta kopiju, tiesas sprieduma par laulības šķiršanu kopiju, mediācijas vienošanos (ja tāda ir noslēgta) un jebkādus citus dokumentus, kuri var būt noderīgi lietas izšķiršanai. Par prasības pieteikumu nav jāmaksā valsts nodeva.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Tiesas priekšsēdētājs ar savu rīkojumu var noteikt pagaidu pasākumus visa šķiršanās procesa laikā (speciāla procedūra ar īsākiem izskatīšanas termiņiem), nosakot nepilngadīga bērna dzīvesvietu, vecāku pienākumu sniegt materiālu atbalstu, valsts pabalstu piedziņu par bērnu un ģimenes mājokļa izmantošanas kārtību (Civilprocesa kodeksa 919. pants).

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Juridisko palīdzību var pieprasīt saskaņā ar Izņēmuma rīkojumu Nr. 51/2008 (*Ordonanța de Urgență nr. 51/2008*) par valsts nodrošināto juridisko palīdzību civillietās, kas ir apstiprināts ar Likuma Nr. 193/2008 (*Legea nr. 193/2008*) grozījumiem un turpmākajiem grozījumiem.

Juridiskā palīdzība var ietvert atsevišķi vai kopā turpmāk minēto: advokāta pakalpojumu, eksperta, tulkotāja vai tulka pakalpojumu apmaksu, tiesu izpildītāja izdevumu apmaksu, atbrīvojumu no tiesas nodevām vai to atlaižu piešķiršanu, atšķirīgu apmaksas termiņu noteikšanu vai to atlikšanu.

Tiesības uz pilnu juridisko palīdzību ir personām, kuru mēneša ienākumi uz vienu ģimenes locekli pēdējo divu mēnešu laikā pirms prasības pieteikuma iesniegšanas bija mazāki par 300 RON. Ja ienākumi ir mazāki par 600 RON, juridiskās palīdzības izdevumus apmaksā 50 % apmērā. Tomēr minētie noteikumi neliedz lūgt juridisko palīdzību prasības pieteicējiem, kam ir labāks materiālais stāvoklis, ja vien šādi pieteicēji var pierādīt, ka nespēj apmaksāt tiesāšanās izdevumus atšķirīgu dzīves standartu pastāvīgās uzturēšanās vai dzīvesvietas valstī un valstī, kurā notiek prasības izskatīšana, dēļ.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Spriedumus lietās par vecāku atbildības īstenošanu (blakusprasība šķiršanās lietā vai pamatprasība) var pārsūdzēt tikai 30 dienu laikā pēc sprieduma pieņemšanas vai – ja tas ir tiesas spriedums par piekrišanu, ar ko apstiprina pušu vienošanos –, tikai pārskatīt tiesā.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvēršas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Ja atbildētājs atsakās labprātīgi izpildīt savu pienākumu, prasītājs vēršas pie tiesu izpildītāja. Tiesu izpildītājs vēršas kompetentajā tiesā ar pieteikumu par prasības izpildes apstiprināšanu. Pieteikumu izskata slēgtā tiesas sēdē bez pušu pieaicināšanas.

Ja izpildes prasība ir apstiprināta, tiesu izpildītājs nosūta lēmumu un pavēsti vecākam vai personai, pie kuras nepilngadīgais atrodas, paziņojot datumu, kurā jāierodas kopā ar nepilngadīgo, lai nodotu to prasītājam, vai arī uzdod atļaut otram vecākam īstenot tā tiesības uz personiskām attiecībām ar nepilngadīgo.

Ja atbildētājs nepilda tam noteikto pienākumu, tiesu izpildītājs uzsāk piespiedu izpildi, piedaloties Sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības ģenerāldirektorāta pārstāvim un, ja nepieciešams, psihologa un policijas darbinieku klātbūtnē. Nevienam nav atļauts iebiedēt nepilngadīgo vai izdarīt uz nepilngadīgo spiedienu, lai nodrošinātu izpildi.

Ja atbildētājs nepilda savu pienākumu, līdz izpildei piemēro tiesas noteiktu sodu un tiesu izpildītājs informē prokuroru, lai tas varētu uzsākt kriminālvajāšanu.

Ja nepilngadīgais atsakās no iepriekš minētā, izpildītājs nosūta oficiālu ziņojumu Sociālās palīdzības un bērnu aizsardzības ģenerāldirektorāta pārstāvim un kompetentā tiesa nosaka nepilngadīgajam pienākumu piedalīties konsultatīvajā programmā, kuras beigās savu atzinumu sagatavo psihologs. Ja nepilngadīgais pēc piespiedu izpildes atsākšanas atsakās pildīt pienākumu, prasītājs var vērsties tiesā ar pieteikumu par soda noteikšanu.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Lēmumu par vecāku atbildību atzīst saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 2201/2003 noteikumiem. Iesniedzumu iesniedz tiesai pēc atbildētāja pastāvīgās uzturēšanās vietas vai dzīvesvietas Rumānijā. Lēmuma atzīšanu var pārsūdzēt kompetentajā teritoriālajā Apelācijas tiesā (*Curtea de Apel*) vai apstrīdēt, vērstoties ar iesniedzumu par tiesas lēmuma pārskatīšanu Augstākajā kasācijas tiesā (*Înalta Curte de Casație și Justiție*).

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Lai apstrīdētu lēmuma par vecāku atbildību atzīšanu, ieinteresētā persona var vērsties tiesā pēc atbildētāja pastāvīgās uzturēšanās vietas vai dzīvesvietas Rumānijā.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Civilkodeksa 2611. pantā ir noteikts, ka tiesību normas par vecāku atbildību un bērnu aizsardzību izriet no 1996. gada 19. oktobrī Hāgas Konvencijas par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem, kas ir ratificēta ar Likumu Nr. 361/2007.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 16/12/2020

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Slovēnija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku atbildība ir tiesiskas attiecības, ko reglamentē **ģimenes tiesības**. Attiecības sākas līdz ar bērna piedzimšanu vai tad, kad tiek noteikta paternitāte un maternitāte. Slovēnijas tiesību sistēmā bērniem, kuri piedzimuši neprecētiem vecākiem, ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā bērniem, kuri dzimuši precētiem vecākiem. Slovēnijas tiesībās ir pieņemta “pilnīgas adopcijas” sistēma, un tas nozīmē, ka attieksme pret adoptētajiem bērniem ir tāda pati kā pret bioloģiskajiem bērniem.

Juridiskais pamats ir nostiprināts **Slovēnijas Konstitūcijas (*Ustava Republike Slovenije*) 54. pantā**, kurā paredzēts, ka vecākiem ir tiesības un pienākums uzturēt, izglītēt un audzināt savus bērnus. Šīs tiesības un pienākumus var atcelt vai ierobežot tikai tādu iemeslu dēļ, kas noteikti tiesību aktos nolūkā pasargāt bērna intereses. Bērniem, kuri piedzimuši neprecētiem vecākiem, ir tādas pašas tiesības kā bērniem, kuri dzimuši precētiem vecākiem.

Vecāku atbildība ir viss to tiesību un pienākumu kopums, kuri vecākiem jāpilda, lai atbilstoši savām iespējām radītu apstākļus sava bērna visaptverošai attīstībai. Vecāku atbildību kopīgi īsteno abi vecāki (*Ģimenes kodeksa (*Družinski zakonik*) 6. pants*).

Vecākiem jāaizsargā sava bērna intereses visās darbībās, kas saistītas ar bērnu, un sava bērna audzināšanā jārespektē viņa personība, individualitāte un cieņa. Vecākiem ir noteicošā loma attiecībā pret visām citām personām, aprūpējot savus bērnus un īstenojot atbildību, darbojoties bērna interesēs. Uzskata, ka vecāki darbojas bērna interesēs, ja, ņemot vērā bērna personību, vecumu, attīstības līmeni un jo īpaši vēlmes, viņi apmierina bērna materiālās, emocionālās un psihosociālās vajadzības, rīkodamies veidā, kas apliecina viņu rūpes un atbildību pret bērnu, un nodrošina viņam atbilstošu virzību un veicina viņa attīstību (Ģimenes kodeksa 7. pants).

Vecākiem ir galvenā un vienāda atbildība par viņu bērna aprūpi, audzināšanu un attīstību. Galvenais ir bērna intereses, un valsts palīdz vecākiem īstenot viņu vecāku atbildību.

Vecāku atbildība ietver vecāku tiesības un pienākumus saistībā ar bērna dzīvību un veselību, audzināšanu, aizsardzību, aprūpi, pārraudzību un izglītību un viņu tiesības un pienākumus saistībā ar bērna pārstāvību un uzturēšanu un bērna īpašuma pārvaldību. Kompetentā iestāde var ierobežot vai atcelt vienam vai abiem vecākiem vecāku atbildības īstenošanu, ievērojot Ģimenes kodeksā paredzētos ierobežojumus.

Vecākiem jā rūpējas par sava bērna dzīvību un veselību un jāaizsargā, jāaprūpē un jāuzrauga savs bērns. Viņiem jānodrošina savam bērnam apstākļi veselīgai izaugsmei un līdzsvarotai personīgajai attīstībai, jāpalīdz viņam attīstīt spēju dzīvot un strādāt neatkarīgi, jāuztur savs bērns saskaņā ar Ģimenes kodeksa noteikumiem un savu iespēju robežās jānodrošina sava bērna apmācība un izglītošana atbilstoši viņa spējām, dotībām un vēlmēm (Ģimenes kodeksa 135., 136. un 137. pants).

Bērnam ir tiesības uz saskarsmi ar abiem vecākiem, un abiem vecākiem ir tiesības uz saskarsmi ar bērnu (Ģimenes kodeksa 141. pants).

Vecāku **juridiskā atbildība** par savu bērnu ir paredzēta Saistību kodeksa (*Obligacijski zakonik*) 142. pantā. Vecāki ir atbildīgi par kaitējumu, ko bērns, kurš ir jaunāks par septiņiem gadiem, nodara trešai personai, — neatkarīgi no vecāku vainas. Vecāki ir atbildīgi par kaitējumu, ko nepilngadīgs bērns, kurš ir vecāks par septiņiem gadiem, nodara trešai personai, izņemot gadījumus, kad viņi var pierādīt, ka tas nenotika viņu vainas dēļ.

Ģimenes kodeksa 145. pants reglamentē bērna **pārstāvību** viņa attiecībās ar apkārtējo pasauli. Bērnu pārstāv viņa vecāki, ja vien likums nenosaka citādi (piemēram, bērns ir nodots audžuģimenes aprūpē). Ja ir nepieciešams piegādāt kaut ko nepilngadīgam bērnam vai informēt viņus par kaut ko, šādu piegādi var veikt vai informāciju var saņemt jebkurš no vecākiem. Ja vecāki nedzīvo kopā, to veic vecāks, pie kura bērns dzīvo, vai vecāks, kurš norādīts tiesas izlīgumā vai lēmumā par kopīgu aizgādību atbilstoši Ģimenes kodeksa 139. pantam (Ģimenes kodeksa 145. pants).

Bērna īpašumu pārvalda bērna vecāki bērna interesēs. Vecāki var izmantot ienākumus no sava bērna īpašuma, jo īpaši bērna uzturēšanai, audzināšanai un izglītībai, kā arī lai apmierinātu ģimenes tūlītējās vajadzības, ja viņiem pašiem nav pietiekamu līdzekļu (Ģimenes kodeksa 147. un 148. pants).

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecākiem ir galvenā un vienāda atbildība par viņu bērna aprūpi, audzināšanu un attīstību. Par galveno viņi uzskata bērna intereses (Ģimenes kodeksa 135. pants).

Vecāki īsteno savas vecāku tiesības, kopīgi vienojoties, saskaņā ar bērna interesēm. Ja vecāki nespēj patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs (*center za socialno delo*). Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki nedzīvo kopā un viņiem nav kopīgas aizgādības pār bērnu, lēmumus par jautājumiem, kuriem ir būtiska ietekme uz bērna attīstību, viņi pieņem abi kopā, vienojoties saskaņā ar bērna interesēm. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus.

Vecāks, kuram ir aizbildnība pār bērnu, lemj par jautājumiem, kas saistīti ar bērna ikdienas dzīvi un viņa pastāvīgo dzīvesvietu, ja vien tam nav negatīvas ietekmes uz jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību.

Gadījumos, kad vecāki nespēj vienoties par jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību, lēmumu pieņem tiesa.

Ja viens no vecākiem nevar īstenot vecāku atbildību, otrs vecāks to īsteno viens pats.

Ja viens no vecākiem ir miris vai nav zināms vai ja viņam ir atņemta vecāku atbildība, to īsteno otrs vecāks (Ģimenes kodeksa 151. pants).

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Vecākiem ir noteicošā loma attiecībā pret visām citām personām saistībā ar tiesībām un pienākumu aizsargāt viņu bērna tiesības un intereses. Ja vecāki neīsteno šīs tiesības vai nepilda šos pienākumus vai nedara to bērna interesēs, valsts veic pasākumus, lai aizsargātu bērna tiesības un intereses (turpmāk "pasākumi bērna interešu aizsardzībai"). Pasākumus bērna interešu aizsardzībai var veikt līdz brīdim, kad bērns iegūst pilnu darbības spēju, ja vien Ģimenes kodeksā nav paredzēts citādi (Ģimenes kodeksa 154. pants).

Tiesa var atņemt bērnu vecākiem un nodot viņu citai personai, audžuģimēnē vai iestādē, ja bērns ir apdraudēts un ja atņemšana ir vienīgais veids, kā pietiekami aizsargāt viņa intereses, un ja lietas apstākļi norāda, ka vecāki pēc noteikta laika spēs atkal uzņemties atbildību par bērna aprūpi un audzināšanu (Ģimenes kodeksa 174. pants).

Tiesa var arī nolemt ievietot bērnu iestādē, ja viņš cieš no psihosociālām problēmām, kas izpaužas kā uzvedības, emocionāli, mācīšanās vai citi traucējumi viņa attīstībā, ja bērns vai pārējie bērni ģimēnē ir apdraudēti un ja aizsargāt bērnu vai pārējo bērnu intereses var tikai, ievietojot bērnu iestādē (Ģimenes kodeksa 175. pants).

Par bērnu var rūpēties adoptētājs. Bērnu var nodot adopcijai tikai tad, ja vecāki ir piekrituši adopcijai sociālo pakalpojumu centrā vai tiesā pēc bērna piedzimšanas. Attiecībā uz bērnu, kurš nav sasniedzis astoņu nedēļu vecumu, piekrišana ir jāapstiprina atkārtoti pēc tam, kad bērns sasniedzis astoņu nedēļu vecumu. Ja atkārtota piekrišana netiek sniegta, neiestājas juridiskas sekas. Piekrišana nav vajadzīga no vecāka, kuram atņemtas tiesības īstenot vecāku atbildību vai kurš pastāvīgi nespēj paust savas vēlmes. Adopcijai var nodot arī bērnus, kuru vecāki nav zināmi vai kuru vecāku dzīvesvieta nav zināma gadu (Ģimenes kodeksa 218. pants). Ar adopciju tiek izbeigtas bērna tiesības un pienākumi attiecībā pret viņa vecākiem un citiem radniekiem, un otrādi. Ja bērnu adoptē viena vecāka laulātais vai partneris neregistrētās partnerattiecībās, bērna tiesības un pienākumi pret attiecīgo vecāku un viņa radniekiem netiek izbeigtas, un otrādi (Ģimenes kodeksa 220. pants).

Vecāku atbildības piešķiršana radniekam ir jauns institūts, kas ieviests ar Ģimenes kodeksu attiecībā uz bērna aprūpi. Šis institūts ir pieejams tikai attiecībā uz bērnu, kura vecāki ir miruši. Ja tas ir bērna interesēs, tiesa var piešķirt vecāku atbildību radniekam, kurš vēlas uzņemties atbildību par bērnu un atbilst adopcijas nosacījumiem, kas izklāstīti Ģimenes kodeksā. Ģimenes kodeksā ir noteikts, kādu personu var uzskatīt par radnieku šādos gadījumos — tā ir persona, kurai ir asinsradniecība ar bērnu tiešā līnijā līdz otrajai pakāpei vai sānu līnijā līdz ceturtajai pakāpei. Persona, kurai piešķirta vecāku atbildība, uzņemas tādas pašas tiesības un pienākumus, kādi būtu bērna vecākiem, un kļūst par bērna likumīgo pārstāvi. Personai, kurai piešķirta vecāku atbildība, jāuztur bērns. Ja vecāku atbildība piešķirama diviem radniekiem, kuri sastāv laulībā vai dzīvo neregistrētās partnerattiecībās, vai radniekam un viņa laulātajam vai partnerim neregistrētās partnerattiecībās, kuri atbilst nosacījumiem, atbildību piešķir abiem partneriem un nevar piešķirt tikai vienam partnerim (Ģimenes kodeksa 231. pants).

Tiesa iecel aizbildni bērnam, kuram nav vecāku, vai bērnam, kuru vecāki neaprūpē, un nodod bērnu šā aizbildņa aprūpē (Ģimenes kodeksa 257. pants).

Sociālo pakalpojumu centrs vai tiesa iecel bērnam īpašu ("kolizijas") aizbildni (*kolizijski skrbnik*), ja bērna vecāki īsteno vecāku atbildību, bet viņu intereses ir pretrunā, vai ja — aizbildnības gadījumā — bērna un viņa aizbildņa intereses ir pretrunā (Ģimenes kodeksa 269. pants).

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Vecākiem, kuri nedzīvo kopā vai plāno dzīvot atsevišķi, ir jāvienojas par abu kopīgo aizbildnību pār bērniem, ņemot vērā bērnu intereses. Viņi var vienoties saglabāt kopīgu aizgādību pār saviem bērniem, nodot aizgādības tiesības vienam no vecākiem vai savstarpēji sadalīt bērnus. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki vienojas par aizgādību, viņi var ierosināt parakstīt tiesas izlīgumu. Ja tiesa konstatē, ka vienošanās nav bērnu interesēs, tā noraida šo ierosinājumu. Ja vecāki nespēj vienoties par aizgādību, jautājumu izlemj tiesa. Tiesa pēc savas ierosmes un saskaņā ar Ģimenes kodeksa noteikumiem var arī izlemt par pasākumiem bērna interešu aizsardzībai. Pieņemot lēmumu par aizgādību, tiesa vienmēr lemj arī par vecāku kopīgo bērnu uzturēšanu un saskarsmi ar attiecīgajiem vecākiem saskaņā ar Ģimenes kodeksu. Tiesa pieņem jaunu lēmumu par aizgādību, ja tas ir vajadzīgs apstākļu izmaiņu dēļ vai ja tas ir bērna interesēs (Ģimenes kodeksa 138. pants).

Ja tiesa atzīst laulību par neesošu, tā lemj arī par vecāku kopīgo bērnu uzturēšanu un saskarsmi ar attiecīgajiem vecākiem saskaņā ar šo likumu. Tai iepriekš jānoskaidro, kā vislabāk nodrošināt bērna vai bērnu intereses (Ģimenes kodeksa 98. pants).

Ja vecāki nedzīvo kopā un viņiem nav kopīgas aizgādības pār bērnu, lēmumus par jautājumiem, kuriem ir būtiska ietekme uz bērna attīstību, viņi pieņem abi kopā, vienojoties un saskaņā ar bērna interesēm. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Vecāks, kuram ir aizbildnība pār bērnu, lemj par jautājumiem, kas saistīti ar bērna ikdienas dzīvi un viņa pastāvīgo dzīvesvietu, ja vien tam nav negatīvas ietekmes uz jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību (Ģimenes kodeksa 151. pants).

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecākiem, kuri nedzīvo kopā vai plāno dzīvot atsevišķi, ir jāvienojas par abu kopīgo aizbildnību pār bērniem, ņemot vērā bērnu intereses. Viņi var vienoties saglabāt kopīgu aizgādību pār saviem bērniem, nodot aizgādības tiesības vienam no vecākiem vai savstarpēji sadalīt bērnus. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki vienojas par aizgādību, viņi var ierosināt parakstīt tiesas izlīgumu. Ja tiesa konstatē, ka vienošanās nav bērnu interesēs, tā noraida šo ierosinājumu. Ja vecāki nespēj vienoties par aizgādību, jautājumu izlemj tiesa (Ģimenes kodeksa 138. pants). Tiesas izlīgumā vai tiesas lēmumā par kopīgu aizgādību jābūt ietvertam lēmumam par bērna pastāvīgo dzīvesvietu, par to, kurš no vecākiem saņems bērnam adresēto korespondenci, un par bērna uzturēšanu (Ģimenes kodeksa 139. pants).

Vecāki, kuri nedzīvo kopā vai kuri plāno dzīvot šķirti, un vecāki, kuri dzīvo kopā, vienojas par viņu kopīgo bērnu uzturēšanu. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki nespēj vienoties par savu kopīgo bērnu uzturēšanu, jautājumu izlemj tiesa (Ģimenes kodeksa 140. pants).

Bērnām ir tiesības uz saskarsmi ar abiem vecākiem, un abiem vecākiem ir tiesības uz saskarsmi ar bērnu. Saskarsmē jānodrošina, ka tiek ievērotas bērna intereses. Vecākam, pie kura bērns dzīvo un kuram uzticēta aizgādība pār bērnu, vai trešai personai, pie kuras bērns dzīvo, jāatturas no tādas rīcības, kas traucē vai liedz bērnam uzturēt saskarsmi, un jācenšas veicināt bērnu ieņemt piemērotu attieksmi attiecībā uz saskarsmi ar otru vecāku vai abiem vecākiem. Vecākam, kuram ir saskarsme ar bērnu, ir jāatturas no tādas rīcības, kas traucē saskarsmei ar bērnu un bērna aprūpei un audzināšanai. Vecāki, kuri nedzīvo kopā vai kuri plāno dzīvot šķirti, vienojas par saskarsmi. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Ja vecāki vienojas par aizgādību, viņi var ierosināt parakstīt tiesas izlīgumu. Ja tiesa konstatē, ka minētā vienošanās nav bērna interesēs, tā noraida šo ierosinājumu. Ja vecāki nespēj vienoties par saskarsmi, jautājumu izlemj tiesa (Ģimenes kodeksa 141. pants).

Bērnām ir tiesības arī uz saskarsmi ar citām personām, kuras ir ģimenes locekļi un kurām ir ciešas personiskas saites ar bērnu, ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm. Uzskata, ka šādas personas ir bērna vecvecāki, brāļi un māsas, pusbrāļi un pusbēnas, agrākie audžuvēcāki un viena vai abu vecāku bijušais vai pašreizējais laulātais vai partneris neregistrētās partnerattiecībās. Vienošanās par saskarsmi panāk bērna vecāki, bērns (ja viņš spēj izprast šādas vienošanās nozīmi) un personas, kas minētas iepriekš. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Tam, kādā apmērā un veidā tiek uzturēta saskarsme, ir jābūt bērna interesēs. Ja tiek panākta vienošanās par saskarsmi, vecāki, bērns un iepriekš minētās personas var arī ierosināt parakstīt tiesas izlīgumu. Ja tiesa konstatē, ka vienošanās nav bērnu interesēs, tā noraida šo ierosinājumu. Ja vecāki, bērns un šā panta pirmajā daļā minētās personas nevar vienoties, par saskarsmi izlemj tiesa (Ģimenes kodeksa 142. pants).

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Pirms ierosināt, lai tiesa lemj par bērna aizgādību un uzturēšanu, bērna saskarsmi ar vecākiem vai ar citām personām vai par jautājumiem, kas saistīti ar vecāku atbildības īstenošanu un kam ir būtiska ietekme uz bērna attīstību, vecāki piedalās iepriekšējā konsultāciju procedūrā sociālo pakalpojumu centrā, ja vien vienam no vecākiem nav ierobežota rīcībspēja garīgās veselības dēļ vai ja viens no vecākiem nedzīvo ārvalstīs, vai arī viņa atrašanās vieta vai dzīvesvieta nav zināma.

Ja jautājums attiecas uz saskarsmi ar citu personu, šai citai personai un bērnam (ja bērns piesakās saskarsmei) pirms priekšlikuma iesniegšanas jāapmeklē konsultācijas.

Iepriekšēju konsultāciju mērķis ir vērst vecāku vai citas personas uzmanību uz prasību aizsargāt bērna intereses, kad notiek vienošanās par attiecībām ar bērnu, miermīlīgas vienošanās panākšanas pozitīvo ietekmi uz bērnu un mediācijas mērķi.

Konsultācijām jānotiek arī, pirms tiek iesniegts priekšlikums pieņemt jaunu lēmumu par šā panta pirmajā daļā minētajiem jautājumiem.

Vecāki vai iepriekš minētās personas apmeklē konsultācijas bez saviem pārstāvjiem. Ar vecāku vai iepriekš minēto personu piekrišanu sociālo pakalpojumu centrs var pēc iepriekšējām konsultācijām rīkot mediācijas procedūru. Šīs personas var arī piedalīties mediācijas procesā, ko nodrošina citas iestādes (Ģimenes kodeksa 203. pants).

Mediācija var notikt pirms tiesvedības, tās laikā vai pēc tās, un tā var ietvert palīdzību personisku un īpašuma attiecību nokārtošanā. Mediācija parasti notiek, pirms sākas tiesvedība, lai sagatavotu priekšlikumu laulības izbeigšanai vai priekšlikumu par tiesas izlīgumu attiecībā uz bērna aizgādību, uzturēšanu, saskarsmi ar vecākiem vai citām personām vai vecāku atbildības jautājumiem, kam ir būtiska ietekme uz bērna attīstību. Mediācija tiesvedības laikā notiek saskaņā ar tiesību aktiem, kas reglamentē strīdu alternatīvu izšķiršanu. Pat ja tiesvedības puses vai dalībnieki ir vienojušies izmantot mediāciju, tiesa var noraidīt pieteikumu un var neapstrādāt tiesvedību, ja procesā, kurā iesaistīts bērns, tā nolemj, ka procesa apturēšana nebūtu bērna interesēs (Ģimenes kodeksa 205. pants).

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesa var nolemt, ka vienam no vecākiem ir jāuzņemas aizgādība pār visiem bērniem, ka bērni ir jāsadala starp vecākiem vai ka abiem vecākiem jāīsteno kopīga aizgādība pār bērniem. Tiesa pēc savas ierosmes un saskaņā ar Ģimenes kodeksa noteikumiem var arī izlemt par pasākumiem bērna interešu aizsardzībai. Pieņemot lēmumu par aizgādību, tiesa vienmēr lemj arī par vecāku kopīgo bērnu uzturēšanu un saskarsmi ar attiecīgajiem vecākiem saskaņā ar Ģimenes kodeksu. Tiesa pieņem jaunu lēmumu par aizgādību, ja tas ir vajadzīgs apstākļu izmaiņu dēļ vai ja tas ir bērna interesēs (Ģimenes kodeksa 138. un 139. pants).

Tiesa pieņem lēmumu arī par bērna uzturlīdzekļiem un par saskarsmi (Laulību un ģimenes lietu likuma (*Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*) 105. a, 106. un 106.a pants).

Pieņemot lēmumu par saskarsmi, tiesa galvenokārt vadās no bērna interesēm. Ja vecāks, pie kura bērns dzīvo, traucē saskarsmei starp bērnu un otru vecāku, un saskarsmi nevar nodrošināt pat ar sociālo pakalpojumu centra specializētu palīdzību, tiesa pēc otra vecāka priekšlikuma var izlemt atņemt aizgādības tiesības vecākam, kurš traucē saskarsmei, un uzticēt bērnu otram vecākam, ja tiesa uzskata, ka otrs vecāks nodrošinās saskarsmi un ja tas ir vienīgais veids, kā var aizsargāt bērna intereses. Tiesa pieņem jaunu lēmumu par saskarsmi ar vecākiem, ja tas ir vajadzīgs apstākļu izmaiņu dēļ un ja tas ir bērna interesēs (Ģimenes kodeksa 141. pants). Tiesa var atcelt vai ierobežot saskarsmes tiesības pasākumu bērna interešu aizsardzībai ietvaros (Ģimenes kodeksa 173. pants).

Lemjot par bērna aizgādību un uzturēšanu, saskarsmi, vecāku atbildības īstenošanu un tās piešķiršanu radniekam, tiesa ņem vērā bērna viedokli, ko pauž bērns pats vai persona, kurai bērns uzticas un kuru bērns ir pats izvēlējis, ja vien bērns ir spējīgs saprast šāda viedokļa nozīmi un sekas. Attiecībā uz bērna interesēm tiesa ņem vērā sociālo pakalpojumu centra viedokli, kad vien šāds viedoklis tiek iegūts saskaņā ar likumu, kas reglamentē bezstrīdus civilprocesu (Ģimenes kodeksa 143. pants).

Aprēķinot uzturlīdzekļus, kas pienākas bērnam, tiesai ir jārikojas bērna interesēs, nosakot tos piemērotā līmenī, lai nodrošinātu bērna sekmīgu fizisko un garīgo attīstību. Uzturlīdzekļiem ir jāaptver bērna dzīvošanas izmaksas, jo īpaši pajumtes, pārtikas, apģērba, apavu, aprūpes un aizsardzības, izglītības, mācību, atpūtas, izklaides un citu īpašu vajadzību izmaksas (Ģimenes kodeksa 190. pants).

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Ja vecāki nedzīvo kopā un viņiem nav kopīgas aizgādības pār bērnu, lēmumus par jautājumiem, kuriem ir būtiska ietekme uz bērna attīstību, viņi pieņem abi kopā, vienojoties un saskaņā ar bērna interesēm. Ja viņi nevar patstāvīgi vienoties par šo jautājumu, to palīdz izdarīt sociālo pakalpojumu centrs. Ja vecāki tā vēlas, viņi var arī izmantot mediatora pakalpojumus. Vecāks, kuram ir aizbildnība pār bērnu, lemj par jautājumiem, kas saistīti ar bērna ikdienas dzīvi un viņa pastāvīgo dzīvesvietu, ja vien tam nav negatīvas ietekmes uz jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību. Gadījumos, kad vecāki nespēj vienoties par jautājumiem, kas būtiski ietekmē bērna attīstību, lēmumu pieņem tiesa (Ģimenes kodeksa 151. pants).

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Tas nozīmē, ka abi vecāki ir vienlīdz atbildīgi par bērna audzināšanu un attīstību un ka abiem ir jāturpina rūpēties par bērnu.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Šādās lietās **jurisdikcija pēc būtības** ir rajona tiesām (*okrožna sodišča*) (Bezstrīdus civilprocesa likuma (*Zakon o nepravdnem postopku*) 10. pants).

Vispārējā **teritoriālā jurisdikcija** ir tiesai, kuras piekritības teritorijā ir personas, pret ko iesniegts priekšlikums, pastāvīgā dzīvesvieta vai darījumdarbības vieta. Ja tiesa sāk procedūru pēc savas ierosmes, vispārējā teritoriālā jurisdikcija ir tiesai, kuras piekritības teritorijā ir personas, pret ko ierosināta procedūra, pastāvīgā dzīvesvieta. Ja procedūrā piedalās tikai viens dalībnieks, vispārējā teritoriālā jurisdikcija ir tiesai, kuras piekritības teritorijā ir dalībnieka pastāvīgā dzīvesvieta vai darījumdarbības vieta. Ja dalībnieka pastāvīgā dzīvesvieta nav Slovēnijā, vispārējo teritoriālo jurisdikciju nosaka pēc viņa pagaidu dzīvesvietas. Ja papildus pastāvīgai dzīvesvietai dalībniekam ir arī pagaidu dzīvesvieta citur un ja faktisko apstākļu dēļ var pieņemt, ka atbildētājs turpinās tur dzīvot ilgāku laika posmu, tiesai, kuras piekritības teritorijā atbildētājam ir pagaidu dzīvesvieta, ir arī vispārējā teritoriālā jurisdikcija. Ja tiesa Slovēnijā ir kompetenta pieņemt lēmumu un nav iespējams noskaidrot, kurai tiesai Slovēnijā ir vispārējā teritoriālā jurisdikcija, tiesu, kurai ir vispārējā teritoriālā jurisdikcija, nosaka Slovēnijas Augstākā tiesa (*Vrhovno sodišče Republike Slovenije*) (Bezstrīdus civilprocesa likuma 11. pants).

Ja strīdā par tiesiski noteiktiem uzturlīdzekļiem prasītājs ir persona, kura pieprasa uzturlīdzekļus, papildus vispārējās teritoriālās jurisdikcijas tiesai jurisdikcija ir tiesai, kuras piekritības teritorijā ir minētā prasītāja pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta. Ja strīdā par tiesiski noteiktiem uzturlīdzekļiem prasītājs ir persona, kura pieprasa uzturlīdzekļus, papildus vispārējās teritoriālās jurisdikcijas tiesai jurisdikcija ir tiesai, kuras piekritības teritorijā ir minētā prasītāja pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta (*Civilprocesa likuma (Zakon o pravdnem postopku)* 50. pants).

Bezstrīdus civilprocesam pēc analogijas piemēro Civilprocesa likuma noteikumus, ja vien tiesību akti neparedz citādi.

Bezstrīdus civilprocesa priekšlikumā jāiekļauj to attiecību vai situācijas apraksts, par kurām tiesai jālemj, lēmuma pieņemšanai būtiskie fakti un šādu fakti pierādījumi, cita informācija, kas obligāti iekļaujama katrā pieteikumā, un dalībnieku identifikācijas dati, kā attiecībā uz prasībām noteikts Civilprocesa likumā (Bezstrīdus civilprocesa likuma 23. pants).

Tiesvedības pusēm un citiem dalībniekiem prasības, pārsūdzības un citi pieteikumi ir jāiesniedz **slovēņu valodā vai tajā nacionālās kopienas valodā**, kuru oficiāli lieto tiesā (Civilprocesa likuma 104. pants). Prasībā jāietver konkrēts prasījums, kurā izklāstīts lietas galvenais priekšmets un blakusprasījumi, fakti, kas pamato prasītāja prasību, pierādījumi, kuri pamato minētos faktus, kā arī cita informācija, kam jābūt ietvertai ikvienā prasībā, un pušu identifikācijas dati, kā noteikts Civilprocesa likumā (Civilprocesa likuma 180. pants).

Kad iesniedz priekšlikumu uzsākt procedūru, jāsamaksā tiesas nodevas, ja vien tiesību aktos nav noteikts citādi (Bezstrīdus civilprocesa likuma 39. pants). Saskaņā ar Civilprocesa likumu pieteikums ir prasība, atbilde uz prasību, tiesiskās aizsardzības līdzeklis un citi paziņojumi, piekšlikumi vai saziņa, kas iesniegti ārpus tiesvedības. Pieteikumiem ir jābūt saprotamiem, un tajos ir jāietver visa informācija, kas nepieciešama tiesas sēdē. Tajos jo īpaši ir jāietver šāda informācija: atsauce uz tiesu, attiecīgo pušu vārds, uzvārds un pastāvīgās vai pagaidu dzīvesvietas vai reģistrācijas vietas, to likumīgo pārstāvju vai pilnvarnieku vārds, uzvārds, kā arī strīda priekšmets un paziņojuma saturs.

Prasītājam ir jāparaksta šis pieteikums, izņemot gadījumus, kad tas nav iespējams pieteikuma formāta dēļ. Par prasītāja oriģinālo parakstu uzskata viņa ar roku uzlikto parakstu vai elektronisko parakstu (kas ir līdzvērtīgs ar roku uzlikto parakstam). Ja prasītājs nezina, kā parakstīt, vai nevar uzlikt parakstu, viņš iesniedz pieteikumu, kurā paraksta vietā ir pirksta nospiedums. Ja tiesai ir šaubas par pieteikuma autentiskumu, tā var izdot lēmumu, pieprasot, lai tiek iesniegts pieteikums ar sertificētu parakstu. Šo lēmumu nevar pārsūdzēt. Ja paziņojumā ir ietverts pieprasījums, attiecīgajai pusei pieteikumā ir jānorāda fakti, uz kuriem pieteikums ir balstīts, un, ja nepieciešams, pierādījumi. (Civilprocesa likuma 105. pants.)

Pieteikums ir rakstisks pieteikums fiziskā vai elektroniskā formā. Rakstisks pieteikums ir pieteikums, kas ir rakstīts rokrakstā vai drukāts un ko prasītājs ir parakstījis ar roku (uz pieteikuma fiziskā formātā), vai pieteikums elektroniskā formātā, kas parakstīts, izmantojot elektronisko parakstu, kurš ir līdzvērtīgs ar roku uzlikto parakstam (pieteikums elektroniskā formātā). Pieteikumu fiziskā formātā iesniedz, nosūtīt pa pastu, izmantojot komunikācijas tehnoloģiju, piegādājot attiecīgajai struktūrai vai ar tādas personas starpniecību, kura profesionāli nodarbojas ar pieteikumu iesniegšanu. Pieteikumu elektroniskā formātā iesniedz tiesu informācijas sistēmā. Tiesu informācijas sistēma automātiski apstiprina prasītājam, ka pieteikums ir saņemts. Pieteikumu var arī iesniegt, aizpildot īpaši paredzētu vai citādi sagatavotu veidlapu. Neskarot citu noteikumu normas, veidlapām, ko iesniedz elektroniskā formātā, satura ziņā ir jābūt tādām pašām kā veidlapām, kuras noteiktas pieteikumiem, kurus iesniedz fiziskā formātā (Civilprocesa likuma 105.b pants.)

Ja paziņojumā ir ietverts pieprasījums, attiecīgajai pusei pieteikumā ir jānorāda fakti, uz kuriem pieteikums ir balstīts, un, ja nepieciešams, pierādījumi. Ja ir paredzēts, ka pieteikumi būs jānogādā pretējai pusei, tiesā ir jāiesniedz tik daudz minēto pieteikumu kopiju, cik ir pieprasījusi tiesa un pretējā puse, un tādā formātā, kas ļauj tiesai tos nogādāt. Tas pats attiecas arī uz pielikumiem. Pieteikumus un to pielikumus, kas ir iesniegti elektroniski un ir nosūtīti pretējai pusei, nosūta vienā eksemplārā. Tiesa sagatavo tik daudz elektronisko eksemplāru vai fotokopiju, cik nepieciešams pretējai pusei. Ja pretējā puse ir vairākas personas ar kopīgu juridisko pārstāvi vai pilnvarnieku, pieteikumus un pielikumus piegādā visām personām kopā kā vienu kopiju (Bezstrīdus civilprocesa likuma 106. pants).

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Tiesa lemj par jautājumiem, kas saistīti ar personas statusu un ģimenes attiecībām bezstrīdus civilprocesā (Bezstrīdus civilprocesa likuma X nodaļa). Prioritārā kārtā izskata tiesiskus jautājumus atbilstoši Ģimenes kodeksam, kuri tiek risināti saistībā ar attiecībām starp vecākiem un bērniem, adoptiju, vecāku atbildības nodošanu radniekiem, aprūpi audžuģimenē un aizbildnību. Ja Ģimenes kodekss nosaka tiesu, kurai ir kompetence izskatīt jautājumus saskaņā ar kodeksu, tad rajona tiesām ir jurisdikcija pēc būtības lemt pirmajā instancē, ja vien citā likumā nav paredzēts citādi (Ģimenes kodeksa 14. pants). Rajona tiesa pieņem lēmumu civilprocesā, ja vien tiesību aktos nav noteikts, ka lēmums ir jāpieņem bezstrīdus procedūrā. Jautājumus, uz kuriem attiecas Laulību un ģimenes lietu likums, tiesas risina prioritārā kārtībā (Laulību un ģimenes lietu likuma 10.a pants).

Ģimenes kodekss paredz, ka tiesa izdod pagaidu priekšrakstu procedūrās, lai aizsargātu bērna intereses, ja tiek pierādīta varbūtība, ka bērna intereses ir apdraudētas (Ģimenes kodeksa 161. pants).

Saskaņā ar Bezstrīdus civilprocesa likumu pagaidu priekšrakstus bērna interešu aizsardzībai atbilstoši Ģimenes kodeksā paredzētajiem nosacījumiem izdod saskaņā ar procedūru, kas noteikta tiesību aktos, kuri reglamentē prasījumu nodrošināšanu.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jā, var saņemt juridisko palīdzību, lai segtu procesa izmaksas. Par juridiskās palīdzības piešķiršanu lemj rajona tiesas priekšsēdētājs (Juridiskās palīdzības likuma (*Zakon o pravdnem postopku*) 2. pants).

Saskaņā ar šo likumu juridisko palīdzību var piešķirt juridiskajām konsultācijām, advokātu pakalpojumiem un citiem likumā paredzētajiem juridiskajiem pakalpojumiem, lai nodrošinātu visu veidu tiesisko aizsardzību visās vispārējās jurisdikcijas un specializētajās tiesās Slovēnijā, Slovēnijas Konstitucionālajā tiesā (*Ustavno sodišče Republike Slovenije*) un visās tādās iestādēs un institūcijās un pie tādām personām Slovēnijā, kas ir kompetentas risināt ārpusstias strīdus, kā arī nolūkā atcelt maksājumu par tiesvedības izmaksām (Juridiskās palīdzības likuma 7. pants).

Personas, kurām ir tiesības saņemt juridisko palīdzību saskaņā ar šo likumu, ir: 1) Slovēnijas pilsoņi; 2) ārvalstu pilsoņi, kuriem Slovēnijā ir pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta, un personas, kurām nav pilsonības (bezvalstnieki) un kuras likumīgi uzturas Slovēnijā; 3) citi ārvalstu pilsoņi saskaņā ar savstarpīguma nosacījumiem vai apstākļos un gadījumos, kas paredzēti Slovēnijai saistošos starptautiskos nolīgumos; 4) nevalstiskas organizācijas un biedrības, kas darbojas kā bezpeļņas organizācijas sabiedrības interesēs un ir reģistrētas attiecīgajā reģistrā saskaņā ar piemērojamajiem tiesību aktiem, — strīdus, kas saistīti ar darbību veikšanu sabiedrības interesēs vai ar nolūku, kādam tās ir nodibinātas; 5) citas personas, kurām tiesības saņemt juridisko palīdzību ir paredzētas saskaņā ar tiesību aktu vai Slovēnijai saistošu starptautisku nolīgumu (Juridiskās palīdzības likuma 10. pants).

Persona, kurai ir tiesības saņemt juridisko palīdzību, var lūgt juridisko palīdzību jebkurā procesa posmā (piemēram, ārpusstias vai tiesas procedūras sākumā un jebkurā notiekošās procedūras posmā). Pieņemot lēmumu par juridiskās palīdzības piešķiršanu, tiek noteikts prasītāja finanšu stāvoklis, kā arī tiek ņemti vērā citi šajā likumā noteiktie nosacījumi (parastā juridiskā palīdzība) (Juridiskās palīdzības likuma 11. pants).

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, kompetence pieņemt lēmumus par pārsūdzībām pret rajona tiesas pieņemtu lēmumu par vecāku atbildību ir augstākajai tiesai (*višje sodišče*) (Bezstrīdus civilprocesa likuma 36. pants). Apelācijas sūdzību var iesniegt tiesā, kas pieņēmusi spriedumu pirmajā instancē, iesniedzot tik daudz eksemplāru, cik ir nepieciešams tiesai un pretējai pusei (Civilprocesa likuma 342. pants).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērsas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Izpildes procesus reglamentē Likums par prasījumu izpildi un nodrošināšanu (*Zakon o izvršbi in zavarovanju*). Ja vien likumā nav noteikts citādi, jurisdikcija pēc būtības, lai atļautu izpildi, ir vietējai tiesai (*okrajno sodišče*) (Likuma par prasījumu izpildi un nodrošināšanu 5. pants).

Tiesa, kurai ir vispārējā teritoriālā jurisdikcija pieņemt lēmumu par priekšlikumu izpildīt tiesas lēmumu par aizbildnību pār bērnu un par pašu izpildi, ir tiesa, kuras piekritības teritorijā atrodas tās personas pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta, kurai ir piešķirtas aizbildnības tiesības, vai tiesa, kuras piekritības teritorijā atrodas tās personas pastāvīgā vai pagaidu dzīvesvieta, pret kuru ir iesniegts izpildes priekšlikums. Vispārējā teritoriālā jurisdikcija par tiešo izpildi ir arī tiesai, kuras piekritības teritorijā atrodas bērns (238.e pants) (Likuma par prasījumu izpildi un nodrošināšanu 238.a pants).

Saskaņā ar izpildu dokumentu pienākumu nodot bērnu nosaka personai, uz kuru attiecas izpildes instruments, personai, no kuras būs atkarīga bērna nodošana, un personai, pie kuras bērns atrodas izpildu dokumenta izdošanas laikā. Tiesa izpildu dokumentā norāda, ka pienākums nodot bērnu ir spēkā arī pret jebkuru citu personu, ar kuru bērns ir kopā izpildes īstenošanas laikā (Likuma par prasījumu izpildi un nodrošināšanu 238.c pants).

Ņemot vērā visus lietas apstākļus un nolūkā pasargāt bērna intereses, tiesa lemj, vai izpildīt lēmumu par aizbildnību pār bērnu, piemērojot naudas sodu personai, uz kuru attiecas izpildu dokuments, vai izņemot bērnu un nogādājot viņu personai, kurai ir uzticēta aizbildnība pār bērnu (Likuma par prasījumu izpildi un nodrošināšanu 238.č pants).

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Tiesas lēmumu par vecāku atbildību atzīst un izpilda saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003. Tiesa piemēro bezstrīdus procedūru saskaņā ar Bezstrīdus civilprocesa likumu.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērsas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Visas rajona tiesas ir kompetentas izskatīt pieprasījumus par izpildāmības pasludināšanu.

Tiesa, kas ir kompetenta izskatīt tiesas procesus pret tiesas lēmumu, ar ko tiek paziņota izpildāmība, ir tā tiesa, kas pasludinājusi tiesas lēmumu par izpildāmu.

Tiesa piemēro bezstrīdus procedūru saskaņā ar Bezstrīdus civilprocesa likumu.

[Rajona tiesu saraksts \(244 Kb\)](#) (244 Kb) [sl](#) (244 Kb) [sl](#)

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Saskaņā ar Likumu par starptautiskajām privāttiesībām un procesu (*Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku*) attiecības starp vecākiem un bērniem izskata saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras valstspiederīgie viņi ir. Ja vecāki un bērni ir dažādu valstu valstspiederīgie, piemēro tās valsts tiesību aktus, kurā viņiem visiem ir pastāvīgā dzīvesvieta. Ja vecāki un bērni ir dažādu valstu valstspiederīgie un viņu pastāvīgās dzīvesvietas nav vienā un tajā pašā valstī, piemēro tās valsts tiesību aktus, kuras valstspiederīgais ir bērns (42. pants).

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsaukmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 11/08/2021

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Lūdzu, ņemiet vērā, ka šai lapai nesen tika atjaunināta oriģinālvalodas [sk](#)

versija. Mūsu tulkotāji pašlaik gatavo versiju valodā, kuru esat izvēlēties.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Slovākija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Saskaņā ar Slovākijas Ģimenes tiesību likumu (Likumu Nr. 36/2005, ar ko reglamentē ģimenes tiesības un groza dažus citus tiesību aktus) un judikatūru vecāku atbildība (t. i., vecāku tiesības un pienākumi — aizgādība) galvenokārt ietver rūpes par bērnu, bērna uzturēšanu, pārstāvību un bērna īpašuma pārvaldīšanu.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Abi vecāki kopīgi īsteno vecāku tiesības un pienākumus pret bērnu neatkarīgi no tā, vai bērns ir dzimis laulībā vai ārpuslaulībā un vai vecāki dzīvo vai nedzīvo kopā (ir precējušies, dzīvo atšķirti vai ir šķīrušies).

Tiesa nopietnos gadījumos vecākiem var atņemt (vai ierobežot) vecāku tiesības un pienākumus atbilstīgi Ģimenes tiesību likuma 38. panta 4. punkta noteikumiem.

Ja kāds no vecākiem ir nepilngadīgs, bet vecāks par 16 gadiem, tiesa, ievērojot Ģimenes tiesību likuma 29. pantā izklāstītos nosacījumus, var piešķirt arī šim vecākam tiesības un pienākumus attiecībā uz nepilngadīga bērna aizgādību.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Jā. Ja neviens no nepilngadīga bērna vecākiem nav pilnīgi rīcībspējīgs vai ja viņu vecāku tiesības un pienākumi ir apturēti vai atņemti, vai ja viņi ir miruši, tiesai ir jāieceļ aizbildnis, kurš audzina nepilngadīgo bērnu, pārstāv viņu un pārvalda bērna īpašumu.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Tiesai jālemj par vecāku tiesību un pienākumu sadali un īstenošanu (pat tad, ja abi vecāki kopīgi turpina īstenot vecāku tiesības un pienākumus), vai arī tā var apstiprināt vienošanos starp vecākiem.

Saskaņā ar Ģimenes tiesību likuma 36. panta 1. punktu nepilngadīga bērna vecāki, kas dzīvo atšķirti, jebkurā laikā var vienoties par kārtību, kā īstenot vecāku tiesības un pienākumus. Ja vecāki nepanāk vienošanos, tiesa var noteikt, kā īstenojamas viņu tiesības un pienākumi, pat tad, ja šajā sakarā nav saņemts pieteikums; jo īpaši tiesai jāizlemj, kuram no vecākiem ir piešķirama nepilngadīgā bērna fiziskā aizgādība. 24., 25. un 26. panta noteikumus piemēro *mutatis mutandis*.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecāku vienošanās par viņu vecāku tiesībām un pienākumiem jāapstiprina tiesai.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Ārpustiesas strīdu atrisināšana ir iespējama, izmantojot mediāciju saskaņā ar Likumu Nr. 420/2004 par mediāciju. Šis tiesību akts attiecas arī uz ģimenes tiesību strīdiem. Mediācija ir ārpustiesas procedūra, kurā attiecīgās personas izmanto mediatora palīdzību, lai atrisinātu strīdu, kas saistīts ar līgumiskām vai citām tiesiskām attiecībām starp viņiem. Ar mediācijas palīdzību panākta vienošanās ir jānoformē rakstveidā, un tā ir saistoša procedūrā iesaistītajām pusēm.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Principā tiesa var pieņemt jebkādu nolēmumu, izņemot nolēmumu, ar kuru vienam no vecākiem piešķir vienpersonisku aizgādību. Tikai tad, ja vienam no vecākiem ir atņemtas vecāku tiesības un pienākumi, otram vecākam var tikt piešķirta vienpersoniska aizgādība pār bērnu. Tomēr praksē tiesa izlemj, kuram no vecākiem jāuzņemas bērna fiziskā aizgādība, kuram jāpārstāv bērns un jāpārvalda viņa īpašums. Tiesa arī izlemj, kā tas vecāks, kuram nav piešķirta fiziska aizgādība pār bērnu, var veikt savu ieguldījumu bērna uzturēšanā, vai arī apstiprina vecāku vienošanos par uzturētājzīmju maksāšanu.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Terminam “vecāku atbildība” Slovākijas ģimenes tiesībās nav precīza ekvivalenta. Slovākijas ģimenes tiesībās lietotais termins ir “vecāku tiesības un pienākumi”, kurus abi vecāki vienmēr īsteno kopīgi, kas nozīmē, ka “vienpersoniska aizgādība” var pastāvēt vienīgi gadījumos, kad otrs vecāks ir miris, zaudējis rīcībspēju vai tam ir atņemtas vecāku tiesības un pienākumi. Tas ir jānošķir no fiziskas aizbildnības. Ja bērna fiziskā aizgādība tiek piešķirta vienam no vecākiem, tas bez otra vecāka piekrišanas var pieņemt lēmumus par visiem sadzīviskajiem jautājumiem, kas attiecas uz bērna ikdienas dzīvi; taču attiecībā uz visiem svarīgākajiem jautājumiem saistībā ar vecāku tiesību un pienākumu īstenošanu (bērna īpašuma pārvaldīšanu, bērna pārcelšanos uz ārvalstīm, pilsonību, piekrišanu medicīniskās aprūpes sniegšanai, profesionālo izglītību) nepieciešama otra vecāka piekrišana. Ja vecāki nespēj vienoties, lēmumu pieņem tiesa pēc viena vecāka iesnieguma.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Tiesa var noteikt, ka bērna fiziskā aizgādība vecākiem jāīsteno pārmaiņus (t. i., kopīgas aizgādības kārtībā), ja tie abi ir piemēroti bērna audzināšanai un ieinteresēti bērna fiziskajā aizgādībā un ja šī kārtība ir bērna interesēs, lai labāk apmierinātu viņa vai viņas vajadzības. Ja vismaz viens no vecākiem piekrīt kopīgai aizgādībai, tiesai jānoskaidro, vai kopīga aizgādība ir bērna interesēs.

Skatīt visas iepriekšējās atbildes, jo īpaši atbildi uz 8. jautājumu.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Tā rajona tiesa, kuras teritorijā dzīvo nepilngadīgs bērns, ir kompetentā tiesa pieteikuma iesniegšanai attiecībā uz vecāku tiesībām un pienākumiem. Nav jāievēro nekādas formalitātes un nav jāpievieno nekādi dokumenti, jo šī ir procedūra, kuru tiesa var uzsākt pēc savas iniciatīvas. Tas, kādi dokumenti var būt jāiesniedz, ir atkarīgs no pieteikuma saturā; parasti ir nepieciešama bērna dzimšanas apliecība.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Tiek veikta vienkāršota un mazāk formāla procedūra. Ir iespēja izsniegt pagaidu rīkojumu, kas tiek pieņemts steidzamības kārtā.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Par visām procedūrām attiecībā uz vienošanos par vecāku tiesībām un pienākumiem tiesas nodeva nav jāmaksā. Juridiskās palīdzības sistēma Slovākijā šobrīd paredz tikai atbrīvošanu no tiesas izdevumu samaksas un pārstāvja nodrošināšanu bez maksas. Tā kā tiesvedība par vecāku tiesībām un pienākumiem notiek bezstrīdus kārtībā, ir ļoti maz cilvēku, kas izvēlas advokāta pārstāvību. Tomēr, ja persona atbilst juridiskajiem nosacījumiem attiecībā uz personas atbrīvojumu no tiesas nodevām, tiesa var pēc saviem ieskatiem bez maksas piešķirt pārstāvi, tostarp advokātu, ja tā uzskata, ka pārstāvība ir nepieciešama, lai aizsargātu puses intereses.

Visām personām, kas lūdz piešķirt advokātu un kas atbilst nosacījumiem par atbrīvojumu no tiesas nodevām, tiesa iesaka vērsties Juridiskās palīdzības centrā. Tiesa informē puses par šo iespēju. Tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot puses no tiesas nodevām, ja to pamato pušu apstākļi un ja šāda rīcība nav maldinoša vai acīmredzami nesekmīga tiesību īstenošana vai aizstāvība. Ja vien tiesa neņem citādi, atbrīvojums attiecas uz visu tiesvedību un tam ir atpakaļejošs spēks. Tomēr nodevas, kas samaksātas pirms nolēmuma par atbrīvojumu izdošanas, neatmaksā.

Juridiskās palīdzības sistēma un atbalsta darbības jomas ir noteiktas Likumā Nr. 327/2005 par juridiskās palīdzības sniegšanu trūcīgām personām, ar kuru tiek izveidots arī Juridiskās palīdzības centrs, kas sniedz palīdzību fiziskām personām, kurām nav finanšu līdzekļu juridisko pakalpojumu izmantošanai un savu tiesību īstenošanai un aizsardzībai.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā, nolēmumu par vecāku tiesībām un pienākumiem ir iespējams pārsūdzēt.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Teritoriālā jurisdikcija attiecībā uz nolēmumu izpildi lietās par nepilngadīgiem bērniem ir tai tiesai, kuras teritorijā nepilngadīgais bērns dzīvo saskaņā ar vecāku vienošanos vai citu tiesisku aktu. Nolēmumu izpildes procedūru reglamentē Likums Nr. 161/2015 "Bezstrīdus civilprocesa kodekss". Sīkāki noteikumi par nolēmumu izpildi lietās, kuras attiecas uz nepilngadīgiem bērniem, ir noteikti Slovākijas Republikas Tieslietu ministrijas Dekrētā Nr. 207/2016, kas piemērojams arī ārvalstu nolēmumu izpildei.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Tiesas nolēmumus par vecāku tiesībām un pienākumiem, ko izdevusi tiesa citā dalībvalstī, Slovākijas Republika atzīst bez kādas īpašas procedūras saskaņā ar Padomes 2003. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību (21. panta 1. punktu), t. i., bez nepieciešamības nolēmumu pasludināt par izpildāmu.

Tomēr ieinteresētā puse var pieprasīt, lai citā dalībvalstī izdots nolēmums par vecāku tiesībām un pienākumiem tiktu pasludināts par izpildāmu, un tad piemērojama regulas III nodaļas 2. iedaļā minētā procedūra.

Pieteikumu iesniedz tajā rajona tiesā, kuras piekritības teritorijā bērns pastāvīgi dzīvo, vai — ja bērnam nav pastāvīgas dzīvesvietas — tiesā, kuras piekritības teritorijā bērns dzīvo attiecīgajā brīdī, un, ja tādas nav, tad kompetentā tiesa ir Bratislavas I rajona tiesa.

Pieteikumam par nolēmuma atzīšanu vai par nolēmuma pasludināšanu par izpildāmu pievieno nolēmuma par vecāku tiesībām un pienākumiem kopiju, kas atbilst autentiskuma apstiprināšanas prasībām, kā arī nolēmumu apliecināšu dokumentu, kuru pēc ieinteresētās personas lūguma izsniegusi attiecīgā izcelsmes tiesa, t. i., tiesa, kas izdevusi nolēmumu par vecāku tiesībām un pienākumiem.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu un izpildi vecāku atbildības lietā, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Pieteikumi par tāda nolēmuma atzīšanu (un arī neatzīšanu), kas attiecas uz vecāku tiesībām un pienākumiem, ir pieņemami bērna dzīvesvietas rajona tiesai vai Bratislavas I rajona tiesai (*Okresný súd Bratislava I*), ja bērns nedzīvo Slovākijas Republikā.

Pieteikumi par tāda nolēmuma izpildi (un arī izpildes atteikumu), kas attiecas uz vecāku tiesībām un pienākumiem, ir pieņemami nepilngadīgā bērna dzīvesvietas rajona tiesai vai rajona tiesai, kuras piekritības teritorijā nepilngadīgais uzturas, ja tiesa, kurai ir teritoriālā jurisdikcija, nav zināma vai nespēj laikus iejaukties.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Slovākijas tiesa pieņem nolēmumus tiesvedībā par vecāku tiesībām un pienākumiem tikai tad, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Slovākijas Republikā. Ja bērns neuzturas Slovākijas Republikā, bet šeit atrodas viņa pastāvīgā dzīvesvieta, vai ja viņa vecāki nedzīvo Slovākijas Republikā vai ir dažādu valstu pilsoņi, piemēro Slovākijas tiesību normas saskaņā ar Hāgas Konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem (atsauces Nr.: 344/2002) (Konvencijas III nodaļa).

Likums Nr. 97/1963 par starptautiskajām privāttiesībām un procesuālajām tiesībām nosaka, ka attiecības starp vecākiem un bērniem, kā arī vecāku tiesību un pienākumu īstenošanas uzsākšanu vai pārtraukšanu regulē bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti. Izņēmuma gadījumos tiesa var ņemt vērā citas valsts tiesību aktus, ja tie ir būtiski saistīti ar konkrēto lietu un ja tas ir nepieciešams, lai aizsargātu bērnu vai viņa īpašumu. Vecāku tiesības un pienākumi, kas rodas bērna sākotnējās pastāvīgās dzīvesvietas valstī, paliek spēkā arī tad, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta mainās. Ja kādam no vecākiem nav tādu vecāku tiesību un pienākumu, kas vecākam ir saskaņā ar Slovākijas tiesību aktiem, tas iegūst minētās tiesības un pienākumus, tiklīdz Slovākijas Republika kļūst par bērna pastāvīgo dzīvesvietu. Vecāku atbildības īstenošanu reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta. Starptautisko privāttiesību un procesuālo tiesību likuma noteikumus piemēro tikai tad, ja nav noslēgts starptautisks nolīgums vai ja esošajā starptautiskajā nolīgumā nav ietverti kritēriji, saskaņā ar kuriem nosaka piemērojamās tiesības tiesību normu kolīzijas gadījumā.

Papildus 1996. gada Hāgas konvencijai Slovākijas Republikai ir saistoši vairāki divpusējie nolīgumi, kuros ietverti noteikumi par piemērojamajām tiesībām, un tiesvedībā par vecāku tiesībām un pienākumiem šie noteikumi prevalē pār noteikumiem, kas paredzēti Likumā par starptautiskajām privāttiesībām un procesuālajām tiesībām. Attiecīgie nolīgumi ir šādi:

ar Bulgāriju: Nolīgums starp Čehoslovākijas Sociālistisko Republiku un Bulgārijas Tautas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesisko attiecību regulējumu civilajās, ģimenes un krimināllietās (Sofija, 1976. gada 25. novembris, Dekrēts Nr. 3/1978),

ar Horvātiju, Slovēniju: Nolīgums starp Čehoslovākijas Sociālistisko Republiku un Dienvidslāvijas Sociālistisko Federatīvo Republiku par tiesisko attiecību regulējumu civilajās, ģimenes un krimināllietās (Belgrada, 1964. gada 20. janvāris, Dekrēts Nr. 207/1964),

ar Ungāriju: Nolīgums starp Čehoslovākijas Sociālistisko Republiku un Ungārijas Tautas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesisko attiecību regulējumu civilajās, ģimenes un krimināllietās (Bratislava, 1989. gada 28. marts, atsauces Nr.: 63/1990),

ar Poliju: Nolīgums starp Čehoslovākijas Sociālistisko Republiku un Polijas Tautas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesisko attiecību regulējumu civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās (Varšava, 1987. gada 21. decembris, Dekrēts Nr. 42/1989),

ar Rumāniju: Nolīgums starp Čehoslovākijas Sociālistisko Republiku un Rumānijas Tautas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesisko attiecību regulējumu civilajās, ģimenes un krimināllietās (Prāga, 1958. gada 25. novembris, Dekrēts Nr. 31/1959).

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 06/05/2024

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Somija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Personai, kurai ir vecāku atbildība, ir pienākums nodrošināt bērna līdzsvarotu attīstību un labklājību atbilstīgi bērna individuālajām vajadzībām un vēlmēm. Tādējādi vecāku atbildības mērķis ir nodrošināt ciešas un sirsnīgas attiecības, jo īpaši starp bērniem un vecākiem.

Ir jānodrošina laba bērnu aprūpe un audzināšana, kā arī viņu vecumam un attīstības pakāpei atbilstoša uzraudzība un aizsardzība. Bērni ir jāaudzina drošā un stimulējošā vidē, un viņiem ir jāsaņem izglītība, kas atbilst viņu spējām un vēlmēm.

Bērni ir jāaudzina saprātīgi, mierīgi un ar mīlestību. Viņus nedrīkst fiziski sodīt un citādi ļaunprātīgi attiekties pret viņiem. Bērni ir jāatbalsta un jāmudina tiekties uz to, lai viņi būtu neatkarīgi, ar atbildības sajūtu morāli nobrieduši (Likums par aizgādību pār bērnu un saskarsmes tiesībām 361/1983, 1. pants). Personai, kurai ir vecāku atbildība, ir jānodrošina bērna labklājība un attīstība, kā aprakstīts iepriekš. Šajā nolūkā viņai vai viņam ir tiesības pieņemt lēmumus par bērna aprūpi, audzināšanu un dzīvesvietu, kā arī citiem ar bērnu saistītiem personiska rakstura jautājumiem. Pieņemot lēmumu, ir jāņem vērā bērna viedoklis.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Ja bērna vecāki ir precējušies bērna piedzimšanas laikā, viņiem abiem ir vecāku atbildība. Ja vecāki bērna piedzimšanas laikā nav precējušies, vecāku atbildība ir mātei. Vecāki var vienoties par to, kuram ir aizgādība, saistībā ar paternitātes apstiprinājumu. Ja vienam no vecākiem ir atsevišķa aizgādība pār bērnu, taču vecāki pēc tam apprecas, vecāku atbildību iegūst abi vecāki.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Tiesa var piešķirt bērna aizgādņa statusu vienai vai vairākām personām (papildus vecākiem vai vecāku vietā), ja minētā(-ās) persona(-as) ir tam piekritusi(-šas). Lēmuma pamatā ir jābūt bērna interesēm, un šādu lēmumu var pieņemt tikai tad, ja no bērna viedokļa ir pārliecinošs iemesls piešķirt aizgādņa statusu personai, kurš/kura nav kāds no vecākiem. Ja vecāki ir miruši, sociālās labklājības padomei ir jārtkojas, lai piešķirtu aizgādību pār bērnu.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Aizgādības un saskarsmes tiesības vienmēr ir jānosaka atbilstoši bērna interesēm un tā, lai šīs tiesības nākotnē varētu izmantot vislabākajā iespējamajā veidā. Vecāki var noslēgt vienošanos par vecāku atbildību. Ja vecāki nevar panākt vienošanos, šis strīds ir jārisina tiesā.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vienošanās par bērna aizgādību ir jānoformē rakstiski, un vecāki var lūgt vietējo sociālās labklājības iestādi to apstiprināt. Sociālās labklājības iestādei ir jānodrošina, ka minētā vienošanās atbilst bērna interesēm. Vienošanās, ko apstiprinājusi sociālās labklājības padome, ir spēkā un izpildāma tāpat kā galīgs tiesas lēmums.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Ja laulātie nespēj vienoties, viņi var lūgt palīdzību pašvaldības amatpersonai, kas nodarbojas ar bērnu labklājības jautājumiem, vai mediatoram ģimenes lietās. Amatpersonas, kas nodarbojas ar bērnu labklājības jautājumiem, sniedz norādes vecākiem un ir pilnvarotas apstiprināt vecāku savstarpējās vienošanās. Tiek uzskatīts, ka apstiprināta vienošanās ir līdzvērtīga tiesas lēmumam. Mediatori ģimenes lietās palīdz vecākiem atrisināt strīdus sarunu ceļā un var arī palīdzēt sagatavot vienošanos. Mediatoriem ģimenes lietās ir jāpievērš īpaša uzmanība tam, lai ģimenē tiktu nodrošinātas nepilngadīgo personu intereses.

Tiesas lēmējtiesības attiecas uz aizgādību pār bērnu, dzīves apstākļu nodrošināšanu, saskarsmes tiesībām un uztura maksājumiem. (Likums par mediāciju civillietās un strīdu izlīgumu apstiprināšanu vispārējā tiesā 394/2011, 10. pants.) Tiesas mediācija ir no tiesvedības atšķirīga procedūra. To var uzsākt, kad tiesā ierosināta lieta tiek nodota izskatīšanai tiesas mediācijas procesā vai pēc strīdā iesaistīto pušu tieša pieprasījuma. Mediators ir tiesnesis, kuram palīdz speciālists, parasti — psihologs vai sociālais darbinieks. Tiek uzskatīts, ka apstiprināta vienošanās ir līdzvērtīga tiesas lēmumam. Ja vienošanos panākt nav iespējams, lieta tiek atgriezta izskatīšanai tiesā vai tiesa lietu slēdz.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemēt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesas lēmējtiesības attiecas uz aizgādību pār bērnu, dzīves apstākļu nodrošināšanu un saskarsmes tiesībām. Ja nepieciešams, tiesa var lemt arī par aizgādības tiesībām un pienākumiem, kā arī par pienākumu sadali starp aizgādņiem. Pieņemot lēmumu par saskarsmes tiesībām, tiesai ir jānosaka detalizēti noteikumi par apmeklējumu nosacījumiem un par to, ar ko kopā bērns dzīvos. Saistībā ar aizgādības tiesību piešķiršanu var noteikt arī uzturīdzekļu maksājumus.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemēt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Ja ir tikai viens aizgādņis, viņš vai viņa visus lēmumus par bērna aprūpi pieņem viens pats. Tomēr tiesas nolūmā var ietvert prasības par vienīgā aizgādņa tiesībām un pienākumiem, tostarp par tiesībām mainīt bērna dzīvesvietu.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Kopīgi aizgādņi kopīgi uzņemas atbildību par visiem ar bērnu saistītajiem jautājumiem. Ja aizgādņi nedzīvo kopā, viņi sadzīves lēmumus saistībā ar bērnu var pieņemt atkarībā no tā, pie kura no vecākiem bērns dzīvo. Taču, lai pieņemtu būtiskākus lēmumus, ir nepieciešama abu aizgādņu vienprātība. Šādi lēmumi var būt, piemēram, par jautājumiem, kas attiecas uz bērna reliģiskās konfesijas vai dzīvesvietas maiņu, ārvalstu pasi, izglītību un veselības aprūpi vai stacionāro aprūpi.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Rakstisks pieteikums par aizgādības vai saskarsmes tiesībām ir jāiesniedz rajona tiesā (*kārājāoikeus*) pēc bērna dzīvesvietas. Pieteikumu var iesniegt viens vai abi vecāki, aizgādānis vai sociālās labklājības padome. Pieteikumā ir jānorāda prasība un prasības pamatojums. Pieteikumam ir jāpievieno dokumenti, kas izmantojami kā pierādījumi. Pieteikums ir jāparaksta un jāiesniedz rajona tiesā vai nu personiski, vai ar pilnvarota pārstāvja starpniecību. Pieteikumu var nosūtīt arī pa pastu vai faksu. Lieta tiek uzsākta brīdī, kad rajona tiesa ir saņēmusi pieteikumu.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Lietās par aizgādību piemēro Likumu par aizgādību pār bērnu un saskarsmes tiesībām. Saskaņā ar šo likumu laikā, kad tiek izskatīta lieta par aizgādību vai saskarsmes tiesībām, tiesai ir jānodrošina iespēja izteikties vecākiem un aizgādānim. Bērnu var uzklaut tiesā, ja ir pārliecinoši iemesli uzskatīt, ka tas ir nepieciešams, lai atrisinātu lietu. Parasti tiesa arī saņem sociālās labklājības padomes ziņojumu par bērna sadzīves apstākļiem.

Lietas izskatīšanas laikā tiesa var izdot pagaidu rīkojumu par to, ar ko kopā bērnam ir jādzīvo, kā arī par saskarsmes tiesībām un citiem saistītiem nosacījumiem. Īpašos apstākļos tiesa var noteikt pagaidu aizgādību, līdz tiek pieņemts galīgais lēmums. Tiesas pagaidu rīkojumu pārsūdzēt nevar. Tas ir spēkā, līdz tiesa pieņem galīgo lēmumu.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Aizgādības lietās ir pieejama juridiskā palīdzība. Juridiskās palīdzības pieejamība ir atkarīga no personas ienākumiem. Plašāka informācija par juridisko palīdzību Somijā pieejama tīmekļa vietnē <https://oikeus.fi/oikeusapu/en/index.html>.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Rajona tiesas lēmumu var pārsūdzēt apelācijas tiesā (*hovioikeus*).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Lēmumus par vecāku atbildību izpilda saskaņā ar Likumu par lēmumu izpildi bērna aizgādības un saskarsmes tiesību jomā 619/1996. Izpildes pieteikums ir jāiesniedz rakstiski rajona tiesā pēc bērna vai pretējās puses dzīvesvietas. Taču lēmuma par vecāku atbildību izpildi var pieprasīt arī pie tiesu izpildītāja, ja lēmums ir izdots mazāk nekā trīs mēnešus iepriekš. Lēmums ir jāpievieno pieteikumam.

Saņemot minēto pieteikumu un pretējās puses paziņojumu, tiesa parasti lietas risināšanai nozīmēs mediatoru no sociālās labklājības padomes. Mediators sazinās ar vecākiem un pārrunā lietu ar viņiem un, ja iespējams, arī ar bērnu. Mediators arī mēģina organizēt kopīgu tikšanos ar abiem vecākiem. Tad mediators ziņo tiesai, un pēc tam tiesa pieņem lēmumu minētajā lietā. Tiesa var arī noteikt, ka bērns ir jāizmeklē ārām.

Ja tiesa izlemj, ka lēmums par vecāku atbildību ir jāizpilda, otrai pusei ir pienākums atdot bērnu. Šo lēmumu var pastiprināt, paredzot nosacījumus, kuriem iestāties ir jāmaksā naudas sods. Kā galējo līdzekli bērnu var piespiestu kārtā nošķirt no puses, kas atsakās izpildīt minēto lēmumu.

Ja rajona tiesa ir izdevusi rīkojumu bērnu atņemt piespiedu kārtā, joprojām var turpināt mediāciju pēc tiesu izpildītāja pieprasījuma.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

[Padomes Regulu \(EK\) Nr. 2201/2003](#) piemēro, atzīstot tādus lēmumus par vecāku atbildību, kas pieņemti citā dalībvalstī un ietilpst minētās regulas darbības jomā. Minētā regula nav piemērojama Dānijā.

Saskaņā ar minēto regulu citām dalībvalstīm ir jāatzīst spriedums par laulības šķiršanu bez īpašām procedūram. Taču jebkura ieinteresētā puse var pieprasīt izdot lēmumu par sprieduma atzīšanu vai neatzīšanu. Somijā atzīšanas pieprasījumu iesniedz rajona tiesā pēc bērna dzīvesvietas.

Dānijā izdotos lēmumus par vecāku atbildību un Zviedrijā — lēmumus par vecāku atbildību, kuri nav izdoti saskaņā ar iepriekš minēto regulu, izpilda saskaņā ar 1977. gada Likumu par Ziemeļvalstu spriedumu atzīšanu un izpildi civiltiesisko prasību jomā (*laki yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 588/1977*). Nav paredzēts atsevišķs lēmuma par atzīšanu apstiprinājums. Atzīšanas pieprasījumus iesniedz rajona tiesā.

Visus citus ārvalstīs pieņemtus lēmumus par vecāku atbildību Somijā atzīst bez īpaša apstiprinājuma. Taču pēc pieprasījuma Helsinku Apelācijas tiesa (*Helsingin hovioikeus*) var apstiprināt lēmuma atzīšanu vai neatzīšanu Somijā.

Pieprasījumu izpildīt izpildāmu lēmumu par aizgādību iesniedz rajona tiesā pēc bērna vai pretējās puses dzīvesvietas vai pagaidu dzīvesvietas. (Sīkāku informāciju par izpildes kārtību sk. iepriekš 14. iedaļā.)

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Tāda pati kārtība, kā aprakstīts 15. iedaļā.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Somijā notiekošā tiesvedībā par vecāku atbildību piemēro Somijas tiesību aktus.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsaukmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 15/02/2024

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Zviedrija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Jēdziens "vecāku atbildība" cita starpā aptver tiesības un pienākumus saistībā ar bērna paša un viņa mantas aprūpi un ietver jautājumus, kas saistīti ar aizgādību pār bērnu, bērna dzīvesvietu, saskarsmi ar bērnu un aizbildnību.

Aizgādība attiecas uz juridisko atbildību par bērnu kā fizisku personu. Personai, kurai ir uzticēta bērna aizgādība, ir tiesības un pienākums pieņemt lēmumus personiskos jautājumos saistībā ar šo bērnu, piemēram, par to, kur bērns dzīvo un kuru skolu apmeklē. Persona, kurai ir uzticēta bērna aizgādība, ir atbildīga par to, lai tiktu ievērotas šā bērna vajadzības attiecībā uz viņa aprūpi, drošību un labu audzināšanu. Personai, kurai ir uzticēta bērna aizgādība, ir pienākums arī nodrošināt, lai šis bērns saņemtu nepieciešamo uzraudzību, ņemot vērā viņa vecumu, attīstību un citus apstākļus, turklāt ir jāuzrauga, vai šis bērns saņem apmierinošu atbalstu un izglītību. Bērnām augot un attīstoties, personai, kurai ir uzticēta aizgādība pār bērnu, ir arvien vairāk jāņem vērā bērna personiskais viedoklis un vēlmes.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Parasti bērna likumiskie aizbildņi ir šā bērna vecāki vai viens no vecākiem. Ja bērna vecāki ir precējušies viens ar otru bērna piedzimšanas laikā, viņiem automātiski ir uzticēta kopīga aizgādība. Ja vecāki apprecas vēlāk, viņi laulību rezultātā automātiski kļūst par kopīgiem aizgādņiem. Ja bērna vecāki nav precējušies viens ar otru bērna piedzimšanas laikā, aizgādība pār bērnu ir uzticēta mātei. Taču vecāki var vienkārši iegūt kopīgas aizgādības tiesības, veicot reģistrāciju. Arī vecāks, kam nav aizgādības tiesības, var vērsties tiesā, lai iegūtu kopīgas aizgādības tiesības vai atsevišķas aizgādības tiesības pār bērnu.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Noteiktos gadījumos aizgādības tiesības pār bērnu no bērna vecākiem vai viena no viņiem var nodot īpaši ieceltam aizbildnim. Šāda veida nodošana var kļūt būtiska, ja vecāks ir atzīts par vainīgu bērna ļaunprātīgā izmantošanā vai nevēlēšanās pret bērnu vai citādi nenodrošina bērna aprūpi, radot pastāvīgu risku bērna veselībai vai attīstībai. Nodrošana var būt piemērots līdzeklis arī gadījumos, ja vienam vai abiem vecākiem ir pastāvīgi aizliegts īstenot aizgādību pār bērnu.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja vecāku laulība tiek šķirta, kopīgā aizgādība turpinās un tiesai par to nav jāpieņem atsevišķs lēmums laulības šķiršanas kontekstā. Ja kāds no vecākiem vēlas, lai tiktu mainīti aizgādības nosacījumi, viņiem ir jāpieprasa, lai kopīgā aizgādība tiktu atcelta.

Ja kāds no vecākiem vēlas aizgādības nosacījumu maiņu, aizgādības jautājumu var atrisināt tiesā. Pirms tiesā tiek ierosināta lieta par aizgādību, dzīvesvietu un saskarsmes tiesībām, bērna vecākiem jāpiedalās informatīvās pārrunās ar Sociālās labklājības pārvaldi (sk. arī 6. iedaļu).

Ja vecāki vienojas par izmaiņām, viņi var atrisināt šo jautājumu, noslēdzot vienošanos bez tiesas iesaistīšanās. Lai šāda vienošanās būtu spēkā, tā jāapstiprina Sociālās labklājības pārvaldē. Tas pats attiecas uz jautājumiem par to, ar kuru no vecākiem bērnam ir jādzīvo kopā un kā ir jāorganizē bērna saskarsme ar otru vecāku.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vienošanās ir jānoformē rakstiski, un abiem vecākiem tā ir jāparaksta. Turklāt tā ir jāapstiprina Sociālās labklājības pārvaldei tajā pašvaldībā, kurā bērns reģistrēts.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Pašvaldībai ir pienākums ar Sociālās labklājības pārvaldes palīdzību piedāvāt vecākiem profesionālas mediācijas pakalpojumu, lai panāktu vienošanos jautājumos, kas saistīti ar aizgādību, dzīvesvietu un saskarsmi. Mediācija ir brīvprātīga. Tāpēc ir nepieciešams, lai abi vecāki kopīgi lūgtu to veikt. Ja vecāki var vienoties jautājumos, kas saistīti ar aizgādību, dzīvesvietu un saskarsmi, viņi var parakstīt vienošanos, kurai — pēc tam, kad to būs apstiprinājis Sociālās labklājības pārvalde, — būs tāds pats spēks kā tiesas lēmumam.

No 2022. gada 1. marta, lai vispār varētu vērsties tiesā, bērna vecākiem vispirms ir jāpiedalās informatīvajās pārrunās ar pašvaldību. Tas nozīmē, ka vecākiem vispirms ir jāvēršas pašvaldībā, lai mēģinātu atrisināt strīdu ar pašvaldības Sociālās labklājības pārvaldes (bieži vien nodaļas, kas zināma kā ģimenes tiesību nodaļa) palīdzību. Par to, lai šīs pārrunas varētu notikt, ir atbildīga tās pašvaldības Sociālās labklājības pārvalde, kurā bērns reģistrēts. Informatīvajās pārrunās vecāki saņem attiecīgu informāciju, kas paredzēta, lai rastu bērnam labāko risinājumu aizgādības, dzīvesvietas un saskarsmes jautājumos. Vecākiem sākumā tiek piedāvāta mediācija un, ja nepieciešams, tiek nodrošināts atbalsts un palīdzība citos veidos, kā arī dotas norādes par to. Pēc pārrunām tiek sagatavots atzinums, kuru izmanto, ja vecāki joprojām nav vienojušies un izvēlas vērsties tiesā. Ja pēc informatīvajām pārrunām vecāki vēršas tiesā, tiesa var noteikt, ka viņiem ir jāvēršas Sociālās labklājības pārvaldē, lai saņemtu mediācijas pakalpojumu, ja vien šāda mediācija iepriekš jau nav veikta un ja tiesa uzskata, ka ir iespējams panākt miermīlīgu risinājumu. Ja vecāki ir saņēmuši mediācijas pakalpojumu, bet vienošanos nav panākuši, arī tiesa var iecelt kādu personu mediācijas veikšanai starp vecākiem. Tiesai ir vispārējs pienākums censties panākt miermīlīgu risinājumu lietās par aizgādību, dzīvesvietu un saskarsmi.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesa var lemt par (atsevišķu vai kopīgu) aizgādību, bērna dzīvesvietu (to, ar kuru no vecākiem bērnam jādzīvo, vai to, vai bērnam jādzīvo pārmaiņus pie abiem vecākiem) un saskarsmes tiesībām (bērna saskarsmes tiesībām ar to vecāku, ar kuru tas nedzīvo).

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Vecākiem, kam uzticēta atsevišķa aizgādība pār bērnu, ir tiesības vieniem pašiem pieņemt lēmumus par personiska rakstura jautājumiem saistībā ar bērnu. Personai, kurai uzticēta aizgādība pār bērnu, nav jākonsultējas ar otru vecāku un nav jāsaņem otra vecāka piekrišana šādos jautājumos. Taču bērnam ir tiesības sazināties ar otru vecāku un personai, kurai uzticēta aizgādība pār bērnu, ir pienākums nodrošināt minētās tiesības. Turklāt personai, kurai uzticēta aizgādība pār bērnu, ir pienākums sniegt informāciju otram vecākam, lai sekmētu saskarsmi ar bērnu.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Kopīga aizgādība nozīmē, ka vecākiem ir kopīgi jāpieņem lēmumi par personiska rakstura jautājumiem, kas attiecas uz bērnu. Būtībā vecākiem ir jāvienojas par visiem jautājumiem, kas saistīti ar bērnu. Tomēr strīdus par jautājumiem, kas saistīti ar saskarsmi un bērna dzīvesvietu, var izšķirt tiesa (sk. iepriekš).

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Jautājumos, kas saistīti ar aizgādību, dzīvesvietu vai saskarsmi, vecāks var vērsties ar prasību rajona tiesā (*tingsrätt*) pēc bērna domicila. Ja nav kompetentās rajona tiesas, jurisdikcija ir Stokholmas Rajona tiesai (*Stockholms tingsrätt*). Jautājumos, kas saistīti ar aizgādību, dzīvesvietu un saskarsmi, var risināt arī laulības šķiršanas procesā.

Pavēstes pieprasījums ir jānoformē rakstiski, un pieteicējam vai tā pārstāvim tas ir jāparaksta personiski. Pieteikumā ir jānorāda informācija par attiecīgajām pusēm, konkrēts prasījums (t. i., kādu jautājumu tiesai lūdz izskatīt), prasības pamatinformācija, informācija par sniegtajiem pierādījumiem un to, kādam nolūkam katrs pierādījums ir paredzēts, kā arī informācija par apstākļiem, kas nosaka to, ka jurisdikcija ir konkrētajai tiesai. Attiecīgie rakstiskie pierādījumi ir jāiesniedz līdz ar pieteikumu.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Lietas par aizgādību, dzīvesvietu un saskarsmi ir nediskrecionāras.

Kopumā lietas par aizgādību, dzīvesvietu un saskarsmi ir jāizskata nekavējoties. Tiesa var pieņemt pagaidu lēmumu par aizgādību, dzīvesvietu vai saskarsmi. Pagaidu lēmums var būt, piemēram, par to, kur bērnam ir jādzīvo strīda izšķiršanas laikā, un šis lēmums ir piemērojams, kamēr tiesa nav pieņēmusi nolēmumu, kas ir ieguvis juridisku spēku.

Lai arī nav īpašas oficiālas procedūras, kā var pārtrināt tādu jautājumu izskatīšanu, kas saistīti ar aizgādību, dzīvesvietu un saskarsmi, katrā lietā atsevišķi veic steidzamības novērtējumu.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Vispārējais noteikums lietās par aizgādību, dzīvesvietu un saskarsmi paredz, ka katra puse sedz savus tiesāšanās izdevumus.

Ja ir izpildīti noteikti nosacījumi, var piešķirt juridisko palīdzību.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Rajona tiesas spriedumu vai nolēmumu par aizgādību, dzīvesvietu vai saskarsmi var pārsūdzēt apelācijas tiesā (*hovrätt*). Taču, lai apelācijas tiesa izskatītu apelācijas sūdzību, vispirms ir jāsaņem pārsūdzības atļauja.

Apelācijas tiesas spriedumu vai nolēmumu var pārsūdzēt Augstākajā tiesā (*Högsta Domstolen*). Lai Augstākā tiesa izskatītu apelācijas sūdzību, ir jāsaņem pārsūdzības atļauja.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Ir iespējams panākt, lai spriedumi, nolēmumi vai vienošanās par aizgādību, dzīvesvietu vai saskarsmi tiktu izpildīti. Izpildi pieprasa rajona tiesā pēc bērna domicila. Ja nav kompetentās tiesas, izpildes lietu izskata Stokholmas Rajona tiesa.

Rajona tiesa var pieņemt lēmumus par dažādiem pasākumiem. Pirmkārt, tiesa parasti centīsies panākt, lai bērns tiktu nodots brīvprātīgi. Ja tas nav iespējams, tiesa var galu galā izlemt, ar kādiem nosacījumiem tiek piespriests naudas sods vai bērns ir jāatgūst. Naudas soda piespriešana ar nosacījumiem nozīmē, ka personai, kura rūpējas par bērnu, tiek piedraudēts uzlikt lielu naudas sodu, ja tā nenodods bērnu. Bērna atgūšana ir ļoti neparasts pasākums, kuru pieņem tikai tad, ja situāciju nav iespējams atrisināt citādi, kā arī lai novērstu iespēju, ka bērnam tiek nodarīts nopietns kaitējums. Šā pasākuma ietvaros policija atgūst bērnu un nodod viņu personai, kurai ir aizgādības tiesības.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Noteiktos gadījumos piemēro regulu "Brisele II". To nolēmumu gadījumā, uz kuriem attiecas regula, no sākuma nolēmums tiek atzīts un, ja vajadzīgs, ir izpildāms bez īpašas procedūras.

Citos gadījumos — valstīs, kas ir pievienojušās Eiropas 1980. gada konvencijai un Hāgas 1996. gada konvencijai, — piemēro minētās konvencijas. Saskaņā ar Eiropas 1980. gada konvenciju izpildāmības pieteikumus iesniedz rajona tiesā pēc bērna domicila. Saskaņā ar Hāgas 1996. gada konvenciju izpildāmības pieteikumus iesniedz rajona tiesā.

Attiecībā uz nolēmumiem, kas tiek vai tika pasludināti par izpildāmiem Zviedrijā, var iesniegt izpildāmības pieteikumu (sk. 15. iedaļu).

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu un izpildi vecāku atbildības lietā, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Noteiktos gadījumos piemēro regulu "Brisele II". To nolēmumu gadījumā, uz kuriem attiecas regula, no sākuma nolēmums tiek atzīts un, ja vajadzīgs, ir izpildāms bez īpašas procedūras. Tomēr Zviedrijā ir iespēja iesniegt pieteikumu, lai ārvalstīs pieņemts nolēmums netiktu atzīts vai izpildīts Zviedrijā. Pastāv arī iespēja iesniegt pieteikumu, lai tiktu pasludināts, ka nav pamata atteikt ārvalstīs pieņemta nolēmuma atzīšanu. Šo pieteikumu iesniedz rajona tiesā. Rajona tiesa nolēmumu jautājumā par atzīšanas vai izpildes atteikumu saskaņā ar regulu "Brisele II" var pārsūdzēt apelācijas tiesā, kuras nolēmumu savukārt var pārsūdzēt Augstākajā tiesā.

Gadījumos, kad rodas minētais jautājums, var celt arī iebildumus par to, ka nolēmums nav piemērojams vai nav izpildāms.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesā, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Principā piemēro tās valsts tiesību aktus, kurā bērnam ir domicils.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 03/04/2023

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Anglija un Velsa

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Aizgādība ietver visas tiesības, pienākumus, pilnvaras, atbildību un iespējas, kādas atbilstoši tiesību aktiem ir bērna vecākam attiecībā uz bērnu un bērna īpašumu. Tas attiecas uz visiem iespējamiem pienākumiem saistībā ar bērnu (piemēram, pienākums uzturēt bērnu) un visām tiesībām, kādas vecākam varētu būt bērna nāves gadījumā saistībā ar bērna īpašumu. Atbilstoši Anglijas un Velsas tiesībām ir atzīts, ka aizgādība neietver lēmumus par personām, ar kurām kopā bērnam būtu jādzīvo vai jāpavada laiks.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Ja bērna vecāki ir noslēguši laulību vai reģistrētas partnerattiecības, mātei un tēvam (vai otram sieviešu dzimuma vecākam) ir aizgādības tiesības. Mātēm vienmēr ir aizgādība, bet tēvs (ja vecāki nesastāv laulībā) vai otrs sieviešu dzimuma vecāks, kas nav noslēdzis laulību vai reģistrējis partnerattiecības ar bērna māti, var iegūt aizgādību, vienojoties ar māti, saņemot tiesas rīkojumu vai kopīgi ar bērna māti reģistrējot bērna dzimšanu. Audžuvecākam var tikt piešķirta aizgādība, pamatojoties uz vienošanos ar bērna vecāku vai vecākiem, kam ir aizgādības tiesības, vai uz tiesas rīkojumu. Personai, kurai ir bērna aprūpes rīkojums, kurā norādīta persona, pie kuras bērns dzīvos un cik ilgi, rīkojuma spēkā esamības periodā vai dažkārt arī ilgāk ir aizgādības tiesības. Ar adopcijas rīkojuma pieņemšanu tiek noteikta beztermiņa aizgādība, ja vien tā netiek atcelta. Īpašiem aizbildņiem (sk. attēlus uz 3. jautājumu) aizgādības

tiesības ir līdz rīkojuma termiņa beigām. Pašvaldības iestādei ir bērna aizgādības tiesības, ja attiecībā uz bērnu pieņemts aprūpes rīkojums. Saskaņā ar Hāgas 1996. gada konvencijas par bērnu aizsardzību 16. pantu persona, kam ir piešķirta aizgādība, saglabā šīs tiesības, kad bērns sāk pastāvīgi dzīvot Anglijā vai Velsā. Aizgādība jāsteno atbilstoši Anglijas un Velsas tiesībām.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Tiesa var iecelt īpašu aizbildni, lai īstenotu aizgādību, ja vecāki nespēj rūpēties par bērnu. Vecāks, kuram noteikta aizgādība, var iecelt bērna aizbildni vecāka nāves gadījumā. Pašvaldības iestādei (sociālās drošības iestādei) ir aizgādības tiesības, ja bērns atrodas tās aprūpē.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Aizgādību neietekmē fakts, ka pāris izšķiras – neatkarīgi no tā, vai bija noslēgta laulība. Tiesa var ierobežot aizgādības tiesību īstenošanu, ja tā uzskata šādu lēmumu par atbilstošu. Dažos gadījumos tiesa var pilnībā atcelt aizgādību (lai gan to nevar atcelt vecākiem, kuri sastāv laulībā).

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Līgums jāsaģatavo, izmantojot [Aizgādības līguma](#) veidlapu.

Informācija par tiesu adresēm ir pieejama [Viņas Majestātes Tiesu dienesta \(HMCTS\)](#) tīmekļa vietnē. Veidlapai ir pievienoti komentāri ar norādījumiem. Tā kā vienošanās ievērojami ietekmē abu vecāku juridisko stāvokli, abiem vecākiem pirms veidlapas aizpildīšanas ieteicams lūgt juridisku konsultāciju.

Advokāta vārdu, uzvārdu un adresi attiecīgajā Anglijas vai Velsas vietā var saņemt, izmantojot Juridiskās biedrības pakalpojumu *Find a Solicitor* (00 44 02072421222), vai:

vietējā ģimenes lietu tiesā;

[Citizens Advice Bureau](#) (ledzīvotāju konsultāciju birojs); <http://www.citizensadvice.org.uk/>

juridiskajā centrā;

vietējā bibliotēkā.

Dažos gadījumos vecāki ir arī tiesīgi saņemt juridisko palīdzību.

Vecākiem ir jāuzrāda personu apliecinošs dokuments, un to paraksti jāapliecina tiesas pilnvarotai amatpersonai. Mātei tiesā jāierodas ar pierādījumiem par to, ka viņa ir bērna māte — tāpēc ir vajadzīga bērna pilnīgas dzimšanas apliecības kopija. Viņai arī ir jābūt personu apliecinošam dokumentam ar fotogrāfiju un parakstu (piemēram, personas apliecība, oficiāla caurlaide vai pase). Tēvam ir jābūt personu apliecinošam dokumentam ar fotogrāfiju un parakstu (piemēram, personas apliecība, oficiāla caurlaide vai pase).

Kad veidlapa ir parakstīta, ir jāizgatavo 2 tās kopijas. Līguma oriģināleksemplāru un kopijas var nogādāt vai nosūtīt šādai iestādei:

*The Central Family Court,
First Avenue House,
42-49 High Holborn,
London WC1V 6NP.*

Centrālā ģimenes lietu tiesa reģistrē līgumu un patur tā oriģināleksemplāru. Kopijas tiek apzīmogotas un nosūtītas abiem vecākiem uz līgumā norādīto adresi. Līgums nestājas spēkā, kamēr tas nav saņemts un reģistrēts Centrālajā ģimenes lietu tiesā. Par aizgādības līguma reģistrāciju ir jāmaksā nodeva. Ja ir vairāki bērni, par katru bērnu ir jāizpilda atsevišķa veidlapa.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Mediācijas pakalpojumi ir pieejami, lai palīdzētu vecākiem panākt puses apmierinošu vienošanos par bērna turpmāku audzināšanu. Visas panāktās vienošanās ir jāreģistrē tiesā. Reģistrācija ir vajadzīga, lai apstiprinātu vienošanos un padarītu to izpildāmu.

Vairāk informācijas par ģimenes mediāciju ir pieejams [Tieslietu ministrijas](#) tīmekļa vietnē.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesnesis var izlemt, ar ko bērnam ir jādzīvo kopā un kad. Tiesnesis var arī izlemt, ar ko bērnam pavadīt laiku vai kā citādi uzturēt kontaktu un kad. Vecāki tiek aicināti vienoties par saskares tiesībām. Tiesas nelemj par uzturlīdzekļu maksājumiem bērniem, jo, ja vecāki par to nevar vienoties, lēmumu pieņem [Bērnu uzturlīdzekļu dienests](#). Vecāki parasti vienojas par to, kādu skolu bērns apmeklēs; to var izlemt arī tiesnesis, pieņemot īpašu rīkojumu, ja vecāki nevar vienoties. Bērns saglabā savu vārdu, ja tiesa nav norādījusi citādi. Tiesa, pieņemot rīkojumu par aizliegtām darbībām, var arī neļaut personai īstenot daļu savu aizgādības tiesību. Tiesa var arī lemt par pastāvīgu aizvešanu no jurisdikcijas un uzvārda maiņu (sk. 8. jautājumu).

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Tiesa sagaida, ka vecāki vienosies par lēmumiem. Ja aizgādības tiesības ir abiem vecākiem, vecākam, kam ir bērna aprūpes rīkojums, kurā norādīta persona, pie kuras bērns dzīvos, ir jāsaņem otra vecāka (un citu personu, kam piešķirtas aizgādības tiesības) piekrišana vai tiesas atļauja bērna pastāvīgai aizvešanai no Apvienotās Karalistes. Vecāks, pie kura noteikta bērna dzīvesvieta, var brīvi pārcelties jurisdikcijas robežās (Anglijā un Velsā). Lai mainītu bērna uzvārdu, jāsaņem visu aizgādņu piekrišana vai tiesas atļauja.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Vecāki katrs nodrošinās bērnam dzīvesvietu. Bērns pavadīs noteiktu laiku pie katra no vecākiem atbilstoši tiesas rīkojumam. Preksē tas var ietekmēt maksājamo bērna uzturlīdzekļu summu.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Pieteikumu var iesniegt ģimenes lietu tiesai atbilstoši [1989. gada Bērnu likuma](#) 4. pantam. Tiesu kontaktinformācija ir pieejama [Viņas Majestātes Tiesu dienesta](#) tīmekļa vietnē. Šajā vietnē ir pieejama arī [pieteikuma veidlapa](#). Katrai personai, kurai noteiktas aizgādības tiesības, jānosūta pieteikuma veidlapas eksemplārs. Dokumentus iekļauj lietā vēlāk atbilstoši tiesas norādījumiem.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Procedūra ir izklāstīta iepriekš. Aizgādības saņemšanai nav ārkārtas procedūru.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Juridiskā palīdzība ir pieejama tikai tad, ja ir iesniegti pierādījumi par vardarbību ģimenē.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā. Rajona tiesas tiesneša lēmumus par aizgādības noteikšanu var apstrīdēt pie apgabaltiesas tiesneša. Augstās tiesas apgabaltiesneša lēmumus apstrīd pie Augstās tiesas tiesneša.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Aizgādība ir tiesības, un nevar panākt to piespiedu izpildi. Aizgādības neīstenošanas gadījumus var risināt, iesniedzot pieteikumu ģimenes lietu tiesai, lai tā lemtu par attiecīgo strīda jautājumu, piemēram, pienākumu maksāt bērnam uzturlīdzekļus. Informācija par tiesu adresēm ir pieejama [Šeit](#).

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Ja vēlaties panākt rīkojuma par saskarsmes tiesībām piespiedu izpildi vai citas dalībvalsts rīkojuma, kas saistīts ar Padomes Regulas (EK) Nr. 2001/2003 (Brisele IIa) 11. panta 8. punkta, izpildi, jums no lēmumu pieņēmūšās tiesas jāsaņem regulā norādītā apliecība un jālūdz Galvenajam reģistram, kurš atrodas

Centrālās ģimenes lietu tiesas adresē, atzīt rīkojumu vai panākt tā piespiedu izpildi. Lai reģistrētu, atzītu vai neatzītu citus rīkojumus, iesniegums jāiesniedz Galvenajam reģistram.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Jums iebildums pret rīkojuma pieņemšanu ir jāiesniedz sākotnējās jurisdikcijas tiesā **pirms rīkojuma pieņemšanas**. Ja attiecīgās valsts tiesību aktos tas ir paredzēts, visas lietā ieinteresētās personas būtu jāinformē par to, ka tiesa izskata pieteikumu rīkojuma izsniegšanai. Attiecīgās dalībvalsts tiesību aktos ir norādīts, kādas darbības var veikt, lai iebilstu pret rīkojuma pieņemšanu.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Tiesvedība jāuzsāk tiesā, kuras kompetencē ir apgabals, kurā atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 10/08/2021

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviešanas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Ziemeļrija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

[1995. gada Rīkojumā par bērniem \(Ziemeļrija\)](#) vecāku atbildība ir definēta kā visas tiesības, pienākumi, pilnvaras un atbildība, kas vecākiem saskaņā ar likumu ir attiecībā uz savu bērnu. Rīkojumā nav norādīts, kādas tieši ir šīs tiesības un pienākumi. Tomēr ir atzīts, ka personām, kam ir vecāku atbildība, ir:

- spēja aizsargāt bērnu, nodrošināt viņam mājokli un rūpēties par viņu,
- spēja izlemt, kurš var kontaktēties ar bērnu,
- pienākums nodrošināt bērna izglītību,
- tiesības dot piekrišanu pases piešķiršanai,
- pienākums nodrošināt ārstēšanu vai palīdzību un tiesības dod piekrišanu šādi ārstēšanai vai palīdzībai,
- tiesības dot bērnam vārdu,
- tiesības nodrošināt bērnam reliģisko apmācību.

Vecāku atbildība būtu vienmēr jāīsteno bērna interesēs, un pirms svarīgu lēmumu pieņemšanas būtu jāapspriežas ar visām personām, kam ir vecāku atbildība. Taču, ja nevar panākt vienošanos, var lūgt tiesu izšķirt jautājumu.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Ja bērna dzimšanas brīdī viņa vecāki ir precējušies viens ar otru, viņiem abiem pār bērnu ir vecāku atbildība.

Ja bērna dzimšanas brīdī viņa vecāki nav precējušies viens ar otru, viņa mātei automātiski ir vecāku atbildība pār viņu, un tēvs var iegūt vecāku atbildību pār viņu:

- stājoties laulībā ar bērna māti,
  - lūdzot tiesu izdot rīkojumu, ar ko viņam piešķir vecāku atbildību,
  - noslēdzot ar bērna māti līgumu par vecāku atbildību (sk. 5. jautājumu tālāk tekstā) vai
  - tiekot reģistrēts par bērna tēvu (tas attiecas tikai uz dzimšanas gadījumiem, kas reģistrēti Apvienotajā Karalistē pēc 2002. gada 15. aprīļa).
- Ja neprecējies tēvs ir ieguvis vecāku atbildību ar tiesas rīkojumu, līgumu vai tiekot reģistrēts, šo atbildību var izbeigt tikai ar tiesas rīkojumu. Ja tiesa izdod rīkojumu, ar ko bērna dzīvesvietu nosaka pie neprecējušās tēva, tai jāizdod arī rīkojums, ar kuru tēvam piešķir vecāku atbildību, ja viņam citādi nebūtu vecāku atbildības.

Persona, kas nav neviens no bērna vecākiem, var iegūt vecāku atbildību pār bērnu ar tiesas rīkojumu.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Persona, kam ir vecāku atbildība pār bērnu, nevar atteikties no šīs atbildības vai to nodot citai personai. Tomēr tā var noorganizēt, ka šo atbildību tās vārdā īsteno kāds cits.

Papildus tam persona, kas nav neviens no vecākiem, var iegūt vecāku atbildību pār bērnu, ja attiecībā uz to izdod tiesas rīkojumu (piemēram, dzīvesvietas noteikšanas rīkojumu, ārkārtas aizsardzības rīkojumu vai aprūpes rīkojumu).

Parasti tēvs vai māte automātiski nezaudē vecāku atbildību pār bērnu tikai tāpēc, ka kāds cits to iegūst. Tomēr ar adopcijas rīkojumu vecāku atbildība no bioloģiskajiem vecākiem tiek nodota adoptētājiem.

Ja mātei vai tēvam ir vecāku atbildība pār bērnu, viņa vai viņš var iecelt citu personu, kas kļūst par bērna aizbildni pēc viņas vai viņa nāves.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Vecāku atbildība pār bērnu turpinās arī pēc laulības šķiršanas un ir ierobežota tikai tiktāl, ciktāl to ierobežo ar brīvprātīgu līgumu vai tiesas rīkojumu, ar ko tiek izšķirti strīdi starp vecākiem vai vecākiem un trešām personām.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Ja vecāki nav precējušies, viņi var noslēgt līgumu par vecāku atbildību. Tam jābūt:

tādā formā, kāda noteikta [1996. gada Noteikumos par bērniem \(līgums par vecāku atbildību\)](#) (Ziemeļrija),

liecinieku parakstītam un

kopā ar divām kopijām iesniegtam Karaliskās tiesas Aprūpes un aizsardzības birojā, *Chichester Street, Belfast*, BT1 3JF.

Ja vecāki bija precējušies, bet dzīvo šķirti vai ir šķīrušies, viņi var vienoties, kā viņi izpildīs savu vecāku atbildību, un lūgt šo vienošanos nostiprināt ar tiesas rīkojumu, kuru vēlāk var mainīt, lai ņemtu vērā apstākļu izmaiņas.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Ziemeļīrijā ir vairākas aģentūras, kas sniedz mediācijas pakalpojumus un var palīdzēt izšķirt strīdus savstarpējas vienošanās ceļā. Informācija ir sniegta [↗](#) Apvienotās Karalistes Mediatoru ģimenes lietās kolēģijas, [↗](#) organizācijas "Family Mediation Northern Ireland", [↗](#) organizācijas "Barnado's Northern Ireland", [↗](#) Ziemeļīrijas ģimeņu atbalsta, [↗](#) Ziemeļīrijas Strīdu risināšanas dienesta un [↗](#) uzņēmuma "Mediation and Counselling Northern Ireland" tīmekļa vietnēs.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Ziemeļīrijas tiesām ir plašas pilnvaras, un tās var izšķirt strīdus jo īpaši šādos jautājumos:

bērna aizvešana no Ziemeļīrijas,

dzīvesvieta (kur un ar ko kopā bērnam būtu jādzīvo),

saskarsme (kad, kur un ar ko bērns var kontaktēties),

uzturīdzekļi,

izglītība,

reliģiskā apmācība,

ārstēšana,

bērna mantas pārvaldība.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Tiesas ir atzinušas nepieciešamību pēc iespējas noteikt elastīgu un praktisku kārtību. Tāpēc, ja bērnu pieskata viens no vecākiem, viņam ir jāspēj pieņemt lēmumus, kas jāpieņem, kamēr bērns ir viņa aprūpē.

Tai pašā laikā tiek gaidīts, ka svarīgus lēmumus pārrunās ar otru no vecākiem un par tiem savstarpēji vienosies. Taču, ja vienošanos nevar panākt, tiesa var izdot rīkojumu konkrētā jautājumā (ar ko tiek atrisināts konkrēts jautājums) vai rīkojumu par aizliegtām darbībām (kurā ir noteikts, kāda veida lēmumu nedrīkst pieņemt bez tiesas piekrišanas).

Ja ir spēkā rīkojums, ar ko nosaka bērna dzīvesvietu, neviena persona nedrīkst bērnu uzdot ar citu uzvārdu vai aizvest viņu no Apvienotās Karalistes uz mēnesi vai ilgāku laiku bez rakstveida piekrišanas no visām personām, kam ir vecāku atbildība, vai bez tiesas piekrišanas.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Kad bērns ir kopā ar vienu no vecākiem, šis viens no vecākiem pieņem nepieciešamos ikdienas lēmumus. Tomēr tiek gaidīts, ka svarīgi lēmumi tiks apspriesti ar otru no vecākiem.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Parasti pieteikumu rīkojumam, ar ko piešķir vecāku atbildību, iesniedz ģimenes lietu tiesā. Tomēr, ja citā tiesā ir iesākta, bet vēl nav pabeigta cita ar bērnu saistīta tiesvedība ģimenes lietās, pieteikumu var iesniegt attiecīgajā tiesā.

Ģimenes lietu tiesā iesāktu tiesvedību dažādu iemeslu dēļ var nodot Ģimenes aprūpes centram vai Augstajai tiesai (piemēram, ja tā ir sarežģīta vai saistīta ar vispārējas sabiedriskas intereses jautājumu).

Tiesu adreses un tālruņa numuri ir norādīti [↗](#) Ziemeļīrijas Tiesu un tribunālu dienesta tīmekļa vietnē.

Ir jāizpilda un attiecīgajā tiesas kancelejā jāiesniedz vairākas veidlapas. Vairums veidlapu ir standarta formā. Tiesas kanceleja var izsniegt veidlapu kopijas un paskaidrot, kā tās jāizpilda. Tomēr tiesas darbinieki nevar sniegt juridiskas konsultācijas vai norādīt, kas jāsaka. Ir arī jāsamaksā tiesas nodeva.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Kad pieteikums ir iesniegts, tiesas kanceleja nosaka tiesas sēdes datumu un otrai pusei tiek paziņots par šo datumu. Ja jautājums netiek atrisināts pirms noteiktā tiesas sēdes datuma, maģistrāts vai tiesnesis uzklaua pierādījumus un pieņem lēmumu. Vecāku atbildības iegūšanai nav ārkārtas procedūru.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Jums ir tiesības pieteikties juridiskajai palīdzībai. Tomēr sniegtās finansiālās palīdzības apmērs (ja tāda vispār tiek sniegta) ir atkarīgs no finanšu līdzekļu novērtējuma. Pat ja novērtējumā jūs tiek atzīts par tiesīgu saņemt finansiālo palīdzību, jums var būt jāsedz daļa izmaksu. Var vienoties, ka šis ieguldījums izmaksu segšanā tiek atmaksāts Juridisko pakalpojumu aģentūrai laika gaitā. Jums ne vien jāatbilst finansiālās atbildības kritērijiem, bet arī jāiztur pamatotības pārbaude, t. i., jātiek konstatētam, ka ir pamatots iemesls tiesvedības ierosināšanai vai aizstāvībai un ka šāda rīcība, ņemot vērā visus apstākļus, ir saprātīga.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Pārsūdzēt var:

ģimenes aprūpes centrā ģimenes lietu tiesas rīkojumu vai atteikumu šādu rīkojumu izdot un

Augstajā tiesā ģimenes aprūpes centra

rīkojumu vai atteikumu šādu rīkojumu izdot.

Apelācijas tiesvedībā Augstā tiesa pēc puses iesnieguma var ziņot par lietu Apelācijas tiesai, lai tā sniegtu atzinumu par konkrētu tiesību jautājumu. Citādi Augstās tiesas lēmums ir galīgs.

Apelācijas tiesas lēmums par Augstās tiesas ziņoto lietu ir galīgs.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvēršas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Ģimenes lietu tiesā (kur izskata vairumu jautājumu, kas skar bērnus) var iesniegt pieteikumu, lai izšķirtu konkrētu jautājumu par vecāku atbildības īstenošanu. Kontakinformācija ir norādīta iepriekš tekstā.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Padomes Regulā (EK) Nr. 2001/2003 ("Brisele IIa") ir paredzēti noteikti lēmumi par vecāku atbildības īstenošanu, kuri pieņemti vienā dalībvalstī un izpildāmi citā dalībvalstī.

Otrā valstī lēmumam jābūt pasludinātam par izpildāmu. Ziemeļīrijā ir jāiesniedz pieteikums lēmuma reģistrēšanai Augstajā tiesā.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Jums būtu jāiebilst pret atzīšanu attiecīgajā tiesā otrā dalībvalstī saskaņā ar konkrētajā tiesā piemērojamo procedūru.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Tiesvedība ir jāierosina tiesā, kuras jurisdikcijā ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta.

Ja Ziemeļrijas tiesa nolemj, ka attiecīgā tiesvedība piekrīt tai, tā piemēro Ziemeļrijas tiesību aktus.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

**Your
Europe**

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 11/08/2021

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Skotija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Skotijā vecāku tiesības un pienākumus sauc par “vecāku pienākumiem un vecāku tiesībām” jeb VPT.

Personai ar vecāku atbildību par bērnu, ciktāl tas ir realizējams un bērna interesēs, ir pienākums:

- aizsargāt un veicināt bērna veselību, attīstību un labklājību;
- sniegt bērnam norādes un norādījumus atbilstoši bērna attīstības pakāpei;
- ja bērns nedzīvo kopā ar vecāku, regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešu kontaktu ar bērnu
- rīkoties kā bērna likumīgajam pārstāvim.

Šo pienākumu pildīšanai personai ir attiecīgas tiesības. Vecāku tiesības ir:

- dzīvot kopā ar bērnu vai citādi noteikt bērna dzīvesvietu;
- kontrolēt, virzīt vai vadīt bērna audzināšanu bērna attīstības pakāpei piemērotā veidā;
- ja bērns nedzīvo kopā ar minēto personu, regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešu kontaktu ar bērnu;
- rīkoties kā bērna likumīgajam pārstāvim.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Bērna mātei VPT tiek piešķirtas automātiski. Bērna tēvam VPT būs, ja:

- viņš bija precējies ar bērna māti ieņemšanas laikā vai pēc tam;
- viņš kopā ar māti reģistrēja bērna piedzimšanu 2006. gada 4. maijā vai vēlāk;
- viņš un bērna māte aizpildīja un reģistrēja vienošanos noteiktā formā (sk. atbildi uz 5. jautājumu turpmāk);
- viņam tās ir piešķirusi tiesa.

Ikviena, kam ir interese par bērnu, var lūgt tiesai piešķirt VPT.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Jā. Tiesa var piešķirt VPT personai, kura nav bērna vecāks, vai var iecelt personu par bērna aizbildni.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja vecāki šķir laulību vai dzīvo šķirti, tas pats par sevi neietekmē to, kuram no viņiem paliek VPT. Ja vecāki nevar vienoties par to, kas ir vislabāk viņu bērnam, viens vai abi var lūgt tiesu izlemt šos jautājumus. Attiecīgā bērna labklājībai ir jābūt tiesas galvenajai prioritātei. Tā nedrīkst dot rīkojumu, ja vien tas nav labākās bērna interesēs nekā nesniegt rīkojumu. Tiesai, ņemot vērā bērna vecumu un briedumu, jāņem vērā arī jebkurš viedoklis, ko bērns vēlas paust.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Ja bērna tēvam VPT tiek piešķirtas ar vienošanos, tai jābūt noteiktā formā un reģistrētai, lai tai būtu juridisks spēks. Veidlapa ir pieejama [Skotijas valdības tīmekļa vietnē](#).

Katram vecākam jāparaksta vienošanās viena tāda liecinieka klātbūtnē, kuram jābūt 16 gadus vecam vai vecākam un kuram arī jāparaksta vienošanās.

Viens un tas pats cilvēks var būt liecinieks abiem parakstiem. Vienošanās jāreģistrē Padomes un sēžu reģistrā, kamēr mātei vēl ir VPT, kas viņai bija vienošanās parakstīšanas laikā.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Pastāv dažādas “strīdu alternatīvas izšķiršanas” metodes. Tās ir:

- mediācija ģimenes lietās (mediators dod iespēju ģimenes locekļiem runāt par savām bažām, izpētīt iespējas un vienoties par turpmāko rīcību);
- advokāta sniegta mediācija (mediators ir advokāts, kam ir arī mediācijas kvalifikācija);
- šķīrējtiesa (puses vienojas iecelt personu, ko sauc par “šķīrējtiesnesi”, lai atrisinātu strīdu un ievērotu šķīrējtiesnesa lēmumu);
- sadarbības tiesību akti (abām pusēm ir advokāts un advokāti piekrīt mēģināt atrisināt strīdu ārpus tiesas).

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesnesis var izdot rīkojumus par:

- vecāku atbildību;
- vecāku tiesībām;
- aizbildnību;
- bērna īpašuma pārvaldīšanu.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Visi, kam ir VPT attiecībā uz bērnu, ir jāiesaista lēmumu pieņemšanā par šo bērnu. Ja tikai vienam no vecākiem ir VPT, šis vecāks var lemt par visiem jautājumiem, neapspriežoties ar otru vecāku.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Ja abiem vecākiem ir pilnas VPT attiecībā uz bērnu, viņiem abiem ir tiesības dzīvot kopā ar viņu vai citādi noteikt bērna dzīvesvietu. Ja bērns dzīvo pie viena no viņiem, otram ir tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešu kontaktu ar bērnu.

Vispārīgais princips ir tāds, ka, ja iespējams, abiem vecākiem būtu jāsniedz ieguldījums savu bērnu audzināšanā, ja tas ir praktiski iespējams un bērna interesēs. Ja vecāki nevar vienoties, tiesa var noteikt, ar kuru personu bērns dzīvo, un kad. Tiesa var noteikt, ka bērnam ir jāuzturas kopā ar dažādiem cilvēkiem dažādos laikos.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvēršas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

i) Prasību par vecāku atbildību var ierosināt vai nu tiesas sēdē, vai arī Šerifa tiesā. Pieteikumu var iesniegt parastas prasības ietvaros par laulības šķiršanu vai laulāto nošķiršanu.

ii) Kuru tiesu izmantot ir personiskas izvēles lieta. Ja šāda prasība par laulības šķiršanu vai laulāto nošķiršanu netiek izskatīta, Augstākās tiesas kompetencē ir izskatīt pieteikumu par rīkojumu par vecāku atbildību, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Skotijā, un Šerifa tiesas kompetencē ir šāda prasība, ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir tajā Šerifa apgabalā, kurā ir tiesas ģeogrāfiskās atrašanās vieta. [Skotijas Tiesu un tribunālu dienesta tīmekļa vietnē](#) ir karte, kurā norādītas tiesu atrašanās vietas, to adreses un kontaktinformācija.

iii) Pieteikums par vecāku atbildību un tiesībām ir jāiesniedz Augstākajā tiesā kā pavēste un kā lietas ierosināšanas pavēste Šerifa tiesā. Tāpat kā laulības šķiršanas gadījumā katrai tiesai ir savs noteikumu kopums, kas nosaka šāda pieteikuma formu. Sk. 11. punkta 6. apakšpunktu sadaļā par [laulības šķiršanu](#).

Formalitātes un dokumentācija

iv) Par šāda pieteikuma iesniegšanu jebkurā tiesā būs jāmaksā nodeva. Sk. sadaļas par [laulības šķiršanu](#) 11. punkta 8. apakšpunktu saistībā ar iespējamiem atbrīvojumiem no maksas.

v) Izmantojot jebkuru no šiem pieteikuma veidiem, būs jāuzrāda bērna dzimšanas apliecības noraksts. Tiesa nepieņems ne fotokopiju, ne arī dzimšanas apliecību saīsinātā formā.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Šāda veida pieteikumiem nav pieejama vienkāršota procedūra. Procedūra ir noteikta sadaļas [par laulības šķiršanu](#) 11. punkta 6. apakšpunktā minētajos noteikumos. Ir iespējams lūgt izdot pagaidu rīkojumu, ja to uzskata par nepieciešamu.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Konsultācijas un palīdzība ir pieejama lietās par vecāku atbildību, uz ko attiecas parastas likumā noteiktās finanšu pārbaudes. Civiltiesiskā palīdzība ir pieejama arī vecāku atbildības jautājumos, ievērojot trīs parastās tiesību aktos noteiktās finansiālās atbilstības pārbaudes, pamatotību un iespējamo iemeslu.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Jā.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvēršas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Var būt iespējams celt prasību tajā pašā prasībā par tiesas rīkojuma neievērošanu. Šādā gadījumā var uzsākt procedūru par necieņu pret tiesu.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Ja jūs vēlaties izpildīt citas dalībvalsts spriedumu, šo jautājumu reglamentē Padomes Regula (EK) 2201/2003 (pazīstama kā "Brisele IIa"). Citas dalībvalsts spriedums par vecāku atbildības īstenošanu attiecībā uz bērnu ir izpildāms Skotijā, ja 1) ir iesniegts pieteikums un 2) rezultātā spriedums ir pasludināts par izpildāmu Skotijā.

Šā pieteikuma iesniegšanas procedūra ir noteikta Skotijas tiesību aktos. Pieteikums jāiesniedz Augstākajai tiesai, un tam jāpievieno īpaši dokumenti (kas izklāstīti regulā "Brisele IIa"). Šajā jautājumā var būt lietderīgi saņemt juridisko konsultāciju.

Saskaņā ar "Brisele IIa" ir daži spriedumi, kas ir izpildāmi citās dalībvalstīs bez nepieciešamības pasludināt izpildāmību.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Ja vēlaties apstrīdēt citas dalībvalsts sprieduma atzīšanu, šo jautājumu reglamentē Padomes Regula (EK) 2201/2003 (pazīstama kā "Brisele IIa"). Regulā "Brisele IIa" ir uzskaitīti iemesli, kāpēc spriedums nav atzīstams.

Pieteikums jāiesniedz saskaņā ar Skotijas tiesību aktos noteikto procedūru. Pieteikums jāiesniedz Augstākajai tiesai, un tam jāpievieno īpaši dokumenti (kas izklāstīti regulā "Brisele IIa"). Šajā jautājumā var būt lietderīgi saņemt juridisko konsultāciju.

Saskaņā ar "Brisele IIa" ir daži spriedumi, kas ir izpildāmi un atzīstami citās dalībvalstīs bez nepieciešamības pasludināt izpildāmību.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Ja tiesai Skotijā ir jurisdikcija, tā parasti piemēros Skotijas tiesību aktus. Ja tiek uzskatīts, ka konkrēto jautājumu reglamentē attiecīgais ārvalstu likums, kas atšķiras no Skotijas tiesību aktiem, tad jāsniedz atsauce uz šo likumu un jāsniedz pierādījumi. Atsevišķos izņēmuma gadījumos, kad puses lūdz piemērot ārvalstu tiesību aktus, Skotijas tiesa to var ņemt vērā.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 09/08/2021

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autoritātes noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības - Gibraltārs

1 Kāda ir juridiskā termiņa „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Gibraltāra tiesību aktu nolūkā vecāku atbildība attiecas uz bērna aizgādību, aprūpi un kontroli, ko parasti veic vecāks vai vecāki, vai iecelts aizbildnis. Parasti vecāks vai aizbildnis ir atbildīgs par bērna aizgādību un audzināšanu, kā arī par jebkura tāda īpašuma pārvaldīšanu, kas pieder bērnam vai tiek uzglabāts trastā šim pašam bērnam.

Jēdziens “vecāku atbildība” attiecas uz tēvu, māti vai jebkuru ieceltu aizbildni, kas pilda vecāku pienākumus saistībā ar konkrētu bērnu. Vecāku atbildība attiecas arī uz kontroli vai nu tiešu, vai sniedzot norādījumus, tādā veidā, kas atbilst bērna attīstības pakāpei. Tas attiecas arī uz bērna audzināšanu, ja bērns nedzīvo kopā ar minēto personu — regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešu kontaktu; un vajadzības gadījumā rīkoties kā bērna likumīgajam pārstāvim.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Parasti attiecībā uz bērna aizgādību vai audzināšanu un jebkāda īpašuma pārvaldīšanu mātei ir tādas pašas tiesības un pilnvaras kā tēvam. Šādas mātes un tēva tiesības un pilnvaras ir vienādas, un jebkurš no viņiem var tās īstenot bez otra klātbūtnes. Uz šīm vispārējām tiesībām attiecas jebkurš [Gibraltāra tiesas](#) izdots rīkojums.

Ja bērna tēvs un māte bērna dzimšanas brīdī bija precējušies viens ar otru, saskaņā ar Gibraltāra tiesību aktiem katram no vecākiem tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu. Tomēr, ja vecāki nebija precējušies viens ar otru, bērna dzimšanas brīdī vecāku atbildība par bērnu tiek piešķirta tikai mātei. Tas nav stingrs vai absolūts noteikums, jo Gibraltāra tiesību akti atzīst, ka, ja māte reģistrē tēvu kā “tēvu”, arī viņš iegūst vecāku atbildību par bērnu. Vecāku atbildību var noteikt arī ar tiesas rīkojumu.

Tomēr vecāku tiesības attiecībā uz vienu bērnu var būt vienai, divām vai vairākām personām. Tomēr tās nedrīkst izmantot šīs tiesības bez otras puses vai, attiecīgā gadījumā, citu pušu piekrišanas, ja vien tas nav noteikts tiesas rīkojumā, aktā vai noslēdzot vienošanos.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Pēc viena vecāka nāves izdzīvojušais vecāks kļūst par bērna aizbildni vai nu viens pats, vai kopā ar jebkuru aizbildni, ko kuru ir iecēlis mirušais vecāks. Ja mirušais vecāks nav iecēlis aizbildni vai ieceltais aizbildnis arī ir miris vai nevēlas uzņemties šo atbildību, aizbildni var iecelt tiesa, ja tā uzskata to par piemērotu.

Tiesa pēc bērna mātes vai tēva pieteikuma var izdot rīkojumu par bērna dzīvesvietu un par bērna mātes vai tēva saskarsmes tiesībām ar bērnu. Tiesai ir arī pilnvaras noteikt bērna dzīvesvietu pie jebkuras personas (vienalga, vai tā ir kāds no vecākiem). Tomēr dzīvesvietas noteikšana pie viena no vecākiem ir neizpildāma, ja abi vecāki dzīvo kopā.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Laulības šķiršanas gadījumā Gibraltāra Augstākā tiesa ir tiesīga pieņemt noteikumus par laulībā radīto bērnu aizgādības, uzturēšanas un izglītošanas nodrošināšanu, kas jāizpilda vai nu pirms, vai pēc galīgā nolēmuma, vai pat virzīt šo tiesvedību, lai nodrošinātu, ka bērniem tiek piemērota tiesas aizsardzība. Augstākā tiesa nevar pieņemt pilnīgu nolēmumu par laulības šķiršanu, ja vien tā nav pārliecinājusies, ka attiecībā uz bērniem ir veikti pienācīgi sagatavošanās darbi.

Ja vecākiem tiek veikta atšķiršana, starp pusēm var noslēgt vienošanos, saskaņā ar kuru viena no vecākiem var izvēlēties atteikties no visām vai dažām vecāku tiesībām. Tomēr tiesa šādu vienošanos neizpilda, ja tiesa uzskata, ka bērna interesēs nebūtu šādas vienošanās stāšanās spēkā.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Kā norādīts atbildē uz 4. jautājumu, ja kāds no vecākiem noslēdz vienošanos par laulāto atšķiršanu, saskaņā ar kuru viņš vai viņa atsakās no visām vai dažām vecāku tiesībām, šādu vienošanos tiesa izpildīs tikai tad, ja tā uzskatīs, ka tās stāšanās spēkā būs bērna interesēs.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Ja jautājums par vecāku atbildību ir aktualizēts laulības šķiršanas procesa kontekstā, tad lēmuma pieņemšana šajā jautājumā ir Gibraltāra Augstākās tiesas kompetencē. Tomēr zināmu sociālo palīdzību var saņemt, izmantojot konsultāciju pakalpojumu laulātajiem. Gibraltārā konsultāciju pakalpojumu laulātajiem sniedz Romas katoļu baznīca. Daļu no jautājumiem, iespējams, var risināt arī ar mediācijas palīdzību.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesnesis var izlemt jebkuru jautājumu, kas, pēc viņa uzskatiem, var ietekmēt bērna labklājību.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Pēc tam, kad vecākam ir piešķirta pilna aizgādība, šis vecāks var pieņemt lēmumu visos jautājumos, kas saistīti ar bērnu, vispirms neapspriežoties ar otru vecāku, ja vien tas nav spēkā esoša tiesas rīkojuma pārkāpums; piemēram, rīkojuma par saskarsmes tiesībām ar bērnu.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Bērna kopīga aizgādība nozīmē, ka abiem vecākiem ir vienlīdzīgas tiesības un pienākumi attiecībā uz bērnu. Šīs tiesības var izmantot kopīgi vai atsevišķi.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērsas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Ja pieteikumu par vecāku atbildību iesniedz saistībā ar laulības šķiršanas procesu vai tā rezultātā, pieteikums ir jāiesniedz Gibraltāra Augstākajai tiesai.

Pieteikumu iesniedz, nosūtot pavēsti, ko pamato ar zvērestu apliecināta liecība. Pēc šo dokumentu iesniegšanas Augstākās tiesas kanceleja nosaka pieteikuma tiesas sēdes datumu.

Pieteikumi par to, lai bērnam, kuram nepieciešama aprūpe, ieceltu aizbildni, arī ir jāiesniedz Gibraltāra Augstākajai tiesai.

Ja jautājums par vecāku atbildību nerodas no laulības šķiršanas procesa, tad pieteikumu var iesniegt Gibraltāra mirtiesai. Pieteikumam jābūt rakstiskas sūdzības formā, kurā izklāstīts prasītāis atbrīvojums un tā pamatojums. Pieteikumā jāiekļauj arī bērna dzimšanas apliecības kopija, kā arī, ja nepieciešams, laulības apliecības kopija. Pēc sūdzības saņemšanas Tiesa ieplānos tiesas sēdes datumu un informēs puses par atgriešanās datumu.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Visos gadījumos vai nu Augstākā tiesa vai mirtiesas nosaka attiecīgā pieteikuma izskatīšanas datumu un informē par to puses. Pusēm noteiktajā datumā jāierodas tiesā kopā ar to likumīgajiem pārstāvjiem, ja nepieciešams.

Ja izrādās, ka bērnam var būt nepieciešama aprūpe, ir pieejamas ārkārtas procedūras.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Gan mirtiesā, gan Augstākajā tiesā tiesiskā palīdzība var tikt piešķirta pēc līdzekļu pārbaudes. Pieteikumi par tiesisko palīdzību jebkurā tiesā jāiesniedz Augstākajā tiesā, un pieteikumu veidlapas ir pieejamas Augstākās tiesas kancelejā.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Ja lēmumu par vecāku atbildību pieņem mirtiesas, pārsūdzību var iesniegt Augstākajā tiesā. Ja lēmumu pieņem Augstākā tiesa, to var pārsūdzēt Apelācijas tiesā.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērsas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Pieteikums ir jāiesniedz tai tiesai, kas ir izdevusi sākotnējo rīkojumu par vecāku atbildību. Ja šī tiesa ir miertiesa, tad jāiesniedz sūdzība, kurā norādīts sūdzības pamatojums. Augstākajā tiesā jāiesniedz uzaicinājumi, vajadzības gadījumā pamatojot to ar pierādījumiem.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Gibraltārā var atzīt dalībvalstī pieņemtu spriedumu par vecāku atbildību, kas izriet no laulības šķiršanas, laulāto atšķiršanas vai procedūras par laulības atzīšanas par neesošu. Lai izpildītu šādu spriedumu, pieteikums ir jāiesniedz miertiesai par izpildāmības deklarāciju.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvēršas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Jebkura no pusēm var pārsūdzēt lēmumu par izpildāmības deklarācijas pieteikumu. Ja lēmumu ir pieņēmusi miertiesa, pārsūdzība ir jāiesniedz Augstākajā tiesā.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Gibraltāra tiesa piemēros Gibraltāra likumu, kas ietver vietējos tiesību aktus, kā arī jebkurus aktus vai citus noteikumus, kas laiku pa laikam tiek attiecināti arī uz Gibraltāru.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Lapa atjaunināta: 09/08/2021

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.